

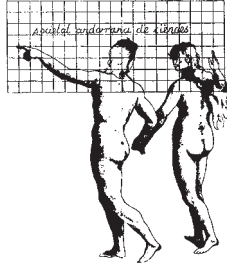
L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS

Andorra

35ª DIADA ANDORRANA
54ª UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
20 d'agost del 2022
PRADA DE CONFLENT

Societat Andorrana de Ciències

Societat Andorrana de Ciències

L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS

35a DIADA ANDORRANA
54a UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
20 d'agost del 2022
Prada de Conflent

Diada patrocinada per

Govern d'Andorra

© Dels seus autors els textos, fotografies, i imatges
© Societat Andorrana de Ciències
Primera edició, juliol de 2023

Amb l'ajut de:
Govern d'Andorra
FEDA Cultura
Institut d'Estudis Catalans
Voluntariat cultural SAC

Realització gràfica: ARA Disseny® (ADMEG)
Maquetació: Pilar Monge i Gómez

Impressió: Impremta Envalira
DL: AND 274-2023
ISBN: 978-99920-61-67-1

SUMARI

Benvinguda	
Àngels MACH i BUCH, Presidenta de la Societat Andorrana de Ciències i membre de la Fundació UCE	5
Salutació del president de l'equip rector de la 54a UCE	
Jordi CASASSAS i YMBERT, President de l'equip rector de la 54a edició de l'UCE	7
Presentació	
Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA, doctora en Educació Ambiental, assessora territorial per la SAC a l'UCE i coordinadora de la Diada	9
Un projecte per al Pirineu	
Joa GANYET i SOLÉ, ex-alcalde de la Seu d'Urgell, ex-senador i arquitecte	11
L'Àrea Funcional de Muntanya Est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera	
Andreu JORDI i TOMÁS, Director d'Afers Bilaterals i Consulars del Ministeri d'Afers Exteriors i Secretari general de l'Organisme Andorrà de Cooperació Transfronterera (OACT)	15
CCI Transfrontalières engagées pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires : Retour sur les projets CCI PIRINEUSMED I et II /POCTEFA et Perspectives	
Laurent GAUZE Président CCI Pyrénées Orientales, Vice-président CCI Occitanie	21
Commune de Bourg-Madame : Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières	
Daniel ARMISEN, Maire de Bourg-Madame	27
La salut com a motor econòmic de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus	
Ramon TRESERRAS, Director del clúster SolSoleil Health Pyrenees	33
Pirineu 2030: reptes i oportunitats	
Albert PIÑEIRA i BROSEL, Alcalde de Puigcerdà	37
Andorre, France, mobilités et turismes transfrontaliers	
Arnaud DIAZ, Maire de L'Hospitalet-près-l'Andorre	45
La communauté des communes de la Haute Ariège, la commune de Mérens-les-Vals & la Compagnie des Pyrénées dans le droit fil du développement durable	
Jean-Pierre SICRE, Maire de Mérens-les-Vals	55
Andorra Pirineus, terra d'oportunitats	
Francesc VIAPLANA i MANRESA, Alcalde de la Seu d'Urgell	63
Ax une déviation, une respiration	
Dominique FOURCADE, Maire d'Ax-les-Thermes	67
De l'Àrea Funcional a l'espai pirinenc: el rol de l'Acord d'associació entre Andorra i la UE	
Landry RIBA i MANDICÓ, Secretari d'Estat d'Afers Europeus	71
Quina projecció de futur podem donar a l'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus?	
Maria UBACH i FONT, Ministra d'Afers Exteriors d'Andorra	75
Relacions i territori. Els Pirineus de la fi de l'edat mitjana al començament de l'època contemporània	
Patrici POJADA, historiador occità, professor de la Universitat de Perpinyà i de la Universitat de Tolosa	79
L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: per què no se'n parla?	
Pere LÓPEZ i AGRÀS, economista i President del Grup Parlamentari Socialdemòcrata	83
L'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'àrea Andorra-Pirineus	
Lorena JORDANA i CARMONA, ADE i màster en Management Internacional, professora de l'UdA	85
Panorama socioeconòmic de l'espai transfrontalier CCI PIRINEUSMED II /POCTEFA	
Jean Marc GUILLEMET, Directeur Délégué Appui au Développement Territorial et Gestion des Programmes Européens, CCI Occitanie	91

La integració econòmica de l'Andorra medieval en un espai polític fracturat. En els orígens del fet diferencial (segles XII-XIII)	
Carles GASCON i CHOPO, doctor en Història i membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell	93
L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió estratègica de cooperació transfronterera per a l'equilibri territorial pirinenc	
Claudine TARRENE-FABRESSE, doctora en Estudis Catalans i Transfronterers a la Universitat de Perpinyà VD	97
La Seu d'Urgell i Andorra: passat, present i futur	
Eugení BREGOLAT i OBIOLS, ambaixador d'Espanya	107
Demà el tren a l'orient del Pirineu	
Enric BALAGUER, animador a Ràdio Arrels i President de l'associació Train en Têt, usuaris de la línia Perpinyà -Vilafranca	111
Andorra-Pirineus: una aproximació en gran angular	
Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ, doctor en Ciències Polítiques, diplomàtic i escriptor	117
Bases per a la cooperació transfronterera a l'Àrea Funcional de Muntanya Pirineus Occidentals. L'Alt Segre	
Marta PALLARÉS i BLANCH, doctora en Geografia i coordinadora Repte Demogràfic a EcoRegió	123
L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord	
Joan BECAT, doctor d'estat en Geografia, professor emèrit de la Universitat de Perpinyà i membre de l'IEC	145
L'àrea econòmica transfronterera (AET): un nou concepte socioeconòmic de frontera	
Enric QUÍLEZ i CASTRO, informàtic i President del Grup de Recerca de Cerdanya	149
L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: prioritat de la política exterior andorrana?	
Amadeu GALLART i SORT, economista i ex-alcald de la Seu d'Urgell	153
La creació contemporània a l'àrea econòmica especial Andorra-Pirineu	
Ernest ALTÉS i SEGURA, escultor, All (Cerdanya)	161
Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida	
Joan MASSA i SARRADO, ex-secretari del Copríncep Episcopal i filòsof	165
De l'Acord de cooperació a l'acord d'associació: l'espai pirinenc, una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns	
Juli MINOVES i TRIQUELL, doctor en Ciències Polítiques per Yale, professor i Director de l'International Studies Institute de la ULV, Califòrnia, i acadèmic de la Racef. Diplomàtic i exministre (1993-2009)	171
L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització, també	
Antoni POL i SOLÉ, arquitecte i urbanista, ex-president de la SAC	179
Cloenda, Joan Carles Rodríguez i Miñana, notari, vocal de la junta directiva i representant de la SAC a la Comissió Nacional Andorrana per la Unesco	187
Altres actes a l'UCE	
L'exili a Andorra, per Àngels Mach i Buch, farmacèutica, Presidenta i representant de la SAC a la FUCE des del 2015	189
Homenatge a Pompeu Fabra, parlaments de Jordi Casassas, Bernat Joan, Gabriel Bibiloni, Jordi Casanova, Marta Fonolleda, Mauro Mulas, Ramon Gual, Alfons Quera, Mònica Boixader i Jordi Mir	209
Memòria, per Michaela Jechová, estudiant del Centre Carlemany de Praga	215
Annex:	
Llista d'assistents a la 35a Diada Andorrana de la 54a UCE	217
Preprograma i programa previstos	219
Imatges de les 35a Diada Andorrana	223
Recull de premsa	225

BENVINGUDA

Àngels MACH i BUCH

Benvinguts a la 35a edició d'aquesta jornada especialitzada que anomenem Diada Andorrana en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu.

Fins a la creació del liceu Comte de Foix a Andorra la Vella, els andorrans venien a Prada a fer els estudis secundaris del sistema educatiu francès.

L'any 1988 la SAC va iniciar la participació a l'UCE i, ininterrompudament, cada any hem dut a terme la Diada Andorrana, sobre temàtiques diverses, de les quals ha quedat constància en la publicació que n'exposa el contingut.

El Principat d'Andorra, per la seva petitesa, sempre ha valorat les relacions amb els seus veïns immediats, tant del nord com del sud, i els camins de muntanya han estat transitats per persones i bestiar durant segles.

La popularització de l'automòbil durant el segle xx va facilitar les comunicacions i va canviar la relació amb els territoris immediats veïns, i el boom del turisme va modificar la societat agrària i ramadera andorrana.

Assolida la Constitució el 1993, com a estat reconegut internacionalment, Andorra va passar a relacionar-se més amb les grans capitals polítiques: Nova York, Brussel·les, París, Madrid, tot i seguir fora de la Unió Europea, i es va reduir la seva relació qualitativa amb els veïns de sempre.

Tot i així, la relació territorial va poder beneficiar-se dels ajuts Poctefa, amb fons europeus per a projectes comuns des de l'any 2007. Entre altres projectes, el 2010 Andorra, mitjançant la SAC, va poder participar en el projecte Centre d'Estudis Transfronterers Pau Casals, actual seu estable de l'UCE a Prada.

La SAC, conscient de la importància de la relació d'Andorra amb el seu entorn, ha tractat aquest tema en diferents diades i des de diversos punts de vista: *Andorra en el món* (1996), *Andorra i la integració a la Unió Europea* (2001), *Andorra i els seus veïns del sud* (2003), *Andorra i els seus veïns del nord* (2005), *Andorra i els petits estats d'Europa* (2015) i *Andorra i l'acord associació amb la UE* (2017). També en unes jornades: *Andorra i el seu encaix positiu*

amb la UE (2021). En sis revistes *Àgora cultural*: monogràfics núm. 10 de fotografia (2008), núm. 13 de poesia (2009), núm. 17 sobre astronomia (2011), núm. 20 sobre parcs naturals (2012), núm. 22 sobre cant coral (2014) i núm. 25 sobre disseny gràfic i industrial (2014). Fruit de la Diada Andorrana amb els veïns del sud, i recollides en divuit volums, s'han organitzat les edicions de les Trobades Culturals Pirinenques itinerants i anyals que s'han celebrat a les següents viles pirinenques: Sant Julià de Lòria (2004), Esterrí d'Àneu (2005), Organyà (2006), El Pont de Suert (2007), Ripoll (2008), Berga (2009), la Seu d'Urgell (2010), Escaldes-Engordany (2011), Puigcerdà (2012), Ripoll (2013), Esterrí d'Àneu (2014), Prada (2015), Ceret (2016), Santa Llocaia (2017), Sant Corneli-Cercs (2018), Sureda (2019), Andorra la Vella (2020), Montanui (2021) i Matamala (2022).

Aquesta conscient importància es justifica perquè al capdavant de qualsevol projecte de futur hi ha primer les idees i el projecte en sí, que és originalment una construcció intel·lectual. Per tant, és una responsabilitat dels agents, les associacions culturals i els intel·lectuals obrir aquest camí, al qual segueixen l'economia i la política que consoliden i fan realitat finalment el projecte.

Afortunadament, les negociacions per a la signatura d'un acord associació amb la UE que estan en procés propicien encara més la bona relació i afavoreixen la capacitat d'unir-se en projectes de més envergadura.

El tema escollit enguany per la 35a Diada Andorrana, *L'àrea funcional Andorra Pirineus*, vol posar en relleu, a més de l'interès particular que ens mou als pirinencs implantats en aquest territori, el desig de la UE de reforçar la cooperació transfronterera també en aquesta zona pirinenca amb la creació del marc de l'àrea funcional Territori de Muntanya Zona Est previst en els Poctefa.

Amb la intenció de retrobar-nos amb els responsables dels pobles i ciutats propers i poder establir propostes que puguin ser acceptades en aquest nou marc de projectes, hem convidat autoritats, *maires* i alcaldes de l'Arieja, dels Pirineus Orientals, de la Cerdanya, de l'Alt Urgell, del Pallars Sobirà i responsables del Ministeri d'Afers Exteriors d'Andorra, junt amb ponents que han tingut responsabilitats polítiques i diplomàtiques, representants de la Cambra de Comerç i Indústria dels Pirineus Orientals i Occitània, geògrafs, representants d'associacions civils... per tal de conèixer les expectatives i les iniciatives que s'estan duent a terme en els diferents indrets.

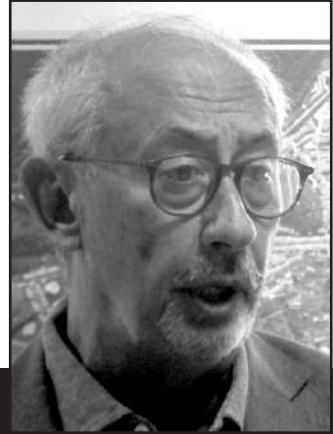
Agraïm l'esforç de preparar i exposar les ponències en català o en francès als ponents. La publicació dels articles conservarà la llengua original.

Finalment, vull remerciar el suport del Govern d'Andorra i de FEDA Cultura per la logística de la jornada i la publicació del seu contingut en llibre imprès i en versió digital. L'enregistrament audiovisual complet deixarà traça consultable al canal de la SAC a Youtube.

Desitjo que aquesta jornada acadèmica i de convivència sigui ben profitosa i us encoratjo a plantejar comentaris, suggeriments i dubtes al temps previst per al debat i les pauses. Gràcies per venir i participar en aquesta 35a Diada i alhora 54a edició de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent.

Àngels Mach i Buch,

Presidenta de la Societat Andorrana de Ciències i membre de la Fundació UCE

SALUTACIÓ

Jordi CASASSAS i YMBERT

Gràcies i bon dia. Senyora ministra, autoritats.

Pràcticament cada any dic el mateix perquè ja fa uns anys que tinc aquest càrrec i em demanen de fer aquesta salutació.

Trenta-cinc anys d'una activitat dintre de la Universitat Catalana d'Estiu és ja una part de la mateixa universitat de la qual estem molt orgullosos, perquè any rere any sobresurt, per mi, la bona tria dels temes. O sigui que hi ha un treball previ important i després la realització de la jornada de treball molt seriosa.

Estem realment contents d'aquesta participació dels andorrans. Els andorrans. Ara toca els andorrans i amb molt de gust.

Aquest any -ara he dit que és un any especial- a mi em sembla que el tema és realment especial. Sóc un ferm convençut -malgrat que ara tenim l'estat andorrà, que ens facilita moltes coses pel mateix fet de la constitució d'estat- que els ciutadans ens hem d'organitzar i que la regionalització dels temes és essencial.

Penso que, en aquest sentit, la col·laboració ciutadana institucional i l'organització regional d'Europa és el camí. I per tant en aquest sentit crec que és una tria realment molt encertada aquest any.

Estem contents d'això i simplement desitjar-vos molt bona feina. Moltes gràcies.

Jordi Casassas i Ymbert,
President de l'equip rector de la 54a UCE

PRESENTACIÓ

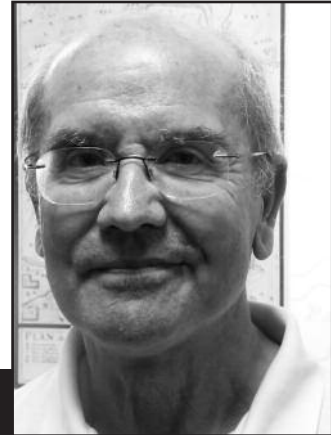
Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA

El tema que hem triat per a la 35a Diada Andorrana ens porta a reflexionar sobre com ens relacionem amb les comarques pirinenques veïnes per situar-nos a Europa. En la darrera convocatòria d'ajuts, la Unió Europea ha incorporat la idea de les àrees funcionals com a zones del territori que tenen comportaments, característiques i dinàmiques socioeconòmiques similars. Les àrees funcionals permeten que territoris petits puguin operar des d'una escala intermèdia i tinguin l'oportunitat, d'una banda, d'incorporar projectes més grans i potents que dotin de noves funcions el territori; i de l'altra, de ser presents amb entitat pròpia en el nou marc de globalització.

La creació d'una àrea funcional Andorra-Pirineus conjuntament amb l'Arieja, l'Alt Urgell, la Cerdanya del sud i del nord, els Pallars i el Pirineu Oriental ens dona l'oportunitat de situar-nos a Europa des d'aquesta nova escala per orientar les dinàmiques territorials futures. Volem discutir les potencialitats que ens ofereix aquesta oportunitat i també els reptes que ens presenta. Per això, enguany, no només tenim ponències d'Andorra, sinó que hem convidat ciutadans, polítics, representants territorials, historiadors, economistes, i altres experts dels territoris pirinencs dels tres estats. La jornada, com cada any, serà intensa: en total, 24 ponències presencials i 6 ponències no presencials.

Agraïm el patrocini del Govern d'Andorra i de FEDA Cultura, la participació de tots els ponents i de les persones que ens acompanyen.

Marta Fonolleda i Riberaigua,
doctora en Educació Ambiental, assessora territorial per les relacions de l'UCE
amb Andorra per la SAC i coordinadora de la Diada

Un projecte per al Pirineu

Joan GANYET i SOLÉ

Sra. Ministra, secretari d'Estat, director, ministre, ambaixadors, alcaldes, *maires*, amigues i amics.

Gràcies a la Societat Andorrana de Ciències i a la Universitat Catalana d'Estiu per fer possible aquesta jornada.

Deixin-me formular d'entrada dues constatacions: 1a) el Pirineu és marginal entre les potents aglomeracions urbanes de Barcelona i Tolosa; i 2a) el Pirineu no té projecte.

Avui els grans termes es decideixen a les àrees metropolitanes: l'economia, la política, la cultura, la recerca, la pau i la guerra.

Les grans ciutats ens han imposat la seva escala de valors: la manera de parlar, els hàbits de consum, l'arquitectura, les modes, etc.

No amb mala fe, és clar, ens han destinat als pirinencs un rol auxiliar, secundari, de zona de descans. Ens han especialitzat a acollir-los quan no produeixen. Som vistos com a "*escenografies del lleure*". Res més.

Ens hem de preguntar, si les coses són així, com canviar la dinàmica. Com singularitzar el Pirineu. Com crear un pol d'activitat econòmica i cultural que no depengui tant i tant de les preferències i necessitats dels urbans.

Al Pirineu li cal un projecte compartit. El futur del Pirineu passa ineludiblement per sumar energies, per un canvi mental. Per una relació intensa entre les valls. Per mirar lluny, per posar els llums llargs.

El recent fracàs de la candidatura als JJOO d'hivern de 2030 és un exemple claríssim del que passa quan es decideix en despatxos situats a 200 km de distància en absència d'una veu organitzada i representativa del Pirineu.

Els proposo que fixem ara la nostra atenció sobre quatre apunts de la realitat:

1- Del Pirineu, Andorra n'és el territori més poblat (té 80.000 habitants), amb una superfície

comparativament petita de només 465 km² i un creixent risc de congestió física per l'accelerat ritme de construcció. Contrasta amb els només 70.000 habitants de l'alt Pirineu català, que ocupen 6.000 km², el 20% de la superfície de Catalunya.

2- L'Arieja, els Pirineus Orientals, la Cerdanya, l'Alt Urgell, els Pallars, l'Alta Ribagorça, i l'Aran no han reeixit econòmicament, malgrat ser membres de ple dret de la UE i ser empori d'espai, de bellesa i d'història. Recordin el que deia Hans Magnus Enzensberger: "Els privilegiats del segle XXI seran els que tindran espai i silenci".

3- La UE té la promoció de les àrees de muntanya entre les seves polítiques. Malgrat això, l'efectivitat dels ajuts dispensats fins ara és molt mins a causa de la dispersió dels mateixos ajuts, cosa que n'impedeix tot efecte multiplicador.

4- No hi ha cap coordinació entre la munió de projectes locals pirinencs. Cada vall fa la seva guerra. La suma de totes les accions disperses és poc productiva i té molt poca o nul·la visibilitat.

Ateses aquestes premisses, és indispensable que el Pirineu es doti d'un projecte estratègic, un projecte a 20/30 anys, un projecte comú, si vol guanyar-se el futur.

I en aquest projecte compartit, a l'Antoni Pol i a mi ens sembla que, per estatus polític, per demografia i per pes del terciari, a Andorra li pertoca ser el pal de paller d'una part significativa del Pirineu, una àrea de 250.000 habitants i 10.000 km² situats als vessants nord i sud de la serralada, un autèntic pal de paller territorial, un rol que no ha exercit mai. Andorra necessita ara fer un salt d'escala funcional i territorial si no vol cloure's en ella mateixa. El món és ja un altre, el món ha canviat.

Com tots sabem, el Principat està immers en l'actualitat en la negociació per a l'establiment d'un conveni amb la UE. Davant d'un repte tan important, els negociadors poden adoptar com a mínim dues posicions, cadascuna perfectament legítima i que, de fet, poden complementar-se:

a) Una posició conservadora i, podem dir-ne, defensiva: salvar el que es pugui del tabac, preservar els monopolis de l'electricitat i de les telecomunicacions, les quotes de treballadors estrangers, etc.

b) Una postura proactiva, molt més ambiciosa: cercar contribuir directament a la construcció europea col·laborant estretament amb els ciutadans comunitaris veïns. Com fer-ho? Reconeixent, d'acord amb la UE, Espanya i França un "Espai funcional Andorra-Pirineus", o àrea de cooperació reforçada, una zona de relació intensiva generalitzada en el camp dels transports i les comunicacions, de la sanitat, de la universitat i la recerca, de la indústria, de l'agricultura i la ramaderia, de la protecció del medi físic i del paisatge, de la circulació de treballadors, etc. Segons la meua modesta opinió, la millor posició negociadora seria una intel·ligent combinació d'ambdues estratègies complementàries.

Proposem, doncs, un *win-win*, una simbiosi en benefici mutu, amb la preparació i presentació de projectes de conjunt susceptibles de ser cofinançats per la UE, França i Espanya. Un exemple paradigmàtic: algú pot esperar que en el crucial tema del desenclavament físic, el tren Andorra-Barcelona del qual darrerament tant es parla, té cap altra sortida que no sigui el cofinançament comunitari?

Els pocs acords existents avui entre Andorra i les valls veïnes en sanitat, residus, promoció conjunta dels parcs naturals, etc., són positius, però esparsos, puntuals i molt laboriosos. És de tota evidència que cal un paraigua general que actui de motor, un marc politicoadministratiu reconegut per la UE, Espanya i França, que promogui, gestioni i faciliti la generalització de la cooperació transfronterera en benefici de tothom, un espai funcional Andorra-Pirineus dotat d'un ens de pensament i d'acció.

I unes consideracions finals:

- 1- Els responsables polítics de la UE, de França i Espanya, si els ho expliquen bé, entendran perfectament que el que aquí es proposa no trenca res, no va contra ningú, sinó a favor de despertar energies adormides, a favor de la qualitat de vida i de la creació de riquesa en una part significativa del Pirineu. I que té el valor afegit de ser una iniciativa autòctona, sense paternalismes externs, sorgida de la base.
- 2- Observem amb una certa preocupació com la Comunitat de Treball dels Pirineus viu una etapa d'estancament, de manca d'iniciatives potents. No obstant això, els projectes Poctefa són molt estimables, per bé que manifestament insuficients.
- 3- L'espai funcional Andorra-Pirineus, o àrea de cooperació reforçada, encaixa perfectament en l'Àrea funcional Territori de Muntanya Est (Interreg-Poctefa 2021-2027), aprovada per la UE, encara que aquesta s'allarga després fins al Mediterrani. Això facilita molt tot el procés.
- 4- Ningú no dubta que la creació de l'Espai funcional Andorra-Pirineus serà contemplat pels ciutadans del migdia d'Europa com una inesperada iniciativa dels muntanyencs enormement atractiva i que la farà creditora amb tota naturalitat de la marca Pirineus per les seves dinàmiques interna i externa.
- 5- De la mateixa manera que la unitat d'Europa és indispensable per poder jugar un rol protagonista en el concert mundial en els propers decennis, la unitat d'acció dels pirinencs és condició *sine qua non* per a la seva supervivència com a societat amb personalitat pròpia, una societat que mereix respecte i consideració per la seva singularitat.
- 6- I molt important: la joventut del Pirineu té la imperiosa necessitat d'il·lusió, té la urgència d'un projecte gran que els engresqui i els obri de bat a bat les portes del futur. Si no hi és, els més ben preparats continuaran marxant irremissiblement, una sagnia suïcida que no ens podem permetre de cap de les maneres.

I una cloenda en forma de pregunta: serà possible que en el conveni Andorra-UE figuri aquest projecte de caràcter estratègic? Voldríem que així fos.

El pensador indígena Ailton Krenak ens advertia: "El futur és ara i potser no hi haurà demà."
Moltes gràcies,

Joan Ganyet i Solé,
ex-alcalde de la Seu d'Urgell, ex-senador i arquitecte

L'Àrea Funcional de Muntanya Est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera

Andreu JORDI i TOMÀS

En la meua presentació explicaré primer com encara Andorra la seva participació al programa Interreg–Poctefa i seguidament precisaré com s'ha definit l'Àrea Funcional de Muntanya Est del Pirineu.

Així, dins de les competències del Ministeri d'Afers Exteriors, la participació al programa europeu Poctefa forma part de la cooperació transfronterera i de la política de relacions bilaterals de proximitat.

Andorra forma part des dels anys 90 de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), organisme que reagrupa les comunitats autònomes d'Espanya i les regions franceses que toquen el Pirineu (Catalunya, Aragó, Navarra, Euskadi, Nova Aquitània, Occitània) i Andorra. La CTP és l'autoritat de gestió del programa de la Unió Europea Interreg Espanya-França-Andorra (Poctefa), ho va ser de la programació 2007-2013, de la programació 2014-2020 i ho serà del proper Poctefa 2021-2027.

Els esforços de la CTP estan actualment centrats en la finalització i avaluació dels projectes presentats al programa Poctefa 2014-2020 i en el tancament del programa Poctefa 2021-2027. Durant el mes de setembre, la Unió Europea hauria de donar el seu acord final al programa i es preveu obrir una convocatòria de finançament de projecte durant el primer semestre de l'any 2023.

El pressupost assignat al Poctefa 2014-2020 ha sigut d'aproximadament 189 milions d'euros provinents del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (Feder). Interreg no és un fons molt gran dins dels programes de cooperació de la UE, però és el principal fons per a la cooperació transfronterera. Recordem que Andorra no és beneficiari directe del fons Poctefa, en no formar part de la UE, però els actors andorrans poden beneficiar-se dels projectes fent una aportació econòmica directa percentual o associant-se al projecte. Andorra es beneficia així del contingut tècnic d'aquests projectes amb estudis, investigacions o treballs en el conjunt del massís pirenaic.

El programa Poctefa 2021-2027 serà el tercer en el qual Andorra participa. Durant el programa 2007-2013, no acostumada a aquest tipus de cooperació, Andorra va participar en pocs projectes.

En canvi, durant el període 2014-2020 Andorra ha participat com a soci o com a soci associat de fins a 45 projectes i ha invertit un nombre significatiu de diners. El participants andorrans han estat el Ministeri de Salut, el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, el Ministeri de Cultura, la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis, Bomosa, Andorra Business o Andorra Recerca i Innovació, entre d'altres.

Veiem, doncs, que el Govern ha impulsat la participació en aquests programes, però també hi han participat altres entitats andorranes.

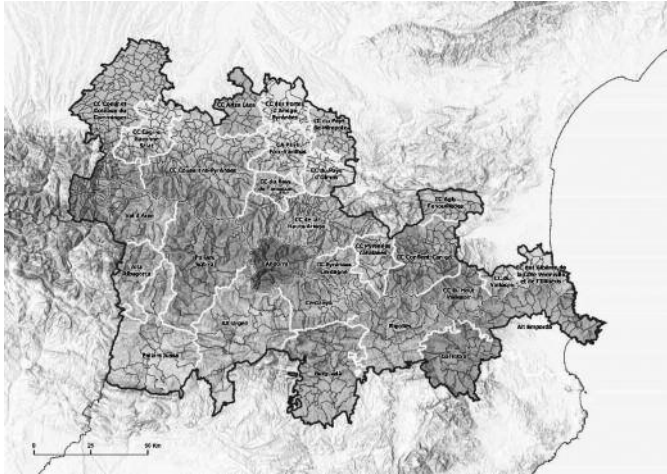
A més, i per primera vegada, en el marc del Poctefa 14-20 i juntament amb la regió d'Occitània, el Govern va elaborar un projecte cofinançat per millorar la seguretat a la carretera entre França i Andorra, que està fortament exposada a riscos naturals (projecte Sapyra), a la carretera entre Andorra i l'Hospitalet i Mérens-les-Vals.

Aquesta experiència, que valorem molt positiva, ha reforçat la nostra voluntat de tenir projectes específics i estratègics que aporten un valor afegit a la cooperació transfronterera i són útils per a les nostres poblacions.

El programa Poctefa 2021-27 ha augmentat el pressupost fins a 240 milions d'euros, gràcies a una inversió més important de França i Espanya.

El Poctefa s'ha adaptat a les noves necessitats de la UE, marcades per la recuperació postpandèmia i les polítiques de transició ecològica. Així doncs, els nous objectius prioritaris són:

- OP1- Creació d'un espai comú de coneixement i innovació, impulsant la transformació digital i el creixement econòmic.
- OP2- Protegir i consolidar els valors ecològics del territori transfronterer.

- OP4.1- Facilitar l'accés a l'ocupació i a la formació de qualitat en l'espai transfronterer.
- OP 4.2- Construir un espai transfronterer inclusiu i socialment més integrat.
- OP4.3- Impulsar el territori transfronterer com a destí turístic sostenible, desenvolupar la cultura i el patrimoni comú, i fomentar l'activitat i capacitat dels seus agents.
- OP5- Vertebrar territorialment, social i econòmicament l'espai transfronterer.
- OP6- Cap a un espai transfronterer més integrat.

Es destaca, doncs, dins de la nova programació, el reforçament dels temes lligats a l'OP5, *Una Europa més pròxima als ciutadans: Vertebrar territorialment, social i econòmicament l'espai transfronterer.*

La novetat rau en la creació d'àrees funcionals dins de l'espai pirinenc. La Comissió Europea ha promogut la creació d'àrees funcionals i s'ha inclinat per definir àrees que tenen una semblança geogràfica i socioeconòmica. El concepte és que siguin espais transfronterers delimitats, dins de la zona transfronterera pirinenca Espanya-França-Andorra, en una àrea geogràfica definida per un conjunt d'interdependències, vincles, llaços culturals, serveis i entitats transfronterers. Hi ha tres grans zones al Pirineu: la zona oest, la zona centre i la zona est. La zona est és l'única que s'ha dividit en tres àrees funcionals: l'Àrea Funcional Litoral Est, l'Àrea Funcional Espai Català Transfronterer i l'Àrea Funcional Muntanya de la Zona Est, de la qual Andorra formarà part.

Aquesta àrea funcional de muntanya inclou:

- en el vessant francès: zona del massís pirinenc dels Pirineus Orientals, l'Arieja i una part de l'Alta Garona (Comminges).
- en el vessant espanyol, a Catalunya: la Vall d'Aran, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Berguedà, el Ripollès, la Garrotxa i el massís pirinenc de l'Alt Empordà.
- i Andorra

EL PROGRAMA POCTEFA 2021-2027

© Govern d'Andorra - 2023

L'Àrea Funcional Est de Muntanya ha identificat tres àmbits principals d'actuació comuns a tots els territoris que estan interrelacionats:

- El sector de la salut i el turisme de benestar. La pandèmia ha posat en relleu la falta de recursos hospitalaris i ha reafirmat la necessitat de millorar la cooperació dels sistemes de salut de la zona. En aquest sentit, ja hi ha un nivell de cooperació avançat, amb la presència de l'hospital transfronterer de Cerdanya com a nucli central, i que es complementa amb altres eixos de cooperació sanitària: Aran-CH Comminges Pirineus, Arieja-Andorra i Andorra-la Seu d'Urgell. És especialment important seguir treballant en l'aixecament de barreres administratives així com en l'intercanvi d'informació com ara l'històric mèdic compartit.
- L'àmbit de l'esport i del turisme actiu. El territori té una llarga tradició en l'àmbit dels esports i es caracteritza per una important presència d'infraestructures esportives de diferents modalitats (esquí alpí i nòrdic, aigües braves, etc.), que a més tenen l'experiència de l'organització d'esdeveniments internacionals d'alt nivell. El territori també disposa d'un centre d'alt rendiment en alçada (Centre National d'Entrenament en Altitude de Font-romeu), la futura obertura del centre INEFC a la Seu d'Urgell i el projecte de centre d'alt rendiment a Port-Ainé, entre d'altres. En aquest marc, els Jocs de París 2024 i una possible candidatura de JJOO d'hivern Barcelona-Pirineus poden suposar una oportunitat per impulsar activitats econòmiques al voltant de l'esport d'alt nivell i posicionar la zona de l'àrea funcional com un *hub* al sud d'Europa .
- La dinamització empresarial. El territori de muntanya depèn fortament del turisme estacional, la qual cosa genera un elevat nombre de llocs de treball temporals i el fa menys resiliència a amenaces com el canvi climàtic o la recent crisi provocada per la covid-19, que ha

causat greus efectes sobre l'economia de la zona. Aquest fet ha evidenciat la necessitat de diversificar l'activitat econòmica local i donar suport al teixit empresarial de manera sostenible, aprofitant els recursos propis de la zona i facilitant les condicions per atreure nous professionals. En aquest àmbit es considera clau desenvolupar instruments com ara l'estatut del treballador transfronterer i pot ser interessant per incrementar l'atractivitat d'Andorra com a pol econòmic de la zona.

La mobilitat i la connectivitat han estat identificades com a temàtiques transversals i instruments de treball comuns als tres àmbits. Aquestes temàtiques són eines necessàries per desenvolupar els reptes proposats per a cada pol. En ser transversals, permeten relacionar els pols els uns amb els altres, aprofitar al màxim els recursos, crear sinergies entre projectes i maximitzar resultats en benefici del territori.

El Poctefa no finança directament la construcció d'infraestructures de transport com carreteres, vies ferroviàries o aeroports. Atès l'alt cost que podrien suposar certes accions en l'àmbit de la mobilitat, es podrien finançar estudis d'impacte o petites intervencions que millorin la sostenibilitat del territori.

Cal destacar que els àmbits principals d'actuació de l'Àrea Funcional Est de Muntanya han estat elaborats conjuntament pel diferents territoris tenint en compte i compaginant les prioritats de desenvolupament de cadascun. Per exemple, per a Andorra es va utilitzar el document *Horitzó 23*.

Així doncs, cal precisar que dins dels 240 milions d'euros previstos pel Poctefa 2021-2027, s'ha decidit destinar-ne 27 a l'Objectiu Polític 5. Aquests diners es repartiran entre les tres zones oest / centre / est. La zona est obtindrà casi 18 milions d'euros de fons Feder i la zona de muntanya, uns 7 milions. S'ha de recordar que Feder finança fins al 65% dels projectes.

El Govern d'Andorra aposta, doncs, per seguir avançant en aquest tipus de cooperació presentant i estimulant les entitats andorranes a presentar-se a projectes de la nova programació. Es preveu que la UE doni el seu acord a la proposta del socis regionals del Poctefa al setembre i que durant el 2023 tingui lloc una convocatòria de projectes que tindran accés als fons europeus previstos.

El Ministeri d'Afers Exteriors treballa així per promoure una col·laboració transfronterera Andorra-Espanya-França que permeti desenvolupar projectes d'interès comú (infraestructures, cooperació sanitària, economia transfronterera, turisme). Per exemple, ja tenim des de fa temps un grup de treball específic per treballar el projecte en matèria de salut en el marc de l'àrea funcional amb els nostres socis occitans i catalans.

Finalment, cal indicar que en el marc de la negociació d'un acord d'associació d'Andorra amb la Unió Europea, el programa Poctefa de cooperació transfronterera és l'instrument més important que tenim actualment per alinear-nos amb els objectius prioritaris de la UE i aprendre'n la metodologia, així com per posar en pràctica projectes europeus de cohesió territorial.

També és important per a Andorra analitzar, a través dels mecanismes de cooperació transfronterera, les modalitats de participació a altres programes europeus com Life o Horizon.

L'Àrea Funcional de Muntanya Est del Pirineu és un instrument de cooperació transfronterera

innovador, amb un fort potencial pel reconeixement de la nostra zona transfronterera. Aquesta modalitat de dinamització del territori s'enfoca a connectar, diversificar i especialitzar les activitats econòmiques, socials i culturals de la nostra regió, constituint un important dispositiu per al nostre desenvolupament comú i sostenible.

Andreu Jordi i Tomàs,
Director d'Afers Bilaterals i Consulars del Ministeri d'Afers Exteriors
i Secretari general de l'Organisme Andorrà de Cooperació Transfronterera (OACT)

CCI Transfrontalières engagées pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires : Retour sur les projets CCI PIRINEUSMED I et II / POCTEFA et Perspectives

Laurent GAUZE

Mesdames et messieurs les ministres, Monsieur l'ambassadeur, mesdames et messieurs les maires, présidents de communautés de communes, représentants des Etats, Madame la Présidente de l'Association andorrana des sciences. Mesdames et messieurs les représentants des Chambres de commerces, mesdames et messieurs les représentants du monde économique et des administrations, des universités et pôles de recherche. Mesdames et messieurs.

Madame la Présidente de l'Association andorrane des sciences, je vous remercie vivement de votre invitation, permettant à notre réseau des Chambres de Commerces et Industrie, partenaires du projet CCI PIRINEUSMED I et II financé par le programme Interreg POCTEFA, d'apporter notre témoignage et nos contributions aux importants travaux de cette journée consacrée à **L'Aire fonctionnelle Andorre Pyrénées**.

La coopération transfrontalière est un domaine dans lequel la valeur ajoutée de l'UE est évidente et nécessaire, car les liens étroits entre régions transfrontalières sont au coeur de la construction territoriale du marché unique.

Les CCI, véritable réseau technique de proximité pour les TPE PME et les territoires jouent un rôle de facilitatrices dans la mise en oeuvre de projets transfrontaliers, dans l'animation des réseaux d'entreprises et dans l'accompagnement aux mutations énergétiques comme numériques et durables ou encore dans les domaines de la formation et des études.

Je vais vous présenter tout d'abord quelques résultats des actions que nous avons menées au travers des projets transfrontaliers CCI PIRINEUSMED I et II, particulièrement avec l'Andorre et la zone montagne Est, et qui contribuent au renforcement de véritables pôles d'excellence territoriaux.

Je vous commenterai ensuite quelques données issues de l'étude « Panorama socioéconomique de l'aire transfrontalière Pyrénées Est » réalisée par CCI Occitanie dans le cadre de ce projet transfrontalier.

Mais tout d'abord un petit rappel du contexte de CCI PirineusMed II.

La Chambre de commerce et Industrie des Pyrénées Orientales et CCI Occitanie sont les partenaires français de CCI PirineusMed projet porté conjointement par les Chambres de Commerce et Industrie de Lleida, Gérone, et Andorre.

Financé par le programme européen transfrontalier Interreg Poctefa 2014 / 2020, le projet CCI PirineusMed II a comme objectif d'impulser la coopération économique et les flux commerciaux dans l'espace transfrontalier, entre la Catalogne, la France (Pyrénées-Orientales, Ariège) et l'Andorre.

Au-delà de l'accompagnement individuel et collectif des entreprises à l'innovation et aux mutations écologique et numériques, ce projet prévoit l'organisation de rencontres et échanges ainsi qu'un appui particulier à des dynamiques de territoire.

Au sortir de la crise COVID nous avons souhaité nous intéresser particulièrement à la zone de Montagne Pyrénées Est qui constitue déjà à de nombreux égards à de nombreux égards un véritable laboratoire d'intégration européenne et de coopération transfrontalière, et nous avons organisé des évènements en présentiel comme :

1- « Pyrénées Business Summit 1 la montagne innovante » en juillet 2021 à Bolquère.

Cette première rencontre transfrontalière a réuni 73 participants, des témoignages d'entreprises innovantes dans les domaines de la santé, du sport de haut niveau, du tourisme durable, des énergies renouvelables, ont démontré la richesse des initiatives, l'expertise et les synergies présentes sur ce territoire. Les échanges BTOB ont généré des contacts commerciaux.

2- « Pyrénéo » en octobre 2021 aux Angles co organisé par agence des Pyrénées, et association « une marque pour les Pyrénées » qui a été le premier grand rendez-vous des Pyrénées face aux défis du changement climatique, nous avons contribué à la réussite de cette première édition qui a mobilisé près de 250 participants, en structurant un espace de stands et de rencontres "montagne catalane" et de dégustations gourmandes, et en témoignant à l'atelier portant sur l'entrepreneuriat en zone de montagne.

Le prochain Pyrénéo programmé en octobre prochain se déroulera à Oloron Sainte Marie.

CCI PIRINEUSMED I et II

Axe1 INNOVATION et COMPETITIVITE

CCI PIRINEUSMED 2019-2022

5 Partenaires – 1 Territoire
3 Objectifs spécifiques

1. Dynamiser la région transfrontalière en générant et en transférant des connaissances, en renforçant ses atouts et en ciblant des alliances et des synergies locales et inter-territoires et filières.
2. Augmenter la compétitivité des TPE/PME transfrontalières à de nouveaux marchés nationaux et internationaux notamment en zone rurale ou de montagne.
3. Encourager l'accès de TPE/PME transfrontalières à de nouveaux marchés nationaux et internationaux.

interreg POCTEFA

PYRENEES BUSINESS SUMMIT I
« LA MONTAGNE INNOVANTE »
BOLQUERE JUILLET 2021 - CCI PO
(en présentiel)

- 73 participants
- BTOB / B2B CONTACTS COMMERCIAUX
- RESEAUX/RENTREES/OPPORTUNITES ECONOMIQUES
- Conférences et témoignages
- Pré- et interviews à parties d'entrepreneurs + youtube CCIPO
- Partenariat CCIPO et synergies avec les autres pour interviews et reportages

Pyrénéo
15-16 OCTOBRE 2021
250 Participants 20 Espaces « La Montagne Innovante »

Echanges et collaborations avec Andorre

Les échanges Andorre France n'ont cessé de régresser depuis près d'une trentaine d'années, face à ce constat et conscients de l'importance de l'Andorre dans l'aire transfrontalière Pyrénées, nous avons (CCI PO) souhaité dès 2016 grâce aux projets transfrontaliers, impulser des évènements et rencontres, en étroite collaboration avec le gouvernement andorran et la CCI d'Andorre.

Lors de CCI PIRINEUSMED 1 nous avons ainsi organisé :

- Une « **journée pays Andorre** » à Perpignan, préparée par CCIPPO et le gouvernement et la CCI de l'Andorre : présentation de l'Andorre et rendez-vous avec des experts qui a rassemblé 85 participants, et a permis 66 rendez-vous d'affaire.
 - Divers évènements et rencontres BTOB portant sur l'énergie les énergies renouvelables et le bâtiment : en Andorre "**Journée d'échanges franco-andorrans sur énergie**" 04/2018 préparée par CCI PO, pôle DERBI, ambassade et Gouvernement andorran et CCI Andorre. Trois tables rondes qui ont réuni 105 participants et facilité les rencontres et échanges commerciaux entre les entreprises françaises et andorranes.
- Nous avons organisé les rencontres transfrontalières et networking en France, à Canet en Roussillon en septembre 2018 journée portant sur « **Transition énergétique et numérique des bâtiments** " 09/2018.

Echanges et collaborations avec Andorre

Echanges et collaborations avec Andorre

8 Mars 2018 CCIPPO
JOURNÉE PAYS ANDORRE
à Perpignan
Conférences intervention experts,
témoignage TPE ayant ouvert marché
en Andorre
Services vous individuels,
Préponse CC/PO avec Gouvernement et CCI
Andorre
Public TPE PME tous secteurs

17 Avril 2018
Journée d'échanges franco-andorrans sur énergie
Andorre La Vallée
Intervention gouvernement Andorre, experts et témoignages français
et andorran
Table ronde 1 " Services Durabilité et efficacité "
Table ronde 2 "Efficacité énergétique auto consommation et bâtiment
Table ronde 3 "secteur Energie Qualité et certification bâtiment et
ENR"
Echanges professionnels Franco/Andorre/Catalagne
Aniparation CCIPPO, Pôle DERBI, ambassade et CCI Andorre
et gouvernement Andorre

85 participants
66 rendez-vous experts

105 participants
Contacts et échanges commerciaux

Logo: GUYARD & ASSOCIÉS

TRANSITION ENERGETIQUE ET NUMERIQUE DES BATIMENTS
Septembre 2018 Canet

178 participants

11 Retours expériences TPE
8308 46 participants
352 contacts commerciaux

Signature de deux conventions de coopération:
DERBI et Gouvernement Andorre et
DERBI et Cluster catalan ENR
Création groupe de travail énergie et
bâtiment entre Andorre et France

Cette importante rencontre a mobilisé 178 participants, et les témoignages d'entreprises des différentes zones, Lleida, Gérone, Andorre et Pyrénées Orientales sont venus compléter les interventions d'experts, et celles des responsables politiques de chaque pays et régions. Le temps fort de cette journée a été la **signature de deux conventions de coopération** :

- **Pôle DERBI et Gouvernement Andorre, et**
- **DERBI et Cluster catalan ENR, et la création groupe de travail énergie et Bâtiment entre Andorre et France**

CCI PIRINEUSMED II / Note de synthèse sur l'étude transfrontalière CCI Occitanie

Je vais vous présenter maintenant l'étude panorama socioéconomique de l'aire transfrontalière réalisée par CCI Occitanie, qui je crois, apporte un éclairage très pertinent sur le sujet de l'aire fonctionnelle Pyrénées Est que nous traitons aujourd'hui.

Le territoire transfrontalier concerné par le projet POCTEFA CCI PIRINEUSMED II s'étend sur une vaste zone géographique

de trois pays, l'Espagne, la France et l'Andorre qui, bien qu'ils soient proches et partagent de nombreuses similitudes, présentent également des réalités différentes.

Grâce à un important travail d'identification, de compilation et de synthèse de l'ensemble des sources statistiques disponibles de chaque côté des Pyrénées et à l'échelle européenne, l'étude offre un **panorama original de cette zone transfrontalière, décliné en six principales catégories :**

- la démographie
- l'emploi,
- l'économie,
- les entreprises,
- le commerce transfrontalier

et

- le commerce intracommunautaire.

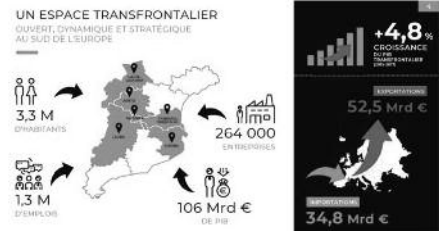
Destinée à mettre en lumière les atouts, les contraintes et les potentialités économiques de cet espace, **cette étude publiée en ligne dans les 3 langues du projet (catalan, espagnol et français)** constitue à cet égard un outil fonctionnel de compilation des savoirs.

Mais cette étude transfrontalière inédite aura surtout permis dans le cadre de ce projet, **de mettre en lumière le potentiel réel de cet espace transfrontalier ouvert et dynamique** au sud de l'Europe qui regroupe

3,3 millions d'habitants et totalise 264 000 entreprises fournissant plus 1,3 M d'emplois.

Un espace éminemment stratégique dont le PIB de plus de 106 Mrds € PIB, en progression de près de 5% (dans la période avant la crise liée au covid), dénote d'une activité économique forte.

Au niveau de l'Andorre, ce panorama socio-économique transfrontalier a permis de mettre en lumière l'important potentiel et la forte attractivité de la Principauté qui se distingue sur de nombreux plans :

Au niveau **démographique**, c'est en Andorre, que le taux de croissance de la population est le plus fort entre 2015 et 2019 avec **+8,1%**, loin devant la Haute-Garonne (+4%) ;

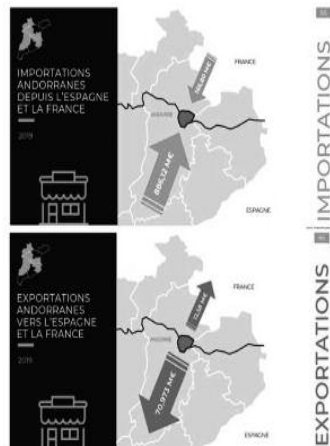
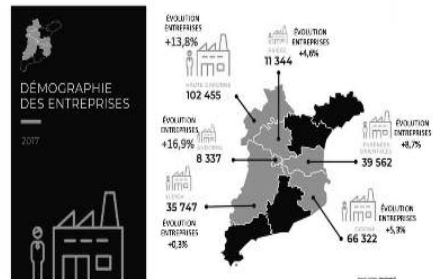
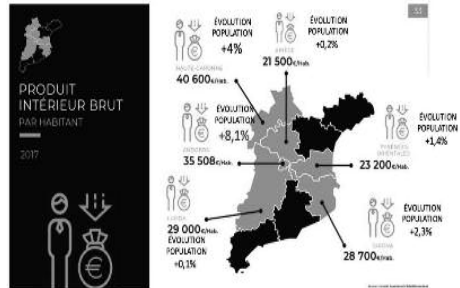
-Au niveau **économique**, Andorre affirme sa position avec un PIB en croissance de +2,1 % entre 2010 et 2017, et un **PIB/habitant (35 508€)** parmi les plus importants de l'espace considéré (à la seconde place du classement après la Haute-Garonne **40600€ / Ha**) ;

Au niveau **entrepreneurial**, c'est la principauté d'Andorre qui affiche également le taux de croissance le plus important et le plus stable sur la période, son tissu d'entreprises ayant augmenté de près de 17 % entre 2015 et 2019, avec un taux de création moyen de 10,5% et un taux de défaillance de 5,5% (à la 3ème place après Girona et Lleida) ;

Au niveau du commerce **intrazone**, les exportations de la province d'Andorre vers l'Espagne ont connu une très forte progression de plus de 67% depuis 2015, alors que, durant le même temps, les relations commerciales avec la France ont eu tendance à se tasser de manière importante (l'Ariège demeurant néanmoins le premier client d'Andorre avec 1,7 M€ d'importations en provenance de la Principauté en 2019 (+30,5 %).

L'étude en français, catalan et castillan est téléchargeable sur les sites des CCI ainsi que les actes, présentations et vidéos des journées de rencontres transfrontalières.

Enfin nous avons terminé le projet par l'organisation d'un important évènement le deuxième « Pyrénées Business Summit II Sport Santé Alimentation nouveau modèle économique pour les Pyrénées » en avril 2022 à Bourg-Madame. Cette journée animée par Genevieve Clastre journaliste a proposé

- Des conférences et tables rondes présentant des cas concrets d'entreprises et collectivités de l'espace transfrontalier catalan, français et Andorran,
- Des interventions d'experts des trois pays, suivi de
- La présentation des politiques publiques et européennes dans ces domaines.
- Des rencontres BtoB qui ont **facilité les échanges et les synergies entre les différents acteurs et de nouvelles collaborations ont été impulsées.**

Pyrénées Bussines Summit II
 « Santé Sport Alimentation nouveaux modèles économiques pour les Pyrénées »
 Bourg Madame Avril 2022. CCI OCC et CCI PO

120 participants
Conférences et Tables rondes 25 intervenants
4 Grands témoins de Sport Santé et Alimentation
<ul style="list-style-type: none"> • Cécile Hernandez médaille Or jeux paralympiques 22 • Dr Josep Maria Piqué Directeur Général Santé Andorre • Antoine Le Bellec Directeur CNEA Font Romeu • Xavier Espuña artisaneries CARLIT Puigverdà
Table ronde animée par Geneviève Claustres Journaliste VA et Ramon Treserras Cluster Sol Soleil
10 intervenants et clôture Domènies Debieu Directeur Agence des Pyrénées
Les aides européennes et nationales 8 intervenants 3 pays

La journée « **Sport Santé Alimentation nouveau modèle économique pour les Pyrénées** » avec les interventions de 4 grands témoins dont celles de Cécile Hernandez médaille d'or aux jeux paralympiques d'hiver de 2022 ou celle du docteur Josep Maria Piqué Directeur de la santé en Andorre, a constitué une opportunité majeure **pour**

- **Créer de la Valeur et booster l'Attractivité du territoire de la Montagne**
- **Impulser l'adaptation et l'innovation des TPE, renforcer leur compétitivité, et pour**
- **Favoriser les collaborations entre cluster locaux, pôles de recherche et universités.**

En conclusion

A l'heure où les politiques publiques de l'Europe, des Etats, des Régions des territoires semblent converger, et où les populations plébiscitent un nouvel art de vivre, je souhaite que les échanges, témoignages et démonstrations de cette journée

- Impulsent de nouvelles collaborations et de nouveaux réseaux transfrontaliers,
- Promeuvent l'innovation et les bonnes pratiques
- Suggèrent aux Etats, Collectivités, entreprises et autres acteurs l'envie de lancer de nouveaux projets et d'engager la montagne catalane transfrontalière à devenir un **territoire pilote d'exception.**

Je passe le témoin à Daniel Armisen, Maire de Bourg-Madame et à Ramon Treserras, Directeur du Cluster SolSoleil Heagh Pyrénées qui sauront vous convaincre de la réalité de ces dynamiques sur l'aire Andorre Pyrénées Est.

Belle journée à tous

Laurent Gauze

Président CCI Pyrénées Orientales, Vice-Président CCI Occitanie

Commune de Bourg-Madame : Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières

Daniel ARMISEN

Remerciements à Madame la Présidente de la Société Andorrane de Ciències pour cette invitation

Salutations à toutes les autorités Andorranes, Espagnoles et Françaises, ainsi qu'à tous les participantes et participants à la 35ème Diada Andorrana

1°/ Etat des lieux:

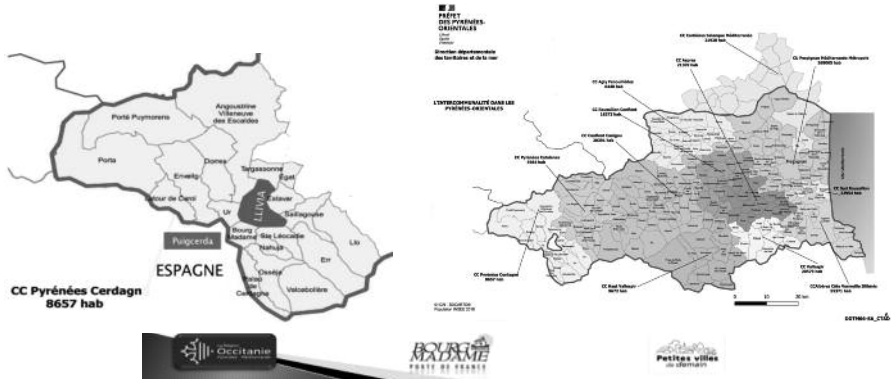
1.1: Présentation de la commune de Bourg-Madame et de son territoire:

La commune dont la population permanente est de: 1 282 Hab est située à 1235 m d'altitude à l'extrême ouest du département des Pyrénées Orientales, en Cerdagne, au confluent des rivières Raur et Sègre. Sa position frontalière est singulière par la présence au Sud-ouest de son territoire de la Cerdagne Espagnole et de l'enclave Espagnole de Llívia. Elle a un positionnement stratégique et un rôle de pôle relais en termes de commerces et de services sur le plateau Cerdan. Bourg-Madame et la ville Espagnole de Puigcerda ont créé depuis le 05/09/2003 la première communauté transfrontalière de l'UE sur le modèle d'un "consortio". Les trois villages principaux de Cerdagne: Osséja, Bourg-Madame, Saillagouse réunissent le maximum de services, commerces, offres de loisirs et de sports, etc...Ils sont lauréats du label: "Petites Villes de Demain".

Les 19 communes de la Communauté des communes Pyrénées-Cerdagne sont soumises au PLUI valant Scot depuis le : 1er Janvier 2020.

1.2: Les enjeux clairement identifiés sur la commune sont intégrés dans trois cadres principaux:

- le paysage le cadre de vie, le tourisme, l'éco-mobilité, pour lequel nous avons identifié des faiblesses liées à l'absence de centralité, un lieu peu aéré développé autour du transit routier, une frontière qui n'est plus un point d'ancrage

- **l'habitat et le logement**, qui met en exergue un bâti partiellement dégradé, non conforme aux normes environnementales en vigueur, un espace urbain cloisonné
 - **l'économie locale et durable, les services de proximité**, dans ce cadre il faudra redonner une fonction commerciale forte, réorganiser le centre bourg, lui redonner une vitalité forte, mutualiser les services, notamment de santé au travers de la création d'une MSP multi-sites, sur un des nombreux délaissés de la commune.
- Toutes ces stratégies, projets et opérations en cours concourent à la revitalisation, dans la connexion complète entre les programmes: " **Bourg-centre** " et " **PVD** " .
- Il en est pour preuve les différentes actions en cours initiées par la mairie de Bourg-Madame.

2°/ Dans ce cadre, comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières ?

Déclinons les différents items:

2.1: Recycler des friches urbaines, du foncier artificialisé, à ce titre, créations:

- **d'un éco-quartier**, sur une superficie de 1,9 Ha qui reprend aujourd'hui 3 friches : magasin

Recycler des friches urbaines, du foncier artificialisé

- Eco Quartier
- Halle Multimodale
- Jardins partagés
- Stade
- Une Maison de Santé Pluridisciplinaire
- Halle des Sports

Un Eco Quartier

Créations d'un Eco Quartier pour redynamiser la centralité du village, requalifier les zones de friches et ainsi combler la faiblesse du parc de logements permanents, surtout de T1 et T2 (sources DDTM des P-O), tout en y intégrant des services et équipements à la population

Un Eco Quartier

Carrefour, commerce tabacs/journaux, garage, dans ce cadre nous avons déposé un appel à projet "eco-quartier dans nos villes et nos villages", validé par le CD, financé à hauteur de 50%.

- Un récent AAP : "reconquête des friches en Occitanie" porté par le CR Occitanie vient d'être validé le 03/06/2022 sur cette même zone.

- d'une halle polyvalente pour favoriser les circuits courts, qui a bénéficié d'un fonds friche de l'Etat (2ème édition) qui sera dotée d'un 1/3 lieu dédié au médical, dans un cadre transfrontalier affirmé en mobilisant des fonds Interreg-Poctefa, qui concernent la zone fonctionnelle territoire de montagne Est (Catalogne Sud-Andorre).

- d'un jardin partagé sur un terrain totalement délaissé (appel à projet validé qui nous permet d'obtenir 50 % du financement des travaux), aide de l'Etat dans le cadre du plan de relance.

- d'une maison de santé pluridisciplinaire multi-sites, sur la friche de la maison de la presse qui a migré sur la zone de UR, sur le site de l'éco-quartier, en mobilisant des fonds Interreg-Poctefa, qui concernent la zone fonctionnelle territoire de montagne Est (Catalogne Sud-Andorre), en utilisant une coopération forte (déjà existante) avec l'hôpital transfrontalier de Puigcerda. Cette coordination pourra s'articuler autour de trois axes très concrets: le vieillissement de la population, la dispersion de la population, une organisation plus rationnelle et performante des différents services.

- dernier AAP " Fonds friche Etat / 3ème édition" a été refusé, une nouvelle demande sera présentée

- AAP "Offre de santé et territorialisation" du CD en cours d'instruction

Une Halle Polyvalente

Créations d'une Halle Polyvalente favorisant les circuits courts, mais qui pourrait également accueillir un tiers-lieu, le tout dans un cadre transfrontalier.

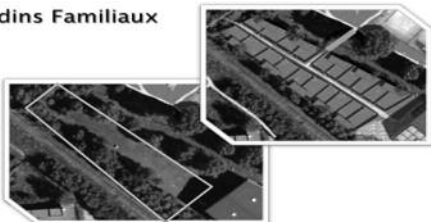

Des Jardins Familiaux

Un espace de 2000 m² sans réelle fonction entre la ligne de chemin de fer et les équipements sportifs.

18 parcelles dont 1 PMR et 3 à vocations pédagogiques pour les élèves du territoire.

Récupération de l'eau de pluie des 1000 m² de toiture de la Halle des sports attenante pour l'arrosage.

Une Maison de Santé Pluridisciplinaire

Créations d'une Maison de santé Pluridisciplinaire pour améliorer et moderniser l'offre de service proposée par le groupe médical actuel.

2.2: Financer les équipements publics pour une relance locale rapide :

- **réhabilitation du stade municipal** : Suite au diagnostic territorial approfondi porté par la CDC, travaux de réhabilitation terminés.

2.3: Bâtir le volet énergie-climat du projet territoire, accompagner le renouvellement énergétique:

- **Remplacement de l'éclairage** et installation de **panneaux photovoltaïques** sur la Halle des sports.
- **Développer un réseau chaleur** avec une **chaufferie bois** pour écoles, collège, halle des sports, éventuellement cité des douanes.
- **Installation d'un éclairage solaire autonome** sur le cheminement piéton de la zone de loisirs, qui sera totalement réhabilitée.

2.4: Favoriser le développement durable, la mobilité douce, les modes actifs: vélo, marche et aménagements associés:

- **Création d'une passerelle** sur le Sègre, dans le cadre d'un cheminement doux projeté sur tout le village en développant l'accès aux PMR, tout en sécurisant le cheminement depuis les écoles.

Financer les équipements publics pour une relance locale rapide

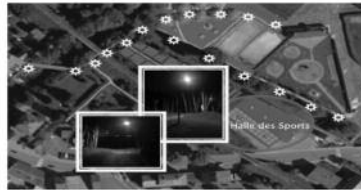
Sécurisation des accès au stade avec la mise en place d'une clôture de sécurité et d'une fosse de protection en périphérie permettant de protéger la pelouse.

Bâtir le volet énergie-climat du projet de territoire accompagner le renouvellement énergétique

Création d'un réseau d'éclairage à l'aide de lampadaires solaires autonomes.

Remplacement de l'éclairage et installation de panneaux photovoltaïques sur la Halle des Sports.

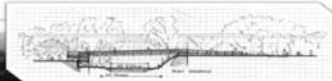

Développer un réseau chaleur bois.

Favoriser le développement durable, la mobilité douce, les modes actifs.

Création d'une passerelle sur le Sègre, validée dans le cadre de l'AMF « construisons bois dans les P-O »

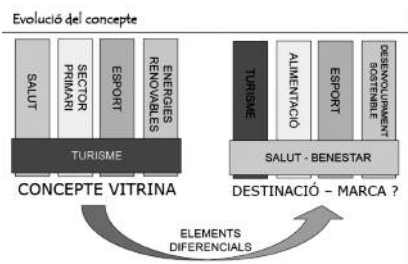
Mise en relation des cheminements doux dans le cadre du futur « Pôle d'Echange Multimodal »

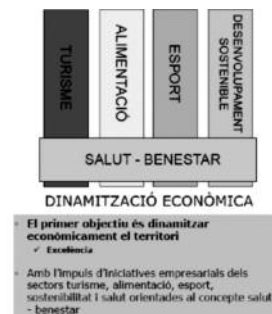
- Mise en relation de ces cheminements doux dans le cadre **du futur PEM** (Pôle d'échange multimodal) transfrontalier sur le site de la gare SNSF de Bourg-Madame.
- AAP "*construisons bois dans les PO*" du CD validée, plan de relance mobilisé, aide significative en ingénierie de la CDC.

Daniel Armisen,
Maire de Bourg- Madame

No obstant, a final de 2015 i arran d'un diagnòstic de situació, els participants d'aquesta iniciativa van identificar que el factor que millor definia el nostre territori i tot allò que representa era el concepte *salut i benestar*, cosa que provoca un canvi de paradigma del clúster i que des aleshores passa a ser el element central del clúster.

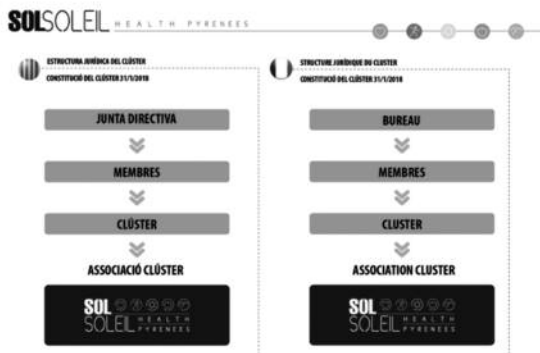
I a partir d'aquell moment, en totes les presentacions del clúster es lliga el concepte de salut i benestar amb els beneficis que aporta el territori. I com un element clau per dinamitzar econòmicament la Cerdanya – el Capcir...

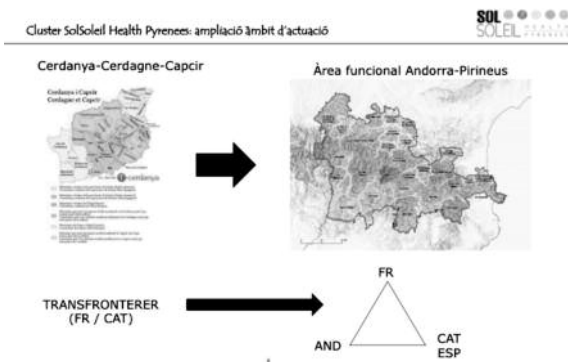
...mitjançant la creació de nous productes i serveis relacionats amb la salut i el benestar.

Finalment, el 2018 es constitueix jurídicament el clúster mitjançant dues associacions bessones, una a cada costat de la frontera, però amb els mateixos estatuts (adaptats a la legislació de cada país) i el mateix equip de govern.

Així, el 2018 neix oficialment el clúster empresarial transfronterer tal com el coneixem avui: clúster SolSoleil Health Pyrénées (www.solsoleil.health).

I actualment, el 2022 i fent honor al segon cognom, *Pyrénées* i a la iniciativa europea que vol promocionar les àrees funcionals de muntanya (en el nostre cas, zona est), el clúster ha decidit eixamplar el seu àmbit d'actuació territorial i ha potenciat la seva presència a la zona Andorra – Pirineus a fi de poder ser un actor transversal que ajudi a dinamitzar les iniciatives empresarials transfrontereres en l'àmbit de la salut i el benestar.

Ramon Treserras,
 Director del clúster SolSoleil Health Pyrenees

Pirineu 2030: reptes i oportunitats

Albert PIÑEIRA i BROSEL

Autoritats, doneu-vos tots per saludats, per no ser reiteratiu. Gràcies a totes i tots els presents. Gràcies a la Societat Andorrana de Ciències. També a la Universitat Catalana d'Estiu. A tota la gent d'Andorra, de Catalunya, de França, de tot el Pirineu en general, per ser avui aquí i a l'oportunitat que em doneu de participar-hi.

Em van demanar una intervenció, que vaig titular *Pirineu 2030*. La vaig titular *Pirineu 2030* precisament perquè ara s'ha parlat tant dels Jocs Olímpics... No parlaré dels Jocs Olímpics, en parlaré només al principi. Un comentari al principi i un comentari al final. Volia començar amb aquest títol, *Pirineu 2030* perquè els Jocs Olímpics de moment no han sortit i no han reeixit. Sí que han tingut un efecte positiu, i és que han contribuït a posar el Pirineu a l'agenda política. O a posar més el Pirineu a l'agenda política del que ho estava. Això no és un tema menor. Potser no hi haurà Jocs, però sí que es parla d'agenda *Pirineu 2030*. Han aflorat reptes i potser s'ha posat el debat sobre la taula del Pirineu idíl·lic *versus* el Pirineu real. De vegades ens adonem que el Pirineu idíl·lic i el Pirineu real no coincideixen.

Quan vaig posar aquest títol, una de les coses que em vaig preguntar és, quines són les necessitats del Pirineu? Per fer-ho, hi ha una manera de respondre. Què preocupa a la gent del Pirineu? Recentment, s'han fet molts estudis precisament en el marc dels Jocs Olímpics. Han sortit fotos i algunes conclusions interessants. De fet, s'ha fet una enquesta molt interessant que, el que diu, és què preocupa la gent del Pirineu i la gent de fora del Pirineu. És a dir els que no són del Pirineu, què creuen que preocupa el Pirineu? Amb aquestes dues fotografies ens adonem que són dues fotos, per cert, sorprenentment força similars però amb algunes diferències. I què preocupa a la gent del Pirineu? En definitiva també són els reptes que té el Pirineu per endavant. Les infraestructures i la mobilitat.

Som un territori de comunicacions complexes. Al final som l'u per cent de la població de Catalunya –fent números rodons– al 20% del territori de Catalunya. Territori extens, una orografia complicada, molts nuclis de població petits, i per tant ja s'identifica una gran

primera mancança, el transport públic. Aquest és un dels grans problemes que té el Pirineu. Permeteu-me que posi alguns exemples locals. Jo que soc de Puigcerdà, de l'R3, fa anys i panyes que se'n parla. O per exemple, avui en dia, Puigcerdà no està connectat amb l'ample europeu amb la Tor de Querol, i són nou quilòmetres. Per tant, els serveis de la Societat Nationale des Chemins de Fer no poden tenir com a capçalera Puigcerdà perquè no hi ha un tramet d'ample europeu.

O el que ha costat que les línies de bus transfronterer que s'han creat –avui tenim dues línies de bus que connecten l'Alta Cerdanya amb Puigcerdà– poguessin tenir dues parades a Puigcerdà. Una a l'hospital transfronterer i l'altra a l'estació de tren. Una dada sorprenent és que la segona preocupació dels ciutadans del Pirineu –aquesta, de fet, era la primera– és la millora dels serveis socio-sanitaris. Tenim hospitals. A la banda catalana en tenim uns quants, concretament en tenim quatre; tenim l'hospital Nostra Senyora de Meritxell; tenim tots els de la banda francesa; tenim fins i tot iniciatives en l'àmbit privat. Abans es parlava del clúster. El Ramon ho sap.

Al principi, quan es parlava quin havia de ser el *leit-motiv* del clúster, no es va posar aquesta paraula, es va posar la paraula *turisme*. Va ser més endavant que arran de treballar-hi, es va convertir la paraula *turisme* en *salut i benestar*. Però aquí tenim multitud de dificultats. Hi ha el sistema aranès de salut, el CatSalut, el sistema andorrà, les Agences Régionales de Santé, etcètera. Jo sí que penso que, malgrat les dificultats, és molt difícil la millora dels serveis sanitaris. Però sobretot la millora de la cooperació transfronterera sanitària és una oportunitat. Aquest, penso, que és un tema que, com a alcalde de Puigcerdà, conec bé. Darrere la façana de l'hospital transfronterer, que ha estat un projecte molt important, hi ha mil dificultats. Però també hi ha moltes oportunitats. De fet, la cooperació sanitària transfronterera ve de lluny. Ve de l'any 2003. No ve de l'hospital transfronterer, que és del 2014. Des del 2003, que va ser el primer projecte de cooperació sanitària entre l'Alta i la Baixa Cerdanya, entre la fundació Hospital de Puigcerdà i el Saint Jean de Perpinyà, es col·laborava per a les urgències i per als parts. Fer un hospital transfronterer també ens ha donat oportunitats de finançament europeu. El transfronterer ha costat quaranta-un milions d'euros. Trenta-un la construcció i deu l'equipament, per dir-ho d'alguna manera. Una gran part s'ha finançat amb fons europeus. El que no és menys cert és que més que un edifici, es parlava de fer un projecte territorial de salut. No tant de construir un edifici.

Això, si som honestos, no s'ha aconseguit del tot. Dit d'una altra manera, tenim un equipament que funciona bé en l'àmbit assistencial perquè els metges o els infermers parlen el mateix llenguatge, però amb mil dificultats administratives. Les hem tingut amb els naixements, amb les defuncions, amb la policia quan ha de portar un detingut, amb els serveis d'emergències. Avui si aneu a l'hospital, l'exemple de la cooperació transfronterera és que hi ha l'ambulància del SEM i l'ambulància del SAMU i la unitat del SEM i la unitat del SAMU; per tant, aquest és l'exemple de cooperació transfronterera i el fracàs de la cooperació transfronterera és que quan hi ha un servei a França, si la unitat del SAMU ha marxat, no s'activa el SEM i, per tant, l'altre s'està esperant i viceversa. O les homologacions de títols. Aquí el repte era no fer dos hospitals, sinó un de sol. Això s'ha aconseguit, però no s'ha aconseguit del tot un projecte territorial de salut. Avui col·laborem en l'àmbit d'alguns,

però no ho fem en l'atenció primària, en la sociosanitària, amb la residència. Una de les coses que farà falta per fer això, és que quan fas projectes europeus, has de buscar solucions singulars *ad hoc* per cada cosa i per cada projecte. Això és molt difícil i això és molt complex. Abans l'alcalde de Bourg-madame ha posat un exemple molt ximple. Nosaltres hem fet un pont que té uns pocs metres, però aquí teníem unes normatives de licitació a la banda catalana i unes altres a la banda francesa. Vam haver d'utilitzar una figura europea, el *marché conjoint*, i quan miràvem això de les administracions públiques –això el Joan ho sap molt bé, que ha estat alcalde–, havent de fer unes pliques, moltes vegades ens copiem les del veí i les adaptem. No ho podíem trobar en l'àmbit europeu –aquí sempre es dirà plects, per exemple–; per fer *marché conjoint* l'hem hagut de desenvolupar nosaltres. Per tant, un concepte que és molt important, la singularitat. Per exemple, perquè tinguéssim un hospital o un projecte territorial de salut, ens caldria un conveni col·lectiu únic per a totes les institucions sanitàries i socials de la comarca, perquè mentre tinguem diferències salarials, això no ho aconseguirem. Quan tens diferències salarials, això vol dir posar-hi diners, perquè sempre anivelles per dalt. Amb Meritxell hi ha cooperació, però amb Meritxell jo penso que hi ha molt camí per recórrer amb la cooperació amb el sistema sanitari català i el sistema andorrà. Per tant, cal millorar la cooperació en l'àmbit transfronterer. I per què ens preocupen tant els serveis sanitaris? Ja he destacat que era la segona. Ens preocupa molt, perquè un dels grans reptes del Pirineu és l'envelliment i el despoblament.

El Pirineu ha perdut població en les últimes dècades. En l'últim estudi demogràfic, només hi havia dues comarques que guanyaven població. Eren la Vall d'Aran i la Cerdanya, precisament les més turístiques. Hi ha una esperança de vida més llarga i una mitjana d'edat superior, per exemple, a la resta de la mitjana catalana. El fenomen de l'exòde rural és evident i també és veritat que aquesta tendència ha canviat durant els últims anys una mica amb la pandèmia, perquè han aflorat conceptes com el teletreball, potenciar més la qualitat de vida, marxar dels grans centres urbans; per tant, hi ha hagut persones i famílies que han vist que poden desenvolupar el seu projecte personal i professional al Pirineu. Perfil de professionals liberals, etcètera. Però això, contràriament al que ha sortit als diaris, no ha estat un *boom*, sinó que penso que ha estat una cursa de fons i a llarg termini. Puigcerdà, per exemple, ha passat dels 10.000 habitants. Per tant, els nous hàbits laborals ens poden ajudar a revertir una mica un dels grans problemes que té el Pirineu. Un altre dels grans problemes que té el Pirineu és la fuga de talent. Els estudiants universitaris marxen a estudiar fora i quan són titulats universitaris, titulats superiors, no tornen. En part no tornen, perquè no poden tornar. I com s'afronta aquest eix de l'envelliment i el despoblament?

En el cas d'aquest estudi que us deia, s'identificaven sis eixos. El primer, la creació d'ocupació. Sobretot la creació d'ocupació de qualitat.

El segon, l'optimització del turisme. Destaco la primera paraula, perquè no és parlar d'increment del turisme, sinó de l'optimització del turisme. Penso que aquest matís és important.

El tercer, la millora de les telecomunicacions. Si volem que la gent pugui teletreballar o desenvolupar projectes professionals al Pirineu, necessitem la fibra òptica o el 5G. Al final això pot semblar una idea molt moderna i és una idea molt antiga. La Mancomunitat de

Catalunya ja fa més de cent anys es plantejava que tots els pobles quan havien de tenir una biblioteca havien de tenir un telèfon.

La comunicació del segle XXI no és el telèfon sinó que és la fibra òptica. Perquè al final, una carretera et connecta al poble del costat, però la fibra i la xarxa et connecten al món. I, si se sap aprofitar, et dona moltes oportunitats.

El quart eix que s'identificava dels sis, la reactivació econòmica, és un dels altres grans problemes que tenim. Tenim un monocultiu. Hem passat en poques dècades d'una economia molt basada en el sector primari en l'agricultura i la ramaderia, a comarques molt terciaritzades. Per tant, el Pirineu necessita un cert tipus d'indústries i que sigui compatible amb el territori, però necessita sector secundari i desenvolupament en els sectors d'activitat econòmica. Necessitem el turisme, evidentment, però necessitem també una certa transformació del model econòmic. Bàsicament, a les nostres comarques la gent treballa al comerç, a l'hoteleria, al turisme, són monitors d'esquí. Això, en gran part, vol dir salaris baixos i contractes discontinus. L'últim anuari que sortia, us poso l'exemple de la demarcació de Girona, si li demanéssim a la gent quins són els territoris rics de la demarcació de Girona –la demarcació de Girona té vuit comarques– ens deien, la Costa Brava i el Pirineu. Jo us donaré la dada que sortia. Sortien quatre comarques amb el salari mitjà i la renda per càpita per sobre de la mitjana catalana, que eren el Ripollès, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i el Gironès. I quatre comarques amb el salari mitjà i la renda per càpita clarament per sota de la mitjana catalana, l'Alt Empordà, el Baix Empordà, la Selva i la Cerdanya. Ergo, les tres de la Costa Brava i la del Pirineu. Ergo, comarques molt terciaritzades, molt dependents del turisme, vol dir salaris baixos, contractes més precaris, riquesa mitjana per sota de la mitjana catalana. Contràriament del de la foto o es pensava.

Cinquè eix. Potenciar el primer sector. Productes de quilòmetre zero, l'agricultura ecològica. El sisè que sortia, i molt important, la millora de l'accés a l'habitatge. Tenim un territori amb poca promoció d'habitatge públic, en què la nova construcció bàsicament és per a segona residència i en què molts propietaris prefereixen tenir habitatges d'ús turístic o lloguer per temporada. Un altre element que apareix i que és molt singular del Pirineu és la preocupació dels pirinencs pels elements d'organització administrativa i política. Al Pirineu tenim moltes divisions administratives que sovint no coincideixen amb la realitat geogràfica, amb la socioeconòmica o amb la demogràfica. La Cerdanya és un exemple paradigmàtic: dos estats, a la part catalana dues províncies, etcètera. Per tant, tenim un territori molt fragmentat administrativament i amb poc pes polític. En aquestes àrees funcionals de què parlàvem abans, en aquestes cinc àrees funcionals dels Pirineus, hi tenim tres estats, quatre comunitats autònomes, nou províncies, almenys cinc departaments, si som generosos amb la definició de Pirineus n'hi afegiríem sis, dues regions de França, fins fa quatre dies tres, que no hi havia Occitània. Poc pes polític.

La presa de decisions del Pirineu sovint es fa lluny del Pirineu. No hi ha un lideratge clar de Pirineu. Hi ha una simetria d'estatus que dificulta les relacions pròximes territorials. França té un model molt jacobí, amb poca autonomia local. Andorra té l'estatus d'estat, però no és a la Unió Europea i, per tant, encara no hi ha tota la potencialitat de col·laboració que hi podria haver. I els veïns del sud no tenen estat, tenen ajuntaments i consells comarcals. I, per tant,

els estats queden massa lluny i sovint són massa grans. La Generalitat, per exemple, a la vegueria de l'Alt Pirineu, està fent serveis territorials. Però això no és descentralització del poder polític o de les polítiques públiques, és desconcentració, que no és ben bé el mateix. Descentralitzar és que decideixin les administracions més properes. Principi de subsidiarietat. Desconcentrar és que una administració posa una administració més propera en el territori. Però això té el recorregut que té en el cas del Pirineu. En el cas del Pirineu, si són més lluny –com passa a vegades o com passarà ara– els serveis territorials que els serveis centrals, tothom anirà directament a les conselleries. Ningú no passa pel sedàs d'un filtre de desconcentració territorial o d'uns serveis territorials si el centre del poder et queda més a prop. Sí, hi ha l'Idapa, però té el pressupost i l'estructura que té. Hi ha la Comunitat de Treball dels Pirineus, per mi avui en dia bastant inactiva i, per cert, tenim una Llei de muntanya una mica desfasada.

Tots aquests elements sumats són un problema i, per tant, cal ser capaços de transformar aquest espai transfronterer, no en un problema, sinó en una oportunitat, que pot ser-ho. Per exemple, a l'hora d'aconseguir finançament europeu per implementar projectes, que, per cert, una de les preocupacions que tenen també els pirinencs i que surt a les enquestes és que consideren que arriben pocs recursos i que s'aconsegueix poc finançament.

I, per tant, si hi ha espai transfronterer et donen moltes oportunitats d'obtenció de fons europeus, de Poctefa, etcètera. Però perquè realment tinguem un espai Pirineu compartit calen dues coses. Primera, un paraigua. Segona, una visió global a llarg termini.

Primera, un paraigua. Avui no hi ha cap estructura potent, cap paraigua que agrupi, que sigui potent, la globalitat dels territoris pirinencs de Catalunya, França i Andorra. Ha de ser un paraigua flexible, potent i amb capacitat de decisió, perquè si no, tornarem a caure en el parany de les estructures administratives molt encotillades.

Segona, una visió global. Què vull dir? Que avui es treballa per projectes. Els projectes són molt importants, però aquests projectes sovint són massa inconnexos entre si i sovint a curt termini. Dit d'una altra manera, no hi ha una visió global de Pirineu potent, jo penso, a dia d'avui, ni un relat ni un projecte global de Pirineu. Encara tothom es mira massa el melic i encara tothom mira massa l'avui. I si ets pocs i no vas a l'una, és molt difícil. De projectes, de col·laboració per projectes en tenim mil exemples: l'hospital transfronterer, l'escorxador transfronterer –poso els de casa–, l'aigua, el canal internacional de Puigcerdà, la depuradora, el consorci compartit que tenim Puigcerdà-Bourg-Madame, el Batxibac que es fa a molts instituts. Que hi hagi un organisme conjunt entre el Consell Comarcal de la Cerdanya i la Comunitat dels Pirineus Cerdanya, tot el que es fa en promoció turística. Amb Andorra, en matèria de residus o en matèria de sanitat. Avui, per exemple, tenim un Conservatori dels Pirineus. Però falta una visió global. Personalment, penso que les àrees funcionals poden ser una estructura precisament flexible i necessària i que pot respondre a realitats territorials que superen i que, per tant, són amb independència de les divisions administratives i per tant en aquest sentit ens poden ajudar a crear una mica aquest concepte que deia de paraigua Pirineu.

Vaig acabant. Una altra preocupació és la manca de serveis; en aquesta no m'hi estenc perquè és evident. Un element molt interessant que sortia és la preservació de la identitat,

les tradicions. Això entronca amb un element que no passa a tots els territoris, el que els polítics en diem el sentiment de pertinença. Hi ha sentiment de pertinença pirinenc. De fet, el Pirineu conviu amb diferents sentiments de pertinença. Tenim sentiments de pertinença locals. La gent se sent cerdana, urgellenca, pallaresa, però també se sent pirinenca i això és molt important, perquè el sentiment de pertinença és un intangible; si la ciutadania, si els nostres conciutadans i conciutadanes se senten pirinencs seran molt més sensibles i, per tant, molt més proclius i, per tant, molt més propensos al desenvolupament d'això que en deia jo creació de paraigües, estructures, projectes i estratègies globals del Pirineu i la preocupació per la preservació del territori o els aspectes mediambientals, això que en terminologia moderna en diríem els objectius de desenvolupament sostenible.

Sempre dic que els pirinencs som els més interessats en la preservació del nostre territori, perquè hi vivim tot l'any i perquè en vivim. Això ho reivindico davant d'una mentalitat moltes vegades de determinats centres de decisió d'una certa tutela, podríem dir d'un cert despotisme il·lustrat, d'una certa desconfiança des dels centres urbans cap als Pirineus, cap a la muntanya en el sentit, per dir-ho col·loquial, des de la ciutat controlem el camp o controlem la muntanya, perquè no facin bestieses.

Això ens porta a l'etern debat de progrés i desenvolupament econòmic versus desenvolupament del territori i la sostenibilitat. Això, el que hem de fer-ho és compatible, no antagònic, perquè si aquests dos conceptes els convertim en un oxímoron hi ha risc que el Pirineu sigui un pessebre, un parc temàtic o, com deia el Joan Ganyet, les escenografies del lleure.

Acabo amb la darrera cosa que us deia. He dit que començaria pels Jocs i acabaria amb els Jocs. De fet, aquest debat ha aflorat de nou amb el tema dels Jocs Olímpics i torno al principi del que deia. Els Jocs Olímpics han servit per posar el Pirineu en el mapa, però de moment, ens agradi o no ens agradi, ha estat un fracàs col·lectiu. Jo els reivindico i penso que la gent del Pirineu també. Potser els detractors han tingut més altaveu mediàtic. Potser des del territori hem fet més reunions explicatives que deliberatives, però quan mirem què en pensa la gent del Pirineu, ho hauríem sabut realment amb una consulta, però el 73,3% de la gent enquestada a Catalunya, ho considerava interessant per a Catalunya i el Pirineu o només per al Pirineu; i en el cas del Pirineu, el 74,6% dels pirinencs ho consideraven interessant per al Pirineu o per al Pirineu i per a Catalunya. Jo espero que es reprengui, però no pels quinze dies de Jocs, que és el menys important, sinó pel que pot suposar de pensar globalment el Pirineu i més encara pel concepte de llegat. Els Jocs passen, però el llegat queda. El concepte de llegat sempre és el més important. Què quedarà? Quin territori deixarem? Al final té un punt de paradoxa perquè és un esdeveniment de promoció de la neu, per superar la dependència de les activitats de la neu. Per això avui per exemple ens agrada més parlar d'estacions de muntanya, que d'estacions d'esquí. Amb Jocs o sense Jocs, aquesta visió global del Pirineu, aquest Pirineu 2030, de repensar el Pirineu, ens cal molt i és molt necessària.

Crec que passarà, i amb això sí que acabo. Lord Byron deia que "el millor profeta del futur és el passat" i si el millor profeta del futur és el passat, crec que passaran dues coses.

Una, es mantindran i crearan fòrums, marcs, estructures d'àmbit supralocal. En aquest sentit,

les àrees funcionals són un exemple i penso que són molt necessàries i crec que es continuarà treballant per projectes, molts d'ells pioners i aquests dos elements són importantíssims. Però segon element, ens continuarà fallant i no serem el cent per cent d'eficients i eficaços com a pirinencs en una programació a llarg termini, que és el que cal per impulsar palanques de canvi i accions transformadores estructurals i continuarem fallant en la governança des del territori i, per tant, en el disseny de les polítiques públiques i el que hem de ser capaços sobretot, si detectem aquestes dues mancances, és de transformar més encara els hàndicaps d'un espai transfronterer, en les oportunitats que ens dona un espai transfronterer. Moltes gràcies.

Albert Piñeira i Brosel,
Alcalde de Puigcerdà

Andorre, France, mobilités et turismes transfrontaliers

Arnaud DIAZ

La France et la Principauté entretiennent des liens forts en raison de l'institution des Co-princes et de leur proximité géographique.

Ces liens sont de nature historiques, patrimoniales, culturelles, économiques et sociales.

Les portes d'entrée françaises de la Principauté sont les Pyrénées Orientales et l'Ariège empruntant un itinéraire routier commun jusqu'au poste frontière du Pas de la Case. Cette configuration fragilise les échanges de biens et des personnes en raison des conditions climatiques et de la fréquentation importante de l'itinéraire.

Le train avec la gare internationale Andorre-Hospitalet semble être une alternative intéressante tant au niveau des échanges commerciaux que touristiques.

En 2008 Martin Malvy président de la Région Midi-Pyrénées et Albert Pintat Santolària ont inauguré la rénovation de la gare de l'Hospitalet qui pour l'occasion changeait de nom en devenant la gare Internationale Andorre l'Hospitalet et offrait un nouvel espace dédié à la promotion de la Principauté d'Andorre.

Cette inauguration était porteuse d'espoir et laisser présager un regain d'activité pour une ligne ferroviaire fragile et en danger du fait de son manque de fréquentation. Il s'agissait aussi pour la commune de l'Hospitalet de tisser des liens encore plus profonds avec l'Andorre.

Borda Andorra à l'Hospitalet

15 ans plus tard le constat est malheureusement sans appel, malgré les partenariats créaient entre le village et la Principauté, l'espace de promotion est aujourd'hui fermé et la liaison historique par bus entre l'Hospitalet et le Pas de la Case qui était exploitée par la cité Andorrane Hispano Andorrana n'existe plus.

L'objet de cette note est d'analyser les raisons de cet échec et leurs conséquences mais aussi de proposer des pistes de développement.

En préambule nous présenterons les liens historiques entre le village de l'Hospitalet, la Cerdagne et l'Andorre.

L'Hospitalet, un village atypique situé au carrefour stratégique entre les parties occidentales et orientales des Pyrénées Françaises et l'Andorre.

De part son origine l'Hospitalet est naturellement tournée vers la Cerdagne et l'Andorre. Village le plus haut des Pyrénées Ariégeoises, il a toujours été naturellement une portée d'entrée pour la Cerdagne et l'Andorre.

D'après la chronique de Vich, L'Hospitalet devrait sa fondation au chevalier Bertrand d'Enveight, neveu de Suzanne d'Enveight, douairière de Cerdagne dont les limites du territoire arrivaient jusqu'à Saillens (commune de Mérens les Vals). Surpris en l'an 1003 avec son cheval, par une tourmente de neige sur le versant occidental du col de Puymorens, le Chevalier d'Enveight fit le voeu, s'il avait la vie sauve, de fonder un hôpital ou une maison refuge avec oratoire dédié à Sainte Suzanne patronne de sa tante. En même temps, il ouvrit de son épée le ventre de sa monture, en arracha les entrailles et se mit à leur place. Par ce moyen ingénieux, il se réchauffa, put attendre une éclaircie et retrouver son chemin.

Il tint promesse et l'on voit encore aujourd'hui l'oratoire qu'il fit construire près du pont appelé Sainte Suzanne. Cette sainte est devenue la patronne de l'Hospitalet. Sa fête est célébrée le 11 août. Le refuge de Sainte Suzanne fut tenu par les Hospitaliers de l'ordre de Saint Jean de Jerusalem. À cette époque, la population de l'Hospitalet se composait de 7 à 8 religieux attachés au service de l'hôpital, assistés de quelques travailleurs volontaires (Donats) qui les aidaient à soigner les voyageurs et les pèlerins, à garder les troupeaux et à cultiver les terres.

Les mise en service

- en 1929 de la Gare de l'Hospitalet est servie par des trains de grandes lignes Intercités de nuit, qui circulent sur l'axe *transpyrénéen oriental* permettant une relation de Paris à Barcelone et par des trains régionaux.
- en 1933 de route menant au Pas de la Case.

Mr Chouraqui, ambassadeur de France en Andorre; Mr Valette, Préfet de l'Ariège; Mr Bur, Préfet de région; Mr Pintat, Chef du Gouvernement Andorran; Mr Malvy, Président de la région Midi-Pyrénées; Mr Diaz, Maire de l'Hospitalet; Mr Coursier, Directeur régional de la SNCF. Inauguration de la gare Internationale Andorre Hospitalet novembre 2008

Ont intensifié les échanges socio économiques entre l'Ariège, la Cerdagne et l'Andorre. La mine de fer de Porté Puymorens connaît son apogée, le transport du minéral est effectué par câble jusqu'à la gare de l'Hospitalet et est expédié dans toute la France.

Jusqu'aux années 1950 l'Hospitalet servait également de poste avancé pour les éleveurs andorrans qui portaient en transhumance itinérante vers la France.

La grange d'Andorre est une singularité à laquelle les hospitalois et les andorrans sont très attachés.

Propriété de la Principauté située au cour du village de l'Hospitalet, cette grange est le vestige historique de ces liens passés entre l'Andorre et l'Ariège.

Elle avait pour vocation d'accueillir les troupeaux et les éleveurs en itinérance.

Cette époque a laissée les traces de liens profonds entre les communautés hospitaloises et andorranes.

Il n'était pas rare que les habitants du village parlent le catalan pour faciliter les échanges économiques.

L'Hôtel Rouan est lui aussi une illustration encore présente de ces liens et est encore une étape incontournable des andorrans en villégiature qui l'ont nommé « Cal Tatine ».

À partir des années 1950 la société andorrane se modernise et expérimente une croissance économique sans précédent.

L'agriculture ainsi que l'élevage disparaissent progressivement du paysage, laissant place à une économie essentiellement tournée vers le commerce et le tourisme. Cette transformation économique subie par l'Andorre est conditionnée par sa condition de pays frontalier. Le contexte socio-historique, politique et économique des pays voisins influence le développement de la Principauté.

Durant la Guerre Civile Espagnole et la Seconde Guerre Mondiale, l'Andorre joue un rôle très important en tant que zone franche et commerciale, distribuant de nombreuses marchandises entre les pays voisins qui subissent de fortes restrictions. Cette activité produit beaucoup de richesse et permet ensuite un développement économique fondé sur l'essor d'une activité commerciale basée sur le différentiel de prix ainsi que sur la diversité des produits. Cette croissance économique entraîne un essor migratoire dû aux besoins de main-d'oeuvre ainsi qu'à la construction de nouvelles infrastructures destinées aux sports et aux loisirs, dans un contexte d'expansion urbanistique. En parallèle se développe aussi une forte activité financière. L'Andorre devient donc un pôle d'attraction migratoire intense, faisant oublier sa régression démographique de la première moitié du siècle. Durant la fin des années 1950 et au début des années 1960, un important flux migratoire provient principalement d'Espagne, de France, puis, pendant les années 1980, du Portugal. (Source Nuria Segués Daina)

Cette transformation de la société Andorrane a eu un impact sur la société Ariégeoise située sur l'axe Toulouse Andorre.

Cette partie de l'Ariège s'est tournée vers une activité commerciale en lien avec le transport de biens et de personnes vers l'Andorre.

La transformation a été encore plus notable en Haute Ariège et à l'Hospitalet.

Conjugués au développement de l'usine hydre électrique, à la création d'un caserne de douane, à la fréquentation en hausse de gare, et au développement des agences d'import export le village a connu son apogée atteignant une population de 220 habitants.

Une population composée en majorité de fonctionnaires et d'entrepreneurs dont les activités dépendaient des échanges commerciaux avec l'Andorre.

Les connexions routières et ferroviaires en étaient les principales forces et plaçaient l'Ariège comme la porte d'entrée principale de l'Andorre.

Dans les années 1980 les liens se sont encore intensifiés jusqu'à accueillir les enfants de la communauté française du Pas de la Case à l'école du village et au collège d'Ax les Thermes. Les étudiants andorrans allaient poursuivre leurs études vers Toulouse, et là encore Cal Tatine était de part son histoire et liens d'amitié qu'elle avait créée, une maison réconfortante et sécurisante lors des trajets rendus difficiles par les conditions climatiques.

Une porte d'entrée fragilisée

La fin des années 1990 sont les témoins du délitement des échanges commerciaux entre la France et l'Andorre.

Le statut privilégié de portée d'entrée économique de la France vers l'Andorre est challengée par l'Espagne et son accès par la Seu d'Urgell.

L'Espagne est le premier fournisseur d'Andorre et assure 64 % des importations andorranes en 2019. Second partenaire d'Andorre, la France a vu sa part de marché chuter de près de neuf points depuis 2006 et fournit en 2019 12 % des importations andorranes.

Cette érosion des échanges économiques entre le France et l'Andorre a eu un impact sur l'activité économique de la Haute Ariège d'une part et sur la démographie de l'Hospitalet d'autre part.

Les échanges entre les deux pays dépendent de la qualité et des caractéristiques des mobilités dont ils dépendent

Une mobilité difficilement maîtrisable.

Les mobilités sont des réalités quotidiennes considérées à la fois comme un phénomène géographique mais aussi social. Lorsque John Urry parle de mobilité (Urry, 2000), il fait référence aux flux de personnes à l'intérieur et à l'extérieur de chaque société, ainsi qu'aux liens existant entre les flux et les motivations. Il mentionne une série de caractéristiques sur les mobilités, qui font que celles-ci sont souvent inégales, hétérogènes et surtout imprévisibles. Les flux sont canalisés par les grandes vallées et ils contribuent aux relations entre différents espaces. Par conséquence, ces mouvements ont lieu dans une direction spécifique, à une vitesse et à une fréquence déterminée, qui peuvent changer en fonction du motif de la mobilité.

La frontière un frein à la mobilité ?

Le concept de frontière est essentiel à définir tant il présente une grande variété de dimensions. Lorsque nous parlons de frontière nous faisons référence à la ligne conventionnelle qui délimite un territoire. Les frontières (Nordman, 2008) peuvent prendre une forme physique, mais habituellement la limite est intangible, et s'établit par moyen d'accords entre États impliqués. Il est utile de noter que le phénomène de la globalisation a

modifié le concept de frontière. Certains auteurs (Medina Garcia, 2006 ; Jané et Solé, 2011) abandonnent ainsi le concept de frontière comme une ligne marquant les limites territoriales pour mettre en avant une nouvelle conception de la frontière, plus vaste, définie comme des zones frontalières, où se contemplant divers segments territoriaux, ou bien comme des régions frontalières (Perkman, Sum, 2002).

La frontière Franco Andorrane de part ses caractéristiques administratives et les formalités administratives qu'elle impose notamment au travailleur transfrontalier peut être un frein à la mobilité de travail.

La qualité des infrastructures et leurs efficacités

L'accès routier est soumis à des aléas climatiques forts qui engendrent des fermetures ponctuelles de l'itinéraire côté français.

Ces ruptures de communication ont un impact très négatif sur les échanges entre les deux pays.

Les effets des mobilités sur les échanges franco andorrans

De part ses caractéristiques géographique et administratives l'accès français vers l'Andorre a été fragilisé. Cela a eu pour conséquence de :

- réduire le nombre de travailleurs transfrontaliers français. 50 travailleurs frontaliers, alors qu'en 2014, 1410 travailleurs espagnols venaient de la province de l'Alt Urgell. Le Pas est le bassin réceptif par excellence, de la mobilité touristique France-Andorre en jouant le rôle de zone franche et commerciale. Cette situation entraîne un important mouvement touristique frontalier à la journée depuis la Haute-Garonne et l'Ariège. La clientèle est donc majoritairement française et les commerces peinent à recruter une main d'oeuvre française qui apporte une plus value commerciale.
- réduire la mobilité commerciale. Comme nous l'avons vu les échanges commerciaux sont majoritairement établis via l'Espagne, où le transit est facilité par des infrastructures de qualité proche de Barcelone et peu impactées par les aléas climatiques.
- réduire la baisse de fréquentation de la gare de l'Hospitalet. Cela a eu pour effet la fermeture du guichet remplacé par une borne automatique.

La fin des années 2000, la prise en compte de ces freins à la mobilité.

La gare Internationale Andorre l'Hospitalet

Le 3 novembre 2008, pas moins de deux Ambassadeurs, deux Préfets, les Présidents Martin MALVY et Augustin BONREPAUX, Albert PINTAT, Chef du Gouvernement d'Andorre, Stéphane COURSIER, Président Régional de la SNCF...

Des personnalités venues de part et d'autre des

Dispositif de prévention d'avalanches au dessus de l'Hospitalet, projet SAPYRA

Pyrénées pour un événement symbolique : l'inauguration de la gare internationale d'Andorre-Hospitalet.

Après avoir découpé le traditionnel ruban, en présence des enfants du village, les personnalités ont pu découvrir les locaux agrandis, plus accueillants et accessibles aux personnes à mobilité réduite. Depuis le cadencement mis en place en 2004, dans le cadre du contrat de Plan Etat Région, cette petite gare à dimension internationale a vu sa fréquentation progresser de 22%. Un investissement à hauteur de 308 000 euros répartis entre la SNCF (50%), le Conseil Régional (30%) et l'Etat (20%). Dans le cadre d'un partenariat avec l'Andorre, une extension a été créée dont la gestion est confiée à la Principauté.

Mais loin des chiffres, il s'agissait d'un moment lourd en émotions, que ce soit pour Albert PINTAT, Chef du Gouvernement qui se souvient : «les gens de la montagne ont la mémoire longue [...] L'Andorre ne prospère que depuis les années 50 [...] ici à l'Hospitalet c'était autrefois la porte d'entrée de la France, un poste avancé d'humanité «cal Tatine» Rouan, quand on venait prendre le train pour faire les vendanges ou pour mener les troupeaux en montagne [...] Aujourd'hui la commune fait un acte d'humilité en ajoutant devant son nom celui de l'Andorre. C'est un symbole fort, gage d'une coopération qui va s'inscrire dans le temps».

Dans la foulée de cette inauguration la Mairie de l'Hospitalet, GrandValira et Andorra Tourisme ont créé un partenariat visant à favoriser la liaison entre la gare et le Pas de la Case afin de développer le ski rail.

Les 3 entités ont financé la mise en place d'une nacelle hivernale.

Ce service a fonctionné jusqu'en 2020 date à laquelle la Région Occitanie a modifié les horaires des TER en provenance de Toulouse. Ce changement plus contraignant pour les voyageurs a eu pour effet de rendre moins attractif ce service.

Un changement dommageable d'autant plus que la fréquentation était en augmentation constante.

Le projet SAPYRA – POCTEFA

Le projet SAPYRA a pour but d'améliorer la sécurité des accès pyrénéens en Andorre face au risque d'avalanches.

Chaque hiver, les routes pyrénéennes sont coupées en raison d'avalanches ou de risque d'avalanches. Dans nos régions, le changement climatique se traduit par une augmentation du nombre de phénomènes climatiques extrêmes, et par conséquent, par l'augmentation d'épisodes de neige comportant des chutes plus abondantes. À une époque où les échanges nationaux et internationaux ont une importance grandissante dans notre société, ces changements climatiques sont un véritable frein pour la vie des habitants de nos régions et pour le développement économique de la zone de la CTP.

SAPYRA permet, via la réalisation d'infrastructures de protection et d'instrumentalisation pour la prévention du risque d'avalanches, de réduire sensiblement le nombre de jours et d'heures de fermeture des axes routiers concernés. La France et l'Andorre sont directement touchées par ces dangers et par ces fermetures. C'est pour cela que ce projet d'ensemble transfrontalier a été envisagé pour aborder ce problème et le résoudre partiellement. D'une

part, les équipements permettent de réduire les risques ; d'autre part, les études et les dispositifs de gestion qui en résultent permettent de développer l'information et la coopération transfrontalière.

Les axes d'améliorations.

Mobilités

Mettre en avant la liaison ferroviaire

La gare est atout solide avec une connexion à Paris via le train de nuit et une connexion régionale. La liaison par bus qui reliait la gare de l'Hospitalet et la Pas de la Case a été interrompue.

C'est un frein très pénalisant et ce manque est en partie responsable des difficultés à attirer des travailleurs transfrontaliers et à développer le tourisme entre l'Ariège et l'Andorre.

La remise en place de cette liaison semble aujourd'hui un préalable indispensable pour le développement de projets transfrontaliers.

Sur les crêtes de la Soutane entre le Pas la Case et l'Hospitalet

Sécurisation de la liaison routière

Les liens humains, institutionnels, économiques et culturels qui unissent la France et la Principauté d'Andorre sont exceptionnellement anciens et étroits. La Constitution du 14 mars 1993 définit l'Andorre comme une co-principauté parlementaire avec deux Co-princes, l'Evêque d'Urgell et le Président de la République française, symboles et garants de la permanence et de la continuité de l'Andorre, disposant chacun d'un représentant en Andorre. La desserte de la Principauté est actuellement assurée par deux axes du réseau routier national français : la route nationale (RN) 20 en Ariège (qui relie Pamiers à l'Andorre), et la RN 116 (qui relie Perpignan à l'Andorre et à l'Espagne). La RN 20 (partie de la route européenne 9 qui relie Orléans à Barcelone) constitue l'unique accès français à la Principauté d'Andorre, via les RN 320 et 22, le principal axe de déplacement situé dans le département de l'Ariège, notamment pour l'accès aux stations de montagne, et le trait d'union avec les Pyrénées-Orientales. Le trafic moyen journalier (dans les deux sens) de la RN20 en Ariège en approche de l'Andorre s'établit à 5 800 véhicules par jour (v/j), celui de la RN22 (accès au Pas de la Case) à 5 000 v/j et celui de la RN116 à Mont-Louis à 2 900 v/j.

Les échanges transfrontaliers sont d'une importance majeure pour le développement économique et touristique de l'Andorre et des Pyrénées-Orientales. Or, les routes nationales qui permettent d'accéder à l'Andorre subissent fréquemment des coupures, particulièrement en période hivernale, du fait de glissements de terrain, et de chutes de blocs et de congères. La frontière franco-andorrane est délimitée naturellement par la présence de sommets culminant à plus de 2 000 mètres.

L'accord conclu avec la Principauté d'Andorre, le 20 avril 2022, sur l'amélioration de la résilience climatique et la prévention des risques naturels pour les routes nationales 116, 20, 320 et 22 en vue de sécuriser l'accès à l'Andorre depuis les Pyrénées-Orientales fait suite aux intentions affichées conjointement, le 5 février 2022 à Tarascon-sur-Ariège par le Premier ministre, Jean Castex, et par le Chef du Gouvernement andorran, Xavier Espot.

Cet accord est le pendant, côté Pyrénées-Orientales, de l'accord entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de la Principauté d'Andorre concernant l'amélioration de la viabilité des routes nationales 20, 320 et 22 entre Tarascon-sur-Ariège et la frontière franco-andorrane, signé le 22 mars 2017, et en cours de mise en oeuvre (mise en place de paravalanche et de pare-chute de blocs et réalisation d'aires de chaînage) à la satisfaction des deux parties.

Objectifs de ces accords

La réalisation des aménagements de prévention des risques naturels prévus par l'accord permettra donc :

- de réduire les risques pour la sécurité des usagers et de limiter les coûts de réparation et de dédommagement ; la route étant sujette, plusieurs fois par an, à des éboulements, le risque existe d'un accident par chute de blocs sur une voiture qui serait susceptible d'engager la responsabilité de l'État.
- de limiter les coûts des travaux de réparations ou de remise en circulation dus aux conséquences des éboulements et glissements : réparation des glissières percutées par les éboulements, ou lourds travaux de confortement en cas de glissement.
- de limiter les coupures de l'axe (tant vers l'Espagne que vers l'Andorre) ; les déplacements, tant professionnels que privés s'en trouveront facilités, ce qui permettra de réduire le coût économique, non chiffré à ce jour, induit par les coupures de l'axe, notamment sur le commerce et l'attractivité et l'activité touristique.

Faciliter le travail transfrontalier en portant une réflexion sur le statut du travailleur transfrontalier.

Les difficultés administratives peuvent être un frein pour augmenter le nombre de travailleurs transfrontalier français en Andorre.

Un accompagnement avec la mise en place d'un guichet unique pour faciliter les démarches administratives pourraient être un axe d'amélioration.

Le développement de projets touristiques transfrontaliers

Nous l'avons vu, la France et la Principauté entretiennent des liens en raison de l'institution des co-princes et de leur proximité géographique.

Ces liens sont de nature, historiques, patrimoniales, culturelles, économiques et sociales.

Le développement de projets touristiques portant sur le partage d'un espace naturel commun et remarquable semble facilement envisageable.

En s'appuyant sur la liaison ferroviaire, la création d'itinéraires de randonnée transfrontalière au départ de l'Hospitalet et de Mérens serait une opération positive et favorable pour l'Andorre et l'Ariège.

Le GRP d'Andorre est une fabuleuse traversée en haute montagne de 110 km de long qui fait

le tour du pays en sept étapes passionnantes. Le GRP constitue l'une des plus grandes randonnées des Pyrénées et l'une des plus admirées et recherchées par les randonneurs. En effet, ce sentier offre toute la beauté des paysages de haute montagne et nous permet de découvrir l'Andorre, le pays des Pyrénées par excellence, avec toutes ses nuances et ses attraits.

Il est facile de connecter à moindre coût le GRP d'Andorre au départ de l'Hospitalet via la Soutane ou le Sicarou.

La liaison entre Paris et l'Hospitalet via le train représente un gisement de randonneurs très importants.

En conclusion,

L'Andorre et la Haute Ariège partagent une histoire commune.

Chaque territoire a un intérêt commun de développer des partenariats transfrontaliers pour mettre en place des projets qui auront pour objectifs de favoriser et pérenniser un tourisme durable et à forte valeur ajoutée.

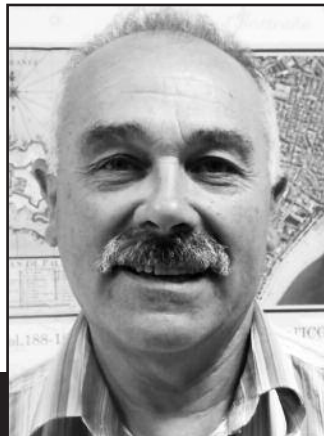
Un tourisme connecté à l'environnement naturel et au patrimoine naturel et humain de ces deux territoires.

Arnaud Diaz,
Maire de L'Hospitalet- près- l'Andorre

La communauté des communes de la Haute Ariège, la commune de Mérens-les-Vals & la Compagnie des Pyrénées dans le droit fil du développement durable

Jean-Pierre SICRE

L'usine de l'eau au coeur des Pyrénées. Une entreprise militante & innovante

La Compagnie des Pyrénées, située à Mérens-les-Vals en Ariège, a été co-fondée par Sébastien Crussol en 2017 pour révolutionner les modèles de production et de consommation d'eau en bouteille.

Elle est la première entreprise française à proposer de l'eau minérale naturelle durable en format carton grâce à un partenariat exclusif avec Tetra Pak.

La Compagnie des Pyrénées produit et commercialise quatre emballages éco-conçus :

-bio-carton, RPET recyclé et recyclable,

-aluminium recyclable à l'infini et verre.

L'ensemble du processus de captation, production, emballage, distribution et recyclage a été étudié dans un but écologique, responsable et sociétal !

L'eau «Ô9» est puisée à 1332 mètres d'altitude à la source de Pédourès, par un prélèvement de la ressource raisonné qui ne dépasse pas les 15% de celle-ci.

En cours de certification IFS, BRC et ISO 22001, d'une faible minéralisation, une pauvreté en sodium, d'un pH neutre et d'un résidu à sec de 69 mg.

L'Eau Neuve est l'une des rares sources minérales naturelles Françaises ayant obtenues la norme AFNOR.

Cette norme signifie que cette eau convient à la préparation et à l'alimentation des nourrissons.

Elle est donc consommable tous les jours par tous les membres de la famille.

Une entreprise responsable par nature. Eau Neuve - Source

Notre objectif : révolutionner la manière de consommer l'eau en bouteille

Améliorer le conditionnement :

Une eau en bouteille avec des contenants recyclables en matériaux renouvelables.

Nous innovons avec des emballages
bio-sourcés, recyclés et recyclables

Nos services
clés en mains

Quelques unes de
nos réalisations en 2022

Améliorer le cycle de vie du produit :

Assurer la gestion de la fin de vie de nos produits en s'appuyant sur des experts du secteur.

Créer un moment, une expérience :

Proposer une expérience client inédite avec nos bouteilles entièrement personnalisables.

Une usine au cœur des Pyrénées

Un projet de 18 ans qui a vu le jour au premier trimestre 2021 en Ariège

Une capacité de 200 millions d'unités par an

Une usine éco-conçue

Une marque responsable et engagée

Emballage entièrement recyclable

Matériaux bio-sourcés : fibre de bois, canne à sucre

Création de 35 emplois locaux durables

Une usine éco-conçue et 100% énergie verte

Prélèvement d'un maximum de 15% de la capacité de la source

Notre
visibilité
Plus de
300 reprises
médias

Ils nous font confiance

Une eau minérale **pour toute la famille**

Filtrée pendant 5 ans à travers les diverses strates géologiques, l'eau est captée à une altitude de 1332m, prélevée à une profondeur de 43m et transportée jusqu'à l'usine via une conduite enterrée.

Notre outil de production

Usine de 6600m² située sur la commune de Mérens les Vals

Capacités en place

- Tetra Capacités à date : 600 000 cols / mois
Capa. maximum 06/22 : 2 000 000 cols / mois
- PET Capacités à date : 1 980 000 cols / mois
Capa. maximum 06/22 : 4 000 000 cols / mois
- Cannette Capacités à date : 420 000 cols / mois
Capa. maximum 06/22 : 3 000 000 cols / mois
- Verre Capacités à date : 0 cols / mois
Capa. maximum 06/22 : 1 000 000 cols / mois

Une entreprise **militante et innovante**

Nous avons conçu notre outil industriel pour répondre aux plus hauts standards internationaux de qualité, sécurité alimentaire et protection de l'environnement.

Mobilité ferroviaire des marchandises de Haute Ariège

Le train, un choix écologique pour réduire notre empreinte carbone.

Dans notre société en constante évolution, il est devenu essentiel de trouver des moyens de transport respectueux de l'environnement réduisant notre empreinte carbone.

Parmi les options qui s'offrent à nous, le train nous apparaît comme l'un des moyens de transport le plus intéressant.

C'est pour cette raison qu'en partenariat avec la Communauté des Communes de la Haute Ariège nous avons entamé une réflexion afin de développer le frêt à hauteur de l'usine d'embouteillage « Eau Neuve ».

Cette réflexion est partagée et soutenue par l'Etat, la SNCF & la Région.

Nous souhaiterions également associer l'ANDORRE à notre projet afin de renforcer nos liens en envisageant le transbordement fer/route.

Cette solution ferroviaire permettrait de diminuer la montée de poids lourds sur la RN 20 diminuant ainsi l'empreinte carbone, ainsi qu'une consommation d'énergie optimisée.

L'usine d'embouteillage La Compagnie des Pyrénées de Mérens les Vals, militante et innovante dans l'écologie vise à limiter sa propre empreinte carbone au sein de son entreprise.

En tant qu'élus de territoire de montagne, il est de notre devoir d'agir et obtenir à terme la solution des rails comme au siècle dernier, afin d'agir efficacement contre nos émissions de gaz à effet de serre.

Les montagnes qui relient les hommes

Contexte

- **La RN20 colonne vertébrale du Département de l'Ariège, accès à l'Espagne et l'Andorre ;** 12678 camions à la frontière Andorrane en 2019, 10263 en 2020 (année covid)
- **Le réseau ferré en Haute Ariège :**
 - Une ligne ferroviaire stratégique mais fragile
 - Une voie unique
 - Une faible utilisation du fret (installation terminale embranchée - ITE - de l'usine Iméry à la gare de Luzenac – Garanou) et une absence du feroutage
- **Etat des lieux en matière de consommation énergétique :**
 - Les produits pétroliers sont le second poste énergétique de la Haute Ariège, consommés à hauteur de 56% par les transports routiers.
 - Les transports routiers sont le 3ème secteur le plus consommateur de la Haute Ariège.
 - Trafic moyen journalier annuel 2019 :
 - Les Cabannes : 288 poids lourds L>6m
 - Mérens les Vals : 185 poids lourds L>6m

C'est dans ce cadre que les premières réflexions relatives à l'aménagement et à l'installation de ce type d'équipements sur le territoire de la Haute Ariège sont nées.

Il s'agit en effet d'une opportunité et d'un potentiel à examiner en faveur de nouvelles activités économiques créatrices d'emploi, en faveur de l'accompagnement au

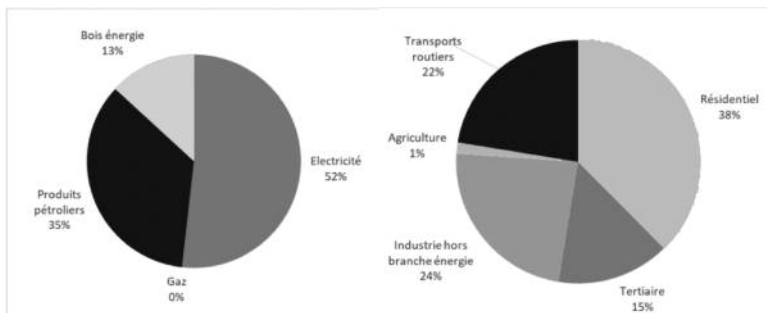

Figure 2 : Répartition de la consommation par type d'énergie

Source : Outil OREO, AREC Occitanie

Figure 3 : Répartition de la consommation par secteur

Source : Outil OREO, AREC Occitanie

développement des entreprises locales, mais également en faveur d'une démarche environnementale à laquelle la CCHA souscrit pleinement.

C'est dans ce contexte que les élus de la Haute-Ariège ont décidé de s'engager dans une étude de faisabilité d'une offre fret / ferroutage avec l'Andorre et les 2 entreprises installées sur le territoire qui ont basé une partie de leur logistique sur ce type d'offre.

Dans le cadre des échanges réguliers qu'elle entretient avec les dirigeants d'entreprises industrielles implantées sur son territoire, et dans le cadre de leurs besoins et perspectives en matière de ferroutage, la Communauté de Communes de la Haute Ariège (CCHA) a été sollicitée par :

- la société IMERYS (exploitant la carrière et l'usine de talcs à Luzenac)
- la Compagnie des Pyrénées (exploitant l'usine d'embouteillage d'eau de Mérens)

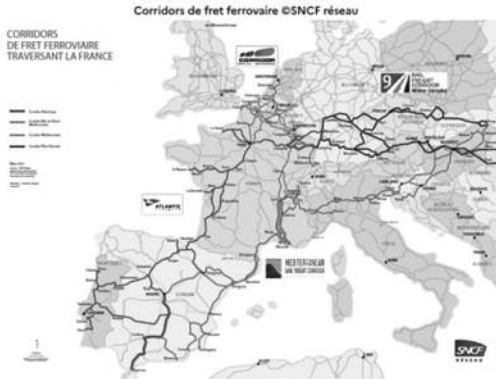
Par ailleurs, et dans le cadre de la large concertation engagée pour mener à bien la procédure de PLUIh, ses voisins andorrans ont manifesté leurs besoins et leur intérêt dans cette même thématique.

Définitions

Le fret ferroviaire conventionnel : proposé par les entreprises ferroviaires, il s'adresse directement aux chargeurs industriels. Les marchandises non conteneurisées sont chargées directement dans les wagons spécialisés qui partent et arrivent directement sur les sites industriels connectés au réseau ferré national par des installations terminales embranchées (ITE).

Deux offres ferroviaires :

- Le transport massif sous forme de train entier = minimum 20 wagons qui partent et arrivent sur une même ITE sans remaniement.
- L'acheminement de wagons isolés = provenance de plusieurs ITE, massification dans une gare de massification et de triage. Solution intermédiaire entre le train massif et le camion, elle permet de desservir des territoires avec des quantités de marchandises significatives mais insuffisantes pour une massification de bout en bout.

Le transport combiné rail / route et les autoroutes ferroviaires :

- Il s'adresse aux transporteurs routiers
- Les marchandises sont transportées dans des unités de transport intermodal (UTI)
- Pré et post acheminements routiers dans un terminal de transbordement sans empotage ni dépotage
- Segment du fret ferroviaire qui a le plus grand potentiel de croissance.

Le ferroutage : le camion entier (remorque et tracteur) et le chauffeur sont véhiculés.

Attentes et besoins des entreprises intéressées.

La Compagnie des Pyrénées (Mérans les Vals) :

Prévision 2025 pour le transport combiné rail / route :

- 5000 caisses / an soit 20 caisses / jour. Caisse mobile de 13,60m de long.
- 7500 caisses / an soit 30 caisses / jour. Caisse mobile de 7,825m de long.

Prévision 2030 pour le transport combiné rail / route :

- 6000 caisses / an. Caisse mobile de 13,60m de long.
- 8700 caisses / an. Caisse mobile de 7,825m de long.

Imérys (Luzenac) :

Actuellement :

- Extraction de la carrière : 400 000 t/an

- Transport combiné rail / route :

14% des transports, soit 50kt/an

Camions au départ de Luzenac jusqu'à Le Boulou (terminal rail / route) pour connexion avec l'autoroute ferroviaire, destination Bettembourg au Luxembourg

- Fret : 1,5% des transports avec progression à 3,5% soit 15 kt/an

Les chiffres du transport combiné et du fret :

94% par silos containers (27 tonnes de talc l'unité) vers le nord de l'Europe

6% par wagons T82 (57 tonnes de talc l'unité) vers l'Autriche, progression à 12% en 2022

= 1850 camions / an et 115 wagons + silos containers / an avec progression à 230 wagons / an à partir de 2022

- Objectifs de l'entreprise :

Réduction de 80% des km entre l'usine et la mise sur train

Réduction de l'empreinte carbone en réduisant les km routiers au profit du rail / route

Terminal Le Boulou

Installation terminale embranchée Luzenac – Garanou

Attentes et besoins de l'Andorre

Gouvernement Andorran :

A ce stade, le Gouvernement Andorran n'a pas précisé les flux qui pourraient présenter un intérêt pour le projet.

Pour autant, sa stratégie en matière de mobilités transfrontalière concernent à la fois les voyageurs et à la fois les marchandises.

Les besoins seront précisés ultérieurement, étant précisé qu'en matière de marchandises, la configuration de ligne SNCF ne permet pas de se projeter au-delà de la Commune de Mérens (Tunnel hélicoïdal).

Avancement du projet

- Associer la Région Occitanie au titre de sa compétence en matière de mobilité.

- Engager une étude de faisabilité :

Etat précis des besoins (actuels et en projection de développement)

Etat des lieux des infrastructures de la ligne ferroviaire

Diagnostic des disponibilités de sillons et de créneaux sur la ligne

Etat des lieux de l'offre de service pour le transport en mettre en comparaison avec les contraintes et obligations des clients des industriels de la Haute-Ariège

Identification d'une localisation pertinente pour la zone de ferroutage (localisation des besoins, infrastructure de la ligne, protection environnementale, zone rouge PPR...).

Merci pour votre attention.

Jean-Pierre Sicre,
Maire de Mérens- les- Vals

Andorra Pirineus, terra d'oportunitats

Francesc VIAPLANA i MANRESA

És un goig i un honor, com a alcalde de la Seu d'Urgell, compartir aquest espai de debat i d'intercanvi d'idees amb companys d'Andorra, de la resta dels Pirineus catalans i també dels departaments dels Pirineus Orientals i de l'Arieja. Trobades com aquesta, al marge de la distància artificial imposada per les diferències polítiques i administratives, especialment quan impliquen fronteres estatals, ens permeten un contacte que hauria de ser natural i habitual entre veïns que, de fet, estem ben a prop els uns dels altres.

Fa un temps que es va parlant de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus, una iniciativa ciutadana que neix en paral·lel al procés de negociació del tractat d'associació d'Andorra a la Unió Europea. Sens dubte, és un moment transcendent per al futur de l'estat andorrà, i és bo que aquest procés vagi acompanyat d'un debat territorialment més ampli. Un territori, o uns territoris, que tenen fortes connexions entre ells i que es complementen en molts aspectes. No sóc la persona més indicada per parlar d'Andorra, però és ben evident que és un dels principals pols econòmics del Pirineu, amb les seves singularitats, els seus potencials i les seves mancances, i això té afectacions al seu entorn. Per tant, és lògic que, sense posar en qüestió els límits i competències estatals, obrim el punt de vista i plantegem iniciatives coordinades i complementàries, que evitem reiteracions i despeses innecessàries, i que rendibilitzem iniciatives, independentment de qui en sigui l'impulsor o en quin territori físic es localitzin.

Pels vincles històrics i per la seva localització física, la Seu ha de ser, lògicament, un actor principal en aquest procés. Però també, i sobretot, per les intenses relacions humanes (familiars i econòmiques) que hi ha entre els dos territoris i per la complementarietat que la Seu i el seu entorn tenen respecte a l'estat andorrà.

La Seu té una singularitat gairebé mundial, deguda a la particular realitat institucional andorrana. No diré res de nou, però el fet que el Bisbe d'Urgell sigui alhora Copríncep d'Andorra, tal com reconeix la Constitució andorrana de 1993, converteix la ciutat urgellenca

en seu d'un cap d'estat estranger, amb un palau episcopal que incorpora zones d'immunitat diplomàtica i que és l'escenari, per exemple, de les recepcions de credencials del cos diplomàtic acreditat a Andorra. Això potser no és més que una anècdota pel tema que tractem avui, però demostra que les relacions entre la Seu i Andorra venen de molts segles enrere i estan al més alt nivell encara a l'actualitat.

Si parlem d'un tema totalment diferent, cal incidir de forma molt especial en la presència de treballadors transfronterers. La proximitat entre la Seu i Andorra, les dificultats per accedir a l'habitatge al territori andorrà, ja sigui per la seva escassetat o pel seu preu, i l'alta demanda de treballadors, qualificats o no, que implica la intensa activitat administrativa i professional d'Andorra, fa que bona part de la població de la Seu visqui a la ciutat però treballi uns pocs quilòmetres més amunt, a l'altre costat de la frontera.

Des d'un punt de vista sanitari, és indubtable l'interès que representa per a la Seu poder millorar la coordinació i l'intercanvi amb l'hospital Nostra Senyora de Meritxell d'Andorra. Sabem que hi ha una frontera internacional al mig, amb tot el que això representa, però en un món cada cop més global, on les fronteres s'obren i es desdibuixen, i encara més en el moment que Andorra planteja un acostament a la Unió Europea que marcarà un abans i un després, és il·lògic, ineficax i ineficient que l'hospital de referència per als pacients de la Seu d'Urgell sigui el llunyà Arnau de Vilanova de Lleida (a 130 quilòmetres i pràcticament dues hores de camí!) quan hi ha unes instal·lacions hospitalàries de primer nivell a 20 quilòmetres i mitja hora de cotxe. Seria lògic pensar en clau més àmplia i, potser, dotar el nou hospital de la Seu d'Urgell, de construcció imminent, de les instal·lacions de què no disposa l'hospital de Meritxell, de manera que hi hagi reciprocitat entre els dos centres, i els pacients andorrans que ara s'han de desplaçar a Barcelona puguin fer els seus tractaments a la Seu. Tot això sense oblidar l'Hospital Transfronterer de Puigcerdà i la seva especialització en medicina esportiva de muntanya, que és un servei imprescindible per als esportistes d'elit que destaquen tan a l'Alt Urgell com a Andorra.

Precisament, ara que parlem d'esport, obrim un nou tema en què la complementarietat entre l'entorn de la Seu i Andorra es poden desenvolupar molt. Evidentment l'alta muntanya andorrana té un enorme atractiu paisatgístic i natural, però la pràctica diària i quotidiana de l'esport segurament necessita espais molt més propers als nuclis urbans. La realitat d'Andorra, amb els fons de les valls altament urbanitzats, i amb uns grans desnivells que de seguida s'enfilen caps als vessants muntanyosos, pot ser una dificultat per a la pràctica de segons quins esports. L'entorn de la Seu, per contra, obert, assolellat i amb espais molt plans, permet moltes d'aquestes activitats que són més complicades a Andorra i, de fet, no és infreqüent veure veïns andorrans que fan esport al voltant de la ciutat. Un tema a banda seria la pràctica del ciclisme. Les carreteres andorranes, amb un alt volum de trànsit, tenen un contrapunt apreciable en les carreteres secundàries del voltant de la Seu, de vegades amb manteniments deficients, però amb un trànsit molt més contingut i amb traçats i paisatges atractius per a la pràctica d'aquest esport.

De la mateixa manera, en el pla cultural seria lògic establir una relació constant i fluïda. No només per l'ús i optimització dels equipaments disponibles tant a la Seu com a Andorra, sinó també en un flux àgil d'informació i de persones que circulin entre els dos territoris amb

l'objectiu de compartir professionals, aprofitar les respectives ofertes i de consumir activitats culturals. A petita escala i en àmbits concrets, aquesta dinàmica fa anys que ja es produeix: històricament hi ha hagut cantaires de la Seu a l'Orfeó Andorrà, i és habitual que historiadors de la ciutat facin treballs de recerca i activitats de difusió a Andorra, mentre que també hi ha públic andorrà a les xerrades d'història que es fan a la Seu. Segurament seria desitjable que aquesta relació s'intensifiqués i es generalitzés.

Finalment, hi ha un aspecte que per ell mateix justifica l'estreta relació entre la Seu i Andorra, i és un motiu estrictament físic i geogràfic. Des de sempre, i encara avui, la principal via de comunicació per sortir d'Andorra cap al sud és la vall del Valira, fins a la Seu.

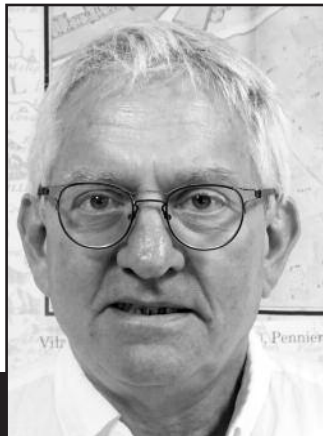
En definitiva, seria bo d'institucionalitzar el circumveïnatge que hi ha hagut històricament entre la Seu d'Urgell i Andorra, així com el seu entorn en el nou marc de relacions a establir entre Andorra i la Unió Europea en el seu futur acord d'associació.

Francesc Viaplana i Manresa,
Alcalde de la Seu d'Urgell

Ax une déviation, une respiration

Dominique FOURCADE

Je suis Dominique FOURCADE, Maire d'Ax-les-Thermes : station touristique, de ski et thermale où l'on soigne la rhumatologie et les voies respiratoires.

Mais lorsque l'on parle d'Ax-les-Thermes, on se demande où est Ax ? On répond alors à 120 Km de Toulouse et à 30 Km sous l'Andorre ! C'est clair et quand on veut se situer, on se présente comme cela. Un jour, en Belgique, je leur expliquais et comme ils ne comprenaient pas, j'ai évoqué le Tour de France, Ax 3 Domaines et là ils ont situé car c'était une étape ... mais globalement 98 % des gens savent nous situer : Toulouse, l'Andorre, les choses sont claires, on est traversé par l'axe de la RN20 et nous avons aussi, par bonheur, la voie ferrée qui passe également chez nous.

En 2001, nous avons été sollicités par l'Etat pour savoir si nous souhaitions être dévié, cette proposition a fait l'unanimité, mais pourquoi ? Parce que nous avons un bilan de cette RN 20 qui traversait notre commune avec des millions de voitures qui transitaient chaque année : c'était l'enfer, les embouteillages, la pollution, l'insécurité ... nous ne disposions alors que d'un type de commerce, un commerce de cueillette où les gens s'arrêtaient, une voiture sur 10, sur 20 ... et en sortaient parfois avec un panier moyen extrêmement réduit et la dynamique commerciale également.

De plus, la Région nous avait mandaté pour réaliser une étude afin de tester la qualité de l'air, des appareils avaient donc été mis en place, nous avons pu constater que nous avons une qualité de l'air déplorable : pour une station thermale qui soigne les voies respiratoires, ce n'était pas acceptable.

Nous avons souhaité basculer vers un tourisme d'accueil, de résidence et qualitatif. On a donc commencé à travailler sur la station de ski, ainsi en 2002 a été aménagé le téléporté qui permet de rejoindre la station de ski depuis le village, cet aménagement a réellement dynamisé le territoire. Une SEM a été créée pour gérer la station de ski, nous cherchions donc

des privés pour rentrer dans cette SEM et VILADOMAT, avec qui nous travaillions déjà en partenariat avec la station Andorrane de proximité : sur les pièces détachées, sur les secours, est tout de suite venu monter au capital de cette SEM.

Donc un partenariat fort avec l'Andorre, avec la station de ski. Puis nous avons vu que nos amis andorrans avaient créé CALDEA dont le gestionnaire gérait nos thermes à l'époque et nous avons construit nous aussi un centre thermoludique.

Nous avons donc reconstruit la ville autour de ces valeurs qualitatives et en décembre 2016, alors que nous avions voté quelques années auparavant notre souhait d'être dévié, la déviation a enfin été ouverte occasionnant tout de même un peu de stress pour le maire parce qu'on s'interroge sur ce que cela va donner, les commerçants étaient alors sur la défensive voire même parfois un peu agressifs, heureusement la saison d'hiver qui suivit fut correcte et tout a bien fonctionné.

Depuis de l'eau a coulé sous les ponts ! Nous avons des projets d'aménagements concertés très forts sur la mobilité douce, sur des parkings excentrés pour sortir les véhicules du centre-ville et se réapproprier cet axe de la RN20. Nous pouvons donc aujourd'hui travailler complètement différemment et les commerces, qui ne vivaient que de cueillette, se sont vraiment orientés vers l'accueil du public en séjour et ont une politique commerciale nettement plus qualitative qui fonctionne ainsi nettement mieux.

Par contre, nous, gens de la montagne, avons sans cesse un oeil sur le GIEC, nous savons que la montagne est particulièrement impactée, nous avons diligenté des études CLIMSNOW pour nos stations de ski et se projeter en 2050, je pense que l'Andorre en a fait de même. Ainsi avec les données dont nous disposons du GIEC, nous savons que l'on devrait encore pouvoir avoir du ski en 2050, certes avec la neige de culture ..., c'est compliqué mais normalement notre station d'Ax 3 Domaines devrait tenir et pour les stations andorranes, vu leur situation et leur altitude, nous pouvons espérer qu'il en sera de même.

Mais malgré tout la situation est tendue et nous savons que nous devons fournir des efforts conséquents dans ce domaine.

Nous regardons donc ce que font nos voisins et nous constatons tout le travail réalisé sur la diversification, la montée en gamme de l'Andorre d'un point de vue touristique, sur l'hôtellerie à tous les niveaux, c'est quasiment irréprochable. Je viens de découvrir que vous faisiez un casino, là vous nous copiez ! Mais nous n'avons qu'un petit casino tandis que vous en bâtissez un grand et ça c'est un passé qui nous lie ... dans l'histoire d'Ax-les-Thermes, des fouilles archéologiques ont été réalisées et nous avons trouvé une ancienne tour de guet avec des dés : les officiers jouaient donc et nous pouvons alors penser que ces jeux s'assimilaient déjà à un premier casino car de la monnaie, uniquement des pièces catalanes en provenance de l'Espagne, a également été trouvée. Le commerce d'Ax-les-Thermes, en ces temps-là, était déjà franchement tourné vers l'Andorre et le coeur des Pyrénées.

Un travail qui est donc fait dans ce sens-là, on vous copie un petit peu mais nous essayons de jouer à fond nous aussi la carte du développement durable, cette période de sécheresse nous a obligé à anticiper des actions que nous voulions menées sur les économies d'eau, mettre en place plusieurs cycles de vie de l'eau : nous utilisons donc l'eau pour refroidir l'eau des thermes, pour chauffer la piscine et nous la récupérons une troisième fois pour arroser les

tennis en terre battue mais aussi pour arroser les fleurs. Nous essayons d'être particulièrement performants à ce niveau-là tout comme sur la production d'énergie, nous sommes un territoire à énergie positive évidemment avec l'hydroélectricité, l'usine d'Aston à elle seule couvre un territoire de 180 000 habitants mais nous allons malgré tout être encore plus performants, nous nous tournons vers les énergies renouvelables, vers le solaire au maximum, nous installons une microcentrale en utilisant le réseau de neige de culture, ainsi lorsqu'elle ne fonctionne pas en neige de culture, on l'utilise pour produire de l'électricité. Nous sommes donc sur tous les fronts et également sur la mise en place d'un plan alimentaire territorial afin de permettre la réimplantation des agriculteurs et maraîchers. Vous savez que les villages se font gagner par les bois et encercler par la végétation, le seul moyen de les repousser est d'installer des éleveurs, nous allons donc essayer d'implanter des agriculteurs et des maraîchers, le maraîchage est un enjeu crucial, je n'ai rien contre l'Andalousie mais à l'époque nous avions des maraîchers et aujourd'hui il n'y en a plus, il faut donc les faire revenir pour disposer de productions locales et travailler avec des cycles le plus court possible, c'est un enjeu qui nous paraît fondamental.

Pour que ce projet soit complet effectivement, il faut que l'on soit accompagné par nos amis des alentours. Ainsi, ma satisfaction a été très grande le jour où j'ai rencontré vos ambassadeurs sur ce volet-là, ils sont venus nous voir dans le Quérigut afin de nous parler du projet de ferroutage, c'est un enjeu majeur car l'axe de la RN 20, aujourd'hui, est extrêmement surchargé, accidentogène et pollueur, je n'imagine pas le bilan carbone de la RN 20 à elle-seule, j'ignore si nous pouvons l'étudier, je pense que oui mais il y a de quoi prendre peur. Nous allons donc nous emparer de l'idée du ferroutage, nous avons prochainement rendez-vous avec le vice-président de la Région, cette réunion de travail se tiendra dans un premier temps entre nous avec nos entrepreneurs locaux puis nous l'étendrons très rapidement en y conviant nos amis andorrans afin de se mettre autour de la table et ainsi avoir une réflexion sur ce sujet.

Et donc, vous qui êtes tellement au top, je me tourne vers vous, les Andorrans, au niveau de la qualité des stations touristiques, vous êtes montés au plus haut niveau et rivalisez avec Courchevel, avec les grosses des Alpes : qualité hôtelière, tout y est ... il n'y a qu'un bémol, votre commerce de cueillette, vous ne l'avez pas arrêté et nous avons de ce fait une route extrêmement surchargée, des gens qui ne viennent que pour acheter des produits défiscalisés : essence, cigarettes. Je ne sais si ce type de commerce peut être pérenne si on pense au bilan carbone. De plus cet axe est très accidentogène chez nous car nous subissons les go fast qui continuent à traverser nos villes et nos campagnes, nous risquons à tout instant d'avoir des décès liés à ces trafiquants, c'est pour nous un enjeu très important mais il s'agit simplement d'un petit appel du pied pour arrêter ce type de commerce où l'on se demande comment des gens qui sont montés si haut sur la qualité touristique peuvent-ils se permettre d'avoir encore un commerce de cueillette ?

Voilà ma petite intervention qui je l'espère n'aura pas été trop longue.

Dominique Fourcade,
Maire d'Ax- les- Thermes

De l'Àrea Funcional a l'espai pirinenc: el rol de l'Acord d'associació entre Andorra i la UE

Landry RIBA i MANDICÓ

Els darrers quinze anys hem estat testimonis de tres grans crisis que han afectat, i encara afecten, el món. L'anomenada crisi financera internacional del 2008, la pandèmia de la covid, que sembla que comencem a deixar enrere, i l'actual invasió de Rússia a Ucraïna. A aquestes crisis s'hi afegeixen altres reptes majors que no respecten fronteres, com el canvi climàtic o l'augment de les desigualtats, que desestabilitzen el planeta i el fan més fràgil. La llista de reptes podria ser molt més llarga. I quan els tinguem tots enumerats, de ben segur que n'apareixeran de nous que haurem d'aprendre a superar.

L'estratègia aplicada pels diferents països a l'hora de gestionar aquestes situacions varia i pot ser objecte de llargs debats i anàlisis. Però coincidirem en el fet que hi ha dos afirmacions que difícilment es poden rebatre. La primera és que aquestes crisis o reptes han tingut una afectació global, i doncs també de manera clara i inequívoca a Andorra, i la segona és que en cap cas Andorra, ni cap altre país, no se n'ha pogut sortir sense cooperar amb els seus veïns, sense la col·laboració dels organismes internacionals dels quals forma part o, de manera més àmplia, dels seus socis habituals.

En aquest context, els territoris fronterers de muntanya es troben abocats a identificar solucions que els portin a assolir diversos objectius indispensables. En primer lloc, garantir la seguretat i la salut de les poblacions residents, així com la dels visitants. Així mateix, aquests territoris es troben confrontats a lluitar decididament per mitigar els efectes del canvi climàtic, identificant de manera precisa els factors d'amenaça i implementant ràpidament mesures suficients. Finalment, i sense que sigui una qüestió menor, cal que els territoris de muntanya treballin per diversificar la seva economia i reduir les dependències existents, per guanyar així resiliència davant de situacions de crisis multinivell, causades per fets desestabilitzadors que no podem preveure. En aquest àmbit, la promoció de la innovació i la connexió amb els territoris de la plana són molt rellevants.

Andorra, per la seva condició d'estat enclavat en el Pirineu, i també per la seva situació de país de frontera, ha viscut, i viu, les diferents crisis des d'una perspectiva certament particular. En primer lloc perquè la nostra condició d'estat, però especialment la condició d'estat tercer en relació amb la Unió Europea, ens exclou del mecanisme de solidaritat i de cooperació que la UE disposi per als seus estats membres, països de l'EEE o candidats a una futura adhesió. Malgrat compartir fronteres amb dos estats membres de la Unió i malgrat disposar d'un Acord de cooperació, que Andorra va signar amb la UE l'any 2004 i que preveu de manera explícita la cooperació en certes matèries, les institucions europees l'han considerat sovint com un marc jurídic insuficient per articular col·laboracions.

En segon lloc perquè la nostra condició de país amb una economia altament dependent de la frontera i dels fluxos comercials i de persones que s'hi troben associats ens posa en una situació d'extrema fragilitat davant d'esdeveniments que alteren el funcionament propi de la frontera en la seva dimensió econòmica i social. Així, per exemple, les restriccions a la mobilitat acordades pels nostres països veïns durant la pandèmia van tenir conseqüències negatives directes i molt significatives per a l'economia andorrana. Anticipar i mitigar aquests efectes en moments en què la incertesa predomina és, al nostre entendre, un veritable repte. Els marcs jurídics existents han demostrat les seves mancances i han exposat, clarament, els seus límits.

Amb tot, els avatars geopolítics de la història recent han dut Andorra a reflexionar sobre el seu futur i decidir-se per un nou marc de relació amb la Unió Europea que permeti al país, d'una banda, participar en el mercat interior per poder enfortir i diversificar l'economia i, d'altra banda, disposar d'un marc jurídic que possibiliti una cooperació àmplia amb la Unió Europea. Després d'un període d'anàlisi i estudi que va anar del 2009 al 2014, Andorra i la Unió Europea van identificar com a millor opció de relació un acord d'associació, un text que es troba en negociació des del 2015 i la conclusió del qual està prevista per a d'aquí a un any i mig.

Paral·lelament a aquesta negociació amb la UE, es fa necessari seguir enfortint les relacions amb els nostres veïns pirinencs. Durant la pandèmia en particular vam veure com les accions de cooperació regional, bilateral o trilateral aconseguien resultats més efectius i més ràpids que les accions de caràcter nacional, multilateral o, com s'assenyalava anteriorment, dependents de la Unió Europea.

Aquest fet ens va portar, com ha detallat i explicat el Sr. Andreu Jordi en la seva ponència, a treballar decididament perquè el programa Poctefa incorporés la noció d'espais funcionals en el període de programació 2021-2027. Estem parlant d'espais funcionals que permeten una certa concentració de projectes concrets en espais geogràfics definits que, alhora, presenten necessitats específiques i diferents d'altres espais dins de la mateixa serralada del Pirineu.

Com he recordat, Andorra negocia actualment un acord d'associació amb la Unió Europea. Un acord ambiciós que ha de permetre la participació progressiva i estructurada del nostre país en el mercat interior de la Unió. El projecte d'acord inclou un apartat específic relacionat amb la cooperació entre Andorra i la UE que revesteix, ara més que mai, una importància cabdal per millorar i completar els mecanismes de cooperació existents actualment. Així,

Andorra proposarà poder migrar els continguts de l'Acord de cooperació del 2004 dins del futur acord d'associació per disposar d'un únic instrument jurídic que aporti totes les garanties per desenvolupar els àmbits de cooperació que quedin sota el seu àmbit d'aplicació. Cal recordar que l'acord del 2004 inclou el concepte d'espai pirinenc, definit com un espai de desenvolupament transnacional en benefici de les poblacions locals. Aquest concepte no s'ha desenvolupat mai. Cal pensar que, potser, no ens ha estat necessari?

Entenem, però, que la negociació de l'acord d'associació representa una oportunitat única per garantir el recorregut a llarg termini d'un espai funcional compartit, fent-ne menció expressa en les disposicions de l'acord i dotant-lo d'un marc jurídic que tindrà la consideració d'acord internacional. Es completen, alhora, els objectius de la CTP, i especialment els que figuren en l'estratègia pirinenca.

És cert que la finalitat central de l'acord és aconseguir la participació del Principat en el mercat interior, però el seu aprofitament màxim implica reforçar les relacions de veïnatge, ja que on l'acord podrà produir efectes més significatius és, òbviament, a Andorra, però també al seu entorn. I per això resulta molt interessant i totalment coherent desenvolupar les relacions d'Andorra amb el seu entorn pirinenc, més enllà de la participació en la CTP, en una proposta que s'emmiralli en l'espai alpi, que prioritzi la cooperació de proximitat i que inclogui un marc convencional i una estratègia que impliqui no només França i Espanya, sinó també la Unió Europea. Un objectiu que es podria ubicar dins la dinàmica que suposa la negociació de l'acord d'associació, i com a desenvolupament d'una part del seu potencial.

He fet menció de l'espai alpi. Aquest espai està basat en la Convenció alpina signada per Alemanya, França, Àustria, Itàlia, Eslovènia, Suïssa, Liechtenstein i la llavors Comunitat Econòmica Europea l'any 1991 i en vigor des del 1995. L'Espai Alpi comprèn el territori íntegre d'Àustria, Eslovènia, Suïssa i Liechtenstein, i parts de França, Alemanya i Itàlia. En total abraça set països, dos dels quals no són membres de la UE. La Convenció alpina va ser de fet el primer tractat internacional que implica una regió transnacional muntanyenca i ha tingut un efecte dinamitzador de la cooperació territorial en aquest territori, i s'hi ha implicat també la UE amb l'objectiu de garantir la protecció i el desenvolupament sostenible del massís.

Una de les concrecions de l'Espai Alpi ha estat la posada en marxa en l'àmbit de la UE, a partir de l'any 2000, del programa Interreg Alpine Space. En el període de programació 2014-2020, el programa ha invertit 139 milions d'euros en projectes a través dels quals els actors clau desenvolupen solucions compartides per a les qüestions alpines més rellevants. La taxa de cofinançament del Feder és del 85% per a socis d'Àustria, França, Alemanya, Itàlia i Eslovènia, i la resta prové del cofinançament nacional, públic o privat.

Un altre instrument compartit entre els estats i territoris alpins i la Unió Europea és l'estratègia alpina, resultat d'un procés d'orientació estratègica i prioritats dut a terme en el marc del programa Interreg Alpine Space, entre el 2011 i mitjan 2013.

A partir d'aquest treball previ, el Consell Europeu va convidar la Comissió, en cooperació amb els estats membres, a elaborar una estratègia de la UE per a la regió alpina abans del juny del 2015. L'estratègia es va materialitzar, efectivament, el 2015 i s'hi va incloure un pla d'acció.

L'estratègia no inclou finançament addicional per part de la UE. Ara bé, el programa Interreg Alpine Space està alineat amb les mateixes prioritats. A més, la implementació de l'estratègia

suposa altres fons i programes de la UE, com Horizon 2020, el programa Cosme, el Connecting Europe Facility i el programa Life, el Fons Europeu per a Inversions Estratègiques, el Banc Europeu d'Inversions i altres institucions financeres internacionals. Així mateix, l'estratègia també mobilitza recursos pressupostaris nacionals i regionals, en particular als països no UE.

Probablement, doncs, l'aspecte de més interès de l'estratègia alpina és el fet que dota de finalitats coherents a tots els instruments financers que actuen en la zona, pel que fa als àmbits objecte de cooperació transnacional.

Al Pirineu ja hem avançat cap a una direcció similar. Així, mitjançant la CTP ens hem dotat d'una estratègia pirinenca. La creació de l'espai funcional, que pot ser l'embrió del que l'Acord de cooperació del 2004 entre Andorra i la UE identificava com un futur "espai pirinenc", podria quedar inscrit en l'acord d'associació entre Andorra i la UE, i permetria aplicar polítiques públiques comunes, com a solució a problemes de caràcter regional, amb una visió de llarg termini i en benefici de la població que hi resideix.

Les regions frontereres de muntanya han de poder afrontar els nous reptes socioeconòmics i mediambientals malgrat les incerteses. Estem convençuts que si som capaços de desenvolupar estructures facilitadores de la nostra cooperació transfronterera i, alhora, d'incloure-les en instruments jurídics que en garanteixin la pervivència en el temps, podrem bastir un entorn menys incert, més resilient i que ajudarà a afrontar millor els reptes que el Pirineu ha d'encarar en els propers temps.

Landry Riba i Mandicó,
Secretari d'Estat d'Afers Europeus

Quina projecció de futur podem donar a l'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus?

Maria UBACH i FONT

Senyora presidenta de la SAC, estimada Àngels,
Distingides autoritats,
Senyores i senyors,

L'Àrea Funcional de Muntanya Est ja és una realitat en el programa Poctefa 2021-2027.

És el fruit de nombrosos mesos de treball intens i de negociacions que s'han dut a terme en el marc de les reunions de la CTP, en particular sota la presidència de Catalunya (2020-2021) i ara sota la presidència del País Basc.

Cal dir que durant tot el procés de negociació les autoritats de Catalunya, d'Occitània i d'Andorra han aportat el seu ple suport per aconseguir la creació de l'Àrea Funcional de Muntanya Est.

Aquesta nova àrea funcional permetrà implementar l'objectiu polític 5 del programa Interreg Poctefa 2021-2027 és a dir:

“Una Europa més prospera als ciutadans, fomentant el desenvolupament integrat i sostenible de tots els tipus de territoris i les iniciatives locals”.

L'Àrea Funcional de Muntanya Est serà el millor instrument que ajudarà a transformar i adaptar el nostre territori i també donarà resposta a les necessitats del territori, a les deficiències assenyalades per la pandèmia de la covid-19 i a les exigències globals com és la lluita contra el canvi climàtic.

L'Àrea Funcional de Muntanya Est comprèn diferents porcions territorials de la comunitat autònoma de Catalunya (Vall d'Aran, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Alta Ribagorça, Alt Urgell, Cerdanya, Berguedà, Ripollès, Garrotxa i el massís pirinenc de l'Alt Empordà); de diferents comunes franceses del departament dels Pirineus Orientals (Communautés de Communes des Pyrénées Catalanes, des Pyrénées Cerdagne, del Conflent Canigou, de l'Agly Fenouillèdes, de Haut Vallespir, de Vallespir et Albères-Côte Vermeille-Illibéris); comunes

franceses del departament de l'Alta Garona (Comminges-Pyrénées incloent la Communauté de Communes Cagire-Garonne-Salat, la Communauté de Communes des Pyrénées Haut-Garonnaises i la Communauté de Communes Cœur et Coteaux du Comminges), així com la totalitat del territori del departament de l'Arieja i del Principat d'Andorra.

La interacció entre les institucions, entre els actors socioeconòmics (públics i privats) i la ciutadania serà un requisit per establir projectes i esdevindrà un eix vertebrador indispensable per fomentar la prosperitat de la zona que compartim.

Les prioritats de la política exterior del Govern del Principat d'Andorra són la negociació de l'acord d'associació amb la Unió Europea, promoure la cooperació amb els nostres estats veïns i amb els estats de la Unió Europea, obrir Andorra al món i defensar els principis del multilateralisme en els organismes internacionals però també i sobretot impulsar la cooperació transfronterera.

El Govern andorrà aposta de manera decidida a favor de la cooperació de proximitat sobretot arran de la crisi sanitària global del 2020-2021 que va exposar la fragilitat d'Andorra i va posar en evidència la interdependència d'Andorra amb les regions veïnes.

La cooperació transfronterera es tradueix a través del diàleg fluid i constant que mantenim amb la regió d'Occitània i amb la Generalitat de Catalunya.

Les trobades d'alt nivell són regulars. Recordem la trobada entre el Cap de Govern i el President de la Generalitat de Catalunya el passat mes de febrer a Andorra i la trobada, al juliol, entre el Cap de Govern i el Prefecte d'Occitània així com amb la Vicepresidenta de la regió d'Occitània encarregada de l'Ensenyament Superior, Recerca, Europa i Relacions Internacionals, a Tolosa.

Aquestes reunions d'alt nivell permeten fer un punt de situació del full de ruta de cooperació entre Andorra i les nostres dos regions veïnes en els diferents àmbits.

Voldria destacar en particular el recent *Acord sobre la resiliència climàtica i la viabilitat de les carreteres nacionals 116, 20, 320 i 22*, que té per objectiu millorar la connexió entre els nostres dos territoris i en particular entre els Pirineus Orientals i Andorra, amb la participació financera dels governs francès i andorrà, que va signar el Cap de Govern, Xavier Espot, amb el Primer ministre francès, Jean Castex al mes d'abril passat.

Els projectes de cooperació que treballem amb Occitània i Catalunya en els àmbits de l'agricultura, el medi ambient, l'educació, o les infraestructures tenen vocació d'esdevenir un projecte Poctefa, i un exemple precís n'és el projecte Sapyra de millora de la seguretat de la carretera nacional 20 que es va dur a terme en la programació Poctefa 2014-2020, al qual Andorra també va fer una aportació financera.

La cooperació transfronterera també es tradueix a través de la participació activa d'Andorra a la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) i en aquest sentit, treballarem per informar i motivar les entitats andorranes a presentar-se a projectes de la nova programació Poctefa 2021-2027.

La nova àrea funcional permetrà realitzar projectes concrets en els àmbits de la salut, el mercat laboral, el transport o l'educació, projectes que permetin millorar la qualitat de la vida dels nostres ciutadans i crear sinergies entre els territoris amb qui compartim les problemàtiques inherents al massís pirinenc.

El fet que a partir d'ara puguem comptar amb un instrument més com a eina facilitadora dels intercanvis i mecanisme de promoció de la cooperació interregional, molt més centrada territorialment i amb objectius específics i polítiques concretes, suposa per a Andorra i per als territoris veïns una molt bona notícia i una oportunitat única.

El Principat d'Andorra participa en els fòrums internacionals però no oblida les seves capacitats reals i té molt present allò del *think global, act local*.

Andorra es posa a disposició dels territoris veïns i de la CTP per promoure els projectes estratègics a escala internacional, gràcies a la seva presència en els organismes internacionals dels quals forma part.

El 2019, a iniciativa d'Andorra, la coordinadora de l'Observatori Pirinenc sobre el Canvi Climàtic, que és una iniciativa transfronterera de cooperació de la CTP en matèria de canvi climàtic, va ser convidada a participar a les Nacions Unides en l'esdeveniment *Enfrontar el canvi climàtic a la regió dels Pirineus*.

Posteriorment, en el document intitulat *Desenvolupament sostenible en les regions de muntanya*, publicat per les Nacions Unides, es menciona l'OPCC.

Aquest any 2022 celebrem l'Any internacional per al desenvolupament sostenible de les muntanyes.

Des del Govern treballem conjuntament amb l'Aliança de les Muntanyes de la FAO per donar una veu a les zones de muntanya i incloure-les en l'agenda de les Nacions Unides.

Esperem que el treball que puguem desenvolupar els propers anys en el marc de l'Àrea Funcional de Muntanya Est esdevingui un model que puguem exportar i pugui ser útil per a altres regions transfrontereres de muntanya.

Per acabar voldria agrair a la SAC haver provocat aquest intercanvi en el marc de la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu i haver permès que avui els actors principals d'aquesta nova Àrea Funcional de Muntanya Est siguin presents aquí a Prada.

Formulo el desig que puguem treballar en el marc de la nova programació Poctefa 2021-2027 per fer projectes que siguin beneficiosos per als nostres territoris i per als nostres ciutadans amb la clara voluntat d'enfortir encara més els vincles que ens uneixen.

Moltes gràcies.

Maria Ubach i Font,
Ministra d'Afers Exteriors d'Andorra

Relacions i territori. Els Pirineus de la fi de l'edat mitjana al començament de l'època contemporània

Patrici POJADA

Ben se sap que mai els Pirineus formaren una frontera en el sentit actual de la paraula, si no és a una època bastant recent. No val la pena que ho tornem a explicar detalladament ja que s'ha escrit a bastament sobre aquest tema.¹ Malgrat tot, no cal negar, evidentment, que un procés de "fronterització" hagi existit, el qual va transformar a poc a poc la carena en una línia divisòria entre els dos grans estats, primer en formació, després consolidats, que s'apoderaren la muntanya i que en feren, més o menys,² la frontera de les seves respectives sobiraniaes.³ Tot això, encara que sempre quedin coses a dir i investigar, és prou conegut. També és coneguda l'existència dels tractats que les poblacions pirinenques van formalitzar per escrit des del segle XIV i que arribaren a les dues grans patzeries de 1513 (la del Plan d'Arrem) i de 1514 (la de Canfranc).⁴ Així, per la voluntat de les poblacions pirinenques, però amb el reconeixement i el vistiplau dels estats monàrquics, es creà una mena de zona neutral on les relacions pastorals i comercials es podien continuar fins i tot en temps de guerra entre les monarquies que, teòricament, controlaven aquests territoris que els eren geogràficament perifèrics. Hem d'insistir en aquest aspecte perquè no hi hagi cap malentès: són els estats monàrquics que donaven pes i valor als convenis entre les valls pirinenques que no tenien, elles, una capacitat diplomàtica suficient, com ho van constatar quan els estats van plantejar, algunes vegades i cada cop més, no revalidar els convenis i es van servir d'aquests privilegis com a arma de guerra. Però això significà, nogensmenys, que les valls desplegaren, aleshores, tota una activitat de tipus, precisament, diplomàtic o *lobístic*, enviant diputats, representants, síndics a reivindicar i negociar llurs drets fins als centres dels poders estatals. Aquests convenis permeteren que es desenvolupés un comerç terrestre important pels ports fronterers, a tot arreu, però més específicament als tres *polis* que, d'oest a est, eren el coll del Somport (per Canfranc, entre Bearn i Aragó, camí de la llana, fent d'enllaç entre Saragossa i Tolosa), el "corredor aranès" (entre Comenge i Coserans, d'una banda, i la Ribagorça i el

Pallars, d'altra banda, i unint Tolosa a la Catalunya occidental i a l'Aragó oriental) i la "plataforma andorrana" i el Pimorent, que rebien diverses rutes comercials que, per la vall de l'Arieja i les seves ramificacions, unien Tolosa a Catalunya.

Havent estudiat les circulacions transpirenques,⁵ hem constatat que el comerç pels Pirineus a l'època moderna, vist des de baix, és a dir des dels seus actors i les seves pràctiques, posa de manifest les xarxes però també dibuixa un(s) territori(s) a diferents escales, interrelacionats, que connectaven diversos tipus d'espais. Ens sembla que podem proposar un *model* d'organització transfronterera a tres escales o nivells que expliquen com funcionava aquest espai transformat en *territori* pels actors que hi actuaven (vegeu mapa següent).

En primer lloc, el mateix espai transfronterer, el dels tractats de lligues i patzeries que formaven una zona de contacte i interpenetració entre les poblacions de les dues monarquies, cosa que afavoria els intercanvis comercials, gràcies als nombrosos privilegis que tenien, el primer de tots, ser neutrals en temps de guerres entre monarquies. És el que anomenem el territori dels *veïns*, com ho podien reivindicar els mateixos dient, repetidament, que volien viure "com a bons veïns" com sempre (*sic*) ho havien fet.⁶ En segon lloc, un segon nivell, el de les poblacions, viles i ciutats de diferents importàncies que van ser relleus comercials començant per Tolosa, i, després, totes les petites localitats del piemont dels Pirineus que ocupaven un lloc molt destacat en el sistema amb un munt de mercaders, comerciants, transportistes. Aquestes poblacions, d'uns 1.000 a 2.000 habitants, amb els seus notaris, acollien importants comunitats mercantils i eren centres de fires força populars, el paper de les quals en el comerç transpirenec era molt destacable.⁷ Aquestes localitats articulaven els autèntics corredors comercials que hem esmentat abans, amb les seves ramificacions, per on transitaven homes i mercaderies, en ambdues direccions, cap al sud i cap al nord. I, finalment, era en realitat tot un ampli espai entre el Massís Central del regne de França, Aragó i Catalunya que s'havia constituït amb els seus actors comercials, que el feien existir.

De tot el que hem parlat, una noció podria definir a la vegada l'espai, les pràctiques i els actors: la *transfrontalitat*. Volem dir amb aquesta paraula que el fenomen que estudiem és consubstancialment associat al seu caràcter transfronterer, ja que juga amb l'existència d'una frontera política entre dues grans monarquies, línia que és constantment passada i repassada en els dos sentits. El dinamisme del flux dels homes i de les mercaderies és un element essencial de la *transfrontalitat* que no podríem únicament definir pel fet que dos territoris estarien en contacte de cada banda de la frontera. Ho són, en efecte, però més enllà, gaudien d'una dimensió més que convertia en centre d'actuació(ns) un espai singular fet de dues zones que, vistes des de les grans ciutats i des dels llunyanos centres polítics, podien aparèixer com a perifèrics. És d'aquesta *transfrontalitat* que, abans, n'hem distingit tres escales interconnectades entre elles i interdependents.

Dit això i per anar una mica més lluny, ¿podem associar el que anomenem *transfrontalitat* amb l'existència de *transmigrants* que haurien construït aquest espai singular? El terme de *transmigrants* fou àmpliament difós pel sociòleg Alain Tarrus, que consagra molts treballs a la qüestió des de fa una trentena d'anys. Ens sembla que, amb els matisos i les precaucions necessaris, i amb la diferència de contextos, existeix una certa proximitat entre els *transmigrants* que descriu Alain Tarrus i les figures de la migració mercantil alternant que veiem a través de les fonts històriques passar pels Pirineus, i algunes vegades instal·lar-s'hi. En ambdós casos, els actors de la migració feien recorreguts «de casa seva a casa seva» seguint ritmes mensuals, estacionals, anuals, passant les fronteres polítiques per difondre productes *industrials*. En efecte, el sociòleg considera que es tracta d'una "*migration*

postcoloniale et postfordiste' en phase avec l'omniprésente mondialisation-globalisation",⁸ cosa que podria invalidar la comparació que gosem fer. D'una altra banda, els *transmigrants*, posats de manifest a la fi del segle XX i al començament del segle XXI són *transcontinentals*, cosa que no eren els mercaders migrants de l'època moderna dels quals parlem. Al nostre entendre, la vigència d'aquest punt en la definició del *transmigrant* s'ha de relativitzar en la mesura que els desplaçaments transcontinentals d'avui dia no són segurament ni més complicats ni més llargs que els *continentals* d'una època quan calia, sens dubte, de dos a quatre setmanes per connectar l'alta Alvèrnia o el baix Llemosí amb el sud de Catalunya o Aragó. Quan Alain Tarrius parla dels *transmigrants*, parla de "*figure-clé de la diffusion des produits bas-de-gamme à travers les frontières*" destinats a poblacions considerades sense gaire capacitats adquisitives.⁹ No hi podríem reconèixer les pràctiques del comerç transpirinenc de l'època moderna? En tot cas, ens sembla que, sigui pel territori dels tractats de patzeries, sigui per les pràctiques comercials en un espai molt més ampli, unint el Massís Central del reialme de França a Catalunya i Aragó, existia un vertader espai transfronterer, un espai en el qual els homes estaven constantment interrelacionats i que, a més a més, formava una comunitat cultural molt forta.

Patrici Pojada,

Universitat de Perpinyà - UMR 5136 FRAMESPA, Universitat de Tolosa, CNRS

Notes

- 1- Vegeu, per exemple, P. POJADA, *Viure com a bons veïns. Identitats i solidaritats als Pirineus (segles XVI-XIX)*. València, Afers, 2017, 293 p.
- 2- Diem més o menys car sabem que sigui la Cerdanya dividida pel Tractat dels Pirineus de 1659, o la Vall d'Aran, sense parlar del cas específic d'Andorra, els Pirineus no són exactament la frontera dels dos estats.
- 3- Per exemple, tenim el llibre de Christian Bourret que, en la llarga durada d'un mil·lenni, va reconstituir les etapes de la formació de la frontera (C. BOURRET *Les Pyrénées centrales du IXe au XIXe siècle. La formation progressive d'une frontière*, Aspèth, Pyrègraph, 1995, 461 p.). El mateix autor, uns anys més tard, va publicar un altre llibre sobre el fracàs de la política transfronterera de la família de Foix en el qual mostra com els Pirineus eren vistos més com a eix vertebrador que com a línia de separació, fins i tot políticament (C. BOURRET *Un royaume « transpyrénéen » ? La tentative de la maison de Foix-Béarn-Albret à la fin du Moyen Âge*. Aspet, Pyrègraph, 1998).
- 4- P. POJADA "Realitats frontereres no estatals: les lligues i patzeries", dins Àngel Casals (coord.) *Les fronteres catalanes i el Tractat dels Pirineus*. Cabrera de Mar, Galerada, 2009, p. 141-163.
- 5- P. POUJADE *Le Voisin et le Migrant. Hommes et circulations dans les Pyrénées modernes (XVII-XIXe siècle)*. Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 2011, 369 p.
- 6- Aquesta manera d'expressar les coses, aquest "sempre", deixava de caire, ben entès, els molts episodis conflictius que hi hagué entre les valls pirinenques que depenien de monarquies diferents o que eren dins el mateix espai polític.
- 7- Sobre el paper d'aquestes petites viles, P. POUJADE "Les petites villes de montagne et le monde du commerce en région frontalière à l'époque moderne : haut Pays de Foix et Catalogne". *Petites villes en montagne de l'Antiquité au XXe siècle. Europe occidentale et centrale* (dir. : J.-L. Fray, P. Cornu, P. Fournier). Clarmont d'Alvèrnia, Presses Universitaires Blaise Pascal, 2013, p. 163-179.
- 8- ALAIN TARRIUS « Territoires circulatoires et étapes urbaines des transmigrant(e)s ». *Regards croisés sur l'économie*, n. 8, 2010, p. 63.
- 9- ALAIN TARRIUS « Territoires circulatoires... », art. cit., p. 65. En un altre text, l'autor parla d'economia "*par les pauvres, pour les pauvres*" (ALAIN TARRIUS « Transmigration et économies souterraines : une économie 'par les pauvres, pour les pauvres' ». *Regards croisés sur l'économie*, n. 14, 2014) encara que el que diu dels *transmigrants* en migració no els plaça sempre del costat dels més pobres.

L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: perquè no se'n parla?

Pere LÓPEZ i AGRÀS

Quan tens l'ocasió d'escoltar i parlar amb Joan Ganyet i Antoni Pol, dues de les persones que han posat aquest tema de l'àrea funcional Andorra-Pirineus a debat, quan t'expliquen la idea i el concepte que ara és motiu de la jornada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu d'aquest 2022, i tenint en compte que ja fa quatre anys llargs, ben llargs, que es va formalitzar el manifest que va recollir importants signatures, el que em ve al cap a mi -i bàsicament per això he optat pel títol que he fet- són bàsicament dues coses. D'entrada, que sembla un concepte que gaudeix de força, i fins i tot es pot dir de molt de sentit comú, que és una idea que té o pot tenir força política, força administrativa, però que també té força geogràfica, històrica i per tant és un plantejament que, des d'aquest sentit, diu és una qüestió que pot tenir sentit.

A més, pot ser, i això moltes vegades és la clau, beneficiós per a tothom, un plantejament en el qual no hi hagi afavorits ni perjudicats o vençuts o derrotats, o algú que en treu més profit que un altre. És una cosa que en principi, tant des dels veïns del sud com des dels veïns del nord, essent territoris que queden lluny dels centres de decisió, es pot veure favorablement com un instrument jurídic, una eina, una possibilitat que pot ajudar a desenvolupar-los i que tinguin una major atenció política dels fons europeus i estatals. I per tant en aquest sentit sembla que és una cosa que mereix, en ser que té tants elements com a mínim per no ser descartada, ser debatuda.

Analitzat més profundament i posat més negre sobre blanc, com ja s'ha fet per part de Ganyet i Pol, però potser des d'un punt de vista d'una tècnica jurídica més acurada d'un expert en dret internacional (o un grup d'experts), la segona reflexió -no és que la primera no lligui amb el títol, sinó que és la que lliga més estretament amb el títol que he escollit-, és per què no se'n parla. I si sobre la primera he fet tota una sèrie de reflexions i comentaris, sobre la segona la veritat és que em costa més. Em costa més perquè això no fa part del

diàleg polític entre països, perquè no fa part de converses parlamentàries o del treball de diplomàcia parlamentària, tot i que en la darrera reunió que va tenir lloc a Madrid de la Comisión mixta Congreso-Senado para la Unión Europea de l'estat espanyol i la Comissió d'Afers Exteriors del Consell General d'Andorra es va apuntar, a part de tots els temes més estretament vinculats amb la negociació amb la UE, una necessitat de cooperar en temes pirinencs, en els quals, a més, comptant amb el suport i interès dels països veïns, Andorra podria -o hauria d'exercir- (em sembla més correcta l'expressió de Joan Ganyet) de pal de pallar que no pas de centre o d'element impulsor.

Tampoc no sé, ni en tinc resposta, per què en les converses amb la Unió Europea, en les negociacions amb la Comissió Europea i en reunions bilaterals, aquesta interessant proposta no s'ha posat a debat, no s'ha comentat, no ha fet part de cap tempteig per veure quina resposta hi ha a l'altra banda de la taula.

Per tant, i com que avui no puc ser present amb vosaltres, espero que aquesta jornada serveixi per avançar en la primera línia d'arguments que exposava, i com a punt d'inflexió en la segona, perquè insisteixo que em sembla una idea que com a mínim mereix ser més tractada, analitzada i estudiada, sobre la qual s'escrigui, s'encomanin informes i estudis que permetin visualitzar més concretament la seva viabilitat i possibilitat d'anar endavant.

Gràcies una vegada més a la SAC per convidar-me a participar en aquestes jornades. Estaré molt atent quan es publiqui el recull de ponències i el ressò que se'n facin els mitjans de comunicació del que pensen els altres ponents de la jornada.

Pere López i Agràs,
economista i President del Grup Parlamentari Socialdemòcrata

L'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'àrea Andorra-Pirineus

Lorena JORDANA i CARMONA

Resum

Andorra en els darrers anys està passant per un procés de canvi històric en les seves fronteres econòmiques. En el pla intern, Andorra ha viscut un procés d'institucionalització basat en la internacionalització, la transparència i l'homologació, i la creació d'un nou marc fiscal. En el pla extern, el Principat ha basat la seva estratègia en l'obertura econòmica exterior, que ha tingut com a eina bàsica la liberalització de la inversió estrangera i la voluntat de participació en el mercat interior europeu a través de la negociació de l'Acord d'associació.

El Principat és el pol econòmic, social, demogràfic i de serveis més important del Pirineu, i la seva evolució històrica ha estat condicionada pel seu entorn i pels esdeveniments polítics, econòmics i socials que han tingut lloc als països veïns. Així mateix, les regions pirinenques, atesa la seva proximitat amb el Principat, també s'han vist històricament influïdes de forma directa o indirecta per l'evolució del Principat, en especial en l'àmbit econòmic.

En conseqüència, el procés d'obertura exterior d'Andorra també ha significat la creació d'externalitats positives per a les valls pirinenques, a través de la inversió estrangera captada per Andorra i mitjançant la negociació de l'Acord d'associació.

Introducció

Andorra és un estat de dret modern, un Coprincipat parlamentari oficialment des de 1993 i una democràcia parlamentària en la qual el Cap de govern és el cap de l'executiu i el President de França i el Bisbe d'Urgell, a Espanya, en són els Caps d'Estat o Coprínceps.

Històricament, l'economia del Principat ha sigut bàsicament agrària, de subsistència, igual que a la resta dels Pirineus. En molt pocs anys, la seva població ha augmentat de 7.000 habitants els anys cinquanta fins als gairebé 80.000 actuals. Durant les primeres dècades del segle xx l'economia andorrana era de trets rurals i estava basada en les activitats

agropecuàries, sense capacitat de creixement, amb una capacitat d'inversió escassa i infraestructures deficientes.

Aquesta nació enclavada, situada a les altes muntanyes dels Pirineus, va transformar-se d'un país principalment agrícola i ramader a un centre financer regional a la dècada dels anys cinquanta i, més recentment, en destinació turística. Les tres darreres dècades del segle xx destaquen com l'època de creixement i consolidació del model de desenvolupament iniciat a partir de la Segona Guerra Mundial, que va basar la seva gran prosperitat econòmica en un model fonamentat en la competitivitat del turisme i del comerç, en la construcció i en la seva condició de plaça financera *offshore* (Pou, 2020).

Les principals indústries d'Andorra són el turisme, el comerç i el sector bancari. En l'actualitat, el comerç i el turisme constitueixen prop del 40% del producte interior brut de l'economia i el sector financer representa un altre 20%. Cal destacar que el 2021 Andorra va rebre més de 5,4 milions de visitants, principalment d'Espanya i França.

És important recordar que aquesta evolució de l'economia també ha sigut la base de la creació d'unes estructures polítiques i administratives i d'un aparell estatal de prestació de serveis imprescindibles en un estat modern.

En aquest sentit, tal com assenyalen Lluelles i Garcia (2018), mentre que al segle xx el Principat se centra en obertura, la construcció de carreteres, la signatura d'acords comercials i duaners i la recerca d'un encaix en l'entorn europeu, l'evolució viscuda per Andorra durant el segle XXI ha estat condicionada per la globalització i la interrelació creixent entre les economies, que han condicionat al Principat a haver de definir les seves relacions exteriors. Així mateix, la dinàmica internacional ha obligat el país a desenvolupar un important desplegament normatiu, continuar amb l'aproximació a Europa i a haver d'homologar-se als estàndards internacionals en diverses matèries.

A aquesta sèrie d'elements, s'hi ha afegit el fet d'haver assolit els darrers anys un alt grau de maduresa de l'estructura econòmica andorrana, basada els darrers anys en el sector turístic i la banca, que ha obstaculitzat les possibilitats de renovació i de relançament d'una nova fase expansiva amb una intensitat equiparable a la d'etapes anteriors. De forma paral·lela, el dinamisme demogràfic i empresarial també s'han vist disminuïts des dels inicis de la dècada dels noranta i s'han vist agreujats amb la crisi econòmica internacional de principis del mil·lenni (Lluelles i Garcia, 2018).

Davant d'aquesta situació de maduresa del sistema econòmic, el Principat s'ha vist obligat a realitzar un procés d'institucionalització i a obrir i diversificar la seva economia i potenciar l'atractiu del país envers els inversors estrangers per poder assolir un creixement sòlid.

Andorra els darrers anys està passant per un procés de canvi històric en les seves fronteres econòmiques que ha modificat tota la seva normativa mercantil, laboral, de seguretat social i fiscal. Un canvi profund cap a un procés d'institucionalització i d'obertura i liberalització amb la inversió estrangera privada, l'homologació internacional i l'associació progressiva envers la Unió Europea com a eixos principals d'aquesta transformació, alhora que ha procurat en tot moment mantenir les seves especificitats, amb l'objectiu d'aconseguir un creixement sòlid per al país.

La finalitat del Principat mitjançant aquest procés ha estat diversificar la seva economia i convertir-se en un nou pol d'atracció econòmic per a empreses i societats que s'instal·lin al país per ser més competitives, perseguint dues estratègies en paral·lel:

- a) en el pla intern, un procés d'institucionalització basat en la internacionalització; la transparència i l'homologació (sobretot en l'àmbit financer); i un nou marc fiscal, que ha permès la firma de convenis fiscals amb països veïns; i
- b) en el pla extern, l'obertura econòmica exterior, que ha tingut com a eina bàsica la liberalització de la inversió estrangera, i la voluntat de participació en el mercat interior europeu, a través de la negociació de l'acord d'associació.

Obertura econòmica

Liberalització de la inversió estrangera

Un dels aspectes clau en aquest procés ha estat la liberalització al 100% de la inversió estrangera en tots els sectors de l'economia, que s'ha utilitzat com a eina clau per reactivar i diversificar l'economia del país. En aquest sentit, la Llei 10/2012, del 21 de juny, d'inversió estrangera al Principat d'Andorra es va desenvolupar en un context de crisi econòmica amb la intenció de cercar un espai més ampli per al progrés i la competitivitat, amb la finalitat d'atraure inversions i potenciar les empreses com a motor del desenvolupament econòmic gràcies a l'elevat valor afegit que aporten.

Tal com s'expressa en l'exposició de motius de la Llei 10/2012, *"La inversió estrangera privada a Andorra s'ha convertit en una eina estratègica en la política per formenter el creixement econòmic impulsada pels estats, que busquen la captació d'aquests recursos per atreure l'emprenedoria, el talent, la innovació i el coneixement"*.

En aquest sentit, l'OCDE destaca la influència de la inversió estrangera en manifestar que influeix en el creixement i augmenta la productivitat i l'eficàcia en l'ús dels recursos del país receptor que permeten *"la diversificació de l'economia, la creació de nous sectors econòmics i l'augment de la competitivitat dels ja existents"*.

Aquest canvi ha anat acompanyat de la modificació de la Llei d'immigració, Llei 9/2012, del 31 de maig, de modificació de la Llei qualificada d'immigració.

En consonància amb el procés d'obertura econòmica d'Andorra, al 2012 es va aprovar la Llei d'immigració atenent les noves i variades realitats dels estrangers que desitgen establir-se a Andorra en qualitat de residents. L'atracció d'inversió i talent ha donat fruit a la necessària modificació dels criteris d'atorgament de residència tant per a professionals amb projecció internacional com per a persones sense activitat econòmica amb rendes elevades.

La Llei d'immigració preveu dos tipus de residència: les residències actives i passives. Dins de cada tipus de residència, es desenvolupen diferents opcions en funció de la seva relació amb el marc econòmic i laboral andorrà.

D'una banda, el permís de residència activa permet l'estada juntament amb la realització d'una activitat laboral, ja sigui per compte propi o aliè. D'altra banda, pel que fa al permís de residència passiva, és per a aquells que només volen viure a Andorra sense tenir l'opció de treballar-hi.

Acord d'associació

L'estratègia global d'obertura econòmica i homologació internacional està en consonància amb la intensificació de les relacions entre Andorra i la Unió Europea durant els últims anys i la voluntat de participació del Principat al mercat interior europeu, amb l'objectiu de trobar noves oportunitats i crear nous sectors d'activitat.

Andorra ha seguit una estratègia d'acostament a la Unió Europea gradual i progressiva, sempre intentant mantenir les seves especificitats econòmiques i la identitat política del país. Aquest procés d'acostament ha estat estructurat en tres fases diferenciades.

La primera fase, basada en la firma de l'Acord d'unió duanera de 1990, en vigor des de 1991. La segona fase, l'Acord de cooperació (signat el 2004 i en vigor des del 2005) juntament amb l'Acord sobre fiscalitat de l'estalvi (2004) i uns arranjaments complementaris (declaració comuna d'intencions, passatge de fronteres i un nou article en el projecte del tractat constitucional de la UE, recollit més tard en el vigent Tractat de Lisboa), sobre els estats de petita dimensió territorial en què s'estableixen tres criteris aplicables a Andorra: relacions i acords específics, petit territori i proximitat, a més de l'Acord monetari (2011).

L'última fase en què s'ha basat és l'accés progressiu d'Andorra al mercat interior europeu –per iniciativa andorrana, mitjançant la negociació de l'Acord d'associació– i a la revisió de l'acord sobre fiscalitat de l'estalvi del 2004 –per iniciativa de la UE–.

Per tant, l'objectiu fonamental de l'Acord d'associació és obrir i diversificar l'economia mitjançant l'aproximació a Europa basada en la participació en el mercat interior europeu, que ha d'obrir noves oportunitats a empresaris, professionals i estudiants.

Externalitats positives de l'obertura econòmica

Andorra és el pol econòmic, social, demogràfic i de serveis més important del Pirineu, envoltada per zones amb una menor densitat de població i una inferior generació d'activitat econòmica. No obstant, la dimensió del Principat limita les seves possibilitats de desenvolupament.

El Principat ha mantingut al llarg de segles i mil·lennis una estreta i forta relació amb les valls pirinenques. L'evolució històrica d'Andorra ha estat condicionada pel seu entorn i pels esdeveniments polítics, econòmics i socials que han tingut lloc als països veïns.

Així mateix, les regions pirinenques, atesa la seva proximitat amb el Principat, també s'han vist històricament influïdes de forma directa o indirecta per l'evolució del Principat, en especial en l'àmbit econòmic. Sense oblidar que el flux de visitants i el flux de treballadors que Andorra atreu també ha ajudat a activar les comarques veïnes.

L'Acord d'associació suposa una oportunitat per reforçar les relacions econòmiques entre el Principat i les valls que l'envolten. Aquest acord suposa la base per poder millorar els intercanvis i impulsar els mecanismes de cooperació territorial als Pirineus.

L'èxit en el procés d'obertura del Principat implica externalitats positives per als territoris veïns, ateses les seves interrelacions. La complementarietat territorial és indiscutible en els àmbits comercial, econòmic i social, per la qual cosa la capacitat d'atracció d'inversions estrangeres a Andorra suposa de retruc un impuls econòmic per al seu entorn.

En una economia cada vegada més globalitzada, l'obertura comercial ha conduït a una major eficiència, productivitat, tecnologia i creixement. Les inversions estrangeres són el motor de qualsevol creixement econòmic (Liesbeth et al., 2009), així com del desenvolupament humà (Torabi, 2015), mitjançant la creació de treball, la millora de la competència i la transferència de la tecnologia.

La inversió estrangera directa està considerada un motor que impulsa el creixement dels països receptors i el del seu entorn, ja que s'estima que implica un conjunt d'externalitats positives associades a la transferència de coneixement i *know-how* entre empreses, cosa que genera guanys de productivitat per a les economies receptores, mitjançant canals com la transferència directa de tecnologia o la difusió de millors pràctiques tecnològiques i organitzatives i de mobilitat del personal. Alhora, la inversió estrangera té el potencial de crear llocs de treball i de contribuir a diversificar les exportacions i transformar l'estructura productiva dels països receptors, fet que genera un impacte positiu en el creixement i en el desenvolupament dels països receptors (Garcia et al. 2021).

Tenint en compte els efectes de la inversió estrangera directa sobre les economies, països de tot el món han competit per atraure inversió estrangera amb la visió que és un motor de creixement econòmic. Per la qual cosa, comprendre els factors determinants de les decisions d'inversió en un país determinat, ja siguin determinants econòmics, politicoinstitucionals o instruments d'atracció d'inversions (Garcia i Ons, 2016), resulta clau per als governs en l'elaboració de les seves polítiques i estratègies econòmiques.

En aquest sentit, la capacitat de captació d'inversions estrangeres per part d'Andorra implica també un guany per als pirinencs veïns fruit de l'impuls econòmic que suposa.

Tot i que les activitats comercials continuen sent un destacat motiu de pas fronterer entre Andorra i les regions pirinenques, les relacions transfrontereres han passat de centrar-se en un intercanvi comercial a centrar-se en el món laboral i professional.

Hi ha una relació de necessitat mútua entre Andorra i els territoris pirinencs ja que l'estructura econòmica, demogràfica i comercial d'Andorra fa que els treballadors fronterers puguin mantenir la seva residència alhora que accedeixen al mercat laboral andorrà amb unes condicions laborals i salarials millors. Aquest fet es valora de forma positiva i rendible pel Principat, ja que aquests treballadors estrangers ocupen llocs de treball que no queden coberts per la població andorrana.

També és cert que en aquestes zones pirinenques existeixen dificultats que afronten petites i mitjanes empreses, ja que pateixen un dèficit de suport tècnic i jurídic que en dificulta el desenvolupament transfronterer i internacional. En aquesta mateixa línia, a escala professional aquestes empreses poden afavorir-se del creixement empresarial que assolix Andorra, mitjançant l'assoliment de sinergies.

En aquest sentit, és indiscutible que la inversió estrangera captada per Andorra, genera llocs de treball i coneixements per al país, però que indirectament influeixen en les regions del seu entorn i permeten assolir tot allò exposat anteriorment: generació d'activitat econòmica, ocupabilitat per als treballadors de les regions veïnes i transmissió de coneixement, treballadors i pràctiques empresarials per a les empreses dels territoris pròxims.

Conclusions

Si bé és cert que la simbiosi entre els territoris del Pirineu són indiscutibles i que l'obertura econòmica del Principat ha sigut avantatjosa per a la regió pirinenca, la capacitat d'impulsar de forma més determinant aquestes sinergies passa per la negociació i la culminació de l'Acord d'associació.

Aquest acord és una oportunitat històrica per emmarcar i enfortir les relacions tradicionals i futures d'Andorra amb la Unió Europea, però, de forma particular amb l'àrea pirinenca que l'envolta.

Assolir la lliure circulació a efectes laborals, el lliure accés a serveis, alhora que es preservin les identitats territorials suposarà una empenta determinant per millorar i dinamitzar l'economia d'aquesta regió i per assolir més i noves oportunitats com a àrea. Permetrà impulsar projectes i estratègies conjunts i intercanviar experiències i sinergies entre els dos territoris de forma més decisiva. Alhora suposarà una intensificació de les relacions comercials bàsiques per al desenvolupament econòmic, per facilitar la cooperació, contribuir a la mobilitat empresarial i generar noves oportunitats d'ocupació mitjançant la cooperació.

En definitiva, l'evolució del futur de la cooperació regional del Principat rau en l'Acord d'associació, que és el punt clau en el procés d'obertura exterior d'Andorra. La cooperació és una eina fonamental que dona respostes efectives als reptes comuns, entre persones i països, alhora que contribueix al bon viure dels ciutadans i comunitats, reforça la independència col·lectiva i avança cap a l'assoliment dels objectius de desenvolupament sostenible. En aquest sentit, aquesta cooperació està destinada a ser positiva.

Lorena Jordana i Carmona,
ADE i màster en Management Internacional, professora de l'UdA

Bibliografia

- GARCIA P.; LÓPEZ, A.; ONS A. (2021) *Las políticas hacia la inversión extranjera directa*. Instituto para la Integración de América Latina y el Caribe (INTAL), Banco Interamericano de Desarrollo (BID).
- GARCIA, P.; ONS, A. (2016) *Análisis de los instrumentos de promoción de inversiones: el caso de Uruguay* (nota técnica n° IDB-TN-1086). Banco Interamericano de Desarrollo.
- LIESBETH, C.; MIET, M.; JO, S. (2009) "Foreign Direct Investment as an Engine for Economic Growth and Human Development: A Review of the Arguments and Empirical Evidence", *Human Rights & International Legal Discourse*, 3(2), 177 – 227.
- Llei 10/2012, del 21 de juny, d'inversió estrangera al Principat d'Andorra.
- Llei 9/2012, del 31 de maig, de modificació de la Llei qualificada d'immigració.
- LLUELLES, M. J.; GARCIA, E. (2018) *Història econòmica d'Andorra, segles XX-XXI*. Universitat d'Andorra.
- POU, V. (2020) *Andorra-Unió Europea. El procés d'acostament del Principat a la Unió Europea. Cap a un acord d'associació*. Crèdit Andorrà.
- TORABI, G. (2015) "Foreign Direct Investment and Human Development: The Law and Economics of International Investment Agreements". *Journal of Human Development and Capabilities*, 16(2), 316-317.

Panorama socioéconomique de l'espace transfrontalier CCI PIRINEUSMED II / POCTEFA

Jean Marc GUILLEMET

Le territoire transfrontalier concerné par le projet POCTEFA CCI PIRINEUSMED II s'étend sur une vaste zone géographique de trois pays, l'Espagne, la France et l'Andorre qui, bien qu'ils soient proches et partagent de nombreuses similitudes, présentent également des réalités différentes.

Avec le soutien de l'ensemble des partenaires opérationnels, la CCI Occitanie a donc oeuvré dans le cadre de sa mission européenne à l'élaboration d'une étude-diagnostic territoriale, propice au développement d'une intelligence inédite des dynamiques socio-économiques macrorégionales de cet espace transfrontalier.

Grâce à un important travail d'identification, de compilation et de synthèse de l'ensemble des sources statistiques compatibles disponibles de chaque côté des Pyrénées et à l'échelle européenne (soit 9 sources d'Eurostat à l'INSEE, en passant par le Département statistique d'Andorre, la Chambre de commerce d'Espagne, l'INE, l'IDESCAT, l'Office des Douanes françaises et espagnoles...), l'étude réalisée par la CCI Occitanie entend ainsi offrir un panorama original de cette zone transfrontalière, décliné en six principales catégories : la démographie, l'emploi, l'économie, les entreprises, le commerce transfrontalier et le commerce intracommunautaire.

Destinée à mettre en lumière les atouts, les contraintes et les potentialités économiques de cet espace, cette étude publiée en ligne dans les 3 langues du projet (catalan, espagnol et français) constitue à cet égard un outil fonctionnel de compilation des savoirs et des données statistiques existantes, de communication et de diffusion de l'information pertinente permettant d'améliorer la connaissance du territoire transfrontalier, de ses dynamiques économiques et commerciales et des entreprises qui s'y développent.

Au travers plus de 20 indicateurs illustrés sous forme d'infographies et de graphiques, ce panorama territorial s'affirme comme un outil pertinent d'aide à la prise de décision

permettant d'analyser, de projeter et de suivre le tissu économique local, à la fois pour les acteurs économiques, mais également politiques et institutionnels, des départements, provinces et *comarcas* qui souhaitent approfondir leur intelligence et leur compréhension globale de l'environnement économique pour favoriser la définition et la mise en oeuvre de projets stratégiques, structurants et adaptés à destination des territoires.

Mais cette étude transfrontalière inédite aura surtout permis dans le cadre de ce projet, de mettre en lumière le potentiel réel de cet espace transfrontalier ouvert et dynamique au sud de l'Europe qui regroupe 3,3 millions d'habitants et totalise 264 000 entreprises fournissant plus 1,3 M d'emplois.

Un espace éminemment stratégique donc à la confluence de nombreux courants d'échanges, exportateur net avec une balance extérieure positive et avec une activité économique forte de plus de 106 Mrds € PIB, en progression de près de 5% (dans la période avant la crise liée au covid).

Au niveau de l'Andorre, ce panorama socio-économique transfrontalier a permis de mettre en lumière l'important potentiel et la forte attractivité de la Principauté qui se distingue sur de nombreux plans :

-Au niveau **démographique**, c'est en Andorre, que le taux de croissance de la population est le plus fort entre 2015 et 2019 avec +8,1%, loin devant la Haute-Garonne (+4%) ;

- Au niveau **économique**, Andorre affirme sa position avec un PIB en croissance de +2,1 % entre 2010 et 2017, et un PIB/habitant (35 508€) parmi les plus importants de l'espace considéré (à la seconde place du classement après la Haute-Garonne) ;

- Au niveau **entrepreneurial**, c'est la principauté d'Andorre qui affiche également le taux de croissance le plus important et le plus stable sur la période, son tissu d'entreprises ayant augmenté de près de 17 % entre 2015 et 2019, avec un taux de création moyen de 10,5% et un taux de défaillance de 5,5% (à la 3ème place après Girona et Lleida) ;

- Au niveau du commerce **intrazone**, les exportations de l'Andorre vers l'Espagne ont connu une très forte progression de plus de 67% depuis 2015, alors que, durant le même temps, les relations commerciales avec la France ont eu tendance à se tasser de manière importante (l'Ariège demeurant néanmoins le premier client d'Andorre avec 1,7 M€ d'importations en provenance de la Principauté en 2019 (+30,5 %).

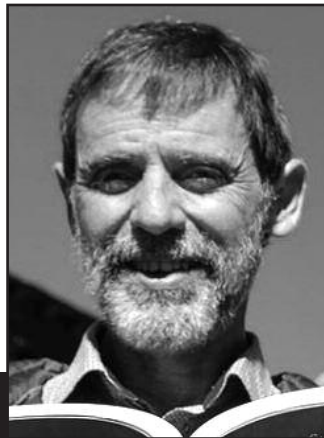
Jean Marc Guillelmet,
Directeur Délégué Appui au Développement Territorial
et Gestion des Programmes Européens, CCI Occitanie

La integració econòmica de l'Andorra medieval en un espai polític fracturat. En els orígens del fet diferencial (segles XII-XIII)

Carles GASCÓN i CHOPO

Des de final del segle XII, i d'una manera més decisiva al llarg del segle XIII, les Valls d'Andorra esdevingueren el camp de batalla preferent on es dirimiren les diferències entre els Bisbes d'Urgell i els Comtes de Foix, motivades per la concurrència dels seus interessos feudals sobre aquesta àrea del Pirineu. Com és ben sabut, aquestes lluites culminaren amb la signatura de l'anomenat Primer Pariatge d'Andorra, l'any 1278, que estableix les bases d'un nou sistema d'enquadrament polític destinat a perdurar i a cristal·litzar, temps a venir, amb la constitució d'un estat de ple dret en el concert de les nacions. Un dels molts aspectes que criden l'atenció del Pariatge de 1278, sobretot si ho comparem amb altres moments precedents de la història medieval andorrana, és el nul paper que hi tingueren les comunitats locals, unes comunitats que, segles enrere, havien destruït el castell comtal de Bragafolls en intuir que la seva erecció perjudicava els seus interessos, s'havien mantingut al marge de les pressions senyorials que escanyaven els veïns amb noves impositcions i retallades a les seves tradicionals llibertats, i fins i tot havien tingut l'ocasió d'expressar el seu consentiment en actes jurídics tan transcendents com la venda d'Andorra al Bisbe d'Urgell l'any 1133.

L'absència dels andorrans en la signatura del Pariatge de 1278 respon a un procés de pèrdua de les seves prerrogatives tradicionals en un marc opressiu implantat de manera progressiva pels dos senyors en disputa al llarg del segle XIII. En aquest sentit, la pèrdua aparent de capacitat de resposta per part dels andorrans responia a unes realitats econòmiques força diferents a les existents als segles anteriors. Els andorrans, com altres comunitats veïnes, tenien necessitat d'acudir regularment als mercats de referència per proveir-se de productes que no tenien a les Valls. Des de l'alta edat mitjana el mercat de referència havia estat la Seu d'Urgell que, de fet, ho seguiria sent fins molts segles enllà. A partir del darrer terç del segle XII, però, l'afluència dels andorrans al mercat de la Seu d'Urgell es va veure perturbada per les violències cada vegada més recurrents desplegadas pels Vescomtes de Castellbò —

antecessors dels Comtes de Foix— contra l'Església d'Urgell. Aquestes violències s'expressaven amb modalitats molt diferents, una de les quals era l'impediment d'acudir al mercat de la Seu d'Urgell i l'obligació d'anar al de la vila de Castellbò. Accions d'aquest tipus pertorbaven d'una manera greu la unitat d'un espai econòmic, fins aleshores centrat indiscutiblement al voltant de la Seu d'Urgell, com a conseqüència d'unes violències feudals que no farien altra cosa que intensificar-se amb els anys.

Aquestes violències, inicialment intermitents, van prendre un caràcter estructural a mesura que el segle XII arribava a la seva fi, particularment a partir de la violenta intervenció del Comte Ramon Roger de Foix a la política de les terres altes del Comtat d'Urgell, amb el saqueig de la catedral de la Seu d'Urgell l'any 1196, i la seva aliança amb el Vescomte Arnau de Castellbò, plasmada en les esposalles dels respectius hereus a Tarascó l'any 1202. El domini sobre les Valls d'Andorra esdevingué un capítol central d'aquest conflicte entre l'Església d'Urgell i els Castellbò-Foix, deleroses totes dues parts de controlar la zona de pas natural entre Foix i la Seu d'Urgell i tot el potencial que oferien les Valls quant a rendes i serveis de caràcter feudal, encara per explotar en gran mesura.

Durant els segles precedents ja s'havien posat en evidència les dificultats que implicava el domini directe sobre els andorrans, una comunitat ben cohesionada i amb una capacitat militar important, gestionada pels caps de casa. La destrucció del castell de Bragafolls per part dels andorrans a final del segle X era una prova de les seves capacitats. L'estratègia senyorial del segle XIII havia evolucionat significativament, però, amb l'erecció de castells fora del territori andorrà que controlaven directament les seves entrades i sortides principals. Amb això, els senyors feudals s'atorgaven la capacitat d'escanyar l'economia andorrana i, d'aquesta manera, de pressionar les comunitats de les Valls d'una manera indirecta. Dues eren les vies principals que comunicaven les Valls amb el principal centre comercial de referència, que continuava sent la Seu d'Urgell. Per un costat hi havia el camí que baixava per la riba dreta del Valira fins arribar al pont de Sant Esteve, on es creuava el riu a poca distància de la ciutat episcopal. L'altre sortia de les Valls a una certa alçada, per la riba esquerra, passant per Arcavell en direcció a coll de Jou i el castell de Somont, o bé per Calbinyà. L'any 1230 Arcavell ja comptava amb un castell que era del domini episcopal. Poc abans de 1240, a la riba dreta, el comte Roger Bernat II de Foix va fer erigir una fortalesa pròpia sobre un penyal a la riba esquerra del Valira, la Bastida de Ponts, just davant per davant de l'actual nucli de la Farga de Moles. Com mostra la documentació de l'època, aquests castells fiscalitzaven l'entrada i la sortida de mercaderies a les Valls i, per tant, tenien un paper crític en el sosteniment material de les seves comunitats. I encara, aquesta ingerència econòmica s'havia d'intensificar a partir de mitjan segle XIII, amb el desplegament progressiu d'una especialització ramadera per part dels andorrans, que exigia el pas del bestiar per les dues vies esmentades de sortida de les Valls, per poder accedir als principals mercats de la Seu d'Urgell, d'Organyà o de més enllà.

Sota aquestes noves circumstàncies, l'estratègia de les comunitats andorranes va haver de modificar-se significativament. Els senyors implicats en la realitat andorrana, Bisbes d'Urgell i Comtes de Foix, aparentment amb poca resistència, van incrementar les seves capacitats impositives sobre les valls andorranes: els bisbes van aconseguir fer-se amb la totalitat del

delme de les seves parròquies en aquesta època, i els comtes van incrementar les seves càrregues econòmiques i, fins i tot, van fer-se amb les darreres prerrogatives judicials que conservaven els andorrans l'any 1275. Els andorrans van haver d'abandonar la resistència activa i substituir-la per la negociació constant amb els dos senyors que tenien la clau de l'entrada i la sortida de les Valls d'Andorra vers els principals centres de mercat, els quals, al seu torn, es van veure obligats a arribar a un acord entre ells sobre la gestió de les Valls, segons els va ordenar el rei Pere el Gran l'any 1278.

Aquests són els precedents immediats de la signatura del Primer Pariatge: al llarg del segle XIII els andorrans van haver de renunciar progressivament a les seves antigues prerrogatives per mantenir-se integrats a una regió econòmica que comptava amb un centre econòmic clar i indiscutible a la Seu d'Urgell, però que estava sotmesa a contínues perturbacions per les violències derivades d'una fractura política profunda. La tria dels andorrans per una negociació permanent amb els senyors que tenien la clau d'entrada i sortida del seu territori posà les bases d'una dualitat intrínseca en la gestió política de les Valls, que esdevindria ben explícita amb el Pariatge de 1278.

Carles Gascón i Chopo,
doctor en Història i membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell

L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió estratègica de cooperació transfronterera per a l'equilibri territorial pirinenc

Claudine TARRENE-FABRESSE

Introducció

Primer de tot voldria agrair a la Societat Andorrana de Ciències la invitació i més particularment a la senyora Àngels Mach la seva confiança.

La 35a Diada Andorrana a l'UCE de Prada s'obre avui amb el tema de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus. Una temàtica escollida en el marc de l'oportunitat històrica que ofereix la signatura de l'Acord d'associació amb la Unió Europea, per poder reconèixer jurídicament l'especificitat andorrana de la complementarietat històrica amb tot el seu entorn més proper. Les reflexions d'avui permetran la valoració de les possibilitats en el pla econòmic i social a fi de posar en comú tot el potencial que suposen 250.000 habitants i 10.000 km² amb accés directe al suport econòmic de la UE i, per extensió, a tots els projectes d'interès comú.

Des d'aquesta perspectiva, un tríptic s'organitza al voltant de tres preguntes: com va néixer la idea d'una àrea funcional Andorra-Pirineus? De quina manera l'àrea econòmica pirinenca pot ser una eina de creació d'oportunitats? I quines són les finalitats a llarg termini?

1. La cooperació transfronterera: nivell local, nacional i europeu

Europa es troba en la cruïlla dels camins. Per entendre bé aquest aspecte, algunes dades són importants (Eurostat):

- Els territoris transfronterers representen el 40% del territori de la Unió Europea.
- Més d'un de cada tres europeus viu en una zona fronterera.
- 2 milions de treballadors transfronterers a la UE, més del 20% dels quals viuen a França.
- 37 conurbacions transfrontereres a Europa, entre les quals 11 a les fronteres franceses.
- 20.000 km de fronteres terrestres dins de la UE.

La Unió Europea es va construir sobre les ruïnes dels conflictes del segle xx. La cooperació transfronterera neix del mateix llinatge. La cooperació transfronterera és una associació entre

actors públics o privats, separats per una frontera estatal. Les seves accions tenen repercussions a escala regional i local, a banda i banda d'aquesta frontera. Es pot considerar que els territoris transfronterers tenen tres nivells d'actuació: local, nacional i europeu.

En l'àmbit local, aquests territoris constitueixen espais que van més enllà del marc administratiu delimitat per fronteres nacionals. Així tenen un patrimoni natural i cultural comú que sovint és anterior al traçat de les fronteres. La ciutadania es pot moure lliurement a banda i banda de la frontera per treballar, consumir, divertir-se, aprofitar els equipaments i serveis públics (hospitals, transports, escoles).

Pel que fa a l'acció pública, els territoris transfronterers requereixen una gestió conjunta per part d'actors locals, regionals o nacionals. Aquest plantejament conjunt es reflecteix en la implementació de projectes temàtics. Es poden esplaïar en una estratègia de desenvolupament territorial integrada en l'àmbit del territori transfronterer impactat. Aquesta dinàmica es refereix a polítiques concretes (economia, serveis públics, medi ambient i social).

En el pla nacional, les zones frontereres són perifèriques. Esdevenen llocs d'intercanvi i d'obertura. Ofereixen un recurs per als habitants i les empreses d'aquests territoris. El repte és l'harmonització de la coexistència de diversos sistemes jurídics i fiscals tot considerant l'aspecte cultural o lingüístic que genera diferencials demogràfics i econòmics.

La cooperació s'ha de desenvolupar d'acord amb els estats fronterers, que associen actors locals i regionals. Els projectes depenen de polítiques nacionals en determinades àrees de competència. Per tant, cal coordinar la legislació, però també les estratègies i els finançaments transfronterers per aconseguir objectius comuns.

A escala europea, els territoris transfronterers es converteixen en autèntics laboratoris de construcció europea. Són capaços de posar en pràctica les seves característiques fonamentals, que són la llibertat de circulació, la cohesió econòmica i social en una perspectiva territorial. Les institucions es comprometen a promoure la integració transfronterera. Disposen de les eines jurídiques legals i dels finançaments adequats per a projectes relacionats amb les necessitats de les zones transfrontereres. En definitiva, es tracta de la promoció d'una xarxa d'intercanvi en el tema transfronterer.

Des del final de la Segona Guerra Mundial, paral·lelament a la construcció d'Europa, els vincles transfronterers s'han anat afirmant progressivament. Cal tenir en compte que aquest impuls va començar a banda i banda del Rin. Totes les fronteres europees s'han esforçat a establir una cooperació que ha pres la forma de fòrums de cooperació, les comunitats de treball transfrontereres, sense oblidar les relacions bilaterals interestatals. Més enllà, d'aquestes consideracions és interessant preguntar-nos com i en què Andorra, sent un laboratori d'idees i d'accions, pot contribuir-hi?

2. L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: context històric

La idea d'una Àrea Funcional Andorra-Pirineus (AFAP) va prendre l'origen l'any 1981. En aquell moment, aquesta denominació no estava establerta però la idea conceptual i estructural va sorgir. Aquest període correspon als inicis d'una consciència de la necessària re-fundació territorial pirinenca.

Després d'una reunió de la Comunitat de Treball de les Regions Alpines que s'havia celebrat a Suïssa, Santiago Gómez Reino, alt funcionari del Consell d'Europa, va compartir unes conclusions amb Joan Ganyet, que aleshores era diputat al Parlament de Catalunya i tinent d'alcalde de la Seu d'Urgell. El seu raonament va posar de manifest el paral·lelisme entre la regió alpina i l'espai pirinenc. Les seves paraules eren: *"Cal estendre l'experiència de cooperació transfronterera de la Comunitat de Treball de les Regions Alpines a altres àrees muntanyenques d'Europa, en especial als Pirineus."*¹

L'absència d'organismes institucionals que vincuessin les regions pirinenques franceses amb les terres espanyoles veïnes era evident. Jordi Pujol, president de la Generalitat, conscient de la situació va organitzar una primera reunió que desembocà en la Comunitat de Treball dels Pirineus, amb la presència de tots els presidents de les regions pirinenques franceses i espanyoles.

Les autoritats andorranes no van ser convocades a la reunió atès que Andorra no tenia un estatut internacional com a país. Un estatut que obtindria l'any 1993 amb l'aprovació de la Constitució pel poble andorrà. Mentrestant, el cap de Govern, Josep Pintat i Solans, va sol·licitar al president Jordi Pujol que hi pogués assistir la part andorrana. Aquesta reunió històrica fou fundacional.

Des de la seva entrada a la comunitat internacional, l'any 1993, i la seva plena participació en la lliure circulació de mercaderies dins de la Unió Europea arran de l'Acord d'Unió Duanera del 1990, el país treballa per trobar el seu lloc a l'Europa que s'està construint.

S'ha de subratllar que l'acord² del 28 de juny de 1990 constitueix des del punt de vista històric un acord inèdit per a Andorra. A part d'altres acords,³ Andorra va signar per primera vegada un acord internacional per iniciativa pròpia. Fins aleshores les Valls d'Andorra no havien signat cap conveni ni tractat, ni amb França ni amb Espanya.⁴

En la política andorrana, el paràmetre temporal és important i va més enllà del temps institucional del mandat polític. El que es pensa i es negocia durant un mandat es pot dur a terme i validar en la propera legislatura. Un exemple contundent és el de l'acord duaner negociat pel govern de Josep Pintat i Solans i signat pel govern d'Òscar Ribas i Reig. A més, l'acord monetari va ser validat pel govern d'Antoni Martí i Petit i negociat durant el govern de Jaume Bartumeu i Cassany.

Tot plegat, cap divisió política pot frenar una voluntat política d'obertura. És cert que existeixen diferències polítiques en relació amb les respectives visions de les formacions polítiques, però queda una plataforma comuna d'acord per a les línies essencials de les decisions a prendre. Finalment, l'interès general del país preexisteix qualsevol forma d'oposició o divergència que sigui de forma i de fons.

3. L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: un projecte col·lectiu de sinergies territorials

En ocasió dels 25 anys de l'aprovació de l'acord trilateral Andorra-França-Espanya, es va presentar un manifest per a la creació d'una àrea econòmica especial Andorra-Pirineus amb més de 300 signants representatius dels territoris pirinencs implicats. Cal notar que per la part andorrana, quatre ex-caps de Govern i cinc ex-síndics generals van firmar-lo.⁵ Els signants del manifest demanen a les autoritats andorranes i a la UE que creïn una àrea econòmica especial en benefici dels 250.000 habitants permanents.

L'evolució del món en general tendeix a una relació amplificada entre territoris veïns, estats, empreses i persones. La globalització ben entesa comença amb els veïns. La globalització ha de passar per l'escala territorial per poder resistir en la dimensió global, tenint en compte la seva particularitat.

Fins a l'últim quart del segle xx, les úniques relacions internacionals eren amb França i Espanya. Es tracta d'anar més enllà de la idea de veí i de frontera per crear un nou marc basat en la voluntat de compartir el desenvolupament i la prosperitat amb un equilibri regional. El projecte de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus (AFAP) obre la participació d'un mercat econòmic interior, en condicions especials, de 250.000 residents i 10.000 km².

Andorra és el centre demogràfic, econòmic i de serveis més important dels Pirineus. Està envoltat de valls pirinenques amb les quals ha mantingut estretes relacions al llarg dels segles i mil·lennis. Aquestes zones tenen una menor densitat de població i menors ingressos *per capita* i pertanyen a la UE.

En aquesta dinàmica, Andorra juga un paper territorial com una de les zones d'alta muntanya més atractives de la UE, des del punt de vista de la història, del paisatge, de la cultura i de la riquesa lingüística i ambiental. Aquesta àrea es veuria al mapa d'Europa i tindria totes les possibilitats de promocionar la marca pirinenca davant del món. La zona pirinenca es beneficiaria d'un nou impuls econòmic i social i guanyaria visibilitat. L'objectiu és apuntar a la prosperitat futura general a curt, mitjà i llarg termini.

Andorra podria tenir avantatges econòmics, en passant d'una població a un mercat interior de 80.000 habitants a 250.000 habitants i d'un territori de 468 km² a 10.000 km². Aquest projecte inclouria la dinamització de l'economia andorrana mitjançant una racionalització, una optimització i una complementarietat dels mitjans compartits en aquesta zona.

Els avantatges es divideixen en tres eixos diferents i complementaris: acció, prevenció i visibilitat.

Acció

- La creació d'aquest espai permet a llarg termini obtenir recursos econòmics dels tres estats (Andorra, França i Espanya) i de la UE per dur a terme projectes compartits.

- Pel que fa a les empreses, s'ha d'implementar una política reguladora comuna per sectors d'activitat, que compleixin determinats requisits.⁶

- En el pla laboral, la lliure circulació permet a tots els residents d'aquest espai d'optimitzar les possibilitats d'oportunitats laborals.

- És important que cada resident tingui lliure accés als serveis, infraestructures i equipaments (salut, educació i esport).

- L'establiment d'un nou model d'ordenació territorial basat en la complementarietat compartida per cadascuna de les parts. Per això, els tres territoris han de participar en la presa de decisions de desenvolupament territorial i econòmic que afecta cadascuna de les parts.

Prevenció

- Es tracta de planificar amb els veïns respostes adaptades i la implantació de mitjans per afrontar els reptes de la globalització, el canvi climàtic i els riscos naturals.

- El repte és participar en el desenvolupament comú d'un territori europeu d'alta muntanya per tal de preservar el medi natural i econòmic.
- Cal tenir en compte les respectives identitats territorials. El desenvolupament del conjunt dels Pirineus es farà de manera equilibrada i compatible amb l'afirmació de les diferents identitats territorials.

Visibilitat

- La creació d'aquesta zona obre l'accés a una nova escala territorial, local i de proximitat. Cada territori fa visible internacionalment el seu potencial des d'un conjunt harmoniós i equilibrat.

- La marca Pirineus es pot portar a un nivell superior, el del món. Es pot produir un canvi d'escala gràcies a la creació de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus (AFAP), que dona més credibilitat.

- Els diferents territoris de l'espai econòmic Andorra-Pirineus tenen més oportunitats de desenvolupament laboral, professional i emprenedor. Concretament, els joves podran quedar-se al seu territori respectiu perquè trobaran més alternatives. Andorra coneix el fenomen del *brain drain* (la fuga de cervells). Aquest fenomen es podria frenar significativament amb aquestes noves oportunitats vinculades a aquest nou espai i retindria en part els autòctons.

A l'escala del desenvolupament econòmic actual i del fenomen global de la globalització, es pot utilitzar una metàfora, la del ciclista. Qui no pedala amb la seva bicicleta, s'atura i després cau. El mateix passa amb l'activitat econòmica de cada país i la visibilitat que se'n deriva.

Pensar o creure que res no canviarà i que tot es mantindrà sense tenir en compte nous paràmetres, si no és un sofisma almenys és una temeritat, que avui no es pot permetre. Andorra n'és conscient. L'actualitat ens mostra cada dia més. De manera general, el tancament d'un país i la seva inèrcia són grans perills en el món contemporani.

4. El desenvolupament dels territoris transfronterers: exemples de projectes

Els pirinencs d'Andorra, de l'Arieja, de l'Alt Urgell, de la Cerdanya del sud i del nord, dels Pallars i dels Pirineus Orientals poden millorar el futur de manera conjunta creant una àrea especial econòmica i social reconeguda com a Àrea Funcional Andorra-Pirineus (AFAP). En aquesta dinàmica, és interessant buscar projectes que ja s'han dut a terme a Europa.

El desenvolupament harmoniós dels territoris transfronterers és un paràmetre important en l'actualitat. L'observació i l'anàlisi són necessaris per mesurar les especificitats respectives d'algunes zones europees precises. Es tracta de conèixer-les per actuar, per dur a terme polítiques públiques més efectives.

Hem de pensar que el coneixement dels territoris implica també el coneixement de les persones d'ambdós costats de la frontera. El coneixement interpersonal entre els que prenen decisions i comparteixen la voluntat de cooperació és important. Es tracta de dotar el territori d'objectius comuns locals i de vegades més globals que donin com a resultat una autèntica estratègia transfronterera.

En aquesta perspectiva, cal remarcar com es configura el territori i quina és la seva població.

La cooperació també implica les poblacions com a receptores últimes de les polítiques articulades a banda i banda de la frontera. La comunicació és essencial per determinar el repte de l'obertura transfronterera, en diferents àmbits.

A l'hora d'establir i crear projectes, quatre aspectes representen el full de ruta a seguir:

- Observar i conèixer el territori per dur a terme polítiques conjuntes de desenvolupament territorial.
- Conèixer-se i desenvolupar la convivència a través de l'educació i de la cultura.
- Crear el marc de la cooperació específica i sectorial basat sobre un diàleg polític ambiciós amb l'enginyeria adequada.
- Compartir els serveis per sentir-se implicat en la construcció del territori transfronterer.

Salut

La cooperació sanitària transfronterera és imprescindible amb actors sanitaris de dos o més països propers a les seves fronteres. Els ciutadans necessiten aquest servei. És important evitar un desert mèdic perjudicial. Per tant, s'ha d'optimitzar la complementarietat entre especialitats i equipaments a banda i banda de la frontera.

Exemple: hospital transfronterer de Cerdanya (GECT Hospital de Cerdanya).

Educació / ensenyament superior i formació

En l'àmbit de l'educació i la formació, la cooperació transfronterera s'organitza de manera diferent segons el nivell educatiu. Sovint és possible que els alumnes aprenguin la llengua veïna o la llengua comuna a la comunitat transfronterera en el cas de les llengües regionals. Exemple: liceu de Schengen a Perl (acord entre el govern de Luxemburg i el govern del land de Sarre, Alemanya).

En l'àmbit de l'ensenyament superior, s'han creat diverses xarxes d'universitats dins dels territoris transfronterers.

Exemple: "Réussir sans Frontière" (regió gran-est – França, Alemanya...).

Mercat laboral

El març de 2016, la Comissió Europea va identificar dos milions de persones que creuen una frontera cada dia per anar al seu lloc de treball. Les diferències entre els mercats laborals nacionals a Europa poden representar una oportunitat per als treballadors.

Exemple: Services Emploi (agrupament transfronterer europeu – França, Suïssa).

Recerca i innovació

Aquest àmbit predomina el marc nacional i, per tant, limita les iniciatives de cooperació transfronterera. Tanmateix, el teixit econòmic situat a banda i banda d'una frontera pot oferir recursos als sistemes de recerca (agrupació d'equipaments, complementarietat d'especialitats dels laboratoris de recerca...).

Exemple: RIS3 Transfronterera (euroregió Nouvelle Aquitaine-Euskadi-Navarra).

Transport i mobilitat

La mobilitat és el nucli del funcionament dels territoris transfronterers amb desplaçaments diaris que contribueixen a la construcció d'aquests espais. El transport públic transfronterer dona suport a la mobilitat de treballadors, escolars i consumidors, limitant la saturació de les infraestructures viàries.

Exemple: tram transfronterer Estrasburg – Kehl (eurometropol d'Estrasburg, ciutat d'Estrasburg / ciutat de Kehl).

Cultura i societat civil

La cooperació transfronterera permet ressaltar un patrimoni històric i cultural comú que pot apropar les persones a través de fronteres. La implicació de la societat civil hi juga un paper important. L'objectiu és superar les divisions i convertir aquests territoris en espais de ciutadania harmoniosa.

Exemple: Saute-Frontière (fòrum transfronterer Arc Jurassien – França, Suïssa).

Turisme

El desenvolupament de les infraestructures i dels serveis turístics afavoreix l'economia local en crear llocs de treball a curt i llarg termini. Els territoris fronterers representen el 40% de la superfície del territori europeu. El desenvolupament turístic és un autèntic repte.

Exemple: Pass Musées (associació Museums-Pass-Musée – França, Alemanya, Suïssa...).

Medi ambient

Les accions transfrontereres en aquest àmbit complementen les polítiques nacionals i les iniciatives locals. Els territoris transfronterers són àmbits de responsabilitat. Tenen la gestió conjunta de la protecció dels espais naturals. El repte és la transició baixa en carboni o la integració de les preocupacions ambientals en les polítiques sectorials.

Exemple: Redvert (agència transfronterera de l'Eurociutat Basca – França, Espanya).

Energia

La cooperació en aquest camp és essencial per garantir el desenvolupament de les energies renovables. Hi ha dificultats lligades a les disparitats en els sistemes fiscals i jurídics.

Exemple: estratègia ambiental del projecte de territori Gran Ginebra (CLCT Gran Ginebra – França, Ginebra).

Risc climàtic

Els territoris transfronterers han de compartir coneixements i mecanismes per respondre a aquests reptes. Les estratègies comunes han de tenir en compte la gestió del risc i la realitat territorial del canvi climàtic.

Exemple: Proterina Évolution 3 (Fundació CIMA – França i Itàlia).

L'experiència relacionada amb aquests projectes fronterers posa en llum el paper fonamental de la mobilitat. Una mobilitat plural que s'organitza a banda i banda de la frontera. Aquesta mobilitat és un catalitzador de frontera al voltant de la mobilitat econòmica, la mobilitat social

i la mobilitat cultural. L'estructuració d'un territori passa per aquestes diferents mobilitats que contribueixen al desenvolupament de l'espai sociogeogràfic.

Conclusió

L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus (AFAP) es basa en la complementaritat territorial i d'una manera holística cada part del territori a escala diferent es completa. El seu entorn immediat participa en aquesta perspectiva en l'eficiència del conjunt per optimitzar els reptes en vista de millors resultats.

El 7è Informe de cohesió, publicat per la Comissió Europea el 9 d'octubre de 2017, subratlla que les fronteres encara representen obstacles per a la lliure circulació. Es podria pensar que esborrar-les estimularia el creixement econòmic i permetria l'accés als serveis a les regions afectades.

Europa és una realitat més antiga que els estats. El repte dels estats-nació no és renunciar a la seva sobirania, sinó construir junts la sobirania europea. Es tracta d'una ciutadania transnacional.

En realitat, un dels reptes més simbòlics seria desenvolupar una visió compartida però pluralista del *bé comú* considerant la diversitat cultural i institucional de banda a banda de la frontera.

Abans que nosaltres, els filòsofs ja es van plantejar la qüestió del repte de la mobilitat intel·lectual relativa a la frontera. Al segle XVII, el filòsof Blaise Pascal va desenvolupar una teoria segons la qual el que és una veritat per a algú en un moment o lloc determinat pot no ser-ho per a una altra persona d'una altra època o d'una altra regió. En la seva obra escriu: *"Vérité en deçà des Pyrénées, erreur au-delà"* (*Les Pensées*, 1670). Així, insisteix en tots els elements que poden influir en les diferents percepcions de la veritat, segons les persones. El que és cert per a un no ho és necessàriament per a un altre.

Podem observar que abans de Pascal, Michel de Montaigne havia formalitzat una teoria semblant. El filòsof escrivia: *"Quelle vérité que ces montagnes bornent, qui est mensonge au monde qui se tient au-delà"* (*Les Essais*, 1580).

El diàleg intercultural previ és essencial. Cal conèixer la història i les llegendes dels països limítrofs per teixir vincles estrets que són personals i que, més enllà, esdevenen col·lectius.

Una harmonia humana a conservar i a protegir per tal de perdurar en el temps. Com ho precisa la màxima 20 del Manual Digest: *"seguir els lloables estils dels avantpassats, regla segura per no errar"* (1748).

Saber no oblidar els camins vells i obrir-ne de nous.

Claudine Tarrene-Fabresse,
doctora en Estudis Catalans i Transfronterers
Universitat Perpinyà Via Domitia (UPVD)

Referències

- Ara Andorra*. "Àrea econòmica entre Andorra i els Pirineus". 12-07-2022.
- Ara Andorra*. "La cooperació transfronterera, aspecte clau de les 17es Trobades Culturals Pirinenques". 28-11-2020.
- Altaveu*. "Les Trobades Culturals Pirinenques avalen la creació d'una Àrea Econòmica Especial Andorra-Pirineus". 28-11-2020.
- Bon dia Andorra*. "L'àrea econòmica del Pirineu, l'eina per crear infraestructures comunes". 14-12-2020.
- Bon dia Andorra*. "Aposta per la creació d'una àrea econòmica especial Andorra-Pirineus". 28-11-2020.
- Diari d'Andorra*. "L'àrea especial Andorra-Pirineus (I)". *La tribuna*. Antoni Pol Solé. Joan Ganyet Solé. 09-12-2020.
- El Periòdic Andorra*. "Manifest per crear una àrea econòmica especial al Pirineu amb Andorra com a centre". 06-02-2019.
- Fòrum Andorra*. "El futur de la muntanya: la proposta d'àrea Econòmica Especial Andorra-Pirineus". 05-07-2022.
- Mission Opérationnelle Transfrontalière. La MOT. Territoires transfrontaliers. 2017.
- Pallars Digital*. "300 persones signen un manifest per crear "àrea econòmica especial" Andorra-Pirineus". 13-09-2019.
- Pirineus Digital*. "Presenten a Puigcerdà el projecte per crear una Àrea Econòmica Especial Andorra-Pirineus". 02-05-2022.
- Pirineus TV. "Proposen la unió dels pirinencs amb Andorra per dinamitzar el territori". 11-07-2022.
- Poble Andorrà*. "300 persones donen suport a la creació d'una àrea econòmica entre els Pirineus i Andorra". 12-07-2022.
- Poble Andorrà*. "Proposta per a una Àrea Econòmica Especial i passar de 80.000 a 250.000 habitants". 29-11-2020.
- Radio Seu. "Presentat a la Seu d'Urgell el Manifest per a la creació d'una Àrea Econòmica Especial Andorra-Pirineus". 11-07-2022.
- RTVA, Andorra Difusió. "Manifest per a la creació d'una àrea econòmica Andorra-Pirineu". 04-12-2018.

Notes

- 1- Ponència d'Antoni Pol i Solé i de Joan Ganyet i Solé "L'àrea econòmica especial Andorra-Pirineus", presentada a les 17es Trobades Culturals Pirinenques, (28-11-2020).
- 2- Les negociacions van donar lloc a un acord d'unió duanera entre Andorra i les Comunitats Econòmiques Europees. S'especificaven les diferents modalitats relacionades amb el comerç i la circulació de productes industrials. Aquest conveni es va signar a Luxemburg el 28 de juny de 1990, en forma de cartes entre les Comunitats i Andorra.
- 3- Recordem que Andorra es va incorporar a la Interpol l'any 1987 i a l'ATER (Association Internationale Permanente des Congrès des Routes) el 17 de novembre de 1989. Per la seva condició especial, Andorra va plantejar un cas de discussió que va obrir el debat durant aquest període. Així, l'absència de l'inici de la personalitat jurídica internacional s'esvaïrà gradualment.
- 4- Tanmateix, arranjaments administratius i/o acords unilaterals havien vinculat Andorra amb França i Espanya.
- 5- Per ordre cronològic, entre els signants, quatre caps de Govern hi van donar suport: Òscar Ribas i Reig (mort el desembre de 2020), Marc Forné, Jaume Bartumeu i Albert Pintat.
- 6- Intensificació dels contactes comercials dins l'espai pirinenc, augmentar la competitivitat, la internacionalització i la professionalització de les empreses transfrontereres, crear noves oportunitats empresarials en l'àrea especial pirinenca (CCI PirineusMed II, Cambres de Comerç i Indústria Pirineus – Mediterrani / Interreg Poctefa).

La Seu d'Urgell i Andorra: passat, present i futur

Eugeni BREGOLAT i OBIOLS

Després de passar quaranta anys com a diplomàtic rodant món (dotze anys a la Xina, deu a Rússia, cinc a Andorra i alguns més a Indonèsia i Canadà), al jubilar-me, el 2013, vaig tornar al meu poble, la Seu d'Urgell. L'aportació que voldria fer avui a aquesta trobada és donar la meua visió de ciutadà de la Seu sobre Andorra, que en la majoria dels seus punts és vàlida per a molta gent de la Seu i comarca. Jo parlaré de la infraestructura de relacions socials sobre la qual es basa el projecte de l'Àrea Funcional Andorra - Pirineus.

Les relacions entre Andorra i la veïna comarca de la Seu es perden en la nit del temps, es pot dir que són tan velles com la història mateixa. En tenim rastres ben documentats al segle XIII. El casament de l'hereva del Vescomtat de Castellbò, Ermessenda, amb el Comte Roger Bernat II de Foix, el 1208, va incorporar a la casa Comtal de Foix els drets d'aquella sobre Andorra. Això va portar a una disputa entre el Comtat de Foix i el Bisbat d'Urgell que va acabar en guerra oberta. El Comte de Foix va envair el Bisbat i va arribar a ocupar la ciutat d'Urgell i cremar-ne la catedral. El Bisbe Pere d'Urtx i el Comte Roger Bernat III van fer les paus a Lleida el 8 de setembre de 1278, quan van signar el Pariatge, un document feudal que repartia entre els signants els drets de dictar justícia, recol·lectar impostos i reclutar tropes. El Rei d'Aragó Pere III va assistir a l'acte i va ser designat garant del seu compliment.

Com molta gent de la Seu i comarca tinc parents a Andorra. Més que això, pel costat de la mare del meu pare, la padrina, sóc descendent d'andorrans. A les darreries dels anys vuitanta, el primer cop que vaig ser ambaixador a la Xina, em va visitar a Pequín el meu cosí Josep Peralba, Conseller delegat durant molts anys del banc Crèdit Andorrà. Em va dir: "Et donaré una sorpresa: et pots fer andorrà quan vulguis, per la mateixa raó que jo me n'acabo de fer." La mare del Josep era cosina germana del meu pare; el seu avi i la meua àvia, germans. I em va explicar quin era l'arbre familiar: venim de Cal Colltort de Sant Julià; d'allí els nostres avantpassats es van traslladar a Fontaneda, després al Mas d'Alins i finalment

a Civís. La meua àvia es va casar amb el meu avi i se'n va anar a viure a la Vansa. Jo vaig agrair la informació al Josep, però li vaig dir, està clar, que, com que jo em guanyava la vida amb el passaport, no em faria pas andorrà. El cas del Josep i meu és freqüent a la nostra comarca, tant en el familiar com a la feina. De fet, tant l'antecessor del Josep Peralba com a Conseller delegat del Crèdit Andorrà, Pere Roquet, com el seu successor i actual Conseller delegat, Xavier Cornella, van néixer a pobles de la comarca de l'Alt Urgell. No menys d'un miler de persones de la Seu i comarca pugén diàriament a Andorra a treballar.

Les estretes relacions entre la Seu i la seva comarca i Andorra, una autèntica simbiosi, es reflecteixen en molts camps. A part de lloc de residència d'un dels seus dos Caps d'estat, la Seu és la principal porta d'Andorra. El turisme, estretament lligat al comerç, és el principal motor de l'economia andorrana. La primera carretera entre Espanya i Andorra, de la Seu a Sant Julià, va ser inaugurada pel Bisbe Copríncep Benlloch el 1913. Ell va aconseguir que Madrid la pagués, fent veure al govern espanyol que si França, que ja treballava en una carretera cap a Andorra, s'avançava, la seva influència esdevindria molt més gran que l'espanyola. Fins que no es va obrir el túnel d'Envalira, la comunicació entre França i Andorra era tan difícil els mesos d'hivern que fins i tot el correu francès arribava a Andorra via Puigcerdà i la Seu.

L'eclosió de l'Andorra moderna es va produir els anys cinquanta i seixanta amb l'arribada del 600 i la dita *setmana anglesa* (festa dissabte a la tarda), que va permetre que xifres creixents de gent, en un principi sobretot barcelonins, poguessin fer una escapada a Andorra, a "l'estranger", els caps de setmana. Es compraven coses exòtiques a l'Espanya d'aleshores: Duralex, mitges de niló, pots de pinya, whisky, etc. Avui la gran majoria dels turistes que arriben a Andorra ho fan per la Seu.

Els anys setanta l'empresari espanyol Josep Betriu, resident a Andorra, va comprar la muntanya d'Ensiura, a Montferrer, amb la intenció de fer-hi un aeroport per donar servei a Andorra. La part tècnica corria a càrrec del coronel Pellejero. Avui, passat mig segle i després de peripècies diverses, l'aeroport Andorra-Pirineus s'ha consolidat com la via de transport aeri d'Andorra.

Darrerament es parla sovint de la possibilitat d'una connexió ferroviària Puigcerdà - la Seu - Andorra. El temps dirà en què queda.

En el terreny educatiu les relacions entre la Seu i Andorra eren especialment intenses dècades enrere, quan el sistema educatiu andorrà estava menys desenvolupat que ara. Als *hermanos* de La Salle hi havien estudiat molts andorrans, com ara el primer Cap de govern del país, Òscar Ribas. Les noies anaven a les Monges. I uns i altres a l'Institut, on havíem tingut de company el Cap de govern Marc Forné. Explicava l'Òscar Ribas que el seu pare el feia anar, de petit, tant a l'escola francesa com a l'espanyola d'Andorra -a la primera família de tabaquers del país li convenia estar bé amb els dos Veguers, dels quals depenien les quotes de tabac. "I a la tarda perdiem les batalles que havíem guanyat al matí", deia l'Òscar. En efecte, en dos països que s'havien fet la guerra durant segles, els herois de l'un eren considerats malvats a l'altre (Carles V o Felip II; Richelieu o Napoleó). Aquesta anècdota andorrana amaga una profunda categoria europea. Durant milers d'anys els europeus ens hem matat els uns als altres, i si algun dia a les escoles europees s'ensenya història

d'Europa s'haurà de començar per l'anècdota andorrana. Per sort, avui els països de la Unió Europea han superat aquesta fase.

L'Institut d'Ensenyança Mitjana de la Seu va néixer, com la primera carretera de la Seu a Sant Julià, gràcies a Andorra. El 1932, al temps de la Segona República, l'Alcalde de la Seu, Enric Canturri i Ramonet, el *Riambau*, va tindre el feliç acudit d'anar a Madrid a veure el Ministre d'Educació, el seu correigionari Marcel·lí Domingo, per fer-li veure que si no hi havia un institut a la Seu els andorrans anirien a estudiar a França, de manera que la influència espanyola a Andorra aniria de baixa. Va ser escoltat i es va obrir l'Institut de la Seu. Se'n van beneficiar tant els andorrans com els urgellencs. Als anys seixanta -no sé si avui encara és així-, la Seu era la ciutat espanyola amb un percentatge més alt d'universitaris. Cap altra ciutat tan petita tenia aleshores un institut.

Actualment la delegació a la Seu de la Universitat Nacional d'Educació a Distància, la UNED, dona servei a Andorra, i s'hi han graduat un bon nombre d'andorrans.

En el terreny cultural està en tramitació d'inclusió al patrimoni cultural universal de la Unesco un projecte que inclou les esglésies romàniques d'Andorra, la catedral de la Seu i el castell de Foix.

En el camp de la sanitat, l'Hospital andorrà de Meritxell proveeix servei de diàlisi als ciutadans de la comarca de la Seu. I l'Hospital Transfronterer de Puigcerdà, que té fons europeus, dona assistència mèdica a les comarques properes espanyoles i franceses.

L'objectiu del projecte de l'Àrea Funcional Andorra - Pirineus no és cap altre que consolidar i aprofundir aquest ampli teixit de relacions humanes i institucionals, producte de la geografia i la història, ara en el context de la Unió Europea.

Eugeni Bregolat i Obiols,
ambaixador d'Espanya

Demà el tren a l'orient del Pirineu

Enric BALAGUER

No soc un tècnic ni un gran especialista de trens, soc només un usuari que de mica en mica ha vist augmentar el seu interès pel tema.

N'hi ha que són somiatruïtes, altres que són *somiatrens*.

El dia que vaig començar a preparar aquesta intervenció, al mercat de Prada uns ecologistes repartien fullets en què demanaven als turistes de no pujar a Andorra per anar a comprar en *duty free* i subratllaven el consum important de gasolina i el que representa de perill per al planeta.

Sense voler perjudicar el comerç andorrà, ens trobem ara davant una evidència...

Arribar a Andorra des del Rosselló en transport públic és gairebé impossible amb un dia i lluny del que podria ser acceptable al segle XXI.

De Perpinyà a Andorra la Vella en transport públic, calen, si teniu sort, 5 hores i mitja (tren, autocar i autobús), i això sense comptar els temps de transbordament... És el mateix espai temps que per anar a París i més que anar a Madrid.

Sabem que no farem competència al cotxe en aquest àmbit a causa de l'orografia del territori però segur que s'ha de millorar la connexió ferroviària entre els territoris de l'est del Pirineu. Aquesta connexió, contràriament a la que va cap a Barcelona o a Tolosa, no s'ha millorat gaire els últims cinquanta anys. El segle passat els estudiants andorrans anaven estudiar a Prada o a Perpinyà perquè amb les normes de l'època era accessible; ara se'n van o a Barcelona o a Tolosa.

El desenvolupament del tren, que ha estat abandonat i posat de banda a la segona part del segle XX, podria i ha de ser el futur entre Andorra i Perpinyà. Primer de tot, a la part més

occidental amb unes noves infraestructures: Andorra-Alt Urgell-Cerdanya però també entre Cerdanya, Conflent i Rosselló, on s'hauria de millorar l'existent.

Hem d'anar cap a una revolució ferroviària.

El ferrocarril té molts impactes positius:

- Redueix a zero les emissions climàtiques quan està electrificat.
- Redueix un 90% el consum energètic respecte de la carretera.
- Redueix a pràcticament zero l'accidentalitat.
- Garanteix un accés centre a centre sense embussos (importantíssim a Andorra).
- Garanteix un temps de viatge competitiu.
- Un confort durant el viatge, un temps que es pot aprofitar per fer una altra cosa que conduir (descansar, llegir...).

No fa gaire la premsa ha informat sobre l'estudi de Pau Noy, enginyer tècnic, que aposta per un tren entre Andorra la Vella i Puigcerdà i per tant cap a Barcelona. Posaria el Principat d'Andorra a només dues hores i mitja. Podem apostar també per un altre eix: Andorra la Vella-Prada-Perpinyà.

Pel que fa al tram Andorra Puigcerdà, via la vall del Segre, necessitaria 55 km de nova infraestructura. Segons Pau Noy, el temps de trajecte entre Andorra la Vella i Puigcerdà seria de 43 minuts.

Per enllaçar l'Alt Pirineu amb el Rosselló, el Tren Groc és una meravella tècnica, una joia, un reclam turístic. Però no pot donar respostes a les necessitats d'un servei públic, per fer d'aquesta línia una línia útil de servei públic; tot mantenint el seu interès patrimonial, calen inversions i tenir un altre concepte del transport al Pirineu. Els vehicles utilitzats sobre aquesta línia daten de la creació de la línia, l'any 1910, tret de dos combois comprats l'any 2003, que tenen una potència tres cops superiors als antics, però que no poden donar tota la seva potència a causa de l'estat de la via. L'antiguitat d'aquest material exigeix un manteniment exigent i costós. Per arribar a *performances* dignes d'un servei públic, com per exemple a la línia Saint-Gervais-Vallorcine als Alps francesos o altres a Suïssa o a Àustria cal millorar la parella via-màquina. Caldria continuar la renovació de la via amb rails soldats, per tal de disminuir les vibracions i per tant el cost del manteniment. Caldria de quatre a cinc combois suplementaris moderns. Les tècniques actuals permeten fabricar trens de muntanya que ofereixen potències de 1200 kW –actualment és de 300 kW pel material en servei–. Amb una alimentació reforçada podríem arribar a temps de trajectes dignes per un transport públic de mobilitat diària al territori, assolir els 70 a 80 km/h en alguns trams i els 40 a 50 en altres.

El material antic podria continuar sent utilitzat per l'explotació turística com ho fa avui el Tren Groc; els altres serveis podrien justament canviar de nom comercial i de color...

També són necessàries unes millores per al tram de tipus convencional entre Perpinyà-Vilafraça de Conflent amb un automatisme de la senyalització encara per instal·lar i alguns serveis directes o semidirectes que escurçarien el temps de trajecte.

Si l'usuari del tren en general està disposat a viatjar més lentament, tampoc no cal que les diferències siguin molt estrafolàries, com és el cas del Tren Groc, que ara per ara no pot pretendre donar serveis d'un real transport públic i no pot fer competència a l'autocar en tema de temps de trajecte.

Més enllà d'aquests elements tècnics és essencial la connexió amb el territori i especialment en zones transfrontereres. Les infraestructures ferroviàries van ser concebudes a final del XIX i inici del XX quan els estats es donaven l'esquena, eren tancats. Ara són estats europeus, es pot pensar diferentment. Puigcerdà és sense cap dubte el lloc on es podria captar més usuaris. Seria molt oportú i eficient un enllaç de la línia actual del Tren Groc amb l'estació de Puigcerdà per accedir al servei de la Renfe o de FGC i també amb els serveis d'SNCF si es perllongava la línia Tolosa-La Tor de Querol fins a Puigcerdà.

On posaria un matís sobre l'estudi del company Pau Noy és que jo aposto per un ample de via europeu i no ibèric, tant per als trams nous com els trams entre Puigcerdà i Barcelona; això permetria tenir línia sense transbordament entre Andorra i Barcelona i Andorra i Tolosa, i fins i tot per tren convencional podríem potenciar l'eix transpirinenc Barcelona-Tolosa com també un tren de nit Barcelona-París o Andorra-París, i fins i tot trens de mercaderies en aquest eixos sense ruptura de càrregues.

Un lema que he fet servir per l'associació Train en Têt és en francès: *Le train c'est bien, le train le transport de demain.*

Estic segur que el tren és el transport de demà.

Enric Balaguer,

animador a Ràdio Arrels i President de l'associació Train en Têt,
usuaris de la línia Perpinyà-Vilafranca de Conflent

Nota: article realitzat amb l'assessorament de Pau Noy i Jérôme Leroyer.

Fonts

<https://www.nevasport.com/noticias/art/63136/conectar-barcelona-con-andorra-en-tren-seria-dos-horas-y-media/>

https://www.elnacional.cat/ca/societat/tren-connectar-barcelona-andorra-dues-hores-mitja_796413_102.html

https://www.ara.ad/misc/trens-illusions-al-pirineu_1_3156763.html

<https://core.ac.uk/download/pdf/41830051.pdf>

<https://www.lugaresdenieve.com/?q=es/noticia/el-lobby-catalan-del-transporte-publico-apuesta-por-conexion-ferroviaria-de-andorra-cerdanya>

<https://www.vilaweb.cat/noticies/andorra-connexio-ferroviaria-barcelona-financament/>

Demain le train a l'orient des Pyrénées

Je ne suis pas un technicien ni un grand spécialiste des trains. Je suis juste un usager qui a vu progressivement son intérêt pour le sujet augmenter.

Le jour où j'ai commencé à préparer cette intervention, sur le marché de Prades des écologistes distribuaient des tracts demandant aux touristes de ne pas monter en Andorre pour faire du shopping en Dutty Free, soulignant l'importante consommation d'essence et le danger que cela représente pour la planète. Sans vouloir nuire au commerce andorran, nous sommes aujourd'hui devant des évidences.

Se rendre en Andorre depuis le Roussillon en transport en commun est presque impossible en une journée et loin de ce qui est acceptable au XXIème siècle. De Perpignan à Andorre la Vieille en transport en commun si vous avez de la chance il faut 5h30 (train et autocar) et c'est sans compter les temps de transfert... C'est le même temps que d'aller à Paris et bien plus que Madrid.

Nous savons que nous ne concurrencerons pas la voiture dans ce domaine en raison de la topographie du territoire, mais il est certain que la liaison ferroviaire à l'est des Pyrénées doit-être améliorée. Cette connexion depuis l'Andorre contrairement à celle vers Barcelone ou Toulouse ne s'est pas améliorée dans les cinquante dernières années. Au siècle dernier les étudiants andorrans allaient étudier à Prades ou à Perpignan, par rapport aux standards de l'époque c'était accessible, maintenant ils vont à Barcelone ou Toulouse.

Le développement du train, abandonné et mis de côté dans la seconde partie du 20ème siècle, pourrait et doit-être l'avenir entre l'Andorre et Perpignan. Tout d'abord dans la partie occidentale avec de nouvelles infrastructures : Andorra-La Seu d'Urgell-Puigcerdà mais aussi entre Puigcerdà-Prades-Perpignan.

Il faut aller vers une révolution ferroviaire.

Le chemin de fer a de nombreux impacts positifs :

- Il réduit les émissions climatiques à zéro lorsqu'il est électrifié
- Il réduit la consommation d'énergie de 90% par rapport à la route
- Il réduit l'accidentalité à pratiquement zéro
- Il garantit un accès de centre à centre sans embouteillage (important pour Andorre)
- Il garantit un temps de trajet compétitif
- Il offre un confort durant le trajet, un temps pouvant être profité pour le repos, la lecture...

Il n'y a pas si longtemps, la presse faisait état de l'étude de l'ingénieur Pau Noy qui parie sur un train entre Andorre la Vieille et Puigcerdà et donc vers Barcelone. Cela mettrait la Principauté d'Andorre à seulement 2 heures et demie de Barcelone. On peut aussi miser sur un autre axe : Andorre la Vieille-Prades-Perpignan.

Pour le tronçon Andorre-Puigcerdà, via la vallée du Sègre, il faudrait 55km de nouvelle infrastructure, selon Pau Noy, le temps de trajet serait de 43 minutes entre Andorre la Vieille et Puigcerdà.

Pour relier les hauts plateaux et le Roussillon. Le Train Jaune est une merveille technique, un bijou, une attraction touristique. Mais il ne peut apporter des réponses à des besoins

de service public. Pour faire de cette ligne, une ligne de transport public utile tout en gardant son intérêt patrimonial, des investissements sont nécessaires ainsi qu'un nouveau concept des transports dans les Pyrénées. Les véhicules utilisés sur cette ligne datent de la création de la ligne en 1910, à l'exception de deux rames achetées en 2003 qui ont une puissance trois fois supérieure aux anciennes, mais qui ne peuvent donner leur pleine puissance en raison de l'état de la voie. L'ancienneté de ce matériel nécessite un entretien exigeant et coûteux. Pour atteindre des performances dignes d'un service public, comme par exemple sur la ligne Saint-Gervais-Vallorcines dans les Alpes ou sur d'autres lignes en Suisse ou en Autriche, le couple voie-machine doit être amélioré. Il faudrait poursuivre la rénovation de la voie avec des rails soudés afin de réduire les vibrations et donc les coûts d'entretien. Quatre à cinq rames modernes supplémentaires seraient nécessaires. Les techniques actuelles permettent de fabriquer des trains de montagne qui offrent une puissance de 1200 Kw – actuellement c'est 300 kW pour le matériel en service – Avec une alimentation électrique renforcée, nous pourrions atteindre des temps de trajets décents pour une mobilité quotidienne sur le territoire, atteignant 70 à 80 km/h sur certains tronçons et 40 à 50 km/h à d'autres. L'ancien matériel pourrait continuer à être utilisé pour l'exploitation touristique comme aujourd'hui le Train Jaune, les autres services pourraient prendre un autre nom commercial voire une autre couleur de livrée.

Des améliorations sont également nécessaires pour la partie conventionnelle entre Perpignan et Villefranche de Conflent avec une signalisation automatique encore à installer et quelques services directs ou semi-directs qui raccourciraient le temps de parcours.

Si l'usager du train en général est disposé à voyager moins vite, les différences ne doivent pas être extravagantes comme c'est le cas avec le Train Jaune, qui ne peut pour l'instant prétendre à offrir de véritables services de transport en commun en concurrence avec l'autocar en termes de temps de parcours.

Au delà de ces éléments techniques, le lien avec le territoire et notamment dans les espaces transfrontaliers est essentiel. Les infrastructures ferroviaires ont été conçues à la fin du 19ème siècle et au début du 20ème lorsque les états se tournaient le dos. Aujourd'hui ce sont des états européens et il faut penser différemment. Puigcerdà est sans aucun doute le point où l'on pourrait capter le plus de chalandise. Il serait efficace et opportun de relier la ligne actuelle du Train Jaune à la gare de Puigcerdà afin d'accéder aux services des chemins de fer espagnols et catalans et également aux services aux services de la SNCF si la ligne Toulouse-Latour de Carol était prolongée jusqu'à Puigcerdà.

Là où je serais un peu avancé sur l'étude de l'ami Pau Noy, c'est que je propose une largeur de voie européenne et non ibérique autant pour le nouveau tronçon entre Andorre et Puigcerdà que pour Barcelone-Puigcerdà et Puigcerdà-Toulouse. Cela permettrait une ligne sans transfert entre Andorre et Barcelone et Andorre et Toulouse et même en train conventionnel on pourrait dynamiser l'axe trans-pyrénéen Barcelone-Toulouse ainsi qu'un train de nuit Barcelone-Paris ou Andorre-Paris mais aussi une ligne de fret sur ces axes là sans rupture de charge.

Un des slogans que j'utilise pour l'association Train en Têt est:
Le train c'est bien, le train le transport de demain.
Je suis sûr que le train est le transport de demain.

Enric Balaguer,
président de l'association Train en Têt

Note : article réalisé avec les conseils de Pau Noy et Jérôme Leroyer

Fonts

<https://www.nevasport.com/noticias/art/63136/conectar-barcelona-con-andorra-en-tren-seria-dos-horas-y-media/>
https://www.elnacional.cat/ca/societat/tren-connectar-barcelona-andorra-dues-hores-mitja_796413_102.html
https://www.ara.ad/misc/trens-illusions-al-pirineu_1_3156763.html
<https://core.ac.uk/download/pdf/41830051.pdf>
<https://www.lugaresdenieve.com/?q=es/noticia/el-lobby-catalan-del-transporte-publico-apuesta-por-conexion-ferroviaria-de-andorra-cerdanya>
<https://www.vilaweb.cat/noticies/andorra-connexio-ferroviaria-barcelona-financament/>

Andorra-Pirineus: una aproximació en gran angular

Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ

Ministra, ambaixadors. Moltes gràcies.

He posat a la meva ponència aquest títol també pensant -quan em van invitar la Societat Andorrana de Ciències- quina perspectiva hi podia donar.

He sigut, com tots sabeu, ambaixador d'Espanya a Andorra. Ara estic al Consell d'Europa, i no estic en el dia a dia del que s'està fent a Andorra. Estava segur, com és el cas, que les perspectives concretes ja vindrien d'altres ponències. Per tant, a partir de la meua experiència, però també de la visió des de fora amb l'experiència des de dintre, em vaig preguntar què és el que podria aportar, i el que em vaig dir és que potser podem també intentar pensar en gran angular, pensar *out of the box*, i aquest és el propòsit d'aquesta ponència. No pensar únicament des de la realitat sinó des de la potencialitat. No únicament des del què i el com, sinó des del per què i per a qui i des del qui. Des del sentit, que és una paraula que té tres sentits: el de direcció, el de significat i el de sentiment.

Dues perspectives de partida

Per tant, imaginem que premem el gran angular i intentem contemplar o plantejar-nos aquesta aproximació a l'espai Andorra-Pirineus, des de, per mi, dues grans perspectives de partida. La dels reptes definidors de la nostra era i la de les grans qüestions definidores del camí col·lectiu de la humanitat a la Història.

Reptes definidors de la nostra era

Crec que si n'haguéssim d'escollir uns quants, jo diria que són la globalització de la societat de la informació i l'emergència de la intel·ligència artificial, el canvi climàtic i la sostenibilitat mediambiental, la supervivència de la nostra espècie sobre el planeta; i jo crec que des d'Europa hi ha un gran element definidor, que és el projecte polític i pràctic de la construcció europea, que es fa cap a dintre, cap als europeus, però també com la construcció exterior de

la Unió Europea, d'Europa com un actor en el món. Per construir l'ordre global. També, evidentment, hi han grans crisis: la crisi del 2020, la de la covid, la d'Ucraïna, la de la desigualtat. Des d'aquesta perspectiva global, jo crec que, si volem construir aquest espai pirinenc, hem de fer-ho també en gran angular; preguntar-nos o fer-nos preguntes sobre:

- Com aprofitar les possibilitats o afrontar els reptes de la globalització de la societat de la informació i de l'emergència de la intel·ligència artificial a les nostres vides?

- Com contribuir a la sostenibilitat mediambiental i, en la lluita des del canvi climàtic, construir aquesta dimensió pirinenca? Com pensar en les seves implicacions globals i per nosaltres, particularment al Pirineu?

- Com contribuir, si apostem per aquest espai pirinenc, a la construcció europea i aprofitar les possibilitats que ens ofereix, especialment tenint en compte l'acord d'associació Unió Europea-Andorra en negociació?

En el fons, podem mirar les coses en diferents perspectives. Jo, en el meu llibre *Salir del Callejón del Gato. La deconstrucción de Oriente y Occidente y la gobernanza global*, parlo de la "nau espacial Terra destí futur". És a dir, estem tots en el mateix vaixell. En el fons, la nostra navegació no és tant el fet de construir el Pirineu, o Europa, o el que sigui: és fer possible la navegació de la humanitat dintre del planeta cap a les generacions futures. Aquesta és una perspectiva que hem d'incorporar també quan pensem en això.

Grans qüestions definidores del caminar col·lectiu de la humanitat a la Història

Per això, també, el gran segon gran angular que jo hi posaria és el que deia de les grans qüestions definidores del caminar col·lectiu de la humanitat en la Història. Hi ha una qüestió prèvia en tot això. Perquè hi hagi un caminar en la Història, hi ha la qüestió del *qui*. La humanitat, el *nosaltres* dels humans, s'ha estructurat al llarg de la història en diferents dimensions. Sloterdijk, en un dels seus llibres que es diu *En el mismo barco*, diu que primer els humans es reproduïen o produïen els nosaltres per relacions tribals, de parentiu. Després hi ha hagut les grans cultures, les llengües, com a estructuradores de grans nosaltres. Això ha tingut després una expressió a les *polis*, als estats. Finalment, hi hauria un últim repte d'assumir la nostra condició comuna humana, com a construcció d'un gran nosaltres global. Una de les grans característiques que ha tingut aquesta construcció del nosaltres que camina en la història ha sigut que ha estat fonamentalment una construcció d'un *nosaltres* enfront o davant dels *altres*. Aquí estem parlant que uns som andorrans, altres catalans, altres francesos. Però tot això pressuposa que hi ha un nosaltres i un vosaltres. Això també pressuposa que vivim en diferents encarnacions al llarg de la història però que mentalment vivim a la *polis*. Tanmateix, en el pensament polític xinès clàssic la unitat natural no era la *polis*: era la *tianxia*. La *tianxia* és tot el que hi ha sota el cel. És a dir, el repte del pensador polític era crear una comunitat on tot el que hi ha sota el cel estigués estructurat en un únic ordre polític *tianxic*, haurien dit els xinesos. El fet que hi hagi *polis*, pressuposa altres *polis* i la relació entre elles. En aquest sentit, els Pirineus, dintre d'aquesta construcció històrica, poden ser una estructura d'un nosaltres, o una línia; perquè tota construcció de nosaltres a l'espai pressuposa la frontera. El lloc a partir d'on comença l'altre.

Les fronteres, en molts casos al llarg de la història -també és el cas dels Pirineus-, moltes

vegades han sigut fronteres naturals. El Pirineu és un lloc de frontera. El lloc a partir del qual comencen els altres? En la tradició romana, els altres eren els bàrbars. No dic necessàriament aquí, però mentalment hem viscut amb això. O és el lloc on fem un nosaltres? És un lloc de frontera, o és un lloc de trobada? Crec que aquesta és una gran qüestió a plantejar-nos quan es considera el Pirineu.

Plantejar-nos dues grans qüestions

Si això és quelcom permanent, en la realitat contemporània crec que es poden plantejar dues grans qüestions.

D'una banda, aquestes fronteres existeixen i són avui fronteres entre estats. En el cas d'Andorra, des de l'any 1993 com a Estat amb la Constitució. Aquesta construcció d'estats, que sobretot en el cas d'Espanya i de França, són per l'escala europea grans estats, on els centres de poder són llunyans del Pirineu, i aquest, per tant, és el límit on arriba el poder d'aquells estats. El fet que Andorra s'hagi constituït en estat i que pugui parlar de tu a tu amb França o amb Espanya significa que dona una possibilitat -com potser no n'hi havia abans- de diàleg diplomàtic entorn del Pirineu, que abans no existia. Això jo crec que és una realitat i una potencialitat nova.

D'una altra banda, l'altre gran eix innovador -que fa uns setanta anys no existia- és que Espanya i França són membres de la Unió Europea i estem en negociació de la participació d'Andorra en una fórmula *sui generis* al mercat interior amb l'acord d'associació. D'alguna manera, el que s'està negociant ara no és exactament el fet que Andorra sigui un estat membre de la Unió Europea; però sí que sigui una fórmula de participació en el projecte polític de la construcció europea. Això té moltes plasmacions tècniques. La ministra ho sap millor que jo i l'ambaixadora ha sigut ambaixadora a la Unió Europea. Jo ara no entraré en això, però té aquest significat.

Per mi, això també ens porta a una pregunta: aquesta construcció europea, es tracta únicament de donar una fórmula a un estat que s'ha constituït en termes històrics d'una manera recent, amb la Constitució del 93, o és una oportunitat per posar sobre l'agenda la construcció d'un nosaltres col·lectiu que és el Pirineu? Llavors, per aquesta construcció, jo crec que això ens porta a qui som nosaltres. Fins a quin punt som pirinencs?

L'alcalde de Puigcerdà parlava del sentit de pertinença. I com som nosaltres? El fet que nosaltres ens sentim nosaltres, car és un sentiment -no és únicament quelcom racional-, té molt a veure amb la construcció d'identitats col·lectives. Suposa un imaginari col·lectiu. És a dir, que tots, a més de cerdans, andorrans, urgellencs, de l'Arieja o d'on sigui, ens sentim també alhora francesos, catalans, espanyols, europeus; però també pirinencs. Això com es pot construir?

El Pirineu i nosaltres, i el nosaltres del Pirineu

En aquest sentit, jo crec que el Pirineu pot ser la línia a partir de la qual ja no som nosaltres, i per tant, és terra ignota, i per tant ens abstenim, ja no entrem en contacte? O bé pot ser un nosaltres diferent? Aquest és el repte per mi: que aquest nosaltres diferent sigui un nosaltres que ha de ser partint de dues idees clau, que són les identitats múltiples i el contracte social.

D'una banda, les identitats múltiples. Tots tenim moltes identitats, i alhora la identitat de cadascú és única, car és una combinació irrepetible d'identitats col·lectives. Les identitats col·lectives no són necessàriament contractes d'adhesió. En aquesta construcció de la dimensió pirinenca, jo crec que hi ha la qüestió de la construcció del nosaltres com a sentiment imaginari a l'imaginari col·lectiu, de pensar en pirinenc; però també una qüestió de contracte social. És a dir, és un projecte polític al qual es vol donar una dimensió operativa (que ja la té, perquè hi ha tots els projectes de l'àrea funcional Poctefa, etc.). Alhora, jo crec que hi ha una gran pregunta en el moment de la sostenibilitat global: aquest contracte social, aquest pacte, és entre nosaltres, entre els pirinencs? O és entre nosaltres i el Pirineu? Quan dic el Pirineu com a subjecte, ho dic també perquè part de l'objecte d'aquest pacte hauria de ser també, no únicament, com explotem millor nosaltres els Pirineus, com podem fer coses junts, que als andorrans, als cerdans i als de l'Arieja els vagi millor; sinó que això hauria de ser també per salvar el Pirineu. Per preservar el Pirineu. Per defensar el Pirineu. Perquè fent aquest pacte intentem assolir quelcom que sols no podem fer. Si els cerdans, els andorrans o qui sigui intenten fer el millor del món, amb la millor intenció del món, que això sigui molt bo per al Pirineu, però els de la comarca del costat fan el contrari, el resultat total és que no hi haurà Pirineu. Per preservar el Pirineu, ho hem de fer entre tots. Quan dic entre tots, per suposat els que viuen als Pirineus. Tots són necessaris. També és necessària la Generalitat de Catalunya, Occitània. També són necessaris els estats de França i d'Espanya. I la Unió Europea. I fins i tot, si podem les Nacions Unides, també millor.

Qui?

Per construir això, per mi hi ha una gran qüestió, que és: quin és el punt de partida?. Quan parlem del punt de partida, en parlar del Pirineu, per mi almenys, i més aquí a Prada i més que enlloc a Prada, es fa present "lo Pirineu", en llenguatge pre-Pompeu Fabra, del *Canigó* de Verdaguer. Car el *Canigó* de Verdaguer, fa -almenys per als catalans, per a la gent de cultura i llengua catalana- una narrativa en què el nosaltres, l'essència de la qual venim, ve d'això, del Pirineu. Pràcticament, ens parla de "lo Pirineu" com si fos un ésser viu, Verdaguer. Aquest sentiment de "lo Pirineu" com quelcom definidor de la nostra identitat crec que és important reivindicar-lo. Perquè és important per als pirinencs, però és important per a tots. Jo crec que és un gran actiu cultural, el Pirineu, del qual no hi ha una consciència suficient a Europa. Fins i tot més enllà del veïnatge més immediat, jo diria més enllà de Barcelona o Tolosa, no són un referent en l'imaginari col·lectiu dels europeus, els Pirineus. Els Alps, sí que ho són, per a la majoria. Quan a un europeu li dius, estigui a Noruega o a Sicília, que pensi en les muntanyes, tothom pensarà en els Alps. No pensa en el Pirineu. El Pirineu és per al senyor de Barcelona que ve aquí a la Cerdanya, però no va molt més enllà. Això també és una inèrcia cultural europea.

Per tant, crec que hem de pensar en el Pirineu en termes culturals. Com es crea això? I també en el Pirineu en termes ecològics. Com un subjecte que hem entre tots de preservar. I que és important per a nosaltres mateixos, perquè visquem i gaudim del Pirineu; però crec que també és molt important per a tots els europeus i per tots els humans -i això s'ha de fer o s'ha d'argumentar davant la Unió Europea- perquè és un actiu per a Europa, i per al món. Que els

Pirineus sobrevisquin en un moment de canvi climàtic, etcètera, no és una qüestió de l'u per cent dels catalans: és una qüestió de tots els europeus. I és això quelcom que hem de lluitar.

Què?

Cal parlar del "qui", i també del "què". Car aquest "qui", aquesta construcció de la història, es fa amb una consciència del "qui", però també del "què"; i per això ens hem de preguntar per la narrativa, per l'argument de l'obra col·lectiva que interpretem, les idees o creences que mouen la història i es realitzen en elles. Perquè, en el fons, això del Pirineu és una idea. Recordo, quan estava al meu despatx a Prat de la Creu, que el Joan Ganyet i l'Antoni Pol em van venir a veure per dir que volien promoure la creació d'una regió pirinenca, i tal. Crec que el primer que vaig dir és que en prenia nota i que en parlaria amb el ministre d'Exteriors d'Andorra, que em sembla que era el Gilbert Saboya en aquell moment, i bé, que ho aniríem veient. El fet és que avui estem tots aquí, el fet és que la Ministra d'Exteriors d'Andorra hagi dit el que ha dit i el Secretari d'Estat de la Unió Europea d'Andorra... Això no era evident al principi de la meua estada a Andorra. Per tant, hem recorregut un camí. S'ha fet tot? No. Però *eppur si moue...*: estem caminant. Crec que això és important. Crec que les preguntes són com plantejar això en la perspectiva global de la construcció europea i de l'acord d'associació europea d'Andorra, i el sentit últim de les coses que s'han plantejat. Quin és el contingut des del punt de vista econòmic, ecològic, social, institucional d'infraestructures. Vosaltres ho sabeu molt millor que jo.

Com?

I, per finalitzar, hi ha la qüestió del "qui", la del "què", i la del "com". El "com", per mi té tres dimensions:

- En el pla dels paradigmes, es tracta de construir un joc de suma positiva en lloc d'un joc de suma zero. No únicament gestionar el que existeix, sinó fer possible el que no existeix. Passar de la competència a la complementarietat, a les identitats múltiples, la dimensió de la nau espacial Terra, com he dit. Però també té implicacions per a Andorra. Andorra ha viscut de ser l'excepció, i la negociació de l'acord d'associació significa integrar-se en la regla, en un joc que sigui beneficiós per a tots -per a Andorra també, naturalment- i pensar conjuntament el Pirineu.

- Segon pla amb el "com": el de la narrativa i la imatge. M'ha semblat molt interessant el que ha dit el Landry Riba sobre l'espai dels Alps, la convenció alpina, etcètera. Jo ara aquests anys que estic a Estrasburg, el que sí que us puc compartir, és que els Alps són una referència a Europa que no són els Pirineus; i que estan presents en la cultura, en la tradició. Que tenim un repte de construir aquesta marca *Pirineus*. Davant dels pirinencs mateixos, per descomptat, però també globalment i en aquest sentit penso que molt del que s'ha dit dels Alps -em remeto al que ha dit el Landry- és una bona pista per pensar en pirinenc.

- En el pla dels instruments, s'ha mencionat la Comunitat de Treball dels Pirineus, l'àrea funcional de Poctefa del 2021 al 2027, l'espai pirinenc que s'està plantejant a l'acord d'associació... Tot això jo crec que en el fet o el repte de crear projectes són molt importants els instruments; però també crec que és molt important saber qui. Filosofia Kennedy: "no

preguntis què pot fer Amèrica per tu, pregunta què pots fer tu per Amèrica". No preguntis què pot fer el Pirineu per tu, pregunta què pots fer tu pel Pirineu. Aquest tu hem de ser tots: la Unió Europea, els estats -França, Espanya, Andorra-, Occitània i Catalunya, en aquest cas, les comarques, els ajuntaments, però també les associacions. El fet que hi hagi un projecte global de salut, és molt important.

Això existirà en la mesura en què siguem capaços d'il·luminar-ho, de donar-ho a llum dintre de nosaltres mateixos. D'alguna manera, a mi, en aquestes coses, sempre em ve la imatge del cilindre de Trotski. Vaig fer la meva tesi doctoral sobre el canvi polític, i les teories de la revolució parlen del cilindre de Trotski, basat en una frase de Trotski, que va dir que sense el partit bolxevic, el descontentament popular seria com el vapor no encapsulat en un cilindre. Hi ha un vapor del Pirineu. Aquest vapor està en tots nosaltres. La qüestió és, com podem fer un cilindre per captar-ho? Hi ha algú que parlava d'una plataforma. Pot ser una plataforma. Pot ser el que sigui; però aquest vapor que existeix, del que aquí en aquesta atmosfera ens n'adonem, com podem fer un cilindre que pugui moure una locomotora? Aquest és el repte. De fet, vaig dir que aquesta era una ponència en gran angular. És una ponència maièutica: no té una pretensió de donar resposta; però sí potser de contribuir a la reflexió i aportar preguntes, amb el convenciment que vosaltres teniu molta més i millor capacitat que jo, que no estic ara en el dia a dia del Pirineu, de donar la resposta. Espero haver-hi contribuït i haver inspirat perquè entre tots construïm aquest cilindre per tancar aquest vapor del Pirineu que tots sentim i que està en aquesta atmosfera.

Moltes gràcies.

Manuel Montobbio i de Balanzó,
doctor en Ciències Polítiques, diplomàtic i escriptor

Bases per a la cooperació transfronterera a l'Àrea Funcional de Muntanya Pirineus Occidentals. L'Alt Segre

Marta PALLARÈS i BLANCH

Presentació

Aquest article es basa en una recerca duta a terme des del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona quan realitzava el doctorat en la modalitat de compendi d'articles. L'article original, publicat l'any 2013 a la revista *Geographica* de la Universitat de Saragossa, té per títol *Reintegración de un territorio entre fronteras: el Alto Segre, Pirineos*¹ i és un dels set articles que inclou el compendi de la tesi, titulada *Estratègies de desenvolupament local rural, gènere i processos innovadors en la nova ruralitat: l'aportació de les dones al desenvolupament, la innovació i la governança territorial a l'Alt Pirineu i Aran (Catalunya)*, defensada l'any 2014.

Amb motiu de la 35a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent, celebrada el 20 d'agost de 2022, des de la Societat Andorrana de Ciències se'm va proposar presentar-hi la recerca sobre relacions transfrontereres amb Andorra (Pallarès-Blanch et al., 2005; Pallarès-Blanch i Tulla, 2011; Pallarès Blanch et al. 2013). Hi vaig presentar els principals resultats de l'article ja esmentat, *Reintegración de un territorio entre fronteras: el Alto Segre, Pirineos*.² Agraïxo a la Societat Andorrana de Ciències l'oportunitat de divulgar aquesta recerca. Per al present article s'han actualitzat les dades quan l'accés a la informació ha estat possible. La revisió ha permès valorar la vigència de l'estudi en identificar unes bases per la cooperació transfronterera a l'àrea analitzada, tot i haver-se produït alguns canvis rellevants tant nacionals com internacionals. Alguns d'aquests canvis són la posada en funcionament de l'aeroport Andorra-Pirineus el 2015, el mateix any en què s'inicia la negociació per a l'acord d'Andorra amb la Unió Europea. Quant a successos d'abast internacional destaquen la pandèmia de covid-19 i el confinament del 2020, així com la guerra a Ucraïna el 2022 i la inflació posterior generalitzada. Aquest nou context geopolític demana donar continuïtat a l'estudi adaptat al nou marc polític, especialment, amb la creació de l'Àrea Funcional de Muntanya Pirineus Occidentals pel Programa de Cooperació Transfronterera entre Espanya, França i Andorra (Poctefa). Cal esperar

que aquest nou marc comporti més cooperació entre les quatre àrees aquí estudiades, raó per la qual es fa més necessari disposar d'informació comparada. Amb tot, el que s'exposa tot seguit es mostra en coherència amb els fonaments de sustenten la creació de l'anomenada Àrea Funcional de Muntanya Pirineus Occidentals.

1. Introducció

El present article se centra a valorar les bases a una cooperació transfronterera en una regió històrica localitzada a la conca alta del riu Segre als Pirineus (d'ara endavant Alt Segre). La regió de l'Alt Segre la formen quatre territoris diferenciats: (1) el Principat d'Andorra (d'ara endavant Andorra), (2) les comarques catalanes de l'Alt Urgell –en territori espanyol– i de (3) la Cerdanya, dividida entre la Baixa Cerdanya, en territori espanyol i (4) l'Alta Cerdanya, en territori francès. A més de compartir unes característiques geogràfiques comunes, les quatre unitats territorials conserven elements identitaris tan rellevants com el català com a llengua vernacle, manifestacions de cultura popular i lligams familiars de primer, segon i tercer grau. Les quatre àrees van conviure sota una mateixa organització política des del s. VIII com a comtats de l'Imperi Carolingi a la Marca Hispànica. El procés de separació es va anar produint entre els segles XIII i XIX: el Principat d'Andorra s'independitza al XIII de l'actual Alt Urgell, l'Alta Cerdanya s'inclou en territori francès al XVII i la Baixa Cerdanya es divideix entre la província de Lleida i la de Girona arran de la divisió territorial espanyola del 1833. Els processos de separació i les consegüents estructures politicoadministratives han donat lloc a especialitzacions econòmiques diferents. Aquestes diferències fomenten la complementarietat entre aquests territoris, encara que la situació perifèrica respecte els centres polítics de l'estat francès i l'estat espanyol, i el fet que Andorra no sigui un país comunitari han frenat la cooperació transfronterera institucional. Així i tot, han progressat diversos convenis de cooperació bilateral entre institucions. Informalment, els fluxos transfronterers s'han incrementat durant les darreres dècades com a reflex de la intensificació de la mobilitat en el context global (Camarero i Serrano, 2021).

2. Metodologia i fonts

L'estudi combina fonts de procedències diverses. Les fonts primàries provenen de les bases de dades de l'Institut Nacional d'Estadística d'Espanya (INE); de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra i de l'Institut National de Statistique et des Études Économiques (INSEE). Les dades de població i persones ocupades a l'Alta Cerdanya inclouen també la població i les persones ocupades al Capcir, en ser una comarca que gravita entorn a l'Alta Cerdanya quant a accés als serveis públics.

Les fonts secundàries inclouen estudis regionals, sobretot entre l'Alt Urgell i Andorra com el d'Estel Margarit (2012) o bé entre l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya, com és el cas de Pau Vila (1926), el més antic. També es van consultar documents oficials, majoritàriament de tipus jurídic dels quals es facilita l'enllaç a les notes al final.

Es van aplicar metodologies quantitatives com els indicadors d'evolució demogràfica i de concentració espacial relativa de la població (Smith, 1975) i d'especialització econòmica per comparar les quatre àrees. Es va calcular la població relativa i la població ocupada relativa de les quatre àrees que integren la zona d'estudi en sis moments històrics: 1787, 1857, 1900, 1950,

1975, 2011 i aquí també amb dades de 2021. La població és la variable disponible i comparable més representativa de la capacitat econòmica del territori estudiat i amb ella es va valorar la concentració espacial de la població mitjançant el càlcul de l'Índex de Gini (Smith, 1975). Aquest índex es representa gràficament amb la corba de Lorenz, que permet analitzar la relació entre dues variables, en aquest cas la població i la superfície de les quatre àrees en els sis moments històrics seleccionats, i pren com a referència per a la variable (i) que presenta un caràcter més estable, en aquest cas la superfície (Taylor, 1977).

Els resultats de l'anàlisi quantitativa es van contrastar a través d'entrevistes a representants o membres del Ministeri d'Afers Exteriors i el Ministeri d'Agricultura d'Andorra, la Direcció de l'Institut de Promoció i Desenvolupament de l'Alt Pirineu i Aran (Idapa), l'Oficina Comarcal d'Agricultura de l'Alt Urgell, la presidència del Consell Comarcal de la Cerdanya, la presidència de l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial Pirineus-Cerdanya (AECTPC), la presidència del Consell Comarcal de l'Alt Urgell, l'alcaldia de Nahuja, l'Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell, l'Arxiu Històric de la Cerdanya, l'Institut d'Estudis Andorrans, l'Institut d'Estudis Ceretans, l'Institut d'Estudis de l'Alt Urgell, la Societat Andorrana de Ciències, els Grups de l'Alt Pirineu, el Parc Natural del Cadí-Moixeró, el Parc Naturel Regional des Pyrénées Catalans, editors de la Revista Mirmanda i tècnics de la Cooperativa Lletera Cadí (Cadí SCCL) a la Seu d'Urgell, la Cooperativa Pirinenca de serveis agraris (Pirenaica SCCL) i la Société Coopérative Agricole Laitière de Cimelait, a Err.

3. Marc teòric

En els estudis sobre les fronteres, l'anàlisi des de l'òptica de les regions, enteses com a unitats espacials que comparteixen elements comuns, és una de les esteses. Hartshorne (1932), un dels pioners en l'estudi de les regions transfrontereres, determinà que són zones molt condicionades per les interaccions i els fluxos específics que s'hi generen i que sovint deriven en acords transestatals. La intensitat dels fluxos i les formes concretes de cooperació poden variar molt segons les especificitats de cada regió transfronterera. Els fluxos derivats de transaccions econòmiques són centrals. Així i tot, les fronteres són tant producte de la història política, i el poder, com de les qüestions socials i culturals (Paasi, 2003). Houtum (2002) distingeix tres enfocaments per a l'estudi de les fronteres. En primer lloc, destaca l'estudi dels fluxos de béns, serveis i persones, com a perspectiva basada en la divisió internacional del treball, els avantatges comparatius, les diferències de costos i la intensitat de les interaccions transfrontereres. En segon lloc, assenyalava l'enfocament de la cooperació entre regions, que té una clara orientació institucionalista perquè és a través de les institucions que es poden establir plans de desenvolupament comú. En tercer lloc, reconeix l'enfocament humà, en què els factors psicosocials i de conducta són decisius per comprendre les identitats que es produeixen i reproduïen en les regions transfrontereres.

Els límits dels estats són encara elements centrals en l'organització de les activitats econòmiques i en la protecció dels interessos econòmics (Scott, 2012; Moncusí, 2008). Tanmateix, l'accelerat procés de globalització de les darreres dècades ha regenerat el paper de les fronteres, ha activat la transnacionalització i ha superat, en gran mesura, les limitacions que antigament constituïen les fronteres (Retaille, 2010; Newman, 2006). Ja a principis del s. XXI es preveia que el procés de

globalització incrementaria els vincles econòmics, polítics, culturals i informacionals entre fronteres, així com la cooperació transfronterera (Perkmann, 2003). Les fronteres miren tant cap a dins com cap a fora perquè uneixen i divideixen, alhora que inclouen i exclouen. Per tant, les fronteres produeixen identitats ambivalents perquè entorn seu tant s'hi pot trobar la inseguretat com la seguretat, la cooperació i alhora la competència. A més, aquestes dicotomies poden canviar a través del temps i també produir-se simultàniament (Anderson 1999, Kessler, 2007). L'estudi de les regions transfrontereres ha pres rellevància especial arran de la cooperació creixent entre les més de 150 euroregions i altres formes de cooperació (eurociutats, eurodistrictes, organitzacions de cooperació) actives a Europa (Rodil-Marzábal et al. 2022; Perkmann, 2003).

La cooperació territorial es pot entendre com *"la col·laboració més o menys institucionalitzada que es desenvolupa entre autoritats i/o entitats subestats d'un o diversos estats, i el màxim exponent és la creació d'organismes de cooperació de polítiques i accions coordinades tant en el pla vertical com horitzontal"* (Oliveras et al., 2010 p. 24). Una modalitat de la cooperació territorial és la cooperació transfronterera, diferenciada d'altres perquè la col·laboració s'estableix entre autoritats pertanyents a dos o més estats, amb contigüitat geogràfica i, per tant, amb una frontera interestatal comuna.

Una classificació de tipus de cooperació transfronterera és la que estableix quatre categories, definides pel pes de dues variables clau: 1) la intensitat de cooperació (alta o baixa), canviant segons el grau de capacitat estratègica dels organismes implicats, i 2) l'escala de la cooperació (micro i/o macro) i els nivells administratius (local i/o regional (Oliveras et al., 2010). Els tipus de cooperació transfronterera resultants són: a) La microcooperació integrada local, amb personalitat jurídica (de dret públic o privat), associada a la participació d'agents locals (NUTS 3, LAU 1 i LAU 2); b) La macrocooperació integrada regional (NUTS 2 i 1); c) La microcooperació emergent, que recull acords o convenis entre agents subestats (amb estructura formal o sense) i sense personalitat jurídica; d) Finalment, la macrocooperació emergent, referida a una baixa intensitat de cooperació però associada a agents regionals.

De la seva banda, Medeiros (2011) recull quatre tipus de cooperació transfronterera: i) La cooperació molt elevada, on pràcticament no hi hauria barreres, molt infreqüent. ii) Una cooperació estructural entre regions, per raons històriques i culturals i amb acords funcionals i operatius entre les institucions de la regió. iii) Una cooperació incipient, començada arran de programes europeus. I, iv) la pseudocooperació, en què hi ha acords de cooperació, però sense contingut (Medeiros, 2011 a Nelles i Walther, 2011).

Hi ha en tot el context europeu, especialment als estats membres del sud d'Europa, una demanda creixent per part de les entitats locals i regionals d'una presa de decisions més participativa i democràtica, que compti amb el saber i la complicitat dels actors locals (Romer, 2009). Així, progressivament, les entitats subestats busquen accedir a la presa de decisions multilaterals i una de les possibles vies d'accés és participar en xarxes de cooperació transnacional i transestatal (Happaerts et al., 2010; Oliveras et al., 2010). Per a Happaerts et al. (2010) les entitats subnacionals són importants per tres raons; donen significació als ecosistemes i els usos dels recursos, són responsables de la gestió de programes com els Fons Estructurals, i, essent més properes als ciutadans, són instruments bàsics per mediar la

participació dels actors, element essencial, alhora, per a l'eficàcia en els processos de sostenibilitat.

4. Característiques geogràfiques i històriques de l'àrea d'estudi

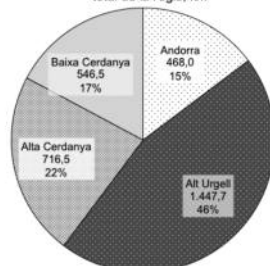
La zona d'estudi (3.178,7 km²) conté quatre àrees diferenciades: (1) Andorra, que amb 468,0 km² és el 14,7% de la regió i 79.535 habitants el 2021, és l'únic estat sobirà de la regió (gràfic 1). Al moment de l'estudi, Andorra mantenia alguns acords amb la Unió Europea (UE), com l'acord comercial del 1990. Des del 2015 s'està produint la negociació per a un acord d'associació entre Andorra i la UE mitjançant el qual els ciutadans d'Andorra podran estudiar, treballar, fer negocis o jubilar-se a Europa en les mateixes condicions que la resta de nacionals dels estats membres. (2) L'Alt Urgell, que amb 1.447,7 km² ocupa el 45,6% de la regió i amb 20.453 habitants el 2021, se situa al sud d'Andorra i pertany a la província de Lleida. A l'est de l'anterior, (3) la comarca catalana de la Baixa Cerdanya, que amb 546,5 km² representa el 17,2% de la regió i registra 19.230 habitants el 2021, dividida entre les províncies de Lleida i Girona. Alt Urgell i Baixa Cerdanya, com a comarques catalanes en territori espanyol, s'incorporen a la UE el 1986. Al nord-est de la Baixa Cerdanya, es troben (4) l'Alta Cerdanya i el Capcir, que amb 2716,5 km² i el 22,5 % de la regió sumaven 13.255 habitants el 2021 i formen part del departament de Pyrénées-Orientales de l'estat francès, membre de la CEE des de 1958.

Des del punt de vista geogràfic, la regió coincideix gairebé íntegrament amb la conca alta del riu Segre, que neix a França, abraça el seu tributari la Valira, que neix a Andorra i desemboca al Segre a la Seu d'Urgell. Pel vessant est de la conca del Segre, a la part alta, s'obren les valls de capçalera dels rius Aude i Têt, en territori francès.

La constitució dels comtats de la Marca Hispànica per l'Imperi Carolingi, al segle VIII, defineix aquesta zona de muntanya sota la mateixa jurisdicció política i administrativa (Comtat d'Urgell i Comtat de Cerdanya) (Valls et al., 2002). A partir del segle XIII la regió es reparteix en àmbits politicoadministratius diferenciats. La primera divisió es produeix amb la creació d'Andorra l'any 1278, que se separa del Comtat d'Urgell. Més endavant, el Tractat dels Pirineus, l'any 1659, marcaria els límits des de la vall d'Andorra fins a la Mediterrània, encara que fins als Tractats de Baiona (1866-1868) no es definiria amb precisió la frontera francohispana. En aquesta divisió la comarca històrica de la Cerdanya va quedar repartida entre territori espanyol i francès. La part francesa, coneguda per Alta Cerdanya, pertany al departament Pyrénées Orientales de la regió administrativa del Llenguadoc-Rosselló (Sahlins, 1989). El tercer límit administratiu s'implanta a partir de la divisió provincial espanyola del 1834, que inclou el territori de l'Alt Urgell i una part de la Baixa Cerdanya a la província de Lleida i la resta de la Baixa Cerdanya a la província de Girona (Burgueño, 1995).

Els Pirineus són un territori d'una economia secular de base pastoral, amb un substrat

Gràfic 1. Superfície total i percentatge de les 4 àrees sobre el total de la regió, km²

Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr/fr (Alta Cerdanya)

cultural on la casa era el sistema bàsic d'organització econòmica i social. Aquests dos elements, juntament amb l'existència d'un utilatge comú, permeten identificar l'existència d'una cultura pirinenca específica (Comas d'Argemir, 1995). Fins al segle xx l'economia és bàsicament de subsistència i autoconsum (Bricall, 1975; Arqué, 1982; Tulla, 1993). Les principals poblacions de la regió eren importants centres de mercat de bestiar i animals de càrrega (Puigcerdà, Seu d'Urgell, Bellver i Organyà). La disponibilitat de mines de ferro, fusta i rius va permetre el desenvolupament de fargues, tallers tèxtils, i centrals hidroelèctriques (xii-xix). Les condicions orogràfiques i climatològiques, així com les llargues distàncies entre nuclis de població, l'absència de grans centres urbans -excepte Andorra des del 1970- l'escàs desenvolupament de les infraestructures de comunicació i la llunyania amb les grans ciutats conformen un territori que es pot considerar perifèric. Els principals nuclis de poblament es concentren actualment al fons de les valls. A les zones de més altitud, els efectes del despoblament es reflecteixen en l'abandó dels pobles i de les activitats agràries, especialment a l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya. A l'Alta Cerdanya i, sobretot, a Andorra les zones més aptes per a l'esquí han generat usos del sòl terciaris de gran impacte, com ha estat a altres parts de l'Alt Pirineu i Aran (Pallarès-Blanch et al., 2014). Els darrers deu anys s'ha produït en algunes àrees una certa recuperació de la població per immigració (Pallarès-Blanch, 2015). Tot i això, és més significativa la residència estacional o temporal, aspecte que està relacionat amb la nova ruralitat i els processos de naturbanització.

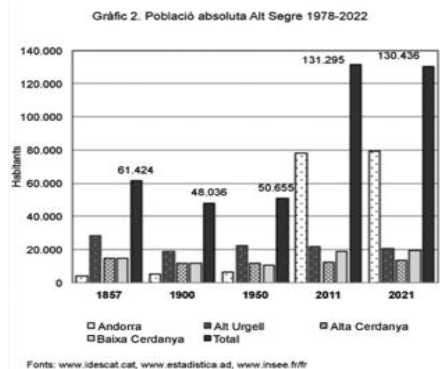
5. Anàlisi demogràfica, espacial i socioeconòmica i identificació dels fluxos a la regió de l'Alt Segre

Per a l'estudi de cas es recullen com a variables principals l'evolució demogràfica, la concentració espacial relativa i l'ocupació econòmica, que més endavant s'analitzen en el marc d'integració i cooperació que permet la UE, junt amb els canvis socioeconòmics i els condicionants historico culturals.

5.1. Evolució demogràfica

El 1857, segon cens disponible, les quatre unitats territorials tenen mides de població semblants, excepte l'Alt Urgell, que té una població una mica més gran, en correspondència amb la seva superfície més gran (gràfic 2). A la inversa, Andorra és la que té una població menor, en correspondència amb la seva superfície més petita. En aquesta època Andorra té una economia de subsistència que empeny bona part de la població a emigrar. Aquesta distribució de la població entre les unitats territorials es manté, a grans trets, fins a la segona meitat del s. xx.

A partir dels anys cinquanta del s. xx hi ha un canvi a l'estructura demogràfica causada pels moviments migratoris a la zona resultant en dos processos inversos. D'una banda, Andorra inicia un fort creixement demogràfic conseqüència de la immigració atreta per

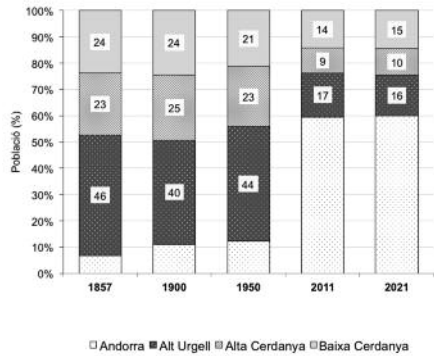
l'oferta d'ocupació creada per l'expansió comercial, que ve afavorida pel diferencial de preus amb Espanya i pels avantatges fiscals respecte a Espanya i França. A partir dels anys vuitanta, Andorra s'especialitza en el turisme de neu, quan es consolida el binomi comerç-turisme, que fins al 2005 no havia experimentat signes de recessió. A partir de l'any 2000, l'Alt Urgell, la Baixa Cerdanya i l'Alta Cerdanya recuperen part de la seva població arran de la immigració de procedència extracomunitària, que ocupa treballs en el creixent sector dels serveis, especialment en la construcció, l'hostaleria i l'atenció a la gent gran. El 2021, la població d'Andorra concentra el 61% de la població de tota la regió, una mida vora vint vegades superior a la del 1857 (gràfic 3). D'altra banda, l'Alt Urgell, la Baixa Cerdanya (a Espanya) i l'Alta Cerdanya (a França) han perdut població en el decenni 2008-2018 fortament marcat per la crisi financera. Després de 2018 es van recuperant tímidament la població.

5.2. Anàlisi de la concentració espacial relativa a través de la corba de Lorenz

La corba de Lorenz indica la concentració espacial relativa (Smith, 1975) de la població en relació amb la superfície de cada unitat territorial (gràfic 4). Les corbes per sobre de la línia recta d'equidistribució indiquen una forta disparitat entre el percentatge de població i el percentatge de superfície dels quatre territoris. És el cas, sobretot, de l'Alt Urgell i també de la Baixa Cerdanya i l'Alta Cerdanya a partir de l'any 1975. Les corbes que estan per sota de la diagonal indiquen un percentatge de població superior al de la superfície com el cas de la Baixa Cerdanya fins 1950. La diferenciació territorial en contrastar la "quota" de població amb la de la superfície, que no s'ha modificat en tot el període analitzat (gràfic 1).

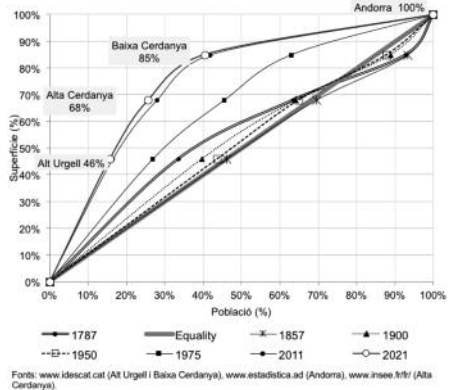
L'índex de Gini (IG) és un coeficient expressat en percentatge que mesura el grau de desigualtat, en aquest cas, entre la distribució de la població i de la superfície de les quatre àrees analitzades. S'expressa de manera gràfica mitjançant les corbes de Lorenz. El gràfic 5 assenjala un augment de la concentració espacial de la població, que implica un desequilibri territorial més gran entre les quatre àrees en variar l'estructura de la seva economia a diferents ritmes. El 1787 amb un IG

Gràfic 3. Distribució de la població total a les 4 àrees d'estudi, 1987, 1900, 1950, 2011 i 2021 (%)

Fonts: www.idescat.cat, www.estadistica.ad, www.insee.fr/fr

Gràfic 4. Corva de Lorenz (x=% població cada any; y= % superfície)

Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr/fr (Alta Cerdanya).

= 19,58%, veiem que l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya tenien més població que superfície en termes relatius, mentre que la situació era la inversa a Alt Urgell i Andorra (gràfic 4). En els anys 1857, 1900 i 1950 les diferències són tan petites (IG de 8%, 9,49% i 5,67% respectivament) que es pot considerar que hi ha una distribució de la població força equilibrada amb la superfície entre les quatre àrees i que té relació amb la seva capacitat agrària (gràfic 4 i gràfic 5). L'any 1975 (IG = 22,67%), i de forma més extrema el 2011 (IG = 43,40%), Andorra té quatre vegades més població que la que correspondria pel percentatge de superfície, mentre que l'Alta i la Baixa Cerdanya tenen una mica menys de població que de superfície. En canvi, l'Alt Urgell presenta gairebé tres cops menys població que superfície. Aquest increment de les desigualtats sobretot és degut a dos processos inversos; el d'una molt elevada immigració en el cas d'Andorra i el de l'emigració en el cas de les tres àrees restants.

L'any 2021, tot i haver-se frenat la dinàmica, es mantenia la polarització entre l'àrea d'Andorra, amb una molt elevada concentració de població, respecte les altres tres àrees restants; l'Alta Cerdanya i l'Alt Urgell amb una escassa població distribuïda en un gran territori. Només la Baixa Cerdanya mostrava una relació més equitativa entre població i superfície (taula 1).

5.3. Especialització productiva

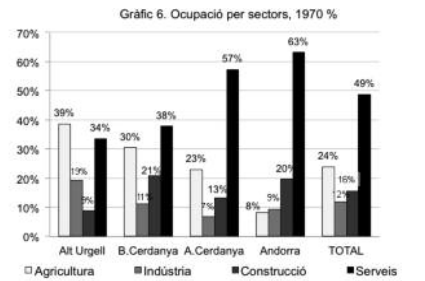
El 1970 la distribució de l'ocupació per sectors d'activitat mostra la tendència de tota la regió cap a l'especialització al sector dels serveis, concentrant el 49% de la població ocupada (gràfic 6). L'agricultura encara és el segon sector més important, amb un 24%. La construcció comença a ser significativa, ja que amb el 16% de la població ocupada supera el sector industrial, que compta només amb el 12%. Analitzant per unitats territorials, observem com Andorra té la concentració més gran d'ocupats als serveis, amb el 63%. A l'Alta Cerdanya també són importants els serveis (57%), tot i que es conserva més que a Andorra l'ocupació a l'agricultura (23%). L'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya conserven encara l'economia de base agrària, sent el primer sector a l'Alt

Fonts: Elaboració pròpia a partir de www.idescat.cat, www.estadistica.ad.

Taula 1. Índex de Gini per àrees, 2021

Àmbits	x = % població 2021	Y = % Superfície	X-Y	
ALT URGELL	15,68	45,54	-29,86	29,86
ALTA CERDANYA	10,16	22,54	-12,38	12,38
BAIXA CERDANYA	14,74	17,19	-2,45	2,45
ANDORRA	60,98	14,72	46,25	46,25
TOTAL	100,00	100,00	0,00	90,94
				45,47

Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr (Alta Cerdanya).

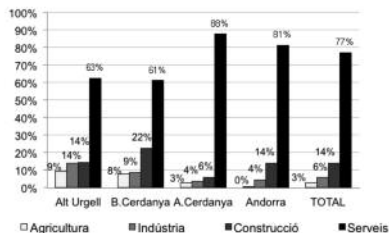
Urgell; 39% i el segon a la Baixa Cerdanya; 30%, després dels serveis; 38%.

El 2001 el procés de terciarització de la regió és molt evident i es polaritzen els dos models; d'una banda, el d'una economia una mica més equilibrada entre sectors per part de l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya i, de l'altra, el de més especialització en els serveis per part d'Andorra i l'Alta Cerdanya (gràfic 7).

El 2011 (gràfic 8) segueixen augmentant els serveis en detriment de l'agricultura, de la indústria, i també de la construcció arran de la crisi de la bombolla immobiliària (Bernardos Domínguez, 2009; Barrachina i Tulla, 2010). L'única àrea que conserva vestigis del model agrari és l'Alt Urgell.

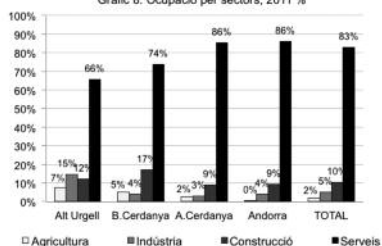
Per l'any 2021 (gràfic 9) les tendències s'havien acusat; en l'augment de persones ocupades al sector serveis en totes quatre àrees i en la reducció de persones empleades a la construcció. Respecte a les comarques de l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya, cal tenir en compte que a manca de dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya per comarques s'ha hagut d'utilitzar el nombre de persones afiliades a la Seguretat Social sumades amb les persones afiliades al règim d'autònoms). Per això cal prendre's amb reserva aquestes dades ja que, per exemple, l'augment del percentatge de persones empleades a la indústria a l'Alt Urgell és estrany, com també l'augment de la proporció de persones empleades a l'agricultura.

Gràfic 7. Ocupació per sectors, 2001 %

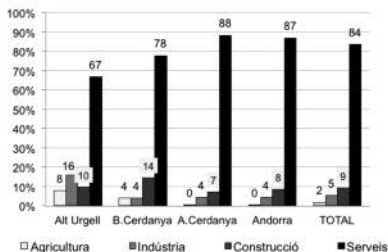
Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr/fr (Alta Cerdanya)

Gràfic 8. Ocupació per sectors, 2011 %

Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr/fr (Alta Cerdanya)

Gràfic 9. Ocupació per sectors, 2021 %

Fonts: www.idescat.cat (Alt Urgell i Baixa Cerdanya), www.estadistica.ad (Andorra), www.insee.fr/fr (Alta Cerdanya)

5.4. Identificació de fluxos i condicionants historicoculturals entre les quatre àrees

En aquest subapartat es descriuen els principals trets historicoculturals relacionats amb l'especialització econòmica de cada àrea.

5.4.1. Alt Urgell (província de Lleida, Regne d'Espanya)

Destacat centre de poder feudal (VIII-XV) per ser la Seu d'Urgell, actual capital de la comarca, seu del Comtat d'Urgell i del Comtat de Cerdanya (VIII-IX). El cultiu de vinya i olivera, dominant durant segles, se substitueix a principis del XX pel cultiu de farratge per a vaques de llet. Aquesta especialització respon a la fundació d'una cooperativa lletera productora de mantega i formatge,

la Cooperativa Cadí (d'ara endavant Coop. Cadí) (Gascón, 2010; Gascón, 2009; Tulla, 1993; del Mármol i Gascón, 2014). L'Alt Urgell és la unitat territorial de la regió que més conserva l'activitat agrària (gràfic 9), sector que compta amb el 5,6% del sector al PIB comarcal. Es tracta d'un potent sector lleter i és la tercera comarca catalana en volum de producció, amb el 10% del total (DPTOP, 2009). L'Alt Urgell ha passat de 1.000.000 de litres el 1920, a 9.873.000 el 1950 i a 37.347.000 el 1980 (Tulla, 1993). El 2012, la Cooperativa Cadí, que absorbeix el 90% del total de llet produïda a la comarca, recull un total de 63.614.756 litres, el 77% produïts a l'Alt Urgell. El nombre d'explotacions agràries s'ha reduït radicalment, incloses les lleteres, que passen de 485 el 1989 a de 200 el 1999 i a 90 el 2012 (Pallarès-Blanch et al. 2013). Tot i això, les explotacions actives són altament tecnificades i professionalitzades en termes de maneig, selecció genètica i nutrició. El resultat és un competitiu nucli lleter o clúster lleter al voltant de dues cooperatives; l'esmentada Cooperativa Cadí i la Cooperativa Pirinenca de serveis agraris, impulsora del sistema *unifeed* comunitari per *just-in-time* (alimentació del boví lleter especialitzada i administrada a demanda de les explotacions). Les sinergies de cooperació entre les dues cooperatives han permès innovacions i les millores tecnològiques esmentades (DPTOP, 2009 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

D'altra banda, la producció agroalimentària de tipus artesanal i amb qualitat diferenciada és també important, i es registra un nombre similar al de la Baixa Cerdanya d'establiments de producció, elaboració o transformació.

Dins del sector industrial destaquen dues grans fàbriques: l'esmentada Cooperativa de productes lactis i una empresa de fabricació d'electrodomèstics, entre d'altres indústries de valor afegit (taller de disseny de roba tècnica, planta de tractament i envasament d'aigua mineral). Actualment, la Seu d'Urgell és un centre de serveis públics i administratius. Alguns són delegacions del govern espanyol i català ubicades per la llunyania als grans centres urbans. Altres són serveis específics fixats per la presència de la frontera amb Andorra (Policia Nacional), que en part venen determinats per limitar amb un estat no comunitari (serveis de duanes). Altres serveis atenen les necessitats creades pels fluxos transfronterers com a serveis de transport o de missatgeria (Pallarès-Blanch i Tulla, 2011 a Pallarès-Blanch et al. 2013). La situació de paradís fiscal d'Andorra, fins al 2010 per la UE, i la menor càrrega fiscal han propiciat determinades pràctiques il·legals (contraban i evasió de capital). L'Alt Urgell manté una relació de dependència amb Andorra com a centre proveïdor d'ocupació i de serveis comercials (Margarit, 2012 a Pallarès-Blanch et al. 2013). Per aquest veïnatge, l'Alt Urgell també rep nous residents procedents d'Andorra atrets pels preus inferiors de l'habitatge. La disponibilitat més gran de sòl industrial útil, ja sigui per a ús industrial o de serveis de l'Alt Urgell respecte d'Andorra, mostra ser el motiu pel qual hi ha inversions privades andorranes, com en són exemples el camp de futbol a Alàs i el camp de golf Aravell Golf Andorra promogut per una empresa pública comarcal i un grup d'inversors andorranos. La cooperació institucional en infraestructures compartides es va encetar amb la posada en funcionament de l'aeroport Andorra-Pirineus l'any 2015 i que a banda de serveis per a avions petits privats des del 2021 té dos vols setmanals a Madrid a més de serveis de formació i d'assistència en emergències. També des de l'aeroport de Lleida-Alguaire, operen companyies que transporten passatgers amb destinació a les estacions d'esquí del Pirineu, entre elles les d'Andorra.

A la relació de l'Alt Urgell amb Andorra es van identificar, als estudis duts a terme per Pallarès-Blanch i Tulla (2011) i Pallarès-Blanch et al. (2005), tres factors clau (Pallarès-Blanch et al. 2013). En primer lloc, una intensitat elevada de fluxos de persones, compres i capital que permet explicar-la com una regió d'economia de frontera. En segon lloc, es detecta que, a més de les diferències de preus, hi ha altres factors determinants en la interacció de fluxos, com l'elevada oferta de treball a Andorra, fins a dates recents. En tercer lloc, són els vincles familiars i personals entre tots dos costats de la frontera, els que afavoreixen la interrelació i afegeixen confiança, sobretot en les transaccions comercials, de manera que es pot parlar de relacions de lleialtat territorial (Pallarès-Barberà et al. 2004 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

5.4.2. Alta Cerdanya (República Francesa)

L'evolució de la població es caracteritza per dos factors: l'envelliment de la població, i les emigracions, en direcció al sud de França (des del s. XVIII) i cap a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) (s. XX) (Moncusí, 2004; Tulla 1997; Vila 1926 a (Pallarès-Blanch et al. 2013). Les comunicacions modernes arriben al XIX –carreteres– i al XX –ferrocarril des de Tolosa (1929) i des de Perpinyà (1914)– (Vila, 1926; Tulla 1977 a (Pallarès-Blanch et al. 2013). El primer hotel i estació d'esquí es construeix el 1912 a Font-romeu i és l'àrea de la regió de més primerenca urbanització. Les escasses indústries són tres forns solars i els serveis de salut (balnearis i clíniques). A la darrera dècada del XX s'incrementen les segones residències de població procedent principalment de l'AMB i de ciutats del sud de França com Tolosa i Perpinyà. El turisme cultural està relacionat amb el llegat arquitectònic medieval, quan l'Alta Cerdanya pertanyia al Comtat de Cerdanya, per la qual cosa conserva valor emblemàtic per a la identitat catalana, juntament amb elements del seu patrimoni natural. La cultura catalana és reclamada turística a tot el departament dels Pirineus Orientals (dinar, folklore, *souvenirs* etc.) promocionat sota la marca turística Pays Catalan. La manca d'inversions públiques del govern francès al sud de França genera crítiques al model centralista de l'estat francès (Clout, 1986; Flockton et al., 1989 a (Pallarès-Blanch et al. 2013). La producció ramadera té una importància relativa. Fins al 1950 hi havia 752 explotacions productores de llet que han quedat reduïdes únicament a 32 el 2009 però que han duplicat el volum de producció. La majoria d'explotacions aporten la llet a la Coop. Cadí, cosa que reforça el clúster de transformació de lactis de l'Alt Urgell, l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya (Pallarès-Blanch et al. 2013).

Els darrers anys i especialment entre la població jove, creixen les iniciatives de cooperació cultural i artística amb Catalunya, que compten amb el suport del govern català en el foment de les relacions entre els Països Catalans. A la localitat de Prada de Conflent se celebra anualment des de 1968 la Universitat Catalana d'Estiu, que congrega assistents de tot arreu dels Països Catalans. L'Alta Cerdanya té una distribució de l'ocupació terciaritzada, similar a la d'Andorra, però la seva població ha perdut pes relatiu a la regió. Des de l'any 1950 quan representava el 23% de la població de la regió, va baixar al 9% l'any 2011 i al 10% el 2021 (gràfic 3). Els serveis que s'hi desenvolupen estan relacionats amb l'administració i el turisme de neu, de descans i de salut. L'envelliment de la població només es veu compensat per la població estacional. L'alt preu de l'habitatge a Espanya ha fet que sigui una opció de residència permanent per a algunes persones del costat espanyol de la frontera, situació que es va fer evident a partir del 1986 perquè a la Baixa Cerdanya la forta demanda de sòl per a noves urbanitzacions hi havia fet augmentar els

preus de les residències, tant permanents com temporals (Moncusí, 2004 a Pallarès-Blanch et al. 2013). L'activitat agrària és minoritària, però ofereix productes d'alta qualitat. Compta amb joves emprenedors, especialment actius en la promoció d'una agricultura d'organització cooperativista que fomenta el consum de proximitat i de circuit curt (Suné, 2012 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

5.4.3. Andorra (Principat d'Andorra)

Fins a mitjan segle xx Andorra manté una alta dependència amb la ciutat veïna espanyola, la Seu d'Urgell, on es troba la seu del Bisbat d'Urgell i, per tant, seu també d'un dels Coprínceps d'Andorra. El cultiu del tabac, iniciat al s. xvii, va tenir gran èxit durant la Primera i la Segona Guerres Mundials. L'energia hidroelèctrica venuda a França i Espanya des del 1932 va permetre obtenir capital per a les primeres inversions turístiques. L'obertura de la carretera del Pas de la Casa, el 1933, va ser la primera infraestructura important. A partir dels anys seixanta del segle xx es produeix el boom del consum i l'augment del turisme internacional, coincidint amb els inicis del creixement econòmic a Espanya i amb la consolidació econòmica de França. La necessitat d'organització del país porta a l'aprovació de la Constitució andorrana el 1993, amb l'entrada consegüent a l'ONU. La signatura d'acords amb la Unió Europea es produeix a partir del 1991 (Pou, 1994; Bricall, 2001; Lluelles, 2007 a Pallarès-Blanch et al. 2013). També des dels anys noranta del segle xx es desenvolupen acords en matèria educativa, sanitària, mediambiental i de transparència econòmica i la Generalitat de Catalunya, que afecten especialment la comarca veïna de l'Alt Urgell. Andorra representa ara mateix el centre financer, comercial, urbà i turístic més important dels Pirineus. Ni el sector industrial ni el de la construcció són significatius, i l'agrari és pràcticament inexistent (Pallarès-Blanch et al. 2013). Les relacions de complementarietat més intenses es donen amb l'Alt Urgell. Aquestes interaccions van ser estimades a Pallarès-Blanch et al. (2005) a partir de tres fluxos principals de capital: 1) el flux monetari dels sous transfronterers la Seu d'Urgell-Andorra, el 6% de la força de treball andorrana el 2005 (38.743.483,18 euros el 2005); 2) el flux de capital per adquisició de béns mobles (34.772.079 euros de 2003); el 10% de clients i el 27% de les vendes a la Seu d'Urgell, juntament amb 16.000.000 d'exportacions de la Seu d'Urgell a Andorra; i 3) les transferències de capital per a l'adquisició de béns immobles, amb 1.373 de propietats adquirides per andorrans des de l'any 1993 el 2002 amb un valor de 121.955.353 euros en propietats urbanes i rústiques procedents de capital andorrà, juntament amb 1.425.150 euros de capital andorrà a 1.202 euros/m² en parcel·les Urgell, amb un 50% de superfície construïda estimada en 3.562.728 euros (Pallarès-Blanch et al., 2005 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

5.4.4. La Baixa Cerdanya (dividida per les províncies de Lleida i Girona al Regne d'Espanya).

La capital, Puigcerdà, va ser centre d'un dels mercats de bestiar més importants de la regió a l'edat mitjana (Vila, 1926 a Pallarès-Blanch et al. 2013). Desenvolupa activitat industrial relacionada amb els tallers de tèxtil i llana (xii) i indústries de cotó (xix-principis del xx, que va desaparèixer en integrar-se la regió al mercat global). Actualment, Puigcerdà és un centre de mercat tant per a la Alta Cerdanya com per a la Baixa Cerdanya. Les comunicacions modernes, d'inicis del xx (carretera des de Ripoll el 1914 i ferrocarril des de Barcelona el 1922) (Vila, 1926 a Pallarès-Blanch et al. 2013), li van permetre ser la destinació turística de la burgesia catalana i dels primers esquiadors a l'estació d'esquí de La Molina (1908). L'obertura del túnel del Cadí el 1983 accentua l'especialització turística i ofereix milers de segones residències per a l'AMB (Moncusí,

2004; Tulla, 1997; DPTOP, 2009 a Pallarès-Blanch et al. 2013). La segona residència a la Baixa Cerdanya (9.081 unitats d'habitatges secundaris, 10.312 si els sumem els habitatges vacants) representada el 57,28% (65,04% secundaris amb vacants) sobre el total d'habitatges (15.855 unitats) de l'àrea el 2001. És deduïble, mancant dades més recents, que el percentatge va seguir augmentat fins al 2008, ja que van ser anys de gran creixement de la construcció. Entre Puigcerdà i la localitat francesa de Bourg-Madame és un continu urbà. A 6,4 km de Puigcerdà, es localitza l'enclavament espanyol de Llivia, al territori francès. La Baixa Cerdanya manté una mica més d'activitat al sector agrari que l'Alta Cerdanya (Pallarès-Blanch et al. 2013) i també compta amb alguns exemples d'emprenedoria jove que adopten el model de valor afegit, a base de producció ecològica i d'elaboració artesanal de transformats lactis (formatge i iogurt) i d'embotits, entre d'altres productes agroalimentaris (DPTOP, 2009; Suné, 2012 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

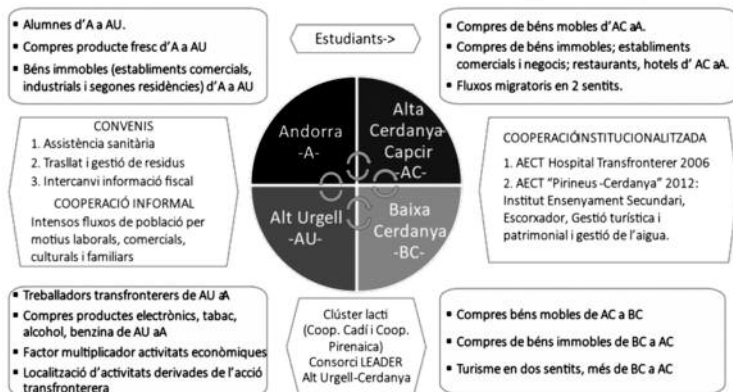
Un altre element diferencial de la Baixa Cerdanya respecte a Alta Cerdanya és l'elevat pes del sector de la construcció (14% el 2021), tot i que s'ha reduït respecte el 17% del 2011 i del 22% del 2001. La bona connectivitat amb els centres urbans de Catalunya permet a la població mantenir llocs de treball fora de la comarca (Tulla i Pallarès-Blanch, 2008 a Pallarès-Blanch et al. 2013). Les relacions amb l'Alta Cerdanya han estat i continuen sent fluides (Moncusí, 2004). Es fan algunes celebracions conjuntes, com la Festa de l'Arbre i el Dia de la Cerdanya, promogudes des de l'associació cultural Institut d'Estudis Ceretans, amb seu a Puigcerdà. L'any 2006 es crea l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial (AECT) Hospital de la Cerdanya per al govern de l'Hospital Transfronterer Cerdanya-Capcir, amb acords entre l'administració sanitària francesa i l'administració sanitària catalana i amb la participació de les administracions locals i regionals respectives. El 2012 es crea l'AECT Pirineu-Cerdanya entre el Consell Comarcal de Baixa Cerdanya i la Comunitat de Comunes d'Alta Cerdanya, per donar forma jurídica a la gestió compartida d'un escorxador transfronterer, la coordinació de la promoció turística i patrimonial, i impulsar projectes futurs com un institut d'ensenyament secundari o la gestió de l'aigua. Altres projectes de cooperació transfronterera de menor envergadura, tots finançats pel programa Interreg, són: un estudi de gestió de les riberes del riu Segre entre l'Alta Cerdanya, la Baixa Cerdanya i l'Alt Urgell (Contracte del Riu Segre) i un pla de gestió concertada del riu Carol (Pallarès-Blanch et al. 2013). Un altre exemple de cooperació entre les dues Cerdanyes, en aquest cas impulsat per entitats culturals, és la recent constitució del Cor Transfronterer de la Cerdanya amb cantaires de l'Alta i la Baixa Cerdanya, que actua al costat de l'Orquestra Adagio amb músics d'Andorra i l'Alt Urgell, i que van actuar per primera vegada a la catedral de Santa Maria d'Urgell el 23 de febrer del 2013 (Pallarès-Blanch et al. 2013).

6. Perspectives d'integració de la Regió de l'Alt Segre

En l'anàlisi de les interrelacions transfrontereres entre les quatre àrees es revelen tres tipus d'interaccions diferents (gràfic 10):

- Un primer tipus d'interacció transfronterera en aquesta regió es produeix entre Andorra i l'Alt Urgell, amb fluxos intensos de població per motius sobretot laborals i també comercials, culturals i familiars (Margarit, 2012; Pallarès-Blanch et al., 2005, 2011; Tulla et al., 2007; 2008 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

Gràfic 10. Fluxos d'interacció transfronterera a la regió de l'Alt Segre

- Un segon tipus d'interacció transfronterera identificat és entre les comarques catalanes de l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya, i recentment amb l'Alta Cerdanya, que es desenvolupa al voltant del clúster econòmic, basat en la producció i la transformació de llet i articulat a través de la Coop. Cadí i la Coop. Pirinenca (Pallarès-Blanch et al. 2013). De l'anàlisi de les dades de recollida de llet del 2012, facilitades per la Coop. Cadí, per a aquestes tres unitats territorials es desprèn que s'ha consolidat aquest clúster, en passar de 7.660.000 litres el 1950, a 38.036.000 el 1980 (Tulla, 1993 a Pallarès-Blanch et al. 2013) i a 63.614.756 el 2012. El 2012 són 112 les explotacions lleteres que aporten a la Coop. Cadí. D'aquestes 112, 62 són explotacions de vaques de llet localitzades a l'Alt Urgell (77,4% del total processat per la Coop. Cadí), 27 explotacions són de la Baixa Cerdanya (9,6% del total processat) i 23 explotacions de l'Alta Cerdanya amb el 13% processat (Pallarès-Blanch et al. 2013). Fruit de la coordinació entre ambdues cooperatives i gràcies a la qualitat dels aliments produïts i elaborats, l'Alt Urgell compta amb tres distincions de qualitat, per a la mantega, el formatge i la vedella. En conseqüència, l'agricultura de tota la regió depèn en gran mesura d'aquest pol d'innovació agroindustrial. A més, la totalitat dels municipis de l'Alt Urgell juntament amb cinc municipis de la Baixa Cerdanya constitueixen l'àmbit territorial del consorci Leader de l'Alt Urgell-Cerdanya, fet que reforça la cooperació entre les dues comarques en matèria de desenvolupament rural (DPTOP, 2009; del Màrmol i Gascón 2014 a (Pallarès-Blanch et al. 2013).

- El tercer tipus d'interacció transfronterera identificat, també de tipus transestatal, com entre Andorra i l'Alt Urgell, és en la gestió conjunta de serveis públics entre l'Alta Cerdanya (França) i la Baixa Cerdanya (Espanya): escorxador, hospital, institut d'ensenyament mitjà, gestió turística i patrimonial i gestió de l'aigua. Totes dues comarques tenen una important especialització turística. Però mentre que a l'Alta Cerdanya són molt importants els serveis assistencials (Moncusí, 2004), a la Baixa Cerdanya el creixement econòmic principal s'ha basat en la promoció

de segones residències (DPTOP, 2009), model que, com hem vist, ha tocat sostre en atenció a la reducció del sector de la construcció. Tampoc no està assegurat el model assistencial de l'Alta Cerdanya, actualment en reculada per la reducció en serveis públics. La proximitat de totes dues comarques amb Barcelona i la seva àrea metropolitana és una oportunitat insuficientment aprofitada. Però per atraure i impulsar noves inversions cal un procés estratègic. Establir plans de desenvolupament comú reforçant el model de cooperació institucional entre l'Alta i la Baixa Cerdanya, estendre'l fins a l'Alt Urgell i vincular-lo amb la cooperació ja iniciada en desenvolupament rural es presenta com una oportunitat per canalitzar aquesta estratègia. Tot i el veïnatge amb Andorra i amb la comarca de la Baixa Cerdanya, importants destinacions turístiques en tots dos casos, el turisme a l'Alt Urgell té encara poc impacte i les segones residències són un fenomen tardà, sense possibilitats de prosperar actualment. La segona residència a l'Alt Urgell (2.143 unitats d'habitatges secundaris, 3.867 si els sumem els habitatges vacants) representada el 19,69% (35,53% secundaris amb vacants) sobre el total d'habitatges (7.017) de l'àrea el 2001 (Pallarès-Blanch et al. 2013).

La crisi econòmica del 2008, a més de limitar les ofertes d'ocupació d'Andorra, havia reduït l'afluència de visitants, que el 2004 havien assolit els 11.668.460, mentre que el 2009 se n'havien reduït a 2.837.646, també per motius d'exclusió de la mobilitat laboral al còmput. Aquesta situació marca un nou escenari per a l'Alt Urgell, i per això el model de dependència i interacció amb Andorra demanaria un canvi d'estratègia que passaria per entendre Andorra també com un centre receptor de serveis i no només emissor (Pallarès-Blanch et al. 2013). Sens dubte, la disponibilitat de patrimoni natural i cultural és el principal actiu de tota la regió. Una aposta clara per accions de desenvolupament rural i sostenible es mostra com la línia més coherent amb el territori prenent com a eix estratègic el sector agroalimentari i el turisme verd. Aquesta permetria, a més, introduir mesures de reequilibri territorial entre les quatre àrees de la regió, on actualment es detecten importants disparitats de concentració espacial (gràfic 4 i gràfic 5).

A priori, els tres enfocaments per abordar les fronteres que distingeix Houtum (2002) són vàlids per interpretar la regió transfronterera que tractem, atès que s'hi generen fluxos, hi ha cooperació i hi ha pervivència d'un rerefons cultural comú (Pallarès-Blanch et al. 2013). Tot i això, es tracta de cooperacions parcials de diferent naturalesa entre les quatre àrees. Probablement, no afavorirà la integració de la regió el fet que es tracti d'un territori amb escassa i envellida població, majoritàriament. Un altre condicionant possible sigui que la concentració més gran de població es localitzi precisament al microestat d'Andorra, que encara que amb acords parcials amb la UE, no n'és estat membre. La geografia de muntanya és un altre factor decisiu més, elevat els costos en infraestructures de comunicació i dificultant l'establiment de xarxes de cooperacions internes i externes, ja que és a més de dues hores de les ciutats del sud de França i del nord d'Espanya. Sens dubte, aquestes són algunes de les raons que expliquen també la participació baixa d'aquest territori en els projectes de cooperació de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) entre Andorra, Espanya i França l'àmbit dels quals inclou les quatre àrees d'estudi. Les diferents edicions del programa Interreg (Abuin, 2007 a Pallarès-Blanch et al. 2013) reflecteixen la versatilitat i les possibilitats en cooperació. Es comptabilitzaven nou projectes de cooperació cofinançats pel programa Interreg 2000-2006 i 2007-2013, la majoria encapçalats per entitats locals públiques i privades de l'Alta i la Baixa Cerdanya per acompanyar el procés

d'estudi i execució de l'hospital i l'escorxador transfronterers. La resta són projectes liderats per entitats de nivell subnacional, superior a aquestes comarques, encara que sobre els mateixos conceptes. Puntualment, es registren projectes de gestió de l'aigua, liderats per entitats públiques i privades a les mateixes comarques esmentades, un amb l'Alt Urgell com a soci. Altres projectes puntuals són els de centres tecnològics i universitats de tot l'àmbit de la CTP participats per Andorra en qualitat de soci, sobre temes de recerca ambiental i docència universitària. Tot i ser limitats en el nombre, els projectes de cooperació transfronterera liderats o participats per organismes de les zones d'estudi han proporcionat efectes demostratius a la població. És especialment valuós el model de gestió transfronterera de l'AECTPC, que suposa el reconeixement definitiu que les regions i els ens locals poden i han de col·laborar amb altres entitats europees per assolir cohesió territorial (Beltran, 2010 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

Menys impacte ha tingut a la zona la creació el 2004 de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània (Aragó, Catalunya, Illes Balears, Migdia-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló), que malgrat les seves potencialitats tenia encara un incipient grau d'implementació (Morata, 2010 Pallarès-Blanch et al. 2013). Tot i això, la megaregió de l'Eix Mediterrani representa una nova escala que caldrà considerar en el moment de planificar (Boira, 2010 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

Es pot identificar a la regió estudiada, segons la tipologia d'Oliveras et al. (2010), una cooperació transfronterera de tipus microcooperació integrada local en el cas de l'Alta Cerdanya amb la Baixa Cerdanya. En el cas d'Andorra amb l'Alt Urgell, es reconeix el tipus de macro-cooperació emergent de baixa intensitat associada al nivell regional si és intervinguda per la Generalitat de Catalunya (NUTS 2), quan disposa de les competències executives. En el pla informal, però, la interacció Andorra-Alt Urgell és molt intensa i complementària (Pallarès-Blanch et al. 2005 a Pallarès-Blanch et al. 2013). Tots dos tipus de cooperació, Alta Cerdanya-Baixa Cerdanya i Andorra-Alt Urgell, s'ajusten també al model que assenyala Medeiros, de cooperació estructural entre regions per raons històriques i culturals i per existir acords funcionals i operatius entre institucions de les dues àrees (Medeiros 2011 a Nelles i Walther, 2011 a Pallarès-Blanch et al. 2013). En tots dos casos, malgrat els fluxos i els vincles històrics i culturals, les relacions de complementarietat són asimètriques. Tot i que tota la comunitat comparteixi una identitat cultural i lingüística comuna, i si hi ha una elevada permeabilitat entre la frontera francoespanyola (Moncusí, 2005; 2008; Tulla, 1977; 1997 a Pallarès-Blanch et al. 2013), les cooperacions transfrontereres institucionals són encara poc funcionals (Maury et al. 2011 a Pallarès-Blanch et al. 2013), encara que siguin més simètriques i de naturalesa més horitzontal en el cas d'Alta Cerdanya-Baixa Cerdanya. En canvi, les relacions Alt Urgell-Baixa Cerdanya i les que es donen entre Alta Cerdanya i Andorra són més "de fet" que institucionals (gràfic 10).

Les variacions exposades en els graus de cooperació institucional i en els tipus d'interaccions transfrontereres reflecteixen la seva pròpia complexitat i es produeixen solapaments territorials i identitats ambivalents (Retaille, 2011; Kessler, 2007; Anderson, 1999 a Pallarès-Blanch et al. 2013).

És previsible que davant les necessitats de redinamització econòmica, els beneficis de la cooperació sorgeixin com a noves oportunitats per a aquesta regió, com així s'ha produït en altres regions transfrontereres europees (Isfanescu, 2011 a Pallarès-Blanch et al. 2013). Així mateix, la necessitat creixent d'abordar la planificació territorial amb estructures administratives

més horitzontals pot suposar un repte per posar remei a l'absència de governança en la cooperació transfronterera (Ensellem, 2010, Maury, 2011 a Pallarès-Blanch *et al.* 2013), i un incentiu per a un desenvolupament local i territorial unit (Ensellem, 2010; Happaerts *et al.* 2010 a Pallarès-Blanch *et al.* 2013).

7. Conclusions

La Regió de l'Alt Segre constitueix una unitat geogràfica formada per valls pirinenques comunicades per una mateixa xarxa hidrogràfica. Aquests van mantenir una organització política comuna entre els segles VIII i XIII. Al segle XXI roman dividida en quatre àrees repartides entre Espanya, França i Andorra, per raons politicoadministratives. En el pla històric i cultural, les quatre àrees comparteixen tradicions socioeconòmiques en aspectes com els tipus d'explotació agrària, estratègies de supervivència en el passat, com l'emigració estacional o definitiva a Barcelona o al sud de França i el contraban com a recurs econòmic fora de la llei. Aquesta organització sociocultural va estar plenament vigent fins a mitjan segle XX, mentre l'activitat agropecuària va preponderar, mantenint-se relacions transfrontereres fluides quant a la producció i distribució. En l'aspecte cultural, la regió conserva una identitat lingüística comuna amb diglòssies diferents de la llengua catalana, a més de vincles familiars transfronterers (vincles, relacions estratègiques, elements patrimonials i d'herència) i celebracions conjuntes entre l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya. Quant als centres de mercat, la capitalitat de Puigcerdà per a l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya ha perdurat a través dels segles, mentre que per a Andorra i l'Alt Urgell, la Seu d'Urgell es va mantenir com a principal centre comercial fins a mitjans del segle XX, quan Andorra inicia l'expansió dels serveis turístics, comercials i financers. Tot i així, el mercat i els comerços de la Seu d'Urgell segueixen sent freqüentats pels residents andorrans.

En el pla demogràfic s'identifiquen dues tendències: la del creixement exponencial d'Andorra i la de l'estancament per envelliment de l'Alt Urgell, l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya i l'emigració de la població jove. S'han experimentat dos períodes de saldos migratoris positius, el més important durant la primera meitat dels anys 2000 i, darrerament més escàs, d'ençà de la covid.

En el pla econòmic, és un territori que ha canviat en poques dècades la seva secular base agrària i ramadera pel domini del sector terciari, especialitzat en el turisme. Aquesta evolució s'ha produït a diferents ritmes segons les àrees donant lloc a dos models de desenvolupament. D'una banda, el model de creixement accelerat d'Andorra del que participen, en part, l'Alta i la Baixa Cerdanya. De l'altra, el model de desenvolupament rural lent de l'Alt Urgell, que influeix sectorialment a la Baixa Cerdanya, sobretot, i també a l'Alta Cerdanya, a través del consolidat clúster agroalimentari. L'Alt Urgell participa indirectament del model d'Andorra per la dependència amb aquesta com a proveïdor de llocs de treball. La Baixa Cerdanya ha basat la seva terciarització en la construcció de segones residències, sector en retrocés des de 2008. Per un altre costat, l'Alta Cerdanya i la Baixa Cerdanya són les dues àrees que mostren més capacitat de cooperació, en vista dels projectes de serveis compartits i la creació de les AECTPC per gestionar-los.

El procés de terciarització ha accentuat les diferències entre els dos models d'especialització econòmica, tot i que amb estratègies de cooperació, les dues especialitzacions, la turística i de

serveis i la rural, podrien ser més complementàries del que actualment són. Un factor fonamental és la possibilitat i necessitat d'economitzar infraestructures i serveis i implementar projectes de desenvolupament entre les àrees tractades, complementaris i reequilibradors. Aquesta estratègia hauria de consolidar un sector agrari integrat amb la promoció turística a través del turisme rural, el turisme d'experiència, el turisme esportiu i de salut i de la venda de productes agraris de qualitat. En aquest sentit, es troba a faltar una major i més diversificada oferta a l'Alt Urgell que podria beneficiar-se dels fluxos turístics de les àrees veïnes.

En aquest estudi sobre les interaccions i la cooperació institucional entre les quatre àrees es posen en relleu els avantatges i les oportunitats que suposaria un projecte de cooperació comuna a la regió. Tot i això, la mateixa anàlisi mostra també l'existència de barreres institucionals per a la cooperació transfronterera des dels estaments superiors a causa de les diferents regulacions entre estats. Així mateix, a nivell popular i segons les circumstàncies, l'experiència de frontera pot ser retratada com a frontera fàcilment superable, una realitat administrativa limitant, o bé un símbol d'unitat. La consciència més gran sobre les oportunitats que representaria una cooperació transfronterera articulada entre les quatre àrees es troba entre alguns responsables polítics locals, entre especialistes en desenvolupament local i entre les persones i entitats més compromeses amb el territori.

Els programes de cooperació transfronterera de la UE poden proporcionar el marc adequat per conèixer les externalitats comunes, compartir i consolidar serveis i equipaments i, en un futur, establir les bases per establir un model de desenvolupament local comú. En tractar-se d'unitats territorials amb estructures administratives diferents, hi ha una jerarquia i capacitat de gestió diferent per a cadascuna, amb situacions tan dispars com Andorra, un estat sobirà i fora de la UE (amb un acord en procés), l'Alt Urgell i la Baixa Cerdanya, dues comarques que pertanyen a Espanya i que compten amb el suport de la comunitat autònoma de Catalunya i l'Alta Cerdanya a França, amb un model territorial més centralista. En aquest sentit, les AECT són els instruments que permeten promoure accions de cooperació transfronterera d'impuls local mitjançant una governança multinivell que facilita l'intercanvi horitzontal entre entitats locals. Apareix així, el desenvolupament de consorcis regionals amb estats veïns com una nova xarxa de cooperació, en què el rol de la societat civil és clau, fomentant noves formes de cooperació. En són exemples les delegacions locals de sindicats sectorials i d'agrupacions comercials, així com associacions socioculturals. Així i al marge de la importància de les jurisdiccions administratives, hi ha altres identitats solapades, per raons socioeconòmiques, culturals i familiars, que connecten amb l'origen comú dels quatre territoris. Integrar aquests elements d'identitat a la governança per a la cooperació territorial transfronterera, mitjançant la participació dels seus actors com a representants de les xarxes informals de cooperació es presenta com a recurs adient i també finalitat en sí mateixa per treballar conjuntament amb la perspectiva d'un desenvolupament sostenible.

Marta Pallarès i Blanch,
doctora en Geografia i coordinadora Repte Demogràfic a EcoRegió
marta.pallares@gmail.com

Bibliografia

- ABUIN, E. (2007) "La cooperació transfronterera, transnacional i interregional a Catalunya" *Nota d'Economia*, 88, p. 153-166. Anuari Econòmic Comarcal 2007. Caixa de Catalunya.
- ARQUÉ, M.; GARCIA, A.; MATEU, X. (1982) "La penetració del capitalisme a les comarques de l'Alt Pirineu". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Universitat Autònoma de Barcelona, 1: 9-67.
- ANDERSON, J.; O'WOOD, L. (1999) "Borders, Border Regions and Territoriality: Contradictory Meanings, Changing Significance". *Regional Studies*, 33 (7): 593- 604.
- BARRACHINA, M.; TULLA, A.F. (2010) "Els canvis socioambientals al Pirineu català: la Vall Fosca com a escenari representatiu de les mutacions en les economies tradicionals de muntanya". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(3): 557-572.
- BELTRAN, S. (2010) "Els organismes de cooperació territorial a Europa: una mirada cap al futur". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(1) 57-69.
- BERNARDOS DOMÍNGUEZ, G. (2009) "Creación y destrucción de la burbuja inmobiliaria en España", *Información Comercial Española*, 850: 23-40.
- BOIRA, J. V. (2010) "L'Eix Mediterrani: entre les dinàmiques locals i la perspectiva megaregional". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(1): 91-109.
- BRICALL, J. M. et al. (2001) *L'economia andorrana en el canvi de segle*. Andorra, Fundació Julià Reig.
- BRICALL, J. M.; CAMPS, C.; CULLELL, J. M.; FARRÉ-ESCOFET, E. P.; PETITBÒ, A.; SOGUES, J. Y TOMÁS, R. (1975) *Estructura i perspectives de l'economia Andorrana*. Barcelona, Edicions 62.
- BURGUEÑO, J. (1995) *De la Vegueria a la Província. La formació de la divisió territorial contemporània als Països Catalans (1790-1850)*. Barcelona, Rafael Dalmau Editors.
- CAMARERO, L.; SERRANO, J. O. (2021) "Hidden Disparities in Rural Transition: Cosmopolitanism, Socioeconomic Decline and Accessibilities". *Ager: Revista de estudios sobre despoblación y desarrollo rural= Journal of depopulation and rural development studies*, (32), 65-92. DOI: 10.4422/ager.2021.10
- CLOUT, H. D. (1986) *Regional variations in the European Community*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Direcció General de Coordinació de Competències con las Comunidades Autónomas y las Entidades Locales (2013) *Las Agrupaciones Europeas de Cooperación Territorial (AECT)*. Última actualizació: juny de 2013. Secretaria de Estado de Administraciones Públicas. Secretaria General de Coordinación Autonómica y Local. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas del Gobierno de España.
- EMSELLEM K.; BASSE R. M.; VOIRON-CANICIO C. (2010) "Mitos y realidades de la cooperación en el espacio transfronterizo francés, italiano y monegasco". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(1): 111-131.
- FLOCKTON, CH.; KOFMAN, E. (1989): *France*. London, Paul Chapman Pub. Ltd.
- COMAS D'ARGEMIR, D. (1995) "La definició de la cultura pirenaica", a BERTRANPETIT, J.; VIVES, E. (ed.) *Muntanyes i població. El passat dels Pirineus des d'una perspectiva multidisciplinària*, Andorra, Ministeri de Relacions Exteriors del Govern d'Andorra / Centre de Trobada de les Cultures Pireniques: 333-344.
- GASCÓN, C. (2009) "Cadí, la 'comprativa' de la llet", *Cadí-Pedraforca*, 7, p. 42-46.
- GASCÓN, C. (2010) *Comarques oblidades: Josep Zulueta i el Pirineu l'any 1890*, La Seu d'Urgell, Edicions Salòria.
- Departament de Política Territorial i Obres Públiques –DPTOP- (2009). *Plans Comarcals de Muntanya 2009-2012*. Retrats. Generalitat de Catalunya.
- HAPPAERTS, S.; VAN DEN BRANDE, K.; BRUYNINCKX, H. (2010) "Governance for Sustainable Development at the Inter-subnational Level: The Case of the Network of Regional Governments for Sustainable Development (nrg4SD)" *Regional and Federal Studies*, 20(1): 127-149.
- HARTSHORNE, R. (1932) "The twin city district: a unique form of urban landscape". *Geographical Review*, 22: 431-442. American Geographical Society.
- HOUTUM, H. van (2002) "Introduction: Current Issues and Debates on Borders and Border Regions in European Regional Science". In: M. VAN DER VELDE AND H. VAN HOUTUM (ed.) *Borders, Regions and People*. London, Pion Limited; 1-13.
- IDESCAT (2011) *Cens agrari 2009*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- ISFANESCU, R. (2011) "La frontiere: barrière ou élément d'amplification des initiatives entrepreneuriales? Étude de cas: la zone de frontière du Banat": 133-145 en IOAN IANOS, NICOLAE POPA, ANDREEA LORETA CERCLEUX (ed.) *Roumain. Éléments de planification territoriale et développement régional*. Bucarest, Editura Universitara.
- KESSLER, O.; HELMIG, J. (2007) "Of Systems, Boundaries, and Regionalisation". *Geopolitics*, 12:4: 570-585.
- LLOBET, S. (1947) *El medio y la vida en Andorra*. Barcelona, CSIC - Instituto Juan Sebastián Elcano - Estación De Estudios Pirenaicos.

- LUELLES, M. J. (2007) "La transformació econòmica d'Andorra durant el segle xx", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 64: 71-88.
- MAURY, C.; RICHARD, S. (2011) "La difficile gestion de l'eau en contexte transfrontalier: un exemple franco-espagnol." J. NELLES Y O. WALTHER (ed.), *Journal of Urban Research*, 6 p. (revista electrònica).
- MARGARIT, E. (2012) *Les relacions frontereres entre el Principat d'Andorra i l'Alt Urgell*. Centre de Recerca Sociològica de l'Institut d'Estudis Andorrans. Andorra, Pagès Editors.
- DEL MÁRMOL, C.; GASCÓN, C. (2014) "Muntanyes de formatge: transformacions productives i patrimonialització a l'Urgell i el Baridà". *Revista d'etnologia de Catalunya*, (39), 190-196.
- MEDeiros E. (2011) "(Re)defining the Euroregion concept". *European Planning Studies* 19(1): 141-158.
- MONCUSI, A. (2004) Vora una ratlla que "hi és però com si no hi fós": Frontera i límits nacionals a la Cerdanya". *Quaderns de Ciències Socials*. Facultat de Ciències Socials. Universitat de València, 11: 5-57.
- MONCUSI, A. (2005) *Fronteres, identitats nacionals i integració europea. El cas de la Cerdanya*. Catarroja (País Valencià), Editorial Afers.
- MONCUSI, A. (2008) "Fronteres i evolucions locals: el cas de la Cerdanya". *Mirmanda*, 3: 58-66.
- MORATA, F. (2010) "Euroregions i integració europea". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(1): 41-56.
- NELLES J.; WALTHER O. (2011) "Changing European borders: from separation to interface? An introduction." *Journal of Urban Research*, 6 p. (revista electrònica).
- NEWMAN, D. (2006) "The lines that continue to separate us: borders in our 'borderless' world". *Progress in Human Geography*, 30(2): 143-161.
- NIEBUHR A.; STILLER S. (2002): "Integration effects in border regions. A survey of economic theory and empirical studies". European Regional Science Association Conference Papers 66, citat per OLIVERAS, X.; DURÀ, A.; PERKMANN, M. (2010) "Las regiones transfronterizas". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 56(1): 21-40.
- PAASI, A. (2003) "Region and place: regional identity in question". *Progress in Human Geography*, 27, 4: 475-485.
- PALLARÉS-BLANCH, M.; TULLA, A. F.; PALLARÉS-BARBERÀ, M. (2005) "L'impacte socioeconòmic del Principat d'Andorra a les comarques veïnes. El cas de la Seu d'Urgell i àrea d'influència". A: V. POU SERRADELL (coord.) *La balança de fets i pagaments del Principat d'Andorra*: 83-160. Andorra, Centre de Recerca d'Afers Exteriors.
- PALLARÉS-BLANCH, M.; TULLA, A. F. (2011) "El model de ciutats bessones en una àrea de muntanya. Les relacions de frontera Andorra-Espanya (la Seu d'Urgell i àrea d'influència)": 101-114, A: ÒSCAR JANÉ; QUERALT SOLÉ (ed.): *Observar les fronteres, veure el món*. Catarroja-Figueroles-Perpinyà Mirmanda i Editorial Afers.
- PALLARÉS-BLANCH, M.; TULLA, A. F.; VERA, A. (2013) "Reintegración de un territorio entre fronteras: el Alto Segre, Pirineos". *Geographicalia*, (63-64), 121-156.
- PALLARÉS-BLANCH, M.; PRADOS, M. J.; TULLA, A. F. (2014) "Naturbanization in Spain: Case Study of New Rural Landscapes in Andalusia and Catalonia". *European Countryside*, 30.
- PALLARÉS-BLANCH, M. (2015) "Women's eco-entrepreneurship: a possible pathway towards community resilience?" *Ager. Revista de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo Rural*, (18), 65-89.
- PALLARÉS-BARBERÀ, M.; TULLA, A. F.; VERA, A. (2004) "Spatial loyalty and territorial embeddedness in the multi-sector clustering of the Berguedà region in Catalonia (Spain)". *Geoforum* 35 (5): 635-649.
- PERKMANN, M. (2003) "Cross-Border Regions in Europe: Significance and Drivers of Regional Cross-Border Co-Operation". *European Urban and Regional Studies*, 10: 153-171.
- POU I SERRADELL, V. (1994) *Andorra, el GATT i la Nova Organització Mundial del Comerç: Anàlisi i documentació sobre la situació d'Andorra en el nou ordre comercial internacional*. Crèdit Andorrà, Andorra.
- Pou i Serradell, V. (2002): *Andorra-Unió Europea. Opcions de futur*. Crèdit Andorrà, Andorra.
- RETAILLÉ, D. (2011) "La transformation des formes de la limite". *Journal of Urban Research* 6, <http://articulo.revues.org/1723>.
- RODIL-MARZÁBAL, Ó.; SÁNCHEZ-CARREIRA, M. C.; REIS MOURÃO, P. J.; GANCARCZYK, M. (2022) "Las euroregiones en perspectiva: viejos problemas y nuevos retos para la cooperación". *Revista Galega de Economía*, 31(2) (2022). ISSN: 1132-2799. <https://doi.org/10.15304/rge.31.2.8624>
- ROMERO GONZÁLEZ, J. (2009) *Geopolítica y gobierno territorial en España*. Colección Crónica. València, Tirant lo Blanch.
- SAHLINS, P. (1989): *Boundaries. The Making of France and Spain in the Pyrenees*. Oxford, University of California Press Ltd.
- SCOTT, J. W. (2012) "European Politics of Borders, Border Symbolism and Cross-Border Cooperation": 83-100. T. M. WILSON; H. DONNAN (ed.) *A Companion to Border Studies*. Chichester, Blackwell Companions to Anthropology.

- SCOTT, J. W.; LIKANEN, I. (2010) "Civil Society and the 'Neighbourhood'- Europeanization through CrossBorder Cooperation?" *Journal of European Integration*, 32(5): 423-438.
- SMITH, D. M. (1975) *Patterns in Human Geography*. Harmondsworth, Penguin.
- SUNÉ, J. F. (2012) La instal·lació de joves agricultors a Catalunya del Nord". Comunicació del secretari general del Sindicat de Joves Agricultors dels Pirineus Orientals. XXVII Jornada d'Agricultura a Prada. Universitat Catalana d'Estiu. Els joves i la dinamització del sector agrari. Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA), Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans. Dissabte, 18 d'agost de 2012, Liceu Renouvier de Prada de Conflent.
- TULLA, A. F. (1977) "Les deux Cerdagnes. Exemple de Transformations économiques asymétriques de part et d'autre de la frontière des Pyrénées". *Revue Géographique des Pirenses et du Sud-ouest, Tome 48, fasc. 4*: 404-424.
- TULLA, A. F. (1984) "L'avantatge comparatiu en àrees rurals de muntanya". *Recerques*, 16: 51-70.
- TULLA, A. F. (1993) *Procés de transformació agrària en àrees de muntanya*. Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- TULLA, A. F. (1997) "La Cerdanya: dues realitats un espai comú": 83-104 JORDI DOMINGO; LLUÍS MALLART (ed.) *A l'entorn de la frontera*. Barcelona, Oikos-Tau.
- TULLA, A. F.; PALLARÈS-BLANCH, M.; VERA, A. (2007) The new urban centrality in a mountainous rural area in the frontier: Andorra and Seu d'Urgell twin cities: 62-64, a KALLABOVÁ, E; FRANTÁL, B.; KLUSÁČEK, P. (ed.) *Regions, Localities and Landscapes in New Europe*. Brno (República Txeca), Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Geonics.
- TULLA, A. F.; VERA, A.; PALLARÈS-BLANCH, M.; PALLARÈS-BARBERÀ, M. (2008) "La frontera y el modelo de regiones gemelas": 511-524. FERIA TORIBIO, J. M.; GARCÍA GARCÍA, A.; OJEDA RIVERA, J. F. (ed.) *Territorios, Sociedades, Políticas*. Sevilla, AGE i Universidad Pablo de Olavide.
- TULLA, A. F.; PALLARÈS-BLANCH, M. (2008) "La mobilitat quotidiana a l'Alt Pirineu i Aran". *Revista Papers*, 48 (La Mobilitat Quotidiana a Catalunya, 2006), p. 100-113. Barcelona. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. <https://raco.cat/index.php/PapersIERMB/article/view/118903>. [Consulta: 23-05-23].
- TULLA, A. F.; PALLARÈS-BARBERÀ, M.; VERA, A. (2009) "Naturbanization and Local Development in the mountain areas of the Catalan Pyrennes": 75-92. PRADOS, M. J. (ed.) *Naturbanization. New identities and processes for rural – natural areas*. Londres, Taylor & Francis.
- VALLS, F.; SOLDEVILA, F. (2002) *Història de Catalunya*. Barcelona, L'Abadia de Montserrat.
- VILA, P. (1926) *La Cerdanya*. Barcelona, Ed. Barcino.

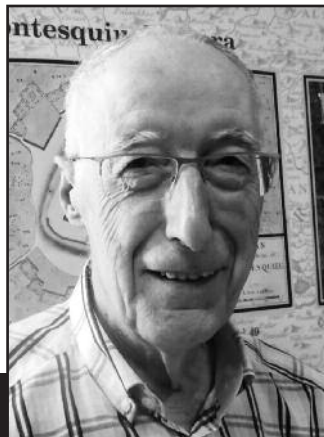
Notes

- 1- Pallarès-Blanch, M., Tulla, A. F., & Vera, A. (2013). Reintegración de un territorio entre fronteras: el Alto Segre, Pirineos. *Geographicalia*, (63-64), 121-156. <https://papiro.unizar.es/ojs/index.php/geographicalia/article/view/857>
- 2- Ídem.

L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord

Joan BECAT

Els programes de cooperació europea

Ja fa trenta anys que la Unió Europea, amb els seus programes successius, vol recosir els espais que les fronteres estatals hermètiques i vigilades han separat durant segles i sobretot durant tot el segle xx. Sap que les fronteres són els llocs més sensibles on és absolutament necessari establir ponts i espais comuns de vida i d'intercanvis per les poblacions. Les institucions europees tenen un llarg *savoir-faire* en aquest domini i saben que posant-hi uns quants diners i unes normes mouran la gent, les entitats, suscitaran iniciatives que només caldrà canalitzar.

Des de la postguerra hi ha la voluntat permanent de fer cooperar els estats i crear interessos comuns i normes comunes per evitar les repetides i desastroses guerres. A més, se sap que dins la Unió Europea el 60% de les fronteres estatals passen al mig de territoris que tenen una llengua comuna o una història comuna durant segles. S'ha pensat, doncs, que suscitar cooperacions i espais de vida comuns en aquestes regions que la història dels estats ha separat hauria de ser més fàcil, pels lligams que hi poden quedar, i atenuaria per a elles els traumes del passat amb noves perspectives concretes, la qual cosa reforçaria la Unió Europea. Estic segur que tots nosaltres som fills d'aquestes situacions. N'hem viscut els inconvenients i la nostra presència en aquestes jornades diu molt de la nostra voluntat de superar-los.

El 1987, l'any mateix de la creació del programa europeu d'intercanvi d'estudiants Erasmus, els Estudis Catalans de la Universitat de Perpinyà hi van participar amb les universitats de Barcelona i de Frankfurt, muntats per Til Stegmann, August Bover i jo mateix. Eren els primers a Catalunya. La Universitat de les Illes Balears hi va participar l'any després. Creat l'any 1990, el programa europeu Interreg 1 i el següent van ser un desastre, car no van aconseguir els objectius de cooperació i van donar mals costums que va costar molt d'eradicar després. Això sí, se van gastar tots els diners, però hi va haver molt poques cooperacions de veritat. Per les

entitats, associacions, empreses o ajuntaments la formula era senzilla: necessito diners per tal cosa, de l'altra banda de la frontera tu també, fem un Interreg, cadascú cobra la seva part, i fora.

Personalment, per participar des de l'inici en aquests programes i com a europeista convençut, em va marcar bastant. Això me va fer aparèixer que la cooperació no s'improvisa i que calen mitjancers. Com per a la salut, calen metges generalistes, calia gent formada en el funcionament de la Unió Europea i dels seus programes, amb el coneixement de les llengües de proximitat, aquí especialment el català, i de les entitats territorials de banda i banda. Per tant, l'any 1998, amb Louis Assier-Andrieu i Martina Camiade vam crear un DESS, després màster de Relacions Transfrontereres. Aleshores i durant uns quants anys va ser el primer i el sol tant a França com a Catalunya. Això ens va valer per veure arribar estudiants d'Alsàcia, Lió, la Bretanya, Catalunya i altres llocs fronterers. Ara per sort n'hi ha diversos, monotemàtics o opcions d'altres màsters disciplinaris.

Recosir fronteres passa per la dinàmica mateixa de la gent, pel treball, les compres, el turisme, la formació dels joves i sovint les relacions familiars. Però ha de passar també i sobretot per la cooperació de les entitats territorials de tots els àmbits, especialment les que són més a prop dels ciutadans i que tenen totalment o parcialment les competències per gestionar aquests temes. Tot i que en les democràcies tots els nivells tenen la legitimitat de l'elecció pels ciutadans, existeix una jerarquia dins cada estat, amb competències sovint compartides i sempre jerarquitzades. Per als nivells regionals -departaments i regions a França, autonomies a Espanya-, les decisions se prenen lluny dels ciutadans i del nivell de base, que són els municipis, amb prioritats polítiques que no són mai atenuar la frontera per a la gent, fins i tot quan hi ha una sensibilitat pel tema, sinó vigilar-la i només controlar què s'hi fa, per bloquejar-ho eventualment.

Fins ara, a França com a Espanya, mai la cooperació a les nostres fronteres ha estat un eix major, sinó una manera de captar subvencions europees i sobretot de controlar el que s'hi fa, per si cas... En l'Interreg VA, que s'està acabant, dels fons europeus posats a disposició per aquest programa, Espanya només dedica l'11% de la seva dotació al conjunt de la frontera pirinenca, i França hi dedica només el 10,5%, o sigui la meitat o menys del que dedica a les fronteres amb el Regne Unit (una frontera dita *líquida*), Itàlia o Alemanya, que ja tenen moltes relacions transfrontereres. Queda clar que aquesta frontera no és prioritària per a cap dels dos estats.

A més, llevat d'excepcions, les entitats territorials bàsiques tenen una grossa pedra a la sabata, tenen pocs recursos i pocs finançaments, i per tant una capacitat d'actuació limitada. La norma més habitual són els finançaments creuats; per exemple a França, per a un projecte una mica important d'un municipi li cal subvencions del departament -ell mateix té capacitat d'inversió limitada-, de la regió i de l'estat. Atorgant o no aquests complements indispensables, aquestes dues entitats superiors són amos del joc i de les decisions, car si no s'hi posen el projecte no prospera. De fet, trien elles, i no els que susciten i necessiten el projecte. Passa per tots els projectes i especialment pels transfronterers. Són elements per prendre en compte car a la taula de les decisions transfrontereres no seuen generalment les entitats directament interessades que fan projectes sinó les que hi ha per sobre seu.

L'Àrea funcional Andorra-Pirineu

Totes les fronteres són especials, però les de l'àrea Andorra-Pirineu ho són particularment per raons que no són nostres, tant per a Espanya com per a França. Saben els andorrans que són especialment seguits pels dos estats veïns, directament i pels serveis dels dos Coprínceps, que, tot i la independència del Principat, no han renunciat del tot al seu antic paper de tutela. El fet que Andorra sigui un estat és evidentment un punt positiu per als programes transfronterers, però justifica una vigilància encara més seguida car té presència internacional i és el sol dels microestats europeus que s'hi ha guanyat veu pròpia.

Com sabem Espanya, té un interès especial per Catalunya i considera vital controlar què fa la Generalitat i fins i tot què fan els municipis en les relacions transfrontereres, sobretot des del referèndum d'autodeterminació del 2017. És el mateix a França per a la Catalunya Nord, on hi ha sempre l'aprehensió injustificada d'un irredemptisme català que frena totes les iniciatives lingüístiques, educatives, culturals i fins i tot econòmiques. És un element afegit que tampoc no cal perdre de vista i que cal integrar en qualsevol projecte ambiciós com l'àrea funcional Andorra-Pirineu.

L'Àrea funcional Poctefa dita "Muntanya Est" comprèn la totalitat o una part de les comarques fronteres de Catalunya, o sigui que la decisió correspon a tres diputacions, de Lleida, Barcelona i Girona, i directament a la Generalitat de Catalunya, que, com sempre ha fet, prendrà d'autoritat les coses a mans. Hi ha l'estat d'Andorra al mig. No és el líder d'aquest conjunt, car comparteix la decisió amb els dos estats francès i espanyol i amb les regions potents que són Catalunya i la mal anomenada Occitània, però tal com veig les coses Andorra és la sola a poder liderar un projecte pirinenc més enllà de les clàssiques cooperacions puntuals o temàtiques. Per la part francesa hi ha la major part del departament del Pirineu Oriental, el conjunt del de l'Arieja i la part pirinenca de l'Alta Garona.

Però la posició central d'Andorra, la seva qualitat d'estat i el fet de tenir la sola ciutat important de tota l'àrea, amb relacions ja establertes per la població de la major part d'aquest territori transfronterer, són elements decisius que li poden donar un paper de lideratge de fet, a benefici seu i dels territoris dels voltants que s'hi adheriran. És important que tots ells en treguin benefici, que una visió compartida de conjunt serveixi per aquests territoris francesos o catalans de pressió sobre les seves pròpies i respectives regions.

Andorra funciona avui dia com una sola ciutat. Primer va ser l'aglomeració d'Andorra-Escaldes i ara amb els túnels i la millora de les comunicacions Andorra és un estat-ciutat. L'àrea d'influència urbana directa i el seu espai vital han passat de les parròquies perifèriques a l'Alt Urgell, la Cerdanya i l'Arieja on hi ha, és clar, reticències a superar. Tot i la cooperació i les bones relacions es pot veure Andorra com a rival o competència. Ho és en part per a les ciutats modestes que són Foix, la Seu d'Urgell i Puigcerdà, amb respectivament 10.000, 12.000 i 9.000 habitants, però que controlen estretament les seves comarques o petites regions d'influència. És un element per prendre en compte.

Tampoc no cal perdre de vista, car és el repte a superar, que llevat de l'Arieja, el sol departament totalment pirinenc, però de població i de pressupostos modestos, i evidentment d'Andorra, el Pirineu no és la prioritat de cap dels altres departaments francesos ni de la regió d'Occitània, ni és la prioritat al sud per a cap de les diputacions ni per a la

Generalitat. És evident si es mira la part dels pressupostos que el concerneixen per a les comunicacions terrestres o telemàtiques i sobretot per a les inversions i la gestió del territori, de les activitats econòmiques i de l'atenció a la població. Per tant, són temes que l'Àrea funcional Andorra-Pirineu hauria d'intentar impulsar amb les comarques del nord i del sud car són clarament de benefici comú, evidentment en concertació amb aquestes entitats territorials superiors que cal confrontar amb la demanda que emana dels territoris, cosa que no els passa gaire o que toregen habitualment. Mobilitzant per les accions puntuals, les cal incloure dins perspectives més ambicioses que són en realitat el repte major.

Joan Becat,
doctor d'estat en Geografia, professor emèrit de la Universitat de Perpinyà,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

L'àrea econòmica transfronterera (AET): un nou concepte socioeconòmic de frontera

Enric QUÍLEZ i CASTRO

A la Cerdanya, de la frontera entre l'estat espanyol i l'estat francès sempre n'hem dit *la ratlla*, una mica entre un to burlesc i irònic, ja que això és el que és: una ratlla sobre un mapa, perquè no es correspon en general a cap accident geogràfic remarcable.

Des d'un punt de vista pràctic, la frontera ha representat moltes coses, però fonamentalment ha implicat una forta diferenciació entre dos modes de fer ben diferents. És evident que a un costat i l'altre de la ratlla es parlen idiomes diferents, si bé, en teoria, a tots dos costats es parla també català. És clar que això és més una voluntat que un fet estricte, ja que mentre que al costat espanyol el català està molt estès i força normalitzat (és un dir), a la banda francesa predomina sobretot el francès i el català és una llengua d'estar per casa, especialment per a la gent gran. La major part dels joves i de la gent de mitjana edat ni el parlen ni els importa gaire, tot i que hi ha excepcions.

Una de les coses que ha representat la frontera és l'intercanvi econòmic. Primer, de manera més o menys il·legal, amb el contraban, cosa que succeeix encara avui dia amb una altra frontera propera: la d'Andorra. Durant molts anys, els espanyols anaven a Bourg-Madame o a la Tor de Querol a cercar productes que no es trobaven al mercat espanyol, com el cafè o el tabac, però també els plàstics o certes medicines, com els antibiòtics.

Més endavant, la cosa va canviar. Al comerç interfronterer sobretot se li aplicaven impostos (aranzels) i la frontera entre França i Espanya era similar a la que encara hi ha entre França i Andorra o entre Espanya i Andorra. Podies passar segons què, però en determinades quantitats. Si no, havies de pagar les taxes duaneres.

Amb l'arribada del Mercat Comú, la frontera va canviar totalment. De fet, a efectes econòmics, va desaparèixer. Si hi afegim el Tractat de Schengen, estem en un espai on predomina la lliure circulació de béns i de persones. No hi ha controls a la frontera—llevat de casos excepcionals, com ha passat ara amb la pandèmia de la covid-19 i que encara cueja a molts passos secundaris amb l'excusa de combatre suposadament el terrorisme o la

immigració il·legal-. Els espanyols poden anar a comprar a França i viceversa, sense cap problema. Això encara es va potenciar molt més amb la implantació de la divisa comuna: l'euro.

És normal veure com els espanyols van als supermercats francesos a comprar iogurts o formatges, mentre que els francesos venen al costat espanyol a omplir el cotxe de benzina o a adquirir tabac. Només cal veure la quantitat de botigues d'aquests productes que hi ha a tocar de la frontera.

De fet, la cosa ha anat força més lluny des de llavors. Com que l'habitatge al costat espanyol es va encarir enormement a causa de la forta demanda per part dels barcelonins que volien tenir una segona residència a la Cerdanya, molta gent del país van contemplar horroritzats que no podien comprar-se un habitatge de tant com s'havien apujat els preus. Per sort, al costat francès l'especulació havia estat menor i la construcció no s'havia encarit tant.

El resultat pràctic d'aquesta dinàmica va ser que molta gent de Puigcerdà, Llívia i rodalies van anar a comprar o llogar habitatges a Bourg-Madame, Câldegues, Palau, Oceja, Enveig o Ur. De fet, en totes aquestes poblacions hi ha barris on només hi ha espanyols, pràcticament.

Altrament, algunes poblacions com Puigcerdà i Bourg-Madame estan a tocar. Això ha creat *de facto* una conurbació. Altres zones que en un futur pròxim es trobaran també en contacte seran Puigcerdà i Ur o Age-Vilallobent i Palau-Oceja.

Això fa que aquests municipis es posin d'acord a compartir serveis comuns o organitzin esdeveniments culturals conjuntament, com és el cas del Festival Transfronterer (Puigcerdà i Bourg-Madame).

La cosa ha anat evolucionant i actualment, la frontera no només és totalment permeable sinó que comença a convertir-se en un motor de serveis i d'activitats econòmiques conjuntes. Prova d'això és un parell d'infraestructures comunes de primera magnitud: l'Escorxador Transfronterer (Ur) o, sobretot, l'Hospital Transfronterer (Puigcerdà). Tots dos són molt importants al seu sector i contracten molt personal qualificat, especialment, l'Hospital, encara que l'Escorxador no acaba de funcionar prou bé.

Totes aquestes coses estan fent possible la creació d'una veritable xarxa transfronterera, si bé la cosa està molt lluny encara d'un desenvolupament òptim. Per exemple, l'Hospital Transfronterer s'alimenta elèctricament de la xarxa espanyola. Si pogués fer-ho de la francesa, l'estalvi econòmic seria considerable. Però de moment, les grans xarxes de serveis (electricitat, internet, aigua, etc.) arriben fins a la frontera, però no la depassen. Cadascú té la seva. Un aspecte a solucionar en un futur si volem que el concepte "transfronterer" tingui un significat ple.

La presència de la frontera i, per tant, l'àrea efectiva de contacte entre dos estats força diferents, però tots dos integrants de la Unió Europea, ofereix algunes possibilitats interessants. Per exemple, el sistema educatiu. Alguns pares porten els fills a l'escola francesa, ja sigui l'habitual, amb la llengua francesa com a vehicular, o bé a la Bressola, amb forta presència del català. També a l'Institut de Batxillerat a Espanya hi ha la possibilitat de cursar el Batxi-Bac, que permet continuar els estudis a la universitat francesa.

Actualment s'està estudiant la possibilitat de desenvolupar una nova infraestructura educativa transfronterera al municipi de Llívia, però el projecte encara es troba a les beceroles.

Les possibilitats educatives no estan plenament desenvolupades. Crec que la presència a la zona de tres llengües (català, castellà i francès) més l'anglès, que és força universal, permetria crear una àrea molt interessant pel que fa a intercanvis culturals i lingüístics, que actualment està poc explotada.

Fet i fet, és habitual que al costat espanyol, quan cerques una feina de cara al públic, et demanin no només el domini del català i del castellà, sinó que també és important conèixer el francès. A l'altre costat de la frontera, passa una mica el mateix, si bé no de manera tan generalitzada i es demana, sobretot, castellà. Molta gent a França menysté el català i el considera com una llengua de segona, per desgràcia.

Juntament amb la creació d'una àrea educativa transfronterera, seria interessant la implicació més gran de les activitats culturals a un costat i l'altre de la frontera. Això és encara massa incipient. Per exemple, les associacions culturals franceses rarament actuen al costat espanyol i viceversa.

És cert que es realitzen algunes coses en comú, com la Diada de Cerdanya (Institut d'Estudis Ceretans) o el Festival Transfronterer (Ajuntament de Puigcerdà i *Mairie de Bourg-Madame*), però la cosa no té un volum important. La possibilitat de posar en contacte actors, cantants, escriptors, etc. d'ambdós costats de la frontera és una opció molt atractiva encara per explorar i explotar.

Les àrees transfrontereres no són cap invent cerdà. Hi ha alguns models a seguir i m'agradaria esmentar-ne dos de molt potents: l'àrea tecnològica francosuïssa i l'àrea economicoindustrial dels Estats Units-Mèxic.

A la zona fronterera entre els Estats Units i Mèxic hi ha una franja on conviuen les indústries nord-americanes que fan servir molta mà d'obra mexicana, que és més barata que l'autòctona. Així tothom hi surt guanyant, excepte la classe treballadora nord-americana de la zona, que després acabava votant Donald Trump.

Aquesta zona combina la mà d'obra abundant amb la indústria en una relació simbiòtica. És un model que podem copiar a petita escala. En el nostre cas, el procés seria l'invers: es tractaria d'atraure mà d'obra d'altres zones properes on en sobra (àrea metropolitana de Barcelona) i instal·lar empreses de tecnologia espanyoles i franceses a la Cerdanya.

La gràcia és que aquestes empreses tindrien accés no només al mercat espanyol, sinó també al mercat francès de manera immediata.

L'altre model és el tecnològic, que es dona a la frontera francosuïssa, amb instal·lacions com el CERN. És evident que Europa no ens construirà una infraestructura tan gran i costosa com el gran col·lisionador d'hidrons a la nostra vall, però es poden instal·lar altres entitats molt més petites, lligades al món científic i universitari. A mig camí entre Tolosa i Barcelona, seria un lloc ideal per viure-hi, investigar i treballar.

És cert que caldria millorar les comunicacions en tots els àmbits: tant les més clàssiques, com ferrocarrils i carreteres, com les més modernes (internet o el 5G).

Un altre camp on pot haver-hi cooperació i desenvolupament transfronterer és l'esportiu, no tant en l'aspecte lúdic o competitiu, com en el sentit més purament econòmic. Font-romeu, per exemple, té unes instal·lacions molt conegudes d'alta muntanya. També la Baixa Cerdanya podria oferir infraestructures d'alt rendiment esportiu, en un entorn d'altura,

saludable i immillorable en molts aspectes per a la pràctica de molts esports, estatges, etc. Altres aspectes de cooperació interfronterera en l'àmbit econòmic podrien ser les energies alternatives, especialment l'energia solar i la geotèrmica. En la primera, ens podríem beneficiar del fet que l'Alta Cerdanya ha estat pionera en instal·lacions solars d'avantguarda i també perquè a Llo es va obrir la primera central solar econòmica de la comarca.

L'energia geotèrmica va lligada també a coses com les aigües termals i sulfuroses (aigües medicinals) que han tingut molta importància tradicionalment a la comarca (Dorres i Llo al costat francès o Senillés al costat espanyol), cosa que podria aplicar-se en forma d'un circuit combinat de balnearis i banys medicinals. A més a més, molt a prop hi ha altres punts termals en actiu com Caldea i les Escaldes (Andorra), Sant Tomàs (Conflent) o els Banys de Sant Vicenç (Alt Urgell).

Un altre camp econòmic actualment en desenvolupament és el cultiu vinícola (vins de gel) i altres productes vinícoles o la fabricació i comercialització de licors esperitosos aromatitzats amb plantes cerdanes.

En definitiva, caldria crear una gran àrea econòmica transfronterera (AET), lligada al turisme, la ciència, l'economia, l'educació, la cultura, els serveis, els esports i el lleure, aprofitant la frontera francoespanyola i l'existència ja de múltiples iniciatives en aquest sentit, com ara l'Hospital Transfronterer, a ple rendiment.

No perdem de vista que hi ha importants partides econòmiques lligades a fons europeus que es podrien destinar a desenvolupar aquestes iniciatives.

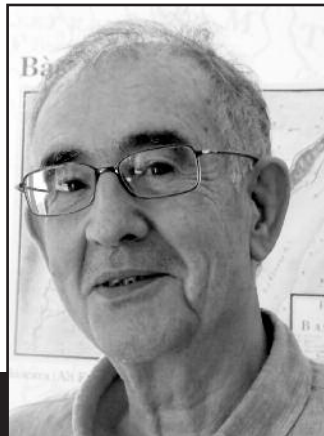
Crec que és un projecte que pot interessar tant als estats espanyol i francès com a Catalunya, com a la Unió Europea i, per descomptat, als cerdans, als andorrans i als pirinencs en general.

Enric Quilez i Castro,
informàtic i President del Grup de Recerca de Cerdanya

L'Àrea funcional Andorra-Pirineus: prioritat de la política exterior andorrana?

Amadeu GALLART i SORT

A. Una reflexió sobre el passat

1- Mirant enrere

Durant segles la política exterior de les institucions andorranes ha estat purament defensiva, és a dir, gairebé inexistent com a tal, davant de les guerres que han devastat els territoris veïns. Per exemple, l'edat moderna va acabar amb conflictes entre els Coprínceps com a representants d'interessos ben contradictoris i amb l'etern perill de perdre bous i esquelles, és a dir, veure Andorra fagocitada pels veïns, en especial els de la part espanyola, malgrat l'oposició dels coprínceps episcopals, que volien mantenir la seva prerrogativa senyorial.

L'edat contemporània comença amb l'esclat de la Revolució Francesa. Les noves autoritats de París no reconeixen la figura del Copríncipat en considerar-la pertanyent a l'*Ancien Régime*, cosa que fa sentir als andorrans un terratrèmol institucional capaç de desballestar tota la seva personalitat històrica. Napoleó fa retornar les ànsies revolucionàries al seu realisme imperial i torna a acceptar el vassallatge andorrà.

Les guerres carlines a Catalunya suposen un altre terrabastall dels ordres establerts. Les elits andorranes segueixen les dèries integristes dels Coprínceps Episcopals. Tant els compromisos polítics de Caixal com, sobretot, els de Simó de Guardiola posen Andorra a la vora de la desaparició institucional i no per mor de grans tractats sinó per l'amenaça d'una pura i simple ocupació militar.

2- De Fhasa al vot de les dones

Fhasa representa l'entrada d'Andorra a les tensions pròpies del món del segle xx. La concessió de l'explotació hidroelèctrica al grup capitalista hispà i francès personalitzat per Miquel Mateu, l'empresari *dels ferros*, i les obres consegüents impliquen la importació humana de més d'un miler de treballadors amb totes les tensions pròpies d'una obra gegantina. Una bona part dels treballadors són afiliats al sindicat anarquista CNT. Això, lligat amb les reivindicacions de

democratització del sistema polític andorrà que esclata l'any 1933, implica l'entrada d'una companyia de gendarmes francesos.

La Guerra Civil espanyola no tampoc ajudarà gens en l'estabilitat andorrana. Els grups de la FAI que han ocupat la veïna ciutat de la Seu començaran a entrar a Andorra amb total impunitat. Nova entrada de gendarmes francesos que, si bé que pacifiquen el país, posen Andorra sota tutela francesa. La Segona Guerra Mundial mantindrà aquest escenari d'una Andorra sotmesa, a la de moment, amenaça de tots els vents de devastació. Un Síndic molt conservador, Francesc Cairat, teixirà una xarxa de bones relacions amb les autoritats franquistes a costa de desplaçaments regulars a la Seu d'Urgell, on es confon amb les diverses jerarquies franquistes, polítiques i militars.

Malgrat tot, a partir dels anys cinquanta, Andorra, consolidades les seves institucions tradicionals, inicia una etapa de creixement econòmic que la conduirà, a una velocitat gairebé vertiginosa, a una zona d'alt nivell de vida gràcies al comerç, el turisme i els esports d'hivern. El sufragi universal masculí, aconseguit l'any 1933, es consolidarà, malgrat un parèntesi *franquista* i *petainista*, en les successives eleccions comunals i generals. Falta el sufragi de les dones, que fins i tot amb el veïnatge d'una Espanya on la dictadura s'esquerda, s'aconseguirà l'any 1973. Es tanca una etapa i se n'obre una altra que apunta cap a la conversió d'Andorra en un país de personalitat política totalment homologada.

3- Cap a la Constitució

El país, malgrat la seva democratització interna, continua tutelat pels serveis administratius dependents de la Mitra i de l'Elisi. Gairebé tots els intents d'accions exteriors del Consell General topen amb la falta de reconeixement internacional, en especial als totpoderosos països veïns, França i Espanya. De moment, en els aspectes del seu desenvolupament econòmic i social interior, Andorra continua fidel als principis dels equilibris entre una França que pertany a la Comunitat Econòmica Europea i una Espanya que es mou en la transició econòmica i política que la porta del tardofranquisme a la democràcia liberal.

El 1986, Espanya entra a la CEE. El que en principi és una gran notícia, plena d'esperances per a milions i milions d'uropeus, suposa per Andorra veure's encerclada per una xarxa molt densa de normatives de tot tipus. Què ha de fer? La situació l'obliga a endegar una política exterior que va guanyant importància dins de les seves accions polítiques generals. Li pot ser difícil la supervivència a partir d'uns diferencials fiscals que paguen tard o d'hora els seus veïns. El 1990 s'arriba a un acord entre la CEE i Andorra. Tant França com Espanya promouen, des de les institucions europees, canvis en la circulació de mercaderies, en la fiscalitat i en les franquícies dels viatgers que surten d'Andorra. Significava, de fet, una nova orientació de la política exterior andorrana. La filosofia de l'acord, per la part no andorrana, és facilitar tot tipus d'importacions per tal que Andorra pugui desenvolupar algun tipus de producció que superi el comerç guiat pels diferencials fiscals o els moviments financers que fugen dels sistemes fiscals europeus. Els resultats, era difícil que no fos així, resulten poc encoratjadors i les exportacions andorranes queden reduïdes en la seva majoria a camions de brosses industrials provinents de la construcció.

B. L'Andorra constitucional i el seu encaix europeu

L'any bàsic per a la història contemporània andorrana, el 1993. Després d'una campanya exemplar, s'aprova la Constitució del 1993. El preàmbul proclama la necessitat d'adequar l'estructura institucional d'Andorra a l'entorn institucional marcat per la UE. La política exterior ja apunta com un dels eixos bàsics que haurà de dirigir l'Andorra del futur. També el 1993, la consagració internacional, l'entrada a la ONU.

Les negociacions per anar complint el preàmbul constitucional es van produint. Així, el 2004 s'arriba al fonamental acord sobre la fiscalitat de l'estalvi i l'obligació d'intercanvi d'informació. El 2011 l'adaptació de la legislació andorrana a les normatives europees de la prevenció de blanqueig de diner i en general la prevenció del frau financer. I també, molt important, la recollida d'informació estadística als àmbits bancaris i financers. Cal treure's del damunt l'etiqueta d'Andorra "paradis fiscal".

Es perfila el gran tema: cal un acord futur d'associació amb la Unió Europea adaptat a les característiques geogràfiques i econòmiques d'Andorra. Les tensions en l'opinió pública andorrana són evidents i es cou un corrent important d'euroescèpticisme andorrà. Les demandes de la Unió Europea poden fer trontollar les bases de la creació de la riquesa andorrana. Aquí no hi ha Brexit andorrà possible. La resistència numantina als canvis a curt termini pot costar molt cara.

Jaume Bartumeu: *"Una vida decent a Andorra ja no és possible, ni avui ni menys encara a llarg termini, sense relacions estables i harmòniques dins i amb la Unió Europea"*. (Bartumeu i Cassany, Jaume. *L'associació amb la Unió Europea: una opció positiva*. Andorra i l'acord d'associació amb la UE. Societat Andorrana de Ciències. Diada Andorrana a la UCE, 2017, p.173).

Òscar Ribas: *"Som una macroestació d'esquí amb l'estructura d'una duty-free comercial i de serveis al seu entorn"*. (Ribas i Reig, Òscar. *Andorra / UE post-tractat d'associació*. Andorra i l'acord d'associació amb la UE. Societat Andorrana de Ciències. Diada Andorrana a la UCE, 2017, p.185).

Caldrà, doncs, negociar algun tipus d'associació. El resultat serà més a prop dels partidaris del *statu quo* o dels d'algun tipus d'adhesió?

C. Enfoquem el futur

C1. Per a Andorra

Maria Ubach: *"L'acord d'associació permetrà suprimir els obstacles relatius a l'activitat econòmica transfronterera i tindrà un impacte positiu. En matèria de política regional, l'acord de cooperació UE-Andorra ha facilitat la col·laboració entre Espanya, Andorra i França en el marc del Programa Operacional de Cooperació Transfronterera Poctefa. Cal destacar que aquesta cooperació es podria reforçar i generar efectes positius a les regions frontereres... "*. (Ubach i Font, Maria. *L'Acord d'Associació Andorra-Unió Europea: una finestra d'oportunitats*. Andorra i l'acord d'associació amb la UE. Societat Andorrana de Ciències. Diada Andorrana a la UCE, 2017, p. 41).

Una altra visió, potser complementària amb l'anterior, és la de Joan Ganyet i Antoni Pol: *"Una necessitat compartida. Andorra és conscient que necessita el seu entorn i aquest té una*

possibilitat de participar en la generació d'una nova àrea de desenvolupament in situ que li possibilita la proximitat d'Andorra. Junts, perquè es complementen, els territoris poden fer front millor als nous reptes de dinamització local i regional. Ambdós necessiten millorar les seves economies d'escala". "No es pot dubtar que l'existència reconeguda per Andorra, França, Espanya i la UE de l'Àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus Andorra (Aedepa), conformarà un nou escenari de cooperació entre els pirinencs —avui decididament marginals i perifèrics—, i els dos grans pols econòmics i de serveis situats al nord i al sud del Pirineu, Tolosa i Barcelona". (Ganyet i Solé, Joan; Pol i Solé, Antoni. *El futur d'Andorra i el seu entorn pirinenc en la Unió Europea*. Societat Andorrana de Ciències. Diada Andorrana a la UCE, 2017, p. 130 i p. 135).

El dia 20 de maig de 2020, Víctor Naudi Zamora i Jaume Bartumeu Cassany publicaven en un article al *Diari d'Andorra*: "Nosaltres hem defensat i defensem que en l'annex a la negociació de l'acord d'associació amb la Unió Europea es doni forma a un àrea especial pirinenca que permeti reforçar la col·laboració econòmica de l'estat andorrà amb les regions franceses i espanyoles veïnes d'Andorra a la serralada pirinenca. Per això volem insistir en la urgència per a Andorra d'encarar aquesta qüestió".

En relació amb els territoris veïnals, els diversos sectors de l'opinió pública andorrana poden pensar que:

- No cal fer res. Ja induïm un pas de persones que els beneficia. Amb la part catalana ja mantenim un circuit de fronterers de l'ordre de mil treballadors. No cal fer-hi res més.

- Cal implicar els territoris veïnals en la nostra activitat econòmica. Com? Amb inversions directes d'uns i altres en els respectius territoris? Els capitals andorrans haurien d'anar més enllà de la compra de béns immobles i invertir en la creació de riquesa productiva i en la creació de llocs de treball. No cal dir que aquest segon punt seria un gran pas endavant respecte al que significa el primer.

- Cal crear una àrea funcional —que compregui Pirineu i l'Aran i les comunes muntanyenques de l'Arieja i els Pirineus Orientals francesos—, que figuri dins del marc d'un acord d'associació Andorra-UE a través d'una declaració annexada que permeti la base legal i política per poder materialitzar-la. En total, arribar a implicar uns 250.000 habitants al llarg de 10.000 km². Cal veure-ho com una experiència de caràcter interregional, primer, en el marc de la UE; segon, en el marc dels estats espanyol i francès i d'Andorra; tercer, en el marc de la Comunitat de Treball dels Pirineus.

Aquesta darrera àrea ha estat impulsada per dos autors: un d'andorrà, Antoni Pol i Solé, i l'altre alvergellenc, Joan Ganyet i Solé, i traslladada la idea d'un document signat per tres-centes persones de les tres àrees: l'andorrana, la catalana de l'Alt Pirineu i l'Aran i la de les àrees comunals pirinenques de l'Arieja i els Pirineus Orientals. Els autors proposen una àrea de desenvolupament especial Pirineus-Andorra i concreten, seguint anteriors acords de cooperació, els punts següents:

- El desenvolupament econòmic —amb la lliure circulació de persones, empreses, serveis, capital i ús d'equipaments socials.

- La promoció i el desenvolupament de les infraestructures aeroportuàries, viàries, ferroviàries i de telecomunicacions.

- La posada en marxa de polítiques de muntanya en aquest espai pirinenc i el seu medi ambient amb la conservació i preservació dels patrimonis culturals.

C2. Per a l'Alt Pirineu

Els veïns d'Andorra ens preguntem sobre l'abast de la política exterior andorrana. Es tindran en compte les relacions directes amb els territoris veïnals pirinencs francesos de l'Arieja i dels Pirineus Orientals? Què cal fer amb l'Alt Pirineu —comarques de la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alta Ribagorça— i l'Aran?

Com veuen els sectors implicats de l'Alt Pirineu i l'Aran la proposta de l'àrea funcional? A falta d'un estudi aprofundit del tema, aquest articulista creu que això és directament proporcional a la distància geogràfica amb el Copríncipat. És a dir, que aventura que l'interès pot ser molt alt a les comarques de l'Alt Urgell, la Cerdanya i el Pallars Sobirà. I més matisat en les comarques del Pallars Jussà, l'Alta Ribagorça i el territori d'Aran. Algunes actituds negatives cap aquest projecte poden venir d'aquest sectors geogràfics si bé que poden ser combatudes amb eficàcia si les idees són clares i constructives.

També en qualsevol dels casos esmentats hi ha dos elements que catalitzarien molt positivament aquests interessos. El primer seria la creació de la Vegueria de l'Alt Pirineu que dotaria aquest territori d'una consciència d'interessos comuns, consciència que podria facilitar en extrem la visió positiva d'una àrea funcional com la descrita. D'altra banda, lògicament, la dispersió comarcal mai no seria bona per arribar a una planificació comuna de les inversions a aconseguir. S'ha de tenir en compte que Brussel·les ha fet notar que molts esforços de finançament per a la dinamització de les zones de muntanya han estat poc rendibles per culpa de la falta de cohesió institucional pròpia. El segon seria que la sensibilització andorrana amb vista a promocionar els territoris del voltant com a part dels seus interessos prioritaris aportaria moltes inversions andorranes que avui dia coneixen destinacions més exòtiques. No se'ns escapa que en totes aquestes qüestions serà la ciutadania andorrana, amb permís de París i de Madrid, qui tindrà la darrera paraula. Sigui com sigui, ens caldrà un projecte on una bona part del protagonisme ha de ser andorrà.

Penso que puc dir que des de l'Alt Pirineu se saluda amb gran interès la creació de la delegació de la Generalitat de Catalunya a Andorra. Ja era hora! A part de la millora en la gestió de temes com la pandèmia del covid i els JJOO d'Hivern, cal racionalitzar les relacions de la Generalitat de Catalunya amb el Govern d'Andorra. És un tema absolutament imprescindible. El perfeccionament constitucional andorrà té avui dia una fortalesa que li permet d'enfrontar-se sense complexos, ni de superioritat ni d'inferioritat, en les relacions amb administracions d'inferior rang polític administratiu. No hi té res a perdre i molt a guanyar. I per aquest camí, opinem, ha d'anar també l'increment de les relacions entre Andorra i les comarques veïnes, relacions, que si bé que per sí soles disposen d'una gran potència, cal enfortir-les encara més amb unes relacions institucionals estretes amb el que el dia de demà serà la vegueria de l'Alt Pirineu.

D. Alguns exemples a la UE

La UE preveu un conjunt d'estratègies macroregionals que poden rebre finançament de fons europeus per fer front als reptes comuns de zones ben definides geogràficament. Aquestes

zones comprenen estats membres però també països tercers ubicats en un mateix espai geogràfic. Les estratègies s'han concretat en regions com les del mar Bàltic, del riu Danubi, de la regió adriaticojònica i de la regió alpina.

En referència comparativa a la nostra àrea, comentem diferents situacions territorials:

Gibraltar. Un cas que ens ve al cap és el de Gibraltar, malgrat les notables diferències existents. No fa pas molts anys que es va pensar que la idea de la cosibirania preconstitucional que regia Andorra podia ser exportada a Gibraltar. La cosa no va anar endavant per decisió popular gibraltarenca. Hi ha elements, però, que se'ns fan palesos cada vegada que pensem en aquesta temàtica. És clar el fet de l'existència d'un pol de desenvolupament important en una zona exterior a Espanya, i ara exterior a la UE, que, malgrat la seva reduïda superfície, impacta molt positivament en un *hinterland* espanyol que proporciona una gran quantitat de treballadors transfronterers a les empreses gibraltarenques.

La mateixa negociació global del Brexit va permetre a darrera hora, per la seva intensitat i complexitat, obrir un espai d'anàlisi creativa molt interessant per la introducció de mesures que facilitaràn que el Gibraltar sota protectorat britànic sigui un element de creixement econòmic del Campo de Gibraltar, molt més extens i poblat que el primer. N'és un bon exemple, per a la circulació de persones, la seva incorporació a l'àrea Schengen sota l'administració fronterera del Frontex europeu, dins del mateix territori del penyal.

Aquesta nova relació jurídica, amb un nou estatus europeu per a Gibraltar sota la influència del Regne Unit i d'Espanya, ens pot proporcionar elements importants d'anàlisi per a futures experiències de cooperació internacional en altres àrees de la UE o de territoris que li siguin fronterers. Segur que aquest cas ens farà entreveure amb més precisió la formació d'una àrea de *prosperidad compartida*, que inclourà la circulació i les condicions de treball dels treballadors transfronterers, el tractament del tabac, el mediambiental i la cooperació duanera i policial. La capacitat de creuar la frontera entre Gibraltar i Espanya de manera ràpida i eficient és clau per a les economies tant d'Espanya com de Gibraltar.

La Comunitat de Treball dels Pirineus. Fa més de tres dècades que la CTP busca afavorir els intercanvis entre els territoris i els actors del massís pirinenc i posar en marxa accions compartides i estructurals d'abast transnacional, sempre amb la idea de corregir desequilibris regionals i enfortir la cohesió territorial. Els seus objectius ens són ben agradables i, a més, geogràficament ens hi inclouen plenament. Els programes Interreg entre Espanya, França i Andorra en són bon exemple i s'han materialitzat en els coneguts com a Programa Europeu de Cooperació Transfronterera Espanya França Andorra (Poctefa) i la seva dotació financera a través del Fons Europeu de Desenvolupament Regional, Feder.

Estratègicament, podria ser interessant —més com a pregunta que com a afirmació—, situar l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus dins del marc des treballs CTP? Ens temem, però, que les diverses particularitats de les nombroses comunitats autònomes i regions que componen la CTP seria una selva d'interessos, alguns potser contradictoris amb la idea que defensem. Tenint en compte aquest trencaclosques potser el més desitjable seria un acord arrancat directament de Brussel·les.

Els petits països: Liechtenstein, Mònaco, San Marino. Aquí caldria tenir en compte totes les característiques de la relació de la UE amb aquests països que impliquen mesures

interregionals de desenvolupament econòmic i de protecció del medi ambient. Els organismes de la UE han manifestat en diverses ocasions, oficialment i oficiosament, la intenció de formalitzar-hi acords suficients. És especialment interessant el cas de Liechtenstein, amb acords específics que el lliguen amb Àustria, país de la UE, i Suïssa, que no hi pertany i també per la seva pertinença a la Convenció Alpina. També tenim el cas de Mònaco, lligat amb França, i el cas de Sant Marino, amb Itàlia.

La Convenció Alpina. L'objectiu d'aquest tractat internacional és protegir l'entorn natural dels Alps al mateix temps que promoure'n el desenvolupament. Aquest acord marc del 1991 implica la Unió Europea i vuit estats: Alemanya, Àustria, Itàlia, Liechtenstein, Suïssa, Eslovènia, França i Mònaco. La seva gran complexitat i la seva extensió l'allunyen de l'Àrea Funcional a formar per territoris pirinencs espanyols i francesos i l'estat andorrà, però és bo de tenir-lo com a punt de referència per les implicacions polítiques i econòmiques que se'n puguin derivar. Tot el tractament sobre el fet muntanyenc, boscos, turisme, energia, conservació del sòl...

E. Un debat molt interessant

L'any 2021, el Consell General del Principat d'Andorra, el Govern d'Andorra i els Comuns han organitzat una sèrie de debats sota el títol *Andorra: reptes de futur*. Aquests deu reptes són tots molt importants però en el marc de la nostra ponència, ens interessa especialment el repte 2, que tracta de *Les relacions amb un món canviant*.

En aquest apartat es marca com a principi director el fet que cal mantenir unes bones relacions amb el territoris veïns, especialment el que s'explicita en el punt primer: "...amb el Pirineu per compartir coneixements, cooperar en reptes compartits i impulsar conjuntament la regió pirinenca". També es concreta: "Enfortir les relacions amb l'entorn pirinenc i els territoris veïns".

I es va precisant en l'apartat de *Relacions amb el Pirineu*: "Institucionalitzar una zona d'influència d'àmbit pirinenc, internacional, que suposi un pol d'atracció cap al Pirineu i que compti amb una estructura jurídica que dinamitzi totes les accions que es planifiquin". I segueix: "Aconseguir un reconeixement d'aquest espai per part de la Unió Europea —via l'acord d'associació— similar als que tenen espais similars als Alps, compartits entre països comunitaris i tercers".

I ara ve un punt que ens demostra que la sensibilitat territorial transfronterera ha avançat molt respecte l'any 2003 —fa 19 anys!!—, quan vàrem participar en una jornada de la SAC a Prada de Conflent, que girava sota el títol *Andorra i els seus veïns del sud*. Llegim, concretament a les conclusions del debat del 2021, que cal "establir relacions bilaterals formals i informals amb els responsables de les comarques veïnes meridionals i septentrionals, per garantir relacions fluides de veïnatge". Avançar s'avança, encara que sigui a poc a poc.

F. Conclusions

Del conjunt de consideracions que he anat aportant, voldria destacar-ne sis:

- La UE desitja afavorir les relacions interregionals amb o sense tercers països, de cara al seu desenvolupament territorial i amb l'esperit de superació de les fronteres. En el nostre cas: entre Espanya, França i Andorra.

- La creixent importància de la política exterior per a l'estat andorrà. Andorra, des del benèfic any 1993, ha anat incrementant el ventall de les seves accions de política exterior. Crec que es pot opinar que la política exterior andorrana va ocupant un lloc cada vegada més principal respecte de la globalitat de les seves actuacions polítiques governamentals i parlamentàries.
- Cal que Andorra, en l'opinió d'aquest articulista, veí directe del Coprincipat, tingui als protocols de la seva política exterior un capítol important dedicat a les relacions amb la Generalitat de Catalunya i amb la regió de l'Alt Pirineu i Aran.
- Caldria, en el marc del futur acord general d'associació d'Andorra amb la Unió Europea l'establiment d'un acord específic de cooperació i de desenvolupament econòmic i social amb els territoris geogràficament veïnals de França i d'Espanya, acord cenyit a una àrea geogràfica concreta. Veiem Andorra com a propulsora de la iniciativa amb el patrocini entusiasta de París i Madrid.
- Cal la configuració institucional de l'Alt Pirineu i Aran. Legalment, existeix, des del 2010, aprovada pel Parlament de Catalunya, la Llei veguerial. Amb aquesta base legal, des de la perspectiva catalana i espanyola, caldria posar en funcionament les vegueries en territoris pilot com podria ser l'Alt Pirineu i l'Aran. En funció del context d'aquesta ponència és molt important que l'Alt Pirineu i l'Aran, al seu nivell administratiu, es vegi dotada de veu institucional pròpia.
- L'oportunitat d'una campanya informativa de cara a la ciutadania pirinenca afectada, organitzada des de les institucions que corresponguin a cada país. Seria important arribar de manera efectiva a una massa crítica rellevant. Aquesta campanya hauria de ser institucional i en defensa d'una àrea funcional pirinenca o de cooperació social i econòmica reforçada, en l'àmbit geogràfic explicitat, d'Andorra, Espanya i França.

Agraïments

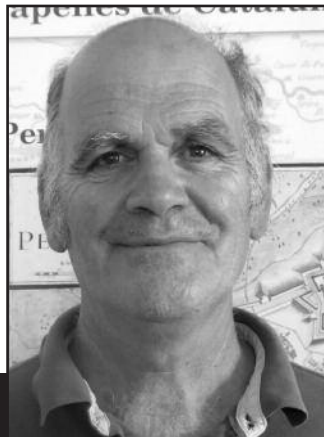
Haig de citar, agraït, les converses mantingudes amb Víctor Pou, Eugeni Bregolat i Andreu González-Nandin, així com amb Joan Ganyet i Antoni Pol.

Amadeu Gallart i Sort,
economista i ex-alcalde de la Seu d'Urgell

La creació contemporània a l'àrea econòmica especial Andorra-Pirineu

Ernest ALTÉS i SEGURA

Com a escultor en actiu des de fa 45 anys, la meua aportació per a aquesta 35a Diada Andorrana de l'UCE, serà la de incidir en el fet de compartir i aprofitar els equipaments culturals existents, o en el seu cas omplir les mancances que es detectin, per facilitar la creació contemporània.

Contràriament al que s'acostuma dir, quan es parla de cultura, en un àmbit com el Pirineu, on es destaca principalment la cultura d'arrel popular, les tradicions i on s'acostuma a valorar tot el que fa referència al passat, jo sóc del parer que les nostres valls, pobles i muntanyes són un gran actiu i estímul per a la cultura que es fa ara mateix i/o per la que s'està gestant per al futur.

Insisteixo que la base de la meua proposta és compartir despeses. Com és sabut, per a totes les persones que treballen en estaments públics, associacions diverses o els mateixos creadors, quan es tracta d'aconseguir diners per al finançament d'algun projecte cultural contemporani costa Déu i ajuda que hi hagi un mínim d'interès. Sembla que només hi ha disponibilitat per a les ermites romàniques o tota mena de vestigis antics.

Òbviament, sóc el primer a qui tot aquest patrimoni antic li interessa, el conec i agraeixo que se'n tingui cura, però una cosa no treu l'altra.

L'interessant de compartir equipaments, materials, fins i tot coneixements, no només en l'àmbit comarcal sinó entre Andorra,

l'Arieja, l'Alt Urgell i la Cerdanya, facilitaria molt a l'hora d'acceptar i facilitar un projecte. També permetria facilitar l'estada d'autors forans per tractar temes locals.

Per exemple, preparar una obra de teatre val molts diners: els assajos, les instal·lacions, escenografies, vestuari, etc. fins al moment de l'estrena, és una suma considerable. Si tot aquest cost es pogués repartir entre totes les administracions de què estem parlant, seria molt més factible de fer, i a més, els beneficis també serien múltiples, ja que resultaria que d'aquesta obra que tu has cofinançat en una cinquena part, doncs en podries gaudir d'una, dues representacions o les que fes falta. Igual que aquest exemple del teatre, el podríem aplicar a moltes altres iniciatives: residències d'escriptors, artistes, intercanvis entre companyies de teatre de diversos indrets...

Un exemple que he viscut en primera persona és el de la companyia de teatre Compagnie du Sarment, amb la qual he col·laborat fent l'escenografia de dues de les seves obres. Els treballs previs de preparació dels assajos els fan a un poble proper a Perpinyà que es diu Alenyà. En aquesta petita vila han reconvertit un antic celler en una sala d'assaigs on les companyies que ho sol·liciten –i són acceptades- hi poden fes estades d'algunes setmanes amb uns equipaments i entorn molt afavoridors per al treball en equip. Cap dels membres de la companyia no té vinculació amb aquesta vila: la directora és de Bellver de Cerdanya i alguns dels integrants de l'equip són de Barcelona, París, etc., però allà hi troben una acollida i col·laboració que els va molt bé; i Alenyà rep a canvi la incorporació durant uns dies de gent jove i dinàmica que quan finalitzin la seva estada faran una representació per a l'escola del poble i una altra per als adults i professionals a qui els interessi ensenyar la seva proposta. Com es pot veure, tothom hi surt guanyant.

Crec que el que proposo seria una manera intel·ligent d'optimitzar les activitats, al compartir despeses entre diversos estaments, i no només penso en els ajuntaments, parlo d'estats, ministeris, consells comarcals, diputacions,...

Es podrien establir convenis, també, amb escoles d'art, universitats, facultats de Belles Arts, Institut del Teatre.

Vull remarcar que aquest estament coordinador que representaria tots els equipaments de la zona, que donaria accés a determinades ajudes, etcètera, hauria d'estar adreçat únicament a professionals de les diferents branques artístiques o, potser també, a estudiants de nivells superiors o en fase avançada.

Remarco això de la professionalitat perquè massa sovint en el món cultural ens trobem un intrusisme que no s'acceptaria en cap altra àrea de treball, i poso sovint com a exemple que quan algun organisme públic ha de renovar, per exemple, la instal·lació elèctrica d'un despatx, és evident que no truca a cap conegut seu manetes perquè ho faci, si no que contracta un electricista professional. Doncs el mateix criteri s'hauria d'aplicar en qualsevol aspecte que necessiti la participació d'un dissenyador gràfic, un escultor, un director de teatre...

Sempre que puc aprofito per incidir en aquest aspecte, perquè no ajuda gens a la precarietat, ja de per si molt gran, dels professionals de les activitats culturals.

Continuant amb la meva proposta, el que caldria seria establir un calendari i dividiria la tasca d'aquest ens en tres fases:

Fase 1: fer la llista acurada dels equipaments existents en aquesta àrea, tant públics com privats, fet que permetria tenir una visió clara de mancances i forteses. Elaborar un cens d'entitats i un altre d'artistes, creadors, originaris de la zona, que hi hagin passat llargues temporades, en definitiva que hi tinguin una certa vinculació.

Fase 2: que podria avançar en paral·lel a la fase 1 i que consistiria a fer un estudi legal de les diferents normatives que regulen els col·lectius lligats a la cultura tant a França com a Andorra i Espanya. No ignoro que és d'una gran complexitat i que haurà de comptar amb l'assessorament de juristes.

Fase 3: un cop recollides totes les dades de les fases anteriors i que ens donarien una visió àmplia de les oportunitats, mancances... resumint, de la situació real d'aquesta àrea econòmica, en l'aspecte cultural, passar a crear un ens en el qual estiguin representats tots els sectors i que actui com a comitè de selecció i que coordini totes les activitats, les reguli i les prioritzï, segons uns estatuts que també s'haurien de formular.

Ernest Altés i Segura,
escultor, All (Cerdanya)

Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida

Joan MASSA i SARRADO

Ja al final d'aquesta 35a Diada Andorrana en el marc de la 54a Universitat d'Estiu de Prada us he de dir que he vingut principalment a escoltar l'experiència dels actors, ministres, alcaldes, alts funcionaris, ambaixadors, que coneixen directament l'actual cooperació transfronterera i els projectes i nous instruments de cooperació en curs.

Després d'escoltar aquesta interessant polifonia sobre la relació Andorra-Pirineus, la meua veu i la meua breu intervenció va dirigida a l'interior, a Andorra dins d'Andorra, als ciutadans d'Andorra que ens escolten i ens llegiran.

El gran mestre i filòsof Emili Lledó m'ensenyà -i ho dic amb les seves pròpies paraules-: *"Decimos o pretendemos decir con palabras la coherencia entre lo que pensamos, lo que hacemos y lo que somos"*.

Primera part

Pel títol ja ho podeu deduir. La meua aportació és una reflexió a l'actual debat del lloc d'Andorra en la molt complexa Europa d'avui. El Principat es vol lligar més estretament a la UE en aquests moments de seriosos desafiaments, quan la Unió actua forçant els tractats, com la negociació del Brexit, la compra centralitzada de vacunes o, ara últimament, la creació del Next Generation EU, un fons europeu finançat amb deute comú. L'actual invasió russa d'Ucraïna és avui un repte addicional. Dic això perquè Andorra, amb la negociació, ja final, de l'acord d'associació, ho fa en un moment en què la UE té, obertament, actuacions i pràctiques federalitzants. Que no se m'interpreti malament. Sempre he sigut europeïsta i lector d'Ortega y Gasset. Fa 50 anys vaig titular ja els meus primers articles *Andorra dins d'Andorra*, *Europa dins d'Andorra* i *Andorra dins d'Europa*. Una nova lectura d'aquell famós discurs d'Ortega a Bilbao l'any 1910: *"Regeneración es inseparable de europeización [...] Regeneración es el deseo, europeización es el medio de satisfacerlo. Verdaderamente, España es el problema y Europa la solución."* Als anys 70 Andorra era el problema i Europa, la solució. Sí, avui Europa

no viu el millor moment, té moltes goteres, com deia Ullastres aquells anys, però a fora plou a bots i barrals. Fora fa més fred, deia Fernández Ordóñez, fins i tot aquest proper hivern.

Dic "Tres Estats". Sobre això, avui, ja no hi ha dubtes. Vam destinar l'energia de la meua generació a assolir aquest objectiu: el Principat d'Andorra, un estat reconegut pels dos veïns, Espanya i França. Va costar, en idees, diàlegs, consensos i temps. En fou el resultat la Constitució de 1993, meta final de la reforma de les institucions andorranes, iniciada formalment l'any 1975 entre Coprínceps i Consell General. És la Constitució com a **punt d'arribada**, l'alta creació política més gran de la meua generació, en aquell moment que Andorra s'aturà, com fan tots els pobles quan pensen sobre si mateixos, quan pensen d'on venen i decideixen on volen anar. La gran conclusió de la nostra evolució política: un poble lliure amb un govern constitucionalment limitat. Andorra també va creure que l'organització de la comunitat política, d'acord amb els principis democràtics i constitucionals, era, sens dubte, la més civilitzada i la més avançada.

D'aquest resultat en celebrarem ja el 30è aniversari el proper any.

Crec, però, que els esforços de tothom, historiadors, economistes, sociòlegs, pensadors, polítics, parròquies altes, baixes i centrals..., hem de destinar-los ara a la Constitució com a **punt de partença**. A estirar aquell paràgraf del pròleg de la Constitució que diu: *"El Poble Andorrà [...] decidit a perseverar en la promoció de valors com la llibertat, la justícia, la democràcia i el progrés social, i a mantenir i enfortir unes relacions harmòniques d'Andorra amb la resta del món, i especialment amb els països veïns, sobre la base del respecte mutu, de la convivència i de la pau [...]".*

Especialment amb els països veïns. Som petits, molt petits. No ha d'estranyar que la Constitució parli dels països veïns, d'Espanya i França, en altres apartats de la Constitució. Per això la meua afirmació dels Tres Estats. Sí, som unes valls i, també, som un Estat. El poble andorrà així ho va voler, i Espanya i França foren els primers a proclamar-ho. Ho feren en signar el Tractat Internacional Trilateral que establí el marc de les relacions d'Andorra amb els dos estats veïns sobre la base del respecte a la sobirania, independència i integritat territorial d'Andorra. Res de nou, però. Hem pujat d'escala. Fiter i Rossell, al segle XVIII, hi dedicà diverses màximes en el *Manual digest* que es poden resumir en la 36: *"Portar-se les Valls amb igualtat, tant respecte a França com a Espanya; parlar bé i assistir a una i altra corona".* Es aquella *"gran i suma dependència de les dos corones -des dos Estats, diem avui- per lo comerç,..."*

De la Constitució com a punt de sortida, com a punt de partença, tenim avui la nova manera, el nou vestit de ser presents a l'exterior. És un canvi de paradigma. Andorra històricament es va salvar tancant-se en si mateixa i no fer soroll, passar desapercibuda. La pobresa hi ajudava. Des dels anys 60 del segle XX Andorra ja veu que, per salvar-se, ara s'ha d'obrir i donar-se a conèixer, parlar amb els veïns, sobretot quan Espanya demana formalment entrar al Mercat Comú. No és cap casualitat que els últims anys de la reforma de les nostres institucions siguin simultanis amb aquestes converses, les d'Espanya per entrar a la Comunitat Econòmica Europea i les d'Andorra per iniciar el primer contacte amb Brussel·les. Constitució, com a punt de partença, d'emergència.

No vull fer una llista d'aquestes sortides a l'exterior, però sí esmentar les grans portes per on Andorra va sortir i així ha entrat en la comunitat internacional:

- El Tractat d'unió duanera, del 28 de juny de 1990, ben negociat pel cap de Govern Josep Pintat i signat per l'Òscar Ribas i els dos Veguers -òbviament anterior a la Constitució-, però *"el primer conveni internacional que implicava un alt nivell de reconeixement de la sobirania i cal contemplar-lo com una primera fita envers la normalització del tràfic comercial entre Andorra i els nostres veïns"*, com el defineix Òscar Ribas en les seves Memòries.
- El Tractat de bon veïnatge, d'amistat i de cooperació entre el Principat d'Andorra, la República Francesa i el Regne d'Espanya, d'1 i 3 de juny de 1993. Ja és significatiu que aquest curt tractat d'11 articles s'iniciï dient: *"Prenent en compte la situació geogràfica particular del Principat d'Andorra..."* D'acord, ara bé, seria interessant analitzar la polisèmia de particular aplicada a Andorra.
- L'admissió del Principat d'Andorra a les Nacions Unides, el 28 de juliol de 1993, com l'estat membre número 184 de l'organització. *"Amb aquest acte s'ha tancat tot un secular procés de formulació jurídica que es va iniciar en els Pareatges, fa més de set-cents anys [...]. Som un Estat petit [...] en realitat som una vall i la vall és una forma de vida. És casa, aigua i habitatge i, per tant, una comunitat a la mida de la persona i de la família"*, digué Òscar Ribas, Cap de Govern, en el seu discurs.
- La porta "Andorra-Unió Europea". Amb el Tractat d'unió duanera del 1990 s'inicià un procés d'acostament d'Andorra a la UE. El professor Víctor Pou ha dividit aquest procés en tres fases: 1) De caràcter duaner i comercial, desenvolupat al voltant de l'acord de 1990, que està encara en vigor. Un bon acord. 2) La cooperació, com a objectiu negociador. Així, l'Acord de cooperació de 2004, l'Acord sobre fiscalitat de l'estalvi de 2004, la Declaració comuna d'intencions i l'article sobre els microestats recollit en el Tractat de Lisboa de 2004, i l'Acord monetari del 2011, primer pas cap al mercat interior europeu. 3) El nou Acord de fiscalitat del 2016, amb intercanvi automàtic d'informació. I l'actual negociació de l'acord d'associació, iniciat el 2015 i que es pot concloure el proper 2023, juntament amb Mònaco i San Marino. Andorra tancaria així el procés d'acostament a la UE per iniciar una fase estable i duradora.

Segona part

El futur d'Andorra descansarà sobre aquest pilar de l'acord d'associació a la UE i, així, poder participar en el mercat interior europeu. Andorra es lliga, definitivament, com diu l'economista Amadeu Petitbó, a la llibertat econòmica, les llibertats civils i polítiques, la seguretat jurídica, la llibertat de la societat civil per dur a terme els seus projectes en un context internacionalitzat i dins els límits que marca la llei.

Ja fa uns anys Acemoglu i Robinson van publicar *Per què fracassen els països. Els orígens del poder, la prosperitat i la pobresa*. A l'inici del llibre hi ha un capítol revelador: *"Tan a prop i, malgrat tot, tan diferents"*. Les diferències, diuen, cal buscar-les en les institucions, en les regulacions i en els diferents graus de llibertat a l'hora de prendre decisions en els camps polític i econòmic. Hi he pensat moltes vegades en comparar Andorra, l'Alt Urgell i l'Arieja, des del anys 40 fins avui dia.

Oberts a Europa s'obren noves possibilitats. Landry Riba, Secretari d'Estat per a la UE, ja ens ha parlat del rol de l'acord d'associació d'Andorra a l'espai pirinenc i Andreu Jordi, Director d'Afers Bilaterals i Secretari de l'Organisme Andorrà de Cooperació Transfronterera, ens ha

presentat l'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus. Maria Ubach, Ministra d'Exteriors, ens ha explicat la projecció de futur que podem donar a aquesta àrea funcional en ser un nou instrument de cooperació transfronterera.

Estem parlant de l'àrea funcional de proximitat, el programa Poctefa, l'acrònim que vol dir Programa Operatiu de Cooperació Transfronterera Espanya-França-Andorra, el programa europeu de cooperació territorial creat per fomentar el desenvolupament sostenible del territori fronterer entre els tres països. L'hem d'aprofitar. Dins dels reglaments Feder i Interreg, com tots sabem, això vol dir suport financer comunitari destinat des de Brussel·les a reforçar la integració econòmica i social d'aquesta zona. Es tracta de cofinançar projectes de cooperació transfronterera dissenyats i gestionats pels actors d'aquesta àrea funcional. De les cinc àrees funcionals, Andorra forma part tècnicament de l'àrea funcional Territori de Muntanya de la Zona Est. La Comissió Europea aprovarà aquest setembre la versió final del programa Poctefa 2021-2027. He llegit la versió inicial d'aquest programa en l'objectiu de promoure el desenvolupament socioeconòmic sostenible d'aquesta zona en l'era post-covid-19. El programa es divideix en tres àmbits, clau en el territori, per afavorir la dinamització empresarial, la renovació demogràfica i l'acollida turística. Els àmbits són:

1. Pol territori de salut.
2. Pol d'especialització en esport i turisme actiu a l'aire lliure.
3. Pol de dinamització econòmica.
4. I temàtiques transversals: sobre la mobilitat i sobre la connectivitat.

No entro en el detall. Ho podeu consultar a *Interreg Poctefa. Àrea Funcional Montaña Zona Este* de la Unió Europea.

Tercera part

Estem a la fase decisiva de la negociació de l'Acord d'associació d'Andorra amb la UE. L'acord es pot tancar el segon semestre del proper any 2023 sota la presidència espanyola del Consell de la UE. Aquesta és la voluntat europea i aquesta ha de ser també la voluntat andorrana. Som a la recta final d'aquesta llarga negociació. La UE valora que els països de l'Europa Occidental que no són membres de la UE comparteixin la mateixa política davant els reptes actuals comuns. Aquesta és també la voluntat política d'Andorra. Ens queden divuit mesos. Confio i desitjo que, per fi, tanquem l'Acord. Aquella realitat històricament tan andorrana i aquell terme políticament tan andorrà que són *les especificitats* desitjo que arribi a ser, també, una realitat i un terme jurídicament europeu, en ser les excepcions andorranes justificades i proporcionades en el seu abast i durada. Això voldria dir que Andorra hauria finalment exercit aquell principi que Enrique Barón, Josep Borrell i José María Gil Robles ens aconsellaven per negociar amb la UE, a la sala del Prat del Roure, un 17 de setembre de 2015: *"A Bruselas hay que ir llorados."* Un consell útil. Si hem de plorar, millor fer-ho a casa. D'altra banda, estem dins del programa europeu Poctefa en la seva Àrea Funcional de Muntanya de l'Est.

Andorra, com va fer amb la Constitució, especialment si l'acceptem com a gran punt de partença, ha de pensar en gran i mirar lluny i tornar a pensar sobre si mateixa. Ja està oberta al món, sobretot a la UE, i des d'aquesta relació tancar definitivament la reflexió sobre l'actual

model econòmic, aquella dita popularment “*Constitució econòmica*”, que no va ser possible mentre fèiem la Constitució política. Ara és un bon moment. Cal, com llavors, a l’interior d’Andorra, parlar i parlar, de tots amb tots, i tornar a posar, dins la societat i sobre la taula, una metodologia de presa de decisions molt més concertada entre totes les institucions, tots els actors polítics, econòmics i socials. És a dir, fer política: crear un nou marc de consens. Recordem, si hem de plorar, que és millor fer-ho a casa. D’aquesta manera podrem albirar i percebre, com ensenya el teorema de Jeff Bezos, quins són els canvis que es produiran els propers deu anys i, a la vegada, entreveure i reconèixer també quines coses no canviaran en la pròxima dècada.

Acabo. La sostenibilitat ha de ser el valor bàsic i prioritari del desenvolupament d’Andorra. No oblidem que hem sigut, som i serem un territori de muntanya i la muntanya és el territori on vivim. No ens podem limitar a ser només un espai de lleure. Vivim dins d’Andorra. Hi som ciutadans, no hi som turistes. Ha de continuar sent la pàtria i el territori dels nostres fills i nets. Al segon llibre de la *República* de Plató hi ha un text etern: “*La ciutat neix perquè es dona la circumstància que cap de nosaltres es basta a si mateix. Partint d’aquest principi, es funda la ciutat*”.

Joan Massa i Sarrado,
ex-secretari del Copríncep Episcopal i filòsof

De l'Acord de cooperació a l'acord d'associació: l'espai pirinenc, una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns

Juli MINOVES i TRIQUELL

Agraïxo molt a la Societat Andorrana de Ciències la seva invitació a debatre amb altres conferencians del Pirineu el tema de l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus en aquesta diada andorrana anyal a Prada de Conflent. Hi vaig participar per primera vegada fa 31 anys amb una contribució sobre el futur internacional d'Andorra, abans de la Constitució.

Agraïxo també a la presidenta de la SAC, Àngels Mach, que es desplaçés a Barcelona fa dos mesos pel meu discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres. En aquell discurs/estudi vaig donar la meua visió, des del punt de vista del negociador, dels acords del 2004 amb la Unió Europea. Recordo de manera més important la inclusió d'un paràgraf especial sobre els petits estats al text constitucional europeu que després s'ha retrobat al Tractat de la UE, l'Acord sobre la fiscalitat de l'estalvi, el passatge dels andorrans per les fronteres europees, l'Acord de cooperació i l'obertura de negociacions sobre l'euro andorrà. En matèria de l'Acord de cooperació en vigor entre Andorra i la UE, -que potser és el que ens interessa més avui- vaig fer en aquell discurs una menció especial a l'espai pirinenc anàleg a l'espai alpi. Voldria llegir aquí l'article 7 de l'Acord de cooperació que vam firmar a Brussel·les l'any 2004, en el seu article 7:

"Article 7

Política regional

Les parts contractants, de conformitat amb la seva legislació respectiva, convenen reforçar la seva cooperació regional, inscrivint-se en l'esperit de la política de cooperació transfronterera, transnacional i interregional de la Comunitat Europea.

Amb aquesta finalitat, es preveuen les vies d'acció següents: l'estudi d'un enfocament concertat per al desenvolupament de les regions situades a la frontera entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Europea amb la finalitat de promoure una política de l'espai pirinenc anàloga a la política de l'espai alpi. En aquest esperit, la Comunitat Europea proposarà al Principat d'Andorra associar-se a programes futurs del tipus Interreg en les

mateixes condicions que d'altres països tercers; l'organització de visites, intercanvis de funcionaris o d'experts, amb vista a explorar les possibilitats de cooperació; l'establiment d'una cooperació en l'àmbit de la política de la muntanya, inspirant-se en la política comunitària que té com objectiu assegurar la continuïtat i la sostenibilitat de les explotacions agrícoles, el desenvolupament econòmic i la preservació de l'espai natural".¹

El professor Víctor Pou escrivia després de la signatura de l'Acord: *"La promoció d'una política de l'espai pirinenc constitueix un dels grans encerts de l'Acord. Aquesta política es podrà inspirar en la ja existent de promoció de l'espai alpi".²* Jaume Saura, professor a la UB, destacava, en un informe sobre l'acord de cooperació que *"la cooperació entre regions transfrontereres és un dels instruments que la Comunitat emprà per assolir l'objectiu d'interdependència i de creixement econòmic. Andorra està situada entre dos països comunitaris, separats pels Pirineus. Aquesta serralada, que durant segles ha estat una frontera natural entre espanya i França hauria de constituir ara, per virtut de la seva pertinença a la Unió, un espai de trobada. I en aquest nou espai de trobada s'hi troba el Principat, que no pot quedar al marge de les polítiques de desenvolupament pirinenc que es puguin endegar des d'Europa. En aquest sentit, les vies d'acció que proposa l'Acord tenen especialment en compte la sensibilitat andorrana envers el seu medi físic: es parla d'una política de l'espai pirinenc, d'una política de muntanya, etc. A més, la referència als programes 'interreg' sembla especialment significativa i permetrà a Andorra participar en programes europeus d'aquest tipus, amb finançament conjunt del Principat, la Unió i els països veïns".³*

Ha estat així en els anys transcorreguts des de la signatura de l'acord? En aquesta mateixa Universitat d'Estiu l'any 2017 -jo no hi vaig poder ser però n'he llegit el conjunt de conferències que s'hi van fer, com la de la Ministra Maria Ubach aquí present- Ramon Copons assenyalava l'augment significatiu de la participació d'Andorra en projectes de cooperació des de la signatura de l'acord, començant per Poctefa 2007-2013 i la Comunitat de Treball dels Pirineus CTP.⁴ També al Secretari d'Estat Landry Riba, que avui hem escoltat i en unes converses que vaig mantenir amb ell el mes de maig, *"li sembla notable que s'hagin realitzat la gran quantitat de 45 projectes amb Andorra en el Programa Interreg Poctefa entre 2014 i 2020 al qual pot accedir Andorra gràcies a l'Acord de cooperació del 2004".⁵* Avui també m'ha semblat sentir que s'ha obert per a Andorra el programa Life. Per tant, l'Acord de cooperació de l'any 2004 va donar un marc jurídic que, com ha dit en Joan Massa, Andorra tarda temps a digerir però que, a poc a poc, a mesura que les entitats andorranes han vist que podien treure profit d'algunes coses, s'han creat programes, i entre 2014 i 2020 s'han realitzat 45 projectes.

Què és l'espai alpi?

El programa Espai Alpi Interreg finança projectes de cooperació a través de les fronteres de set estats alpins (Àustria, Alemanya, França, Itàlia, Eslovènia, Suïssa i Liechtenstein). El programa interpel·la autoritats públiques a escala nacional, regional i local, institucions d'ensenyament superior, empreses, organitzacions de suport a l'emprenedoria, ONG i associacions, i sosté projectes que desenvolupen solucions transnacionals per a reptes

L'objectiu per aquesta àrea funcional és *"la promoció socioeconòmica dels Pirineus, adaptant-la a la nova situació post covid-19"*.¹⁰ Es preveuen tres pols per centrar l'estratègia dels programes:

1) pol territori de salut; 2) pol d'especialització en esport i turisme actiu a l'aire lliure, i 3) pol de dinamització econòmica, a més de temàtiques transversals sobre la mobilitat i sobre la connectivitat.¹¹

Després d'haver fet un repàs sobre el marc al qual avui ens referim, farà algunes

Reflexions a l'entorn de l'àrea funcional de muntanya est i l'espai pirinenc.

L'aproximació en àrees funcionals al si de la Unió Europea, que permetin crear barreres administratives amb objectius de desenvolupament sostenible, és certament un bon projecte per agilitzar la capacitat de planificació i implementació d'inversions, projectes i serveis transfronterers. Andorra pot beneficiar-se'n i beneficiar el seu entorn amb àrees funcionals ben creades per aprofitar la seva capacitat de pol econòmic de creixement. Recordem que les àrees funcionals no són exclusives: algunes de les de Poctefa 2021-2027 s'entrelliguen en algunes parts del territori.

1. Calen estudis econòmics nous que analitzin i expliquin bé els fluxos socioeconòmics entre Andorra i el seu entorn. L'any 2005 vaig demanar al professor Víctor Pou que coordinés un estudi d'aquest tipus. La segona part d'aquest estudi, efectuada pel professor andorrà Antoni Calvó i Armengol, Una aproximació a la balança de fets i pagaments del Principat d'Andorra, és digna de ser recordada i emulada: va demostrar de manera clara i amb xifres -i cito en Toni-, *"el rol motor i vital de l'economia andorrana per a les economies regionals que envolten el país"*.¹² Com ha esmentat el professor Joan Becat abans, és molt important que coneguem les xifres, i aquest estudi del 2005 n'aportava. Ho recordava en la meua intervenció recent a la RACEF i cal tornar-ho a posar sobre la taula avui: en paraules de Calvó, Andorra és al centre d'una taca d'oli de la prosperitat: *"com una taca d'oli, la renda generada localment en aquest pol [andorrà] d'intensa activitat local sobreix els seus límits geogràfics i es distribueix a totes les regions veïnes"* en una quantitat que Calvó, el 2005, estimava en poc més de mil milions d'euros en la banda d'alta de la forquilla que proposava.¹³ En aquest estudi Marta Pallarès, que abans ha parlat, destacava també el cas particular de la Seu d'Urgell i àrea d'influència en l'impacte socioeconòmic d'Andorra a les comarques veïnes. Per mi és molt important que per argumentar d'una manera clara què pot fer Andorra amb els seus veïns necessitem tenir estudis moderns en l'àmbit econòmic. Hi és encara aquesta taca de prosperitat? Si hi és, com s'avalua i vers on va? Aquell estudi del 2005 em va servir molt per dialogar amb els nostres veïns perquè hi ha molts tòpics sobre això: la prosperitat andorrana és un joc de suma zero, zero-sum game, o és un joc de suma positiva, positive-sum game? El que vam demostrar en aquest estudi és que era un joc de suma positiva i important. Sobre la base d'aquests estudis actualitzats, possiblement sobre la metodologia emprada el 2005, es veurà molt més clar quines són les necessitats d'Andorra i el seu entorn per assegurar i potenciar encara més aquesta prosperitat compartida, en un joc de suma positiva.

2. Sembla plausible pensar en una àrea funcional més centrada en l'entorn immediat d'Andorra com a nucli urbà dins l'entorn de muntanya. En aquest sentit Andorra i la zona de la Seu d'Urgell podrien constituir una àrea funcional urbana de desenvolupament sostenible

amb xarxes de comunicació i una interrelació molt més intensa. Ja hem vist, per exemple, com l'accés a una infraestructura d'aeroport, important per a Andorra, ha passat amb una col·laboració amb la zona veïna. A més, una de les característiques importants d'Andorra és la seva realitat urbana, com ha remarcat Joan Becat. Es podria concebre que Andorra estigués integrada en dues àrees funcionals, una de més àmplia, la zona de muntanya est, que ara ja hi és per aquest període 21-27, i una de més urbana aprofitant la proximitat de les dues conurbacions principat d'Andorra-la Seu d'Urgell i el seu entorn, concebudes com a no excloents sinó complementàries. Aquesta possible zona funcional urbana hauria de gaudir, primer de tot, d'un mapa socioeconòmic per entendre bé quins son els "reptes interjurisdiccionals de desenvolupament clau", una mica com s'està fent en el projecte conjunt de la Comissió Europea i del Banc Mundial en un projecte pilot de millora de les àrees funcionals a la UE.¹⁴ Potser el Cerni Escalé, aquí present, el coneix aquest projecte vista la seva tasca en aquest organisme. El Banc Mundial està ajudant a concebre aquestes zones pilot.

3. Dins de l'Àrea Funcional de Muntanya est també és potser concebible treballar en un espai funcional que alguns poden nomenar, com és el títol d'aquesta trobada, Andorra-Pirineus que concentri esforços en una zona Andorra-França-Espanya més prospera. Vaig llegir l'Antoni Pol l'altre dia al diari que al seu parer podria tenir un abast d'unes 300.000 persones. La nomenclatura dels espais funcionals és una nomenclatura relativament nova.

4. La promoció, més enllà de les àrees funcionals, d'una política de "l'espai pirinenc" anàloga a la de "l'espai alpi" com determina ja l'acord de cooperació existent, que en el concepte del negociador andorrà, Landry Riba, podria ser molt positiu.¹⁵ La crisi de la covid-19 mostra que hagués estat molt bo per a Andorra emmarcar-se en aquest espai pirinenc, que hauria permès una cooperació molt més intensa pel que fa a infraestructures de salut amb les regions veïnes de França i d'Espanya. Es preveu que l'Acord de cooperació, així com la unió duanera existent, migrin al nou acord d'associació en curs de negociació. El professor Jean-Claude Berthélémy, de la Sorbona, ja albirava la importància per a Andorra d'aquesta inclusió de l'espai pirinenc en l'Acord de cooperació del 2004. Escrivia: *"L'article 7 sobre la política regional (...) introdueix una innovació important, que és la promoció d'un objectiu de política de l'Espai Pirinenc, comparable a la política de l'Espai Alpi aplicat per la Unió Europea amb els veïns afectats. (...) El Principat d'Andorra haurà d'aportar la seva contribució financera a aquests programes, com ho fan els estats tercers associats a la Comunitat Europea en el marc de la política de l'espai alpi. N'obtindrà, però, grans beneficis, ja que no es pot dur a terme cap política de condicionament del territori de muntanya sense cooperar amb les diferents regions interessades"*.¹⁶ El professor Maresceau, director de l'Institut Europeu de la Universitat de Gant, coincidia en aquesta apreciació.¹⁷ Esmentem tanmateix que les negociacions en curs fan més complexa l'aplicació d'alguns d'aquests marcs existents.

Conclusió

Sempre he mantingut que l'assoliment dels objectius de política exterior d'un estat són en un marc de continuïtat i construcció successiva sobre allò que s'ha aconseguit abans, quan l'estat està madur per a nous passos. En Joan Massa ens ha recordat avui que l'estat andorrà agafa temps per fer aquests passos. L'article 7 de l'Acord de cooperació entre Andorra i la

Comunitat Europea del 2004 ha demostrat, vista la creixent i molt important participació d'Andorra en els diferents Poctefa, la importància d'haver assolit aquesta base jurídica. El seu desenvolupament ha estat progressiu, lent al principi però destacat després. És una base jurídica sòlida que, un cop migrada a l'acord d'associació en curs de negociació, pot donar encara molt més de si, en el desenvolupament de l'objectiu final d'un espai pirinenc anàleg a l'espai alpí. La definició present i futura d'àrees funcionals, potser més d'una, possiblement en algun cas posant èmfasi en la urbanitat d'Andorra, com a instrument innovador interregional i transfronterer al si de la UE, també s'espera que pugui contribuir a consolidar la taca de prosperitat que constitueix Andorra envers les regions veïnes en un win-win recíproc desitjat. Això sempre dins de la perspectiva verda i sostenible que ha de ser el marc de qualsevol projecte conjunt. Es necessiten estudis econòmics actualitzats de les interaccions econòmiques d'Andorra al seu entorn per assentar polítiques de cooperació efectives, que assenyalin els punts forts i les mancances, una mica com van fer al seu dia Pou, Calvó i Pallarés. La capacitat de finançament del Principat d'Andorra en aquestes qüestions no deixa de ser clau i Andorra haurà de poder discernir quins programes europeus són assequibles i quins no en una anàlisi cost-benefici.¹⁸ Estem, però, en un moment molt bo per reflexionar a l'entorn d'aquestes qüestions, primer perquè tenim l'experiència fins ara favorable de desenvolupament de l'acord de cooperació en aquest sentit, segon perquè estem enmig d'una negociació amb la UE on Andorra ha de definir les seves prioritats i perspectives en el marc de les innovacions que la UE està ella mateixa aportant a la seva política regional, i tercer perquè, com explica Dario Battistela de l'IEP de Bordeus, *"la realitat [en les relacions internacionals] no es resumeix en una construcció principalment discursiva, però una predicció, un cop emesa, incideix en la realitat anunciada"*.¹⁹ La SAC en les seves jornades andorranes fa molts anys que fa realitat aquesta darrera afirmació.

Juli Minoves i Triquell,

doctor en Ciències Polítiques per Yale, professor i Director del International Studies Institute de la ULV, Califòrnia, i acadèmic de la RACEF. Diplomàtic i ex-ministre (1993-2009)

Notes

- 1- Butlletí Oficial del Principat d'Andorra, "Proposta d'aprovació del 21-2-2005 de la ratificació de l'Acord de cooperació entre el principat d'Andorra i la Comunitat Europea". Any 17 Núm 25 (23 de març de 2005) at <https://www.bopa.ad/bopa/017025/Pagines/3BE06.aspx>
- 2- Veure VICTOR POU, *Els nous acords Andorra-Unió Europea – El segon període del procés d'acostament del Principat d'Andorra a la UE. De la fase duanera a la fase de cooperació* (Andorra la Vella: Crèdit Andorrà, 2006), 112.
- 3- JAUME SAURA, Informe sobre l'Acord de Cooperació entre la Comunitat Europea i Andorra a Centre de Recerca d'Afers Exteriors. Els acords polítics amb Europa 2001-2005 (Andorra la Vella: Ministeri d'Afers Exteriors, 2005), 45.
- 4- Veure RAMON COPONS I LLORENS, "L'Institut d'Estudis Andorrans i els projectes europeus de cooperació: una reflexió sobre la participació andorrana en programes europeus" a Societat Andorrana de Ciències, *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea* (Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències, 2018) 96-97.
- 5- Veure JULI MINOVES I TRIQUELL, *Andorra, Estado de Europa* (Barcelona: Real Academia de Ciencias Económicas y Financieras, 2022), 55.
- 6- Veure <https://www.alpine-space.eu/about-us/what-is-the-interreg-alpine-space-programme/>
- 7- Veure https://ec.europa.eu/regional_policy/fr/funding/erdf/
- 8- Veure https://www.poctefa.eu/wp-content/uploads/2022/04/ANEXO-7_POCTEFA_Area-Funcional-monta%C3%B1a-zona-Este-ES.pdf
- 9- *Ibid.*, 3.
- 10- *Ibid.*, 4.
- 11- *Ibid.*, 4-8.
- 12- ANTONI CALVÓ I ARMENGOL, "Una aproximació a la balança de fets i pagaments del principat d'Andorra" a VICTOR POU (coordinador), ANTONI CALVÓ ARMENGOL I MARTA PALLARÉS, *La Balança de Fets i Pagaments del Principat d'Andorra* (Andorra la Vella: Centre de Recerca d'Afers Exteriors CRAE, 2005), 64.
- 13- *Op. Cit.*, 80.
- 14- Veure https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2022/06/28-06-2022-pilot-project-functional-areas-in-the-eu : "The European Commission and the World Bank launched a pilot project to improve functional area approaches in the EU. The 'Functional areas in the EU, crossing administrative boundaries for green transition and sustainable development' project aims to strengthen the capacity of participants to plan and finance investments and services across jurisdictional boundaries for green transition and sustainable development".
- 15- MINOVES TRIQUELL, *op. cit.*, 55.
- 16- JEAN-CLAUDE BERTHÉLÉMY, "Informe sobre el projecte d'Acord de Cooperació entre la Comunitat Europea i el Principat d'Andorra" a Centre de Recerca d'Afers Exteriors. Els acords polítics amb Europa 2001-2005 (Andorra la Vella: Ministeri d'Afers Exteriors, 2005), 56.
- 17- MARC MARESCEAU, "Informe sobre el projecte de l'Acord de cooperació entre la Comunitat Europea i Andorra" a Centre de Recerca d'Afers Exteriors. Els acords polítics amb Europa 2001-2005 (Andorra la Vella: Ministeri d'Afers Exteriors, 2005), 50.
- 18- Veure MINOVES-TRIQUELL, *op. cit.*, 56: "Evidentemente la participación en programas implicará costes para Andorra, algunos asumibles como por ejemplo "Creative Europe" donde la participación de Andorra se cifra aproximativamente en 490.000 euros, o algunos mucho más costosos como el programa de investigación e innovación "Horizon Europe" que podría llegar a varios millones de Euros y por lo tanto sería muy difícil de asumir en su totalidad".
- 19- DARIO BATTISTELA, *Théories des relations internationales*, 3ème edition (Paris: SciencesPo Les Presses, 2009), 602.

L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització, també

Antoni POL i SOLÉ

1- Una de les especificitats històriques andorranes més important i més desconeguda és la de la complementarietat

Desconeguda per a la majoria per ser en el fons contradictòria amb la visió simplificada que es té d'Andorra, petita i aïllada al Pirineu est occidental i tancada políticament en si mateixa, per un parell de claus en mans dels Coprínceps, davant un joc d'equilibris constants entre França i Espanya.

Andorra no existiria si no s'hagués sostingut, des de sempre, en el seu entorn més immediat. I ho testimonien, en l'escrit, especialment els darrers mil anys d'història.

Andorra ha estat necessàriament oberta econòmicament als seus veïns, per la seva dependència de l'exterior pel que fa a tot tipus de recursos.

Les condicions geogràfiques, orogràfiques, climàtiques l'han situada en una marginalitat com la major part dels territoris pirinencs i a Andorra una mica més encara, per la seva petitesa i les seves condicions d'independència política.

Per tant, la cooperació institucional indirecta dels, primer Consenyors i, després Coprínceps, sempre ha estat reforçada amb França i amb Espanya, per la seva relació directa amb aquests.

Com també hi ha hagut una relació directa econòmica en el dia a dia amb cadascun dels veïns territorials a l'exterior de les set parròquies, que han estampat en l'ADN andorrà una condició o qualitat de relació econòmica amb l'exterior permanent, mentre s'establia alhora i igualment un tancament polític en sentit invers, atesa la situació política d'Andorra entre 1278 i 1993.

En resum, la complementarietat històrica de relació i cooperació amb l'entorn exterior ha estat evident i indispensable per a la supervivència d'Andorra.

Aquesta s'ha vist forçada per:

- la petitesa territorial,
- la petitesa poblacional,

- per ser un país d'alta muntanya,
- per tenir una posició geogràfica marginal.

I s'ha conformat a través d'una història mil·lenària que ha cooperat per complementar-se contínuament amb el seu entorn:

- començant amb una de les seves principals institucions, el Copríncipat, amb un senyor a la Seu d'Urgell i l'altre a Foix,
 - amb la neutralitat institucionalitzada amb els veïns,
 - amb els drets i privilegis concedits i renovats pels Coprínceps,
 - amb les franquícies i privilegis atorgats i renovats per la corona d'Aragó i els regnes de França i d'Espanya,
 - amb una interrelació econòmica, social, cultural i religiosa històrica amb tots els territoris veïns,
 - sent país de pau i d'acollida en guerres entre veïns,
 - sent un país pobre ahir i benestant avui, però sempre dependent dels veïns i dels dos alhora.
- Aquesta complementarietat s'ha produït en dues escales: la local-regional i l'estatal.

2- La Constitució ha aportat ser un estat i amb ell, la capacitat de negociar i signar un Acord d'associació amb la Unió Europea que comporta una nova escala de relació

La Constitució de 1993 no ha canviat de la nit al dia aquesta dependència exterior i condicions intrínseques al fet andorrà, perquè, a més de polítiques (havent-se assolit una continuïtat històrica), són geogràfiques, orogràfiques i climàtiques. Però sí que ha permès incorporar una nova escala de relació, la internacional i d'aquesta amb la Unió Europea.

Avui, a Andorra, gairebé tothom ha entès que aquesta dependència hi és i la complementarietat s'ha de, no només, mantenir, sinó també reforçar i s'ha escollit la via de l'obertura econòmica, que suposa la relació institucional amb la nova escala, la del món.

Per tant la complementarietat continua tenint sentit en el present i el continuarà tenint en el futur si es vol continuar existint com a andorrans, és a dir la independència i caldrà continuar preservant l'equilibri amb l'exterior, com històricament ha estat.

I amb l'Acord d'associació amb la UE hi ha una oportunitat històrica d'emmarcar jurídicament aquesta complementarietat històrica per preservar-la i potenciar-la cap al futur en sintonia als objectius de la UE i de la inevitable globalització, en els tres nivells o escales de relació, el local-regional, l'estatal i el mundial.

3- Els efectes de les fronteres precisades en els darrers 400 anys entre França i Espanya, i amb Andorra, han perjudicat aquestes relacions mil·lenàries de cooperació reforçada entre veïns a escala local i regional

El Tractat dels Pirineus (1659), la guerra de Successió d'Espanya (1714), el Tractat de Baiona (1856-1868), l'Acord duaner d'Andorra amb la UE (1989), el reconeixement com a estat d'Andorra (1993), l'Acord de cooperació d'Andorra amb la UE... han anat tancant i dificultant les relacions entre veïns, sobretot jurídicament.

Del 1993 ençà, qualsevol cooperació amb els territoris veïns s'ha tornat molt més complicada de dur a terme que no pas el que havia estat abans.

4- Hi ha quatre grans nivells o escales de relació europea, tres dels quals, l'europeu (quart), l'estatal (tercer) i el regional (segon) estan desenvolupats i consolidats jurídicament des de fa molts anys

El quart, el nivell europeu, amb les seves institucions generals integrant tots els estats formant la UE i les seves relacions, ja sigui amb els propis estats integrants o amb estats tercers com Andorra, té el seu marc i la seva experiència desenvolupada des de la seva creació tot i que li queda encara molt camí a fer.

El tercer, el nivell estatal o de relació entre els estats integrants la UE o amb altres estats com Andorra bilateralment, també disposa del seu marc.

El segon, el nivell regional, ha desplegat, en el cas pirinenc la Comunitat de Treball dels Pirineus des del 1982, desenvolupada imitant l'experiència alpina més avançada, igualment un marc propi ben establert.

Les àrees o zones funcionals establertes en el darrer programa Poctefa per al 2021-2027 preveuen les parts en què es vol dividir aquest nivell regional, en el nostre cas els territoris integrats a la Comunitat de Treball dels Pirineus, la de l'oest, la del centre, la del territori de muntanya est, la de l'espai català transfronterer i la del litoral est.

Mapa Interreg-Poctefa

Però hi ha un primer nivell, el plurilocal, que no s'ha desenvolupat, només en alguns punts aïlladament i ocasionalment, a través de comunitats de projectes, però no tot el que pot donar de si, i en tot cas, ara és el moment del seu desenvolupament, però atenent a una escala que no sigui regional i pugui entendre's plurilocal amb un màxim o topall de 250.000-300.000 habitants.

I per tant, seria una de les parts en què caldria i hauria de poder-se dividir una àrea o zona funcional establerta regionalment i poder així considerar-se una subàrea en el nivell plurilocal, reconeguda com a espai i en el nostre cas, l'Espai Funcional Andorra-Pirineus.

El nivell plurilocal és el més proper i el que permet arribar directament i amb més contingut al ciutadà.

El desencís pel projecte europeu, per part de molts ciutadans europeus, es pot justificar en part en no haver pogut encara arribar a aquest nivell, visible i palpable per al ciutadà.

Amb la globalització el món ha incorporat amb contundència una nova escala global i ha obligat necessàriament a corregir i augmentar la visió de l'activitat dels territoris en almenys un augment d'escala per poder-los entendre operatius.

Així, per resoldre els problemes en el nivell local cal atendre i tenir en compte el nivell superior, el plurilocal, i per fer-ho en aquest nivell cal atendre el regional i per fer-ho en aquest, l'estatal, i per fer-ho en aquest, el continental i finalment per fer-ho en aquest, el mundial.

5- La globalització ben entesa comença pels veïns

Per una qüestió de territorialitat i complementarietat històrica i si es vol ser sostenible, la globalització ha de passar pels veïns per sustentar-se sòlidament en una primera escala bàsica que és fonamental per a poder encaixar un territori en una globalització equilibrada i holística, on puguin cabre totes les parts en els diferents nivells.

La unió ben emmarcada a través de la cooperació, juntament i seguint el concepte de la complementarietat, com a principi rector entre els territoris, ofereix una via clara a seguir, de desenvolupament conjunt al qual la mundialització ens està portant, ens agradi o no, i si no volem quedar abandonats, desequilibrats i marginats.

I per tant, des de cadascun dels territoris, el primer llindar, o nivell, en el qual ens hem de saber emmarcar adequadament és amb el dels veïns del nostre entorn.

I per fer-ho bé ho hem de fer en confluència a l'àrea funcional que es troba per sobre, en el nivell regional.

Però no es pot passar directament cap aquest sense passar prèviament per un nivell plurilocal de cooperació reforçada o de complementarietat estructurada, una subàrea o subzona funcional dita espai, més concret i a l'abast d'una gestió directa des del territori.

6- L'Àrea o Zona Funcional Pirineus Est

Una àrea o zona funcional, en la definició donada el 2020 pel nou programa Poctefa per als anys 2021-2027, és *"una àrea o zona amb alt grau d'interaccions i interdependències en les quals és necessari actuar simultàniament en diferents sectors, buscant un desenvolupament territorial integrat per afrontar els reptes de futur a través d'estratègies integrades"*.

Però cal tenir en compte i entendre alhora els quatre nivells de desenvolupament, l'europeu, l'estatal, el regional i el plurilocal.

L'àrea o zona és massa gran i ultrapassa el local i el plurilocal.

La seva extensió incorpora una complexitat que no pot ser resolta en el nivell plurilocal i per tant ha de subdividir-se en parts gestionables i assumibles des del territori, des de baix cap a dalt i no al revés.

El contingut de sectors o àmbits de cooperació possible haurien de ser certament els ja continguts en l'Acord de cooperació del 2005, malauradament no desenvolupats, en no disposar els territoris implicats dels organismes i de les eines per poder-ho fer. Això mostra com n'és de complex el tema, com l'escala i l'amplitud és important i com cal fer un pas més enllà i aconseguir un emmarcament jurídic de més contingut i detall.

Així, els temes de l'Acord de cooperació són:

- desenvolupament econòmic,
- infraestructures,
- polítiques de muntanya,
- polítiques d'espai pirinenc,
- administracions públiques,
- medi ambient pirinenc,
- conservació del patrimoni arquitectònic,
- promoció del patrimoni cultural,
- recerca transfronterera en història, arts i llengües.

Però també ens cal anar més enllà per fer front als reptes de futur que ja són presents, com el treball transfronterer, les pandèmies, el canvi climàtic, la transició energètica, la sostenibilitat del desenvolupament, la globalització, l'envelliment i la immigració, etc.

I ampliar els aspectes de cooperació als àmbits social, sanitari, educatiu i altres, amb una visió estratègica per afrontar els propers cinquanta anys.

I no només establir-ne els continguts, sinó dotar-se dels organismes de gestió, capaços de tirar endavant aquesta cooperació, i de les eines adequades per treballar en un món obert, extractor, competitiu, accelerat i globalitzat.

7- L'Espai Funcional Andorra-Pirineus (EFAP)

Aquesta és la talla adequada, la plurilocal, si es vol realment tenir alguna possibilitat de reanimar els territoris abandonats o de difícil activació després d'haver estat marginats pel canvi de model d'ocupació del territori, esdevingut a la segona meitat del segle xx amb la substitució del model colonitzador pel model globalitzador.

Siguin terres d'alta muntanya o de plana, més pobres o més fèrtils, la globalització, amb unes noves regles, està fent estralls en tots els estats europeus grans, Alemanya, Polònia, França, Espanya... i buida grans extensions de territori.

Només aquest canvi de model pot explicar el fenomen iniciat després de la Segona Guerra Mundial, amb la norma imposada pels vencedors d'obertura de tots els mercats econòmics nacionals i final de la colonització als territoris de l'Àfrica i arreu on en quedaven.

Però el disseny d'aquestes subàrees o espais ha de ser acurat.

Cal que hi hagi dins seu uns nuclis o pols importants que puguin tensar el territori al seu entorn i fer-lo funcionar, i cal a més comptar com a mínim amb un pol dinamitzador del conjunt que aporti alguna singularitat que no tenen els altres i suposi un complement al conjunt notable.

En el cas dels territoris de l'Alt Urgell, Andorra, l'Aran, l'Arieja, la Cerdanya, el Pallars Sobirà i els Pirineus Orientals, no en totalitat sinó en una part d'ells, per determinar i modificar

evolutivament, es pot articular un espai funcional, ja que comparteixen semblances diverses, activitats i objectius, i es poden complementar en tota una sèrie de funcions i recursos.

La creació d'aquests espais són una evident oportunitat per als territoris integrants de poder participar a dotar-se d'eines i dissenyar una contenció als efectes desintegradors i negatius de la globalització sobreposada i aplicada sense cap constreyniment o canalització.

Complementarietat històrica com a especificitat i espai funcional per encaixar sòlidament i equilibradament en la globalització es troben, tot i partir d'orígens diferents i confirmen que aquest és el millor camí de cara al futur.

8- La globalització com a nou model d'ocupació del territori

En els darrers 75 anys s'ha passat del model colonitzador al model globalitzador, com a model dominant d'ocupació del territori arreu del món.

De manera general i simplificada sembla que només han existit aquests dos models humans d'ocupació del territori. El colonitzador des dels temps més remots fins al 1945 i el globalitzador a partir de llavors.

Els dos models són extractors i la diferència més clara entre els dos és que en el model colonitzador el territori sobre el qual s'actuava estava tancat en el pla polític, però també en el pla econòmic i social. És a dir l'estat, l'imperi, el regne o qualsevol altra forma de governar aquell territori, tenia uns límits clarament establerts i no es permetia que intervinguessin o entressin a l'interior altres estats o interessos econòmics estranys no autoritzats. Les fronteres i àrees d'influència eren establertes i defensades. Qualsevol ingerència de tercers era excepcional i resolta de manera determinant per l'estat afectat. Alguns estats avui encara intenten continuar aquest model superat per la globalització.

I per tant, amb aquest tancament protector, els territoris a les diferents escales es podien tancar i aspirar a una ordenació o cert equilibri territorial i urbanístic en interès de la preservació i la durabilitat del sistema, avui en diríem sostenibilitat, fins a l'esgotament dels recursos extrets i reconversió si era possible del territori cap a un nou equilibri derivat de noves activitats.

El model globalitzador, però, en basar-se en l'obertura dels mercats i la lliure competència, en l'acceleració del sistema d'extracció per raons de la competitivitat amb tots els altres extractors mundials i la disponibilitat de nova i potent tecnologia es desentén totalment del territori on fa la intervenció i aquest no té cap oportunitat d'equilibrar-se ni reequilibrar-se per haver quedat marginat i des-estructurat des d'una escala molt superior, que no ha tingut en compte cap de les altres escales que conformen en el territori el conjunt d'aproximacions possibles.

L'extracció de recursos es fa de la manera més ràpida sense aspirar a cap sostenibilitat ni del sistema ni del territori, i per tant aquest s'abandona a la seva desgràcia sense cap mirament. Aquest model tal com avui s'està produint i se'l deixa operar només treballa per aportar recursos i riquesa a les grans àrees urbanes i concentracions metropolitanes mundials, defensades pels respectius estats, mentre descuida la resta dels territoris locals i regionals, en un interès exclusivament econòmic.

Només la vertebració d'espais, àrees o zones, territoris, comunitats o estats funcionals amb

un esperit de complementarietat entre els mateixos pot posar fre i contenció a aquest nou model cap a l'acompliment d'uns principis holístics d'equilibri i complementarietat i solidaritat oberts i dinàmics sí, però continguts per exigències d'haver d'assumir equilibris territorials en cada nivell o escala i entre totes elles.

9- L'àrea funcional com a resposta a la globalització, també

L'Àrea Funcional Pirineus Est i en el nostre cas, l'Espai Funcional Andorra-Pirineus, amb la grandària que successivament es vagi establint per ser en tot moment autènticament funcional, és més necessari que mai davant la situació creada per la globalització salvatge i no domesticada que està campant lliurement avui, arreu, sense cap més constrenyiment que l'obtenció accelerada del màxim profit econòmic.

Però també ho serà quan aquesta globalització s'hagi domesticat per tal que els seus inconvenients siguin mínims i en tot cas corregibles, i no devastadors i negatius sobre el territori com ho són ara, perquè fins i tot les grans àrees metropolitanes, amb aquesta incorporació accelerada de recursos, han perdut la seva capacitat d'equilibrar-se i d'ordenar-se urbanísticament.

L'única possibilitat de fer front i de reacció a la globalització, que es produeix de dalt cap a baix, en el pla local o des del territori és actuar de baix cap a dalt, des de la complementarietat unint-se en una escala superior i actuar conjuntament i en la freqüència de la globalització però defensant el seu projecte territorial i dret a l'equilibri i a l'ordenació urbanística.

És a dir, a la sostenibilitat en l'aprofitament i l'ocupació del territori.

I per tant, assumint l'extracció dels seus recursos que es vol des de dalt, plantejant però des de baix els requeriments i condicions que facin que aquesta extracció de recursos sigui sostenible, ordenada i equilibrada amb la vocació urbanística dels territoris afectats.

I això només és possible si des de baix es generen els projectes i les institucions capaces de crear aquests nous espais, que disposaran d'una mínima capacitat per poder actuar en aquest nou model d'ocupació del territori conegut com a globalitzador.

10- El repte pirinenc més gran per al futur

Aquest projecte, ambicions i complex però realista i possible, no depèn només de la Unió Europea, de França, d'Espanya i d'Andorra.

És el repte pirinenc més gran dels propers cinquanta anys i per tant depèn en primera instància de tots els pirinencs, que ens hi sentirem implicats al nord, al centre i al sud, cadascú des del seu territori, país i estat.

I la gent de muntanya sabem per experiència que sols, sense solidaritat amb els veïns, no som res ni podem sobreviure.

Per tant, ens cal superar i abandonar els prejudicis dels uns respecte als altres i mirar d'incidir en el present, per tal de millorar el futur per a les noves generacions de ciutadans pirinencs que ens han de rellevar i que ho podran fer si nosaltres creem unes noves circumstàncies o, altrament, no hi haurà relleu possible.

Antoni Pol i Solé,
arquitecte i urbanista, ex-president de la SAC

CLOENDA

Joan Carles RODRÍGUEZ i MIÑANA

No és pas el primer cop -i probablement tampoc no serà el darrer- que la Societat Andorrana de Ciències aborda en la Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu la relació amb les persones i els territoris que l'envolten.

Com recordava n'Amadeu Gallart, economista i ex-batlle de la Seu d'Urgell, ja l'any 2003 el tema escollit va ser *Andorra i els seus veïns del sud*; de fet, hom pot considerar que quan ja tan enrere com al 1994 (com passa el temps!) el tema tractat fou *Andorra i la catalanitat*, la preocupació per la relació d'Andorra amb els seus veïns (del sud i del nord) ja hi era.

Es felicitava l'Amadeu per l'evident avenç constatable en comparar la diada actual amb aquella tan llunyana: ja el títol de l'actual, *L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus*, li semblava molt més encertat (dos anys després, el 2005, vam repetir l'error, segurament per compensar, quan vam anomenar aquella diada *Andorra i els seus veïns del nord*); però sobretot ressaltava el fet que el tema es tractés de manera conjunta entre Andorra i tots els territoris que l'envolten, siguin a tramuntana, sol ixent, migdia o ponent (i s'expressin en la llengua en què s'expressin).

De manera molt central, subratllava (amb raó) la important participació, tant en quantitat (ha estat una de les diades més participatives) com, sobretot, en qualitat: ambaixadors i ex-ambaixadors, un ex-secretari de la Mitra, Batlles i exbatlles (de Puigcerdà, Bourg-Madame, Ax-les-Thermes, Mérens, mentre els actuals de la Seu, Sort i l'Hospitalet, que no han pogut venir a exposar-les, ens les deixaran escrites), el President de la Cambra de Comerç dels Pirineus Orientals, artistes, experts, estudiosos, economistes, geògrafs, urbanistes, comunicadors, emprenedors, polítics... de banda i banda del Pirineu; i especialment destacada la nombrosa i qualificada presència del Ministeri d'Afers Exteriors d'Andorra, amb una delegació encapçalada per la Ministra, Maria Ubach, acompanyada del Secretari d'Estat, Landry Riba; l'Ambaixadora Eva Descarrega i el Director, Andreu Jordi, amb les seves i aclaridores exposicions (també hi ha participat un anterior Ministre del ram, el Sr. Juli Minoves).

Tanmateix, no ha estat només qüestió de presència física, ans de missatges importants: la mateixa Ministra anunciava que Andorra es posava a disposició dels veïns per treballar i fer arribar els neguits comuns a l'esfera internacional, si fos adient.

I és que, com comentava l'ex-ambaixador d'Espanya a Andorra (ara al Consell d'Europa) Manuel Montobbio en una reflexió estrictament personal i no oficial i ens ratificava amb xifres el geògraf Joan Becat, membre numerari de l'IEC: "*Espanya i França tenen el Pirineu, sí, però tenen també molts altres territoris de què ocupar-se*".

Efectivament, França i Espanya tenen Pirineu, mentre que Andorra és Pirineu. Com l'Arieja, l'Alt Urgell, els Pallars o la Cerdanya, Andorra és intrínsecament pirinenca, sense el Pirineu no seria (o seria tota una altra cosa).

Ens recordava el Batlle de Puigcerdà que Andorra sola té més població que tot el Pirineu català junt (que al seu torn representa el 20% del territori de la comunitat autònoma de Catalunya).

Ho reblava Becat amb la seva consideració d'Andorra com "*la sola ciutat del Pirineu*", i reconeixia que "*certament, a l'est tenim també Perpinyà i Girona*" [hi afegeixo jo: i més lluny i a altra escala, Barcelona, Tolosa...], però és obvi que aquestes ciutats no poden tenir la consideració de pròpiament pirinenques, com l'ha de tenir necessàriament Andorra.

Tinc la sensació que, un cop Andorra ha assentat les relacions d'estat a estat amb els veïns, ha pogut -val a dir que abans ja ho volia- atansar-se als territoris i persones que l'envolten, aquells més propers, amb els quals manté les més grans connexions històriques, econòmiques, culturals, sentimentals i, fins i tot, familiars; alhora que aquests territoris i llurs habitants també s'han adonat del gran avantatge que podem tots extreure de la consideració d'Andorra com a subjecte estatal de ple dret dins de la comunitat internacional.

Sens dubte, el Pirineu ho tindria molt més difícil sense Andorra i Andorra no existiria sense el Pirineu. Com reflexionava també Montobbio (entre d'altres ponents), hem de tendir cap a una relació de la qual tots traiem profit; no pas un joc de suma zero, ans una situació en la qual tots en sortim guanyant (un *win-win*, en terminologia actual).

Abans d'acabar, voldria agrair al Govern d'Andorra, al Ministeri d'Educació i a FEDA el suport i patrocini; als mitjans de comunicació, el ressò de l'esdeveniment, que permet que tothom es faci una idea del seu contingut i pugui opinar; a la presidenta, Àngels Mach, i a l'expresident, Antoni Pol; a la coordinadora, Marta Fonolleda; a l'Hèctor Mas, per l'enregistrament en vídeo i àudio de tot (de la Jornada no només n'ha sortit el llibre que teniu a les mans, ans també la gravació fidel de l'esdeveniment, que pot veure's arreu del món a la plataforma Youtube) i, *last but not least*, als que hi han participat, tant sigui presentant comunicació presencial com escrita, així com a tots ells aquells que hi heu assistit, potser posant preguntes i intervenint en les respostes o bé escoltant-les i reflexionant-hi; a tots els qui s'interessaren aleshores pel tema o us hi interesseu ara, llegint aquest llibre o seguint el debat en diferit.

A tots, totes vosaltres, moltes, moltes, moltes gràcies.

Juan-Carlos Rodríguez Miñana,

notari, vocal de la Junta directiva i representant de la SAC
a la Comissió Nacional Andorrana per la UNESCO

Altres actes a l'UCE

L'exili a Andorra

Àngels MACH i BUCH

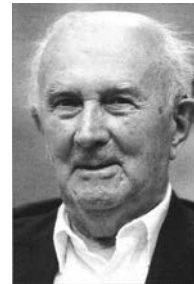
Andorra, país de refugi (dins el possible)

Tot i que el més conegut és l'exili de persones durant el segle xx arran de la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial, ja abans Andorra apareix com a lloc d'aixopluc de persones durant el segle anterior. La dimensió reduïda del territori, la penúria econòmica i les institucions polítiques del país, perquè les decisions del Consell General havien de ser aprovades pels Coprínceps, van dificultar que es podessin exiliar a Andorra totes les persones que ho haguessin desitjat. Malgrat que fins a l'actualitat no hi ha estudis amplis sobre aquest tema, aquest sempre s'ha tractat en relació amb el fet històric que ha motivat l'exili. El present treball vol ser una aportació esquemàtica però enfocada i posant com a centre el trajecte de persones concretes conegudes per haver destacat en els seus itineraris.

Tot i que menys conegut, també hi ha hagut andorrans que, per la seva implicació política en alguns fets considerats revolucionaris, van ser expulsats del país per un temps i es van haver d'exiliar fora. Per exemple, els participants en la revolta del 1880 (Síndics i Consellers generals) partidaris de signar una concessió per explotar les aigües termals, minerals i un establiment de jocs d'atzar a canvi de carreteres i el telègraf, que van ser multats i desterrats del país.

També hi va haver, especialment a final del segle XIX, andorrans que van patir l'exili econòmic i van haver de buscar feina a l'exterior a causa de les pobres condicions socioeconòmiques d'Andorra en aquells moments.

Un altre cas d'exili nacional andorrà va ser el mestre **Bonaventura Armengol i Julià** (Andorra la Vella, 1898-1991). Per les seves idees

Bonaventura Armengol i Julià

polítiques a favor dels treballadors i pels seus contactes amb agrupacions d'esquerres de Catalunya. A final dels anys 20 va ser jutjat pel Tribunal de Corts i desterrat del país per deu anys a Bèlgica. Per pressions del Poble andorrà, l'exili es va reduir a dos anys però va marxar a Barcelona a treballar, a l'àrea de Cultura i Ensenyament de la Generalitat. El 1930 va formar la primera biblioteca pública d'Andorra aconseguint donacions de fons bibliogràfics, va formar part del Comitè Revolucionari que va aconseguir el sufragi universal masculí el 1933, va salvar els arxius del Bisbat d'Urgell de la destrucció per part de grups extremistes d'esquerra de la Seu d'Urgell el 1936 al·legant que eren història d'Andorra, i durant la Segona Guerra Mundial va ajudar la Resistència francesa a salvar perseguits per la Gestapo.

Les persones que van buscar refugi a Andorra les podríem classificar en diferents tipologies: persones que van arribar a Andorra de pas cap a França o Espanya; persones que s'estaven a Andorra per períodes de temps més o menys llargs; persones exiliades a França però que venien a Andorra per trobar-se amb els seus familiars, i persones que es van poder establir a Andorra i van aportar coneixement al país exercint diverses professions, van adquirir la nacionalitat quan els va ser possible, hi van romandre fins a la seva mort i els seus descendents hi continuen residint.

A causa de la Guerra Civil espanyola (1936-1939), els primers temps clergues, persones de dretes i persones practicants van passar cap a França per entrar a Espanya per Hendaia. Després, els refugiats van ser persones significades en la República i soldats desertors, i al final de la contesa, perdedors de la guerra. Amb l'arribada dels alemanys al sud de França el 1942, catalans que s'hi havien exiliat, i també andorrans que hi residien, van dirigir-se cap Andorra. I també hi va haver el pas de famílies jueves fugint de la barbàrie i aviadors de les forces aliades que havien sigut abatuts i retornaven al servei dels seus països. I altres que, no acceptant la situació política a Espanya, es van autoexiliar.

La primera persona que va deixar per escrit que s'havia refugiat a Andorra, i hi va residir exiliat fins a morir, va ser el frare dominic **Fra Tomàs Junoy i Arraut**, provicari d'Anyós (Puigcerdà, 1782- Anyós, 1860). Visqué la Guerra Gran (1793-1795) de jove, i ja com a frare dominic del convent de Puigcerdà, va patir la Guerra del Francès, les convulsions del Trienni Liberal i l'exclaustració del clergat arran de les lleis desamortitzadores. Arribà a Andorra el 1835 a través de la Cerdanya del nord, on trobà la seguretat i l'agraïment que el féu escriure sobre la seva arribada i sobre el país que el va acollir 24 anys, en la seva obra *Relació sobre la Vall d'Andorra*, publicada el 1838, la primera que consta escrita en català per un autor no andorrà. Durant les Guerres Carlines al segle XIX, atès que hi havia famílies andorranes que tenien casa a la Seu d'Urgell i a Andorra, o hi tenien família, segons qui anava guanyant les batalles, passaven la frontera carlistes o bé liberals, com explica Gallart del dietari del seu avantpassat Antoni Martí. Especialment persones relacionades amb les institucions i càrrecs públics elegits a l'ajuntament, metges, farmacèutics i eclesiàstics.

Simeó de Guardiola i Hortonedà (Aleixar, 1773 - La Seu d'Urgell, 1851), Bisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra entre 1827 i 1851, per la seva implicació a la junta carlina el 1835 va ser expulsat d'Espanya, però no es va aixoplugar a Andorra, sinó que va passar la frontera per exiliar-se a Montpeller durant la primera carlinada, des d'on va gestionar la seva diòcesi i també durant la segona (1846-1849), però va demanar empara al Copríncep Francès Lluís

Felip el 1841, i va poder retornar finalment a la Seu d'Urgell el 1847, després de jurar fidelitat a la reina Isabel II. Va morir el 1851 i va ser enterrat a l'església de la Immaculada del convent de les religioses de Nostra Senyora de la Companyia de Maria.

Seguidament, el 1853 es va nomenar Bisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra **Josep Caixal i Estradé** (el Vilosell, 1803-Roma, 1879). Va impulsar la construcció de l'edifici del Seminari Conciliar de la Seu d'Urgell el 1860. També va contribuir a la fundació de les congregacions religioses de les Germanes de la Sagrada Família d'Urgell i les Carmelites Tereses de Sant Josep.

L'any 1866 va signar el Decret de la Nova Reforma d'Andorra, proposat pel Síndic Guillem d'Areny-Plandolit, que va estendre el dret de votació als Caps de casa de les Valls per elegir el Consell General. Durant el regnat d'Amadeu I, va representar la Província Eclesiàstica Tarraconense, entre 1870 i 1872, al Senat de Madrid. Quan es va proclamar la Primera República, la primavera del 1873, abans de ser detingut, es va refugiar a Andorra tres mesos a cal Guillemó i després va passar a Navarra per unir-se als carlins alçats en armes com a vicari general castrense. Va col·laborar en la defensa del setge de la Seu d'Urgell de 1874 per part dels liberals i quan va ser ocupada la ciutat, el 26 d'agost de l'any 1875, Caixal va ser fet presoner i confinat a Alacant. Poc abans havia acompanyat a Andorra els canonges, professors del seminari i capellans de la catedral. Alfons XII va alliberar el Bisbe a petició papal i s'exilià a Roma, on va morir, atès que el govern espanyol no el va autoritzar a tornar. Tot i així, les seves despulles van poder ser enterrades a la catedral d'Urgell.

Entre 1870 i 1873, uns setanta **membres de la Companyia de Jesús** es van exiliar a Andorra. Els jesuïtes de Balaguer havien hagut d'emigrar a Tolosa el 1868 a causa de la revolució que va acabar amb el derrocament de la reina Isabel II i que va obrir un període convuls fins a la proclamació de la República cinc anys després; van decidir deixar el refugi a França en motiu de la guerra francoprussiana el juliol del 1870. L'octubre del 1870 es van instal·lar a cal Cintet, a Andorra la Vella, *"en la casa del baró de Senaller, D. Guillem de Plandolit, que la oferí generosa y gratuïtament per morada de la Companyia, de la que ell havia sigut deixeble en los seus primers anys en lo Col·legi de Valencia"*, segons va explicar **Lluís Ignasi Fiter i Cava** (la Seu d'Urgell, 1952-Barcelona, 1902), que va dirigir la Congregació mariana de Barcelona des del 1886 fins a la seva mort. La comunitat jesuïta d'Andorra estava formada el 1872 per 42 pares, vint novicis –entre els quals, Fiter– més dos coadjutors novicis i vuit de veterans. Entre el 16 i 30 de setembre de 1873 van tornar a França i es va tancar el noviciat. El geòleg i geògraf francès **Marcel Chevalier** (Nantes, 1876-Concremiers, 1945), doctorat en Ciències a la Sorbona, va obtenir una

Josep Caixal i Estradé

Lluís Ignasi Fiter i Cava

Cal Cintet, on es van aixoplugar els jesuïtes

Marcel Chevalier

beca per estudiar la geografia d'Andorra. En esclatar la Primera Guerra Mundial, no volent agafar les armes, va deixar el territori andorrà a l'agost per anar a instal·lar-se a Barcelona, però amb llargues estades d'estudi a Andorra i al Pirineu. Va treballar amb geògrafs catalans com Pau Vila i va estudiar Andorra, l'Alt Urgell, la Cerdanya, Montserrat i la zona volcànica d'Olot. Va ser autor de diversos llibres i articles de divulgació, com ara *La transhumance et la vie pastorale dans les Vallées d'Andorre*, publicat el 1905 a la *Revue des Pyrénées* i el *Mapa des Vallées d'Andorre* (1925), que presenta amb rigorós detall el perfil dels país i la situació dels pobles, els camins i altres elements, i que va esdevenir el mapa bàsic d'Andorra fins a la confecció de la cartografia oficial amb procediments fotogramètrics els anys 1970. En esclatar la Guerra Civil espanyola va tornar a la Bretanya.

La Primera Guerra Mundial no va tenir gaire efecte sobre el Principat d'Andorra atès que Espanya era neutral i les lluites tenien lloc molt més al nord, i també els feia por la presència d'autoritats del Copríncep Francès al país (Veguer, Batlle). Del total de 18.619 insubmisos i desertors als Pirineus, com consta en els registres de matrícula militar, només 550 eren de l'Arieja i 1.232 dels Pirineus Orientals, i aquests preferien fugir cap a Catalunya per la Cerdanya. Els pastors transhumants, contrabandistes i comerciants de bestiar andorrans sovint van ajudar en les fugides. Segons Miquèl Ruquet: *"Els presoners escapats i els desertors passen preferiblement a través del coll de Fontargent o coll de les Cabanes. Surten de França en la foscor i passen per Andorra cap a Espanya abans del dia"*. Així i tot, consta que hi va haver alguns joves insubmisos rurals i propers a la frontera que van refusar l'ordre de l'exèrcit i es van quedar a Andorra.

Els monjos benedictins de Montserrat el 1929 van obtenir del Quart d'Escaldes la concessió a la Cultural Andorrana, nom amb què operava l'abadia al Principat, per explotar durant deu anys l'aigua calenta a canvi d'un cànon anual i d'una escola gratuïta per a infants, i també amb classes nocturnes, responent a la petició d'una escola per part del Quart. Tant l'escola com l'ús de les aigües eren activitats sorgides a posteriori de la idea original: edificar un hotel (l'Hostal Valira, projectat pel monjo Celestí Gusí i inaugurat el 1933) que pogués servir també com a refugi de la comunitat en temps convulsos. Entre el 1933 i el 1934 l'abadia va construir els locals escolars aixecant l'edifici que actualment alberga el centre d'art i la biblioteca. Originalment, a la planta baixa hi havia un garatge i a la planta superior hi havia el col·legi. Abans que l'edifici estigués enllestit, però, l'escola ja havia entrat en funcionament en uns locals provisionals a la plaça de Santa Anna. L'escola tenia una seixantena d'alumnes amb els monjos pares Fonoll, Escofet i Romà, el germà andorrà Eladi Pantebre i després els pares Mallol, Cebrià Baraut, Enric Graner, que va promoure la creació del Futbol Club Andorra, i Ambrós Caralt. Va funcionar durant una dècada entre 1933 i 1943 amb una interrupció: des de l'octubre del 1936 fins al mateix mes de l'any següent, a causa de la guerra. En aquells anys l'allotjament a Andorra servia com a casa de convalescència per a monjos amb dificultats pulmonars. Tot i així la persecució va arribar abans del que s'esperaven i un grup de 23 benedictins van ser assassinats abans de poder fer via cap Andorra i altres ports segurs.

Monjos benedictins i alumnes del Col·legi Meritxell

L'any 1943 l'abat Escarré va notificar el tancament de l'escola al Quart amb l'argument que les difícils circumstàncies de postguerra ja no permetien mantenir financerament el centre escolar. Tot i així alguns monjos es van quedar a Escaldes procurant "fer privadament escola". Durant el temps que la Cultural Andorrana va estar activa, a través sobretot del pare Justí Bruguera, es van crear lligams amb els germans Casal i Vall, de casa Molné de Soldeu, el pare dels quals, Jacint Casal i Font, havia emigrat a Barcelona a finals del XIX, i tota la família havien retornat a Andorra l'agost del 1936. Els germans Narcís, Jacint, Jaume i Joan van crear l'editorial Casal i Vall el 1956 amb tallers gràfics propis, que va editar el primer llibre en català, el *Nou testament*, i *La Bíblia de Montserrat*, popular i en català, de la qual es van arribar a imprimir i exportar 49.000 exemplars.

La creació de FHASA el 1929 i la revolució de 1933 inicien la transformació del país

Després d'haver intentat diverses vegades sense èxit la transformació del país mitjançant concessions per l'obertura de casinos a canvi de carreteres el 1868 i el 1880, amb resultats molt negatius per als impulsors dels projectes i, un cop havien tancat les fargues a causa de la creació d'alts forns als països veïns, la població d'Andorra havia minvat fins als 3.500 habitants. Tampoc les concessions sol·licitades per a l'ús d'aigua i minerals a començament del segle XX no s'havien pogut dur a terme, però finalment una concessió per utilitzar els salts d'aigua per electrificar el país i exportar electricitat a l'exterior va reeixir. El Consell General, amb l'acord amb els Coprínceps, va autoritzar la societat hispanofrancesa Forces Hidroelèctriques d'Andorra S.A. formada per André Boussac i Llorenç Gómez Quintero, el 27 de març del 1929. Miquel Mateu i Pla, empresari català, en va ser el promotor i administrador delegat fins a la seva mort, el 1972. A canvi es van construir carreteres entre Andorra la Vella i Escaldes, entre la capital i Ordino, i entre Encamp i Soldeu, i eixamplar les de Soldeu al Pas de la Casa i d'Escaldes a Encamp, entre 1930 i 1935. La central hidroelèctrica es va acabar de construir el 1932, i el 1934 es va posar en marxa el salt d'Escaldes. A partir de 1935, es va exportar a Barcelona i al Vallès la major part de l'electricitat produïda, amb un 10% per a subministrament al país. Per a la construcció van contractar un miler d'operaris, procedents del Pallars, l'Alt Urgell, Andalusia i Múrcia, i altres llocs d'Espanya. Es va crear un banc per al pagament dels salaris als obrers.

Seguint esdeveniments del país veí propiciats pels sindicats obrers, una vaga l'any 1931 i dues més el 1933 van destorbar socialment i econòmicament els treballs que dirigien l'enginyer suís Alfred Würtz i l'enginyer andorrà Joan Vehils. També es va considerar necessària la creació d'un Servei d'Ordre, amb sis agents, un per parròquia i un cap (abans es comptava només amb el cos de sometent de cada parròquia). L'any 1933 la situació política d'Andorra es va alterar influenciada per la caiguda de la monarquia espanyola i l'adveniment de la República el 1931. El govern espanyol no va voler reconèixer el Copríncep Guitart i va nomenar un Delegat a Andorra per substituir-lo però el Copríncep Francès va enviar un destacament de 50 gendarmes comandat pel Coronel Baulard el 19 d'agost

per assegurar l'ordre al país, que va incrementar a causa de la vaga del personal de Fhasa, que es va produir entre el 26 d'agost i el 21 de setembre. Amb l'acord obtingut entre obrers i directius de Fhasa i Firmes i Construccions, els gendarmes van marxar el 9 d'octubre.

Molts dels andorrans que havien emigrat del país a final del segle xx a causa de la crisi econòmica i també alguns que s'havien desplaçat a Barcelona a fi d'adquirir coneixements en el camp del comerç, com Francesc Cairat, que va ser Síndic general (1936-1960) i Síndic honorari fins a la seva mort, el 1968; Ivo Fiter, empresari i comerciant; Julià Reig, Síndic general; Serafí Reig, empresari i Conseller general; Antoni Pintat, comerciant i fundador del banc Crèdit Andorrà; Gil Torres, que va ser creador de l'Automòbil Club i del Sindicat d'Iniciativa; la família Mora, de la banca; la família Arajol, traginers i transportistes; que els anys 30 van començar a retornar al país amb noves idees i iniciatives.

El Copríncep Guitart va introduir les escoles espanyoles a Sant Julià de Lòria i a Encamp el 1930 i el Consell General ho va denunciar; d'altra banda, aquest prenia acords sense comptar amb els delegats dels Coprínceps. Els joves que no eren Cap de casa volien també tenir drets polítics, i feia sis mesos que havien entrat una sol·licitud al Consell General per demanar el vot per a tots els andorrans majors d'edat, amb 280 firmes, i també que les sessions del Consell fossin públiques. El 17 de juliol del 1933 un grup de 50 joves va entrar a la Casa de la Vall per demanar la destitució del Consell General. El Comissari Extraordinari Samalens va convocar eleccions per al 31 d'agost en què els Coprínceps van establir el dret a vot als 25 anys i dret a ser elegit als 30 per a tots els homes andorrans residents a les Valls.

Amb el començament de la Guerra Civil espanyola van tornar a Andorra molts andorrans tement per la seva seguretat. A més dels esmentats germans Casal i Vall, també recordem Ramon d'Areny Plandolit, titular de la farmàcia Internacional, el 1938; Francesc Pantebre, fotògraf i comerciant; Manuel Mas i Santanà, que treballava com a cap dels bombers de Reus i va posar en funcionament el Servei d'Incendis i Socors i Protecció Civil el 1961, tot i treballant a la Companyia Andorrana d'Assegurances. El Dr. Xavier Mestre, de casa Molines, que vivia a la Seu i exercia a l'Alt Urgell per no voler competir a Andorra amb el seu cunyat, el Dr. Esteve Nequí, va tornar a Andorra amb la seva esposa Maria Pal, filla del propietari dels Banyes de Sant Vicenç, i seguidament per la muntanya a través de Bescaran tota la seva família, en estar amenaçats.

Els primers temps hi van arribar molts catalans que vivien vora d'Andorra i se sentien en perill. També religiosos, cristians laics, famílies benestants catalanes i persones de dretes van marxar d'Espanya per Andorra, i fent veure que anaven de pelegrinatge a Lourdes, tornaven a l'Espanya nacional per Irún, com esmenta l'historiador Jordi Esteve Rubió.

Els cosins capellans lauredians organistes i compositors **Enric Marfany i Bons** (organista de la catedral d'Urgell, procedent del seminari de la Seu d'Urgell) i **Enric Marfany i Gosset** (rector de la parròquia del Sant Àngel Custodi i director del cor de les Germanes Paüles al barri d'Hostafrancs, Barcelona) es van retrobar a Sant Julià de Lòria després que el darrer pogués anar en vaixell de Barcelona a Port-Vendres.

Enric Marfany i Bons i
Enric Marfany i Gosset amb el
Síndic Cairat i Mn Argelagós

El Bisbe **Justí Guitart i Vilardebó** (Barcelona, 1875-Barcelona, 1940) va ser Bisbe d'Urgell i Copríncep Episcopal d'Andorra del 1920 fins a la seva mort, l'any 1940. Primer va patir el cop d'estat de Primo de Rivera i la dictadura conseqüent, en què Guitart va defensar la sobirania d'Andorra. En la seva tasca destaca la promulgació de la llengua catalana i la independència del país. Quan va esclatar la Guerra Civil espanyola, el 23 de juliol va fugir cap Andorra i la frontera li van permetre entrar al país com a Copríncep, però el secretari que l'acompanyava no va ser autoritzat i va haver de passar més tard de forma clandestina. Com que feia estada a la rectoria, tothom sabia on trobar-lo. El Servei d'Ordre, amb pocs efectius, no el podia protegir. Quan els anarquistes de la Seu d'Urgell van posar preu al seu cap: 500 pessetes, el Bisbe va demanar a mossèn Pujol que organitzés la fugida per dur-lo a Sant Miquel de Cuixà. El **Dr. Molines, Xavier Maestre i Dallerès**, que tenia un dels pocs cotxes que hi havia a Andorra, el va ajudar a fugir l'endemà, 13 d'agost, portant-lo en cotxe cap a Prada amb un salconduit del Veguer Francès Samalens, vestits tots dos de pagès. Allà va ser acollit a la finca Vallroc de la vídua de Cros, i seguidament va continuar viatge fins a San Remo. Per tant, es va allotjar en aquest mateix edifici del Centre Transfronterer d'Estudis Pau Casals, esdevingut seu permanent de la Universitat Catalana d'Estiu.

A partir del 18 de juliol de 1936 la frontera amb Espanya va esdevenir impracticable, cosa que provocà falta de queviures, devaluació de la pesseta, persones que intentaven escapar de la guerra, incursions de descontrolats a Andorra. El Consell General va demanar protecció al Copríncep Francès, que va enviar novament un centenar de gendarmes amb el Coronel Baulard el 27 de setembre i van romandre al país fins al 10 d'octubre de 1940. Andorra només disposava de sis policies i un cap, i un sometent format per unes 40 persones, i a la frontera hi havia anarquistes, soldats de l'exèrcit republicà i al final requetés del Terç de Montserrat integrat a l'exèrcit franquista.

En el període de la Guerra Civil espanyola, sense dades oficials, Andorra va rebre uns 20.000 refugiats. L'estada de les persones que arribaven a Andorra es reduïa a cinc dies, el temps de fer-los una fotografia i proporcionar-los un salconduit per anar a França. Segons un estudi de Gerhard Lang basat en els salconduits expedits per la Vegueria Francesa, el 1936 van entrar 847 refugiats, el 1937, 8.117, i el 1938, 3.113. Del 1939, s'estimen almenys unes 6.000 persones pel cap baix. Alguns es van poder quedar per tenir-hi família o trobar-hi feina, però va ser un repte per un petit país poder acollir menys o més temps tanta afluència en un moment de crisi econòmica.

A l'any 1940 hi consten 4.131 habitants dels quals 463 eren espanyols (Lluelles, 2018). En una llista enviada des del Govern Civil de Lleida (24-9-1941) on reclamaven que es fes fora dels país a 76 persones, sota pena de multa a ells i als que els aixoplugessin, 5 van tornar a

Justí Guitart i Vilardebó

Dr. Molines

Vallroc, aixopluc del Bisbe Guitart, i ara seu del Centre Transfronterer d'Estudis Pau Casals

Espanya i els altres van quedar exiliats a Andorra, fent el desentès per part de les autoritats andorranes (Calvet, 2007). En aquesta llista podem trobar **Joaquim Baldrich i Forné**, de Pla de Cabra, que va formar part de la xarxa de passadors de la Segona Guerra Mundial; **Lluís Solà i Noguera**, de Santa Eulàlia de Lluçà, pagès, xofer, contrabandista de tabac i mercaderies, i passador; **Miquel Ton i Martell**, d'Arcavell, contrabandista, maqui i passador; **Julio Bazán i Ribes**, de Monzón, el seu fill José va narrar les seves peripècies per poder reunir-se amb el seu pare a Andorra en un llibre de memòries; **José Guerrero Salas**, mestre republicà d'Almeria que es va casar amb Pilar Ubach i van obrir la farmàcia Guerrero el 1943; **Martí Salvans i Casóлива**, soci fundador de l'estació d'esquí de Soldeu el 1964 junt amb Josep Torrallardona i Miquel Baró; **Ramon Villeró i Campabadal**, advocat de Tàrraga; **Fausti Llaveries**, metge de Puig-reig.

Al Pas de la Casa, on només hi havia la cabana del pastor, el 1928 Miquel Montanya hi va instal·lar el refugi Calones i el 1934 el tolosenc Josep Joaniquet hi va instal·lar el refugi dels Isards, i allà s'hi van establir refugiats en ser el lloc més allunyat de la frontera espanyola i amb meteorologia més adversa. I també al refugi d'Envalira, a les barraques de fusta que havien deixat els obrers de les obres de Fhasa. Alguns refugiats que treballaven a la mina del Pimorent, hi anaven. Amb el temps, van anar arribant les famílies **Borra, Brugat, Deu, Martí i altres**, i es van anar construint hotels i comerços per un turisme incipient. A partir de 1948 ja no eren barraques de fusta sinó d'obra.

Refugi Calones, Pas de la Casa

La gendarmeria francesa encara va tornar a Andorra a final del 1945, acabada la Segona Guerra Mundial, moment en que França es recuperava de l'ocupació per les tropes alemanyes, que l'11 de novembre de 1942 havien arribat al Pas de la Casa. Espanyols allunyats per la Guerra Civil mantenien un estat d'agitació vora la frontera que per a Andorra creava inseguretat. Espanya va enviar una divisió a la Seu d'Urgell i França va enviar més gendarmes, sense acord previ entre els Coprínceps. Llavors el Copríncep Iglesias i Navarri va demanar enviar un contingent de la Guàrdia Civil al govern espanyol. Finalment els francesos i els espanyols van acordar repartir-se la tasca de protecció per zones. El *cuartel* de la Guàrdia Civil es va situar a l'Hostal Valira d'Escaldes-Engordany, mentre que la Gendarmeria estava situada a la casa Guillemó d'Andorra la Vella. Tot i així, ambdós cossos es van retirar del país el 1947.

Josepmaria Escrivà de Balaguer i Albàs (Barbastro, 1902-Roma, 1975) sacerdot i fundador de l'Opus Dei, en la seva fugida per la muntanya entre Peramola i Sant Julià de Lòria, estigué a Andorra entre el dia 2 i el 10 de desembre de 1937.

El 8 octubre 1937 va marxar de Madrid cap a Barcelona amb alguns seguidors: Tomás Alvira, Manuel Sainz de los Terreros, Pedro Casciaro, Francisco Botella, Juan Jiménez Vargas i l'arquitecte Miguel Fisac i José. El 19 de novembre van prendre un autobús fins Oliana. A peu fins a Peramola, hi van fer nit, i el 20 van sortir cap a Pallerols de Rialb, on van esperar nou dies. El 27 a la nit van marxar cap a l'Espluga de les

Llibre sobre la fugida de Josepmaria Escrivà de Balaguer i Albàs

Vaques, al barranc de Ribalera. El 28 van sortir cap a Andorra a la nit i van arribar el 2 a Sant Julià de Lòria passant pel Mas d'Alins. Uns 100 km amb un desnivell en pujada de 4.700 m i de baixada de 4.200 m. Van passar 9 dies a Andorra a l'hotel Palacín d'Escaldes, escrivint un diari un dia cada un d'ells. I el 10 de desembre van marxar cap el Pas de la Casa. Fins Encamp en autobús i després cap a Prats, Canillo, Soldeu i el Pas de la Casa a peu sobre la neu en condicions precàries. Al Pas els esperava un autobús que els va portar a l'Ospitalet, Saint Godens i Lourdes. Escrivà va tornar a Andorra amb els seus dos germans per la proclamació del Bisbe Ramon Iglesias i Navarri, Copríncep d'Andorra (1-5-1943), del 30 d'abril al 3 de maig de 1943, i va agrair l'ajut que havia rebut en la fugida.

Josep Ribas i Frou (Salt, 1908-Sant Julià de Lòria, 1945) va ser mestre titulat al final de la monarquia d'Alfons XIII. Va exercir de mestre a Castellfollit de la Roca i a Arcavell, quan va conèixer Paquita Reig i Ribó. Es van casar el 1934, i el van enviar a Orà, a Algèria, com a funcionari agregat al Ministeri d'Afers Estrangers espanyol. Dos anys després el van traslladar a l'escola d'Encamp, el juliol de 1936, on van anar a viure i on va néixer el seu fill, Òscar Ribas i Reig, l'octubre d'aquell any. El curs 1938-1939 el ministeri va ordenar tornar a Barcelona als mestres que impartien a Andorra, però ell va seguir fent classes a Encamp sense cobrar. El curs 1940-1941 els mestres foren traslladats a altres destins a Espanya, ell va demanar l'excedència definitiva i es va quedar a treballar al negoci familiar de fàbrica de tabac. Va morir als 37 anys.

Esteve Albert i Corp (Dosrius, 1914-Andorra la Vella, 1995). Escriptor i creador de muntatges escènics, autor d'un gran nombre de monografies històriques de temàtica medieval. També va escriure poesia, teatre, biografies de personatges contemporanis i un gran nombre d'articles a la premsa de Catalunya i d'Andorra. Va formar part de Palestra a Catalunya. Va crear muntatges escènics per i ser representats en escenaris naturals com el Pessebre Vivent d'Engordany (1955-1959), que es va estendre per Catalunya, el Retaule de Sant Ermengol (1957) que es representa cada any a la Seu d'Urgell i Pyrene al Rosselló, el Misteri de Sant Pere Urseol i El retaule de la Verge de la Soletat a Sant Miquel de Cuixà, i Bandera de Catalunya a Bellcaire d'Empordà. Residí intermitentment a Andorra des de la primera vegada que hi va arribar per la muntanya sobre la neu des del port de Perafita el novembre de 1936 amb uns guies, fins que s'hi va instal·lar definitivament i hi va morir. Va escriure una dotzena de llibres de temàtica andorrana, sobre història, antropologia, i vivències andorranes. La seva obra poètica va ser recollida i publicada pòstumament en un volum (1996), els seus muntatges escènics en dos volums (1997 i 1999). El 1997 es va estrenar a Sant Julià de Lòria l'obra lírica i musical per a ballet *El despertar de les aigües*, creada i musicada per Natàlia Solà sobre poemes seus.

Josep Ribas i Frou amb la seva família

Esteve Albert fent de Sant Josep al Pessebre Vivent d'Engordany, 1955

Esteve Albert i Corp

Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956), doctor en Ciències Exactes i arquitecte modernista i estudiós de l'art romànic, del 1917 al 1923 va ser el president de la Mancomunitat de Catalunya. La dictadura de Primo de Rivera el va fer exiliar per primera vegada. De retorn, es va declarar la República (1931) i al cap de pocs anys esclatava la Guerra Civil. Després de fugir en vaixell cap al sud França el mateix any 1936, l'any següent es va dedicar a fer recerques arqueològiques al monestir romànic de Sant Miquel de Cuixà (Vallespir). Del 1937 al 1941 va fer diversos projectes arquitectònics a Andorra: l'encàrrec d'un projecte d'hotel i casa de Mario Lacruz, d'Escaldes-Engordany, la casa de la vídua Codina, la casa Claverol i la casa Torrellardona, i de 1945 a 1952 l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, on va pujar una planta al campanar que havia quedat malmès per un llamp i el pòrtic de l'entrada a l'església. En les seves estades va aprofitar per fer trobades familiars amb les seves filles.

Josep Puig i Cadafalch

Antoni Forné i Jou (Arfa, 1914-Andorra la Vella, 1996) advocat i militant del Partit Obrer d'Unificació Marxista. Va arribar a Andorra reclamat pel Síndic Cairat el desembre del 1939 a peu des de l'Ospitalet fins a Soldeu en dia d'eleccions, després d'estar internat al camp de concentració d'Argelès i enviat als Alps a fer carreteres. El van acollir a l'hotel Palanques, on li van fiar l'estada mentre no pogués pagar-la. Va formar part de les cadenes d'evasió a la Segona Guerra Mundial, junt amb Viadiu, que amb el suport del MI-5 del Regne Unit feien passar el Pirineu a centenars de soldats i aviadors, sobretot, anglesos i polonesos que havien caigut a França, ajudats pel maquis francès. Es va casar a la Massana amb Joana Molné i Armengol. El seu fill gran Marc Forné i Molné ha estat Cap de Govern. Estigué vinculat a Automòbil Club d'Andorra i al Sindicat d'Iniciativa.

Antoni Forné i Jou amb la seva esposa

Ramon Villeró i Campabadal (Tàrraga, 1910-Andorra la Vella, 2004) advocat, regidor per ERC durant la guerra, Secretari de la Delegació de Palestra a Tàrraga (1931-1935), entitat cultural amb una biblioteca que organitzava cursos, conferències, sortides i excursions per al jovent. Va refugiar-se a Andorra amb la seva dona, Maria Castellà, el maig de 1939 amb un salconduit del Coronel Baulard; van deixar la seva filla Maria amb els padrins materns a Tàrraga mentre no es van poder situar al país i hi van néixer els fills Montserrat i Ramon.

Ramon Villeró i Campabadal

Faustí Llaveries i Viladomiu (Puig-reig, 1898-Puig-reig, 1982), metge de Puig-reig des del 1921 fins a la seva jubilació el 1968, excepte 18 anys que va exercir a Andorra. Regidor de Sanitat i de Cultura de l'Ajuntament de Puig-reig (1931). El 1932, va ser elegit membre del comitè executiu d'ERC per la Federació de Barcelona Ciutat. Al final de la guerra i tement per la seva vida es va exiliar a Andorra, el febrer de

Faustí Llaveries i Viladomiu

1939, on va esdevenir metge del Comú de Sant Julià de Lòria fins al 1947. Va morir sense descendència, i va llegar el seu patrimoni al poble on va néixer, que va crear una fundació amb el seu nom per construir i dotar un edifici com a llar dels jubilats.

Joaquim Amat-Piniella (Manresa, 1913-L'Hospitalet de Llobregat, 1974), novel·lista i poeta. Casat amb Maria Llaveries i Viladomiu, van arribar tots dos a Andorra travessant el Cadí el 1939. Sense recursos, ella que era mestra va retornar a Puig-reig i ell va marxar a França buscant trobar feina. Va ser descobert i enviat als camps del Rosselló, i després a Mauthausen fins a l'alliberament. Entre el setembre del 1945 i l'abril del 1946, va residir a Sant Julià de Lòria, on va escriure íntegrament el llibre *K. L. Reich*, publicat el 1963 i va transcriure el poemari *Les llunyanies, Poemes d'exili (1940-1946)* escrit en paper de sacs de ciment a Mauthausen.

Josep Alsina i Martí (Sabadell, 1911-Escaldes, 2004). Fotògraf de l'evolució del país des del seu balcó, entre altres tipus d'esdeveniments i relats humans. Es va instal·lar a Escaldes-Engordany el 1940 provenint de Tolosa, on havia emigrat amb els pares acabada la Primera Guerra Mundial a causa dels disturbis en motiu de les reivindicacions socials dels obrers del tèxtil de Sabadell. Va treballar en l'empresa de carburants d'Amadeu Rossell fins a la jubilació. Membre fundador de la Creu Roja Andorrana.

Antoni Vilanova i Ortiz (Agramunt, 1914-Andorra la Vella, 1978). Metge cirurgià. El seu padrí, procedent de casa Xampaina d'Encamp, havia emigrat a Agramunt. Acabats els estudis de medicina, el 1936, va exercir la professió durant la Guerra Civil espanyola i també als camps de presoners d'Argelers i Cap d'Agde. Cap al 1940 va ser reclamat per Maria Moles de casa Joan Antoni d'Encamp i es va establir a Andorra, on va instal·lar una clínica el 1942 amb el seu professor, el prestigiós cirurgià exiliat Joaquim Trias i Pujol a la planta superior de casa Guillemó. El 1951 va crear una clínica privada de 14 llits en un edifici de la plaça Rebés. Es va casar amb Mercè Trias i Rubiès.

Josep Viladomat i Massanas (Manlleu, 1899-Escaldes-Engordany, 1989). Escultor. Es va exiliar a Andorra el 1941 fins a la seva mort. Té escultures a la via pública a Catalunya i Andorra i un museu amb la seva obra al país està al Centre d'Art d'Escaldes-Engordany. El seu fill Francesc va instal·lar el primer teleshop al Pas de la Casa el 1957.

Norbert Orobí i Carné (Tàrrrega, 1915-Lleida, 1995), mestre, escriptor, poeta, llibreter, editor (edicions Mirador del Pirineu), publicista (Publicitat Andogràfica), director de la *Guia Principat d'Andorra* del 1963 i dels 5 volums de l'*Anuari-Guia Turístic i*

Joaquim Amat-Piniella amb la seva dona Maria Llaveries i Viladomiu

Josep Alsina i Martí

Antoni Vilanova i Ortiz

Josep Viladomat i Massanas

Norbert Orobí i Carné amb Jacint Casal i Vall i Ricard Fiter presentant la col·lecció Monumenta

Comercial d'Andorra publicats entre 1967 i 1977. Provenent del camp de concentració d'Argelers, es va instal·lar a Andorra l'any 1941 als 26 anys. El 1945 va marxar a Perpinyà tornant a Andorra el 1947 i s'hi quedà fins al 1956, en què va partir cap a Santa Maria de Barberà, però tornà a Andorra el 1966 fins al 1977. Va tornar a Tàrrega i va morir a Lleida el 1995.

Francesc Viadiu i Vendrell (Solsona, 1900-Sant Llorenç de Morunys, 1992). Militant polític i escriptor. El 1931 va ser un dels fundadors d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Diputat al Parlament de Catalunya el 1932. En els primers moments de la Guerra Civil, va presidir el Comitè Revolucionari de Solsona, el 1937 fou nomenat delegat d'Ordre Públic de la Generalitat a Lleida. Exiliat a França el 1939, va estar uns mesos als camps de concentració de la Catalunya Nord, però després va anar a viure a Montpeller. Va participar activament en la Resistència contra l'ocupació nazi. El 1941 s'instal·là a Andorra, primer a Canillo i després a Sant Julià de Lòria, on, d'acord amb el servei d'espionatge britànic, formà part d'una cadena internacional d'evasió. Va residir a Andorra fins al 1952, quan va tornar a Barcelona i va haver de passar un any a la presó Model fins al 1955. Va ser condecorat pels Estats Units i el Regne Unit. Va publicar *Entre el torb i la Gestapo*, entre d'altres memòries.

Joaquim Trias i Pujol (Badalona, 1887-Barcelona, 1964), cirurgià i professor. Llicenciat a Barcelona el 1910 i doctorat el 1911. Va exercir al cos militar del Marroc (1911-1913) i va ampliar estudis a Berna, París i Viena. El 1919 va guanyar la càtedra d'Anatomia Topogràfica, anomenada Terapèutica Quirúrgica a partir de 1926, i el 1929 acumulava la càtedra de Patologia i Clínica Quirúrgica a la Universitat de Barcelona. Va ser degà de Medicina del 1931 al 1939 i membre de la comissió executiva de la facultat i de la posterior junta en època de guerra. Va fundar amb altres col·legues la Societat Catalana de Cirurgia. Va ser President de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (1928-1930). En esclatar la Guerra Civil fou nomenat membre del Consell de Sanitat de Guerra per la Generalitat de Catalunya. Durant els enfrontaments va treballar com a cap de l'Hospital Militar de Vallcarca i l'Hospital Clínic. A més tenia el grau de Coronel i va ser Cap de Sanitat de l'Exèrcit de l'Est. Per ser funcionari de la universitat va ser depurat per les autoritats republicanes i readmès el febrer de 1938. El 1939 es va exiliar a Carcassona treballant a la clínica quirúrgica del Dr. Émile Delteil, on va residir amb la seva esposa Margarita Rubiès i els seus 9 fills Angelina, Isabel, Joaquina, Mercè, Margarita, Ramon, Antoni, Glòria, i Pere. Finalment el Dr. Esteve Nequi i el Dr. Moisès Broggi, el van convèncer de refugiar-se a Andorra a començament de 1942, on van anar arribant els fills per diferents vies. Va obrir una clínica amb qui havia sigut alumne seu andorrà Antoni Vilanova a la darrera planta de casa Guillemó i va exercir la pràctica quirúrgica. Des d'Espanya se li van obrir diversos expedients acusat de roig separatista, i el 1941 va ser inhabilitat a perpetuïtat. Va tornar a Catalunya el 1947 i se'l va mantenir allunyat de l'ensenyament, a més de ser

Francesc Viadiu i Vendrell

Joaquim Trias i Pujol amb la seva esposa i fills a Carcassona

empresonat amb l'acusació d'atendre a guerrillers anarquistes. El 1953 el van declarar depurat amb la sanció d'inhabilitació per l'exercici de càrrecs directius i de confiança i finalment el 1954 fou readmès sense sancions com a catedràtic a la facultat de Medicina de Barcelona, però sense deixar-lo exercir de professor.

Josep Estadella i Arnó (Lleida, 1880-Barcelona, 1951). Metge, poeta i polític. Va ser President del Col·legi Oficial de Metges de Lleida, segon Paer a la Paeria, Diputat provincial per Balaguer i Conseller de la secció de beneficència i sanitat de la Mancomunitat de Catalunya. Després, però, va militar en el Partit Republicà Radical, amb el qual va ser elegit Diputat per la província de Lleida a les eleccions generals espanyoles de 1931. Diputat i Ministre de Treball, Migracions i Seguretat Social (1933-1934) als governs espanyols de Lerroux i Samper. Als Jocs Florals de Barcelona va guanyar la Flor Natural i l'Englantina d'or, el 1927, el 1928, de nou Flor Natural i la Viola d'or i d'argent. El 1928 va ser proclamat Mestre en Gai Saber en haver guanyat els tres premis. El maig de 1937 va exiliar-se a Carcassona, on va exercir a la Clinique Delteil, i el 1942 a Andorra, a Escaldes, on va exercir de metge ginecòleg i va cultivar la poesia. A començament de 1951 va tornar a Barcelona ja malalt, on va morir el 6 de desembre. Va ser enterrat al cementiri de Lleida.

Josep Farràs i Ebrières (Barcelona, 1903-Andorra la Vella, 1974) Metge. Llicenciat a Barcelona el 1924 i doctorat a Madrid el 1927. Va ser professor d'educació física i director de l'Institut Joan Brudieu de la Seu d'Urgell 1936-1938. Durant la Guerra Civil arribà a ser capità metge provisional en el Cos de Carrabiners, quan va acabar la guerra passà exiliat primer a França i després a Andorra. Hi va exercir la medicina i es va casar. El seu fill, Jordi Farràs i Forné, metge radiòleg, va ser Conseller general i Síndic general.

Josep Sastre i Torruella (Tremp, 1898-1979). Metge. Llicenciat a Barcelona el 1925. Va exercir la medicina a Tremp, on va ser Alcalde de 1934 a 1938 pel partit Centre Catalanista Republicà Federal-ERC. Comissari de la Generalitat a Lleida. Se li varen confiscar els estris quirúrgics i la biblioteca particular mèdica. S'exilià primer a Montpeller el 1939 a la Residència dels Intel·lectuals Catalans, on va ser un dels metges que va atendre els refugiats espanyols de la zona. El 1945 va passar a Andorra i es va poder reunir amb la seva família, a la Villa Carmen, a la carretera de Santa Coloma d'Andorra la Vella. Va hostatjar Pompeu Fabra el 1947 quan va anar a Andorra a fer testament; s'havien conegut a Montpeller. El 1949 va tornar a Barcelona, on va poder treballar a l'Hospital de Sant Pau. Finalment el 1951 va retornar a Tremp.

Josep Estadella i Arnó

Josep Estadella i Arnó amb la seva esposa, el net i la vídua Tomàs a Envalira

Josep Farràs i Ebrières

Josep Sastre i Torruella

Pompeu Fabra

Pere Prat i Nogués (Terrassa 1904-Andorra 1959), obrer industrial, anarcosindicalista afiliat al sector tèxtil de la CNT, es va exiliar a França el 1939 sent internat en camps de concentració i, en la Companyia de Treballadors Estrangers, va ser enviat a treballar a la línia Maginot. Empresonat el 1940, va estar internat a Mauthausen fins a l'alliberació el 1945. Després d'un any a França per recuperar la salut molt malmesa, el 1946 es va instal·lar a Andorra on va poder-se retrobar amb la família. Va treballar de cambrer i cafeter al Cafè Central i a l'Hostal Casino fins a la seva mort prematura. **Teresa Albareda i Carulla** (Pallerols 1911-Anglesola 2013), feminista i idealista, intentant reunir-se amb el seu marit, va travessar la frontera amb el fill de 3 anys, Roman, sent internada a Argelers. En el retorn a Terrassa indocumentada, va ser empresonada al castell de Figueres. Finalment passant a través d'Arcavell es van poder retrobar a Escaldes, on van néixer les filles Aurora i Amàlia.

Pere Prat i Nogués i
Teresa Albareda i Carulla

Andreu Claret i Casadessús (Súria, 1908-Barcelona, 2005) Empresari, ebenista, fuster, jugador de billar professional, explotador forestal i *home de les neus*, un dels fundadors d'Esquerra Republicana de Catalunya el 1931, durant la Guerra Civil espanyola va ser Comissari polític dels hospitals de l'exèrcit republicà i participà en l'evacuació cap a França. Es va exiliar al sud de França i va crear l'Associació Pau Casals d'ajuda als exiliats, a més de ser la persona de confiança del violoncel·lista. Va ajudar la Resistència durant la Segona Guerra Mundial. El 1949 es va traslladar a Andorra, on el Consell General li va encarregar la treta de neu i l'obertura al trànsit del port d'Envalira a l'hivern. Va morir a Barcelona, a la clínica de la Sagrada Família després d'una fractura de fèmur. Pare de 4 fills: Joan, Andreu, els bessons músics Gerard i Lluís i una filla, Rosa Maria, que morí de petita.

Andreu Claret
i Casadessús i la seva
esposa Maria Serra a
casa seva, a la plaça
Guillemó, 1999

Jaume Ros i Serra (Agramunt, 1918-Oliana, 2005). Periodista i escriptor. Es va exiliar a França el 1939 i durant la Guerra Mundial va col·laborar amb la Resistència francesa. Va ser deportat durant 14 mesos a un camp de treball d'Alemanya i va tornar a París el 1945, on va treballar a l'agència de premsa Associated Press i al ministeri d'Informació com a periodista especialitzat en temes hispànics. El 1950 es va traslladar a Andorra, on es va dedicar al comerç. Va col·laborar en revistes catalanes de l'exili, com *Foc Nou* de Tolosa Llenguadoc i *Catalunya de París*, i a Andorra. Ha escrit llibres de memòries.

Jaume Ros i Serra a
Prada

Sergi Mas i Balaguer (Barcelona 1930) Artista plàstic, pintor, escultor, ceramista, dibuixant, cartellista, il·lustrador, gravador, ninotaire, escriptor, professor d'art plàstic, estudiós de les tradicions i les arts tradicionals andorranes, activista cultural, recuperador i recreador de la iconografia andorrana. Va instal·lar-se a Aixovall el 1957 i darrerament

Sergi Mas i Balaguer

a Sant Julià de Lòria davant de l'Escola d'Art que porta el seu nom. Ha publicat *Cassigalls* (1981), *El Moble a Andorra* (2004), *Ex-Libris i altres gravats de petit format* (2004), *Les Valls desitjades* (2005), *Antologia de gravats i cartells* (2008), *Aspectes de l'Art Popular d'Andorra* (2016), *L'art de musicar la fusta* (2023). Ha publicat articles i il·lustrat llibres. Chevalier des Arts et des Lettres 2008, Premi Àgora Cultural del Principat d'Andorra 2002. Membre fundador de La Xarranca-Grup de Creatius (1992), President de l'Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra.

Albert Puigoriol i Lladó (Teià, 1916-Puigcerdà, 1976), mestre de primera ensenyança, escriptor i fotògraf. Va exercir de mestre en diversos pobles de l'Alt Urgell entre 1945 i 1967 i finalment a Puigcerdà del 1973 al 1976. Va fer de mestre a l'Escola espanyola de la Cortinada (Ordino) entre 1948 i 1957. Va demanar dues excedències al llarg del seu exercici, el 1957 fins al 1967 i el 1967 fins al 1973, que va aprofitar treballant a Andorra. Va escriure el text del llibre *Andorra, el meu país*. La manca de bones guies turístiques va fer aparèixer primer *L'Andorre touristique*, publicada el 1963 en primera edició en francès, la segona en anglès, i en castellà el 1973, amb algunes petites variacions en cadascuna, per actualització sobretot del contingut fotogràfic. En total se'n varen fer onze o més edicions. Va escriure 8 llibres guies de viatges pirinencs, cinc dels quals sobre Andorra, i en va fer diverses edicions utilitzant el català, el francès, l'anglès, el castellà i l'alemany, cobrint tota la dècada dels anys 60 i part dels 70.

Rossend Marsol i Clua, Sícoris (Artesa de Segre, 1922-Andorra la Vella, 2006) periodista i escriptor. Va arribar a Andorra el 1958, on va ser pioner en la professió de gestor administratiu el 1969. Va ser corresponçal dels diaris *La Mañana* (1959-1990), *El Mundo Deportivo* (1959-1988), *El Noticiero Universal* (1960-1985), i *La Vanguardia* (1965-1978), i va col·laborar habitualment a la premsa andorrana. En el camp radiofònic, va tenir al seu càrrec espai d'informació i d'opinió a Ràdio Andorra (1962-1968) i a Ràdio Valira (1986-1994). Va publicar els llibres de poemes *Cel i muntanya*, *La ciutat dels tres castells*, *Festa major i La terra dels Valires*. Va portar a terme una intensa activitat social, en la qual destaca, a Encamp, la fundació de l'Esbart Sant Romà (1959), la reintroducció de les festes tradicionals de l'Ossa i dels Contrabandistes, i l'organització de les caramelles (1960-1962), i a Escaldes, la creació de la cavalcada de Reis (1960). Va presentar la Nit literària Andorrana des de la seva creació el 1978.

Josep Fontbernat i Verdaguer (Estanyol, Bescanó 1897- Andorra la Vella 1977) músic i polític. Per raons polítiques hagué d'anar-se'n a França el 1924, on va formar a Tolosa la seva primera coral, *La Bourrée*.

Albert Puigoriol i Lladó

Rossend Marsol i Clua, Sícoris, a Prada

Josep Fontbernat i Verdaguer

Creador de la Coral Catalana a Perpinyà i de la Coral Déodat de Séverac a Tolosa de Llenguadoc, on va ser professor de música coral a les Escoles Normals. També va ser el creador de la Coral Occitana a París, de la Coral de la Ligue d'Auvergne i al 1926 creador dels famosos Cent Homes d'en Fontbernat, coral formada per occitans i catalans residents o emigrats a la capital de França. En l'àmbit radiofònic va ser membre del Consell de la Radiodifusió Catalana, presidit pel mestre Pau Casals, i Director general de la radiodifusió de Catalunya, càrrec que va ocupar entre els anys 1936 i 1939. Durant l'etapa republicana va ser nomenat (1933) Delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya al Gran Teatre del Liceu. El 1934, va ser escollit director de l'Orquestra Simfònica de Ràdio Barcelona i el 1936 director de l'Orquestra Filharmònica de Barcelona. L'any 1937 va ser el creador a Barcelona de l'Orquestra Simfònica Catalana. Es va establir a Andorra, on va ser el fundador dels Cors Andorrans. Va ser col·laborador en diverses emissions radiofòniques a Ràdio de les Valls, creada el 1959, i quan es va transformar Sud Radio d'Andorra es va convertir en el director del Glossari Andorrà.

Antoni Florit i Coll (Ferrerries, 1913-2001), músic, compositor, director de banda, mestre i poeta. Va anar a estudiar magisteri a València. En esclatar la Guerra Civil va tornar a Menorca entrant a formar part del Comissariat de Cultura. Va exercir de mestre a València, Lleida i Alfarràs. El 1960 va arribar a Andorra amb la seva família. Es va posar dins de grups de teatre i va organitzar un grupet de músics als quals ell mateix els ensenyava música. Fa agafar el relleu del mestre de l'Escola Francesa Eduard Rossell que havia promogut les caramelles a Ordino als anys 50, i Florit les va acabar d'impulsar fins a final dels anys 90. Va compondre les peces *Noieta Andorrana*, la sardana *La Grandalla*, *Himne a la Verge Meritxell*, *la Missa Folklorica*, *la Marxa Fúnebre de Divendres Sant o la Marxa regular del Corpus*. Va viure a Ordino uns 40 anys fins que per qüestions de salut el maig del 2001 ell i la seva família van tornar a viure a Ferrerries, on va morir el dia del seu 88è aniversari, el 9 de novembre del 2001.

Antoni Florit i Coll

Manuel Anglada i Ferran (Maçanet de la Selva, 1918-Andorra la Vella, 1998) estudiós local, escriptor i professor de català. Als 17 anys es va traslladar amb la seva família a Llivia, on va viure fins al 1961, quan va marxar a Barcelona. El 1962, problemes de salut el van portar a instal·lar-se a Andorra. Va ser soci fundador del Cercle de les Arts i de les Lletres (1969), del Club Pirinenc Andorrà (1969) i del Centre de la Cultura Catalana (1995). L'any 1975 va obtenir el títol de professor de català d'Òmnium Cultural i posteriorment va impartir cursos de català per a adults. Va col·laborar activament a la revista *Claror* i en les publicacions del CCC i de la SAC, on va ser cap de la secció de Llengua Catalana. Entre els seus llibres destaquen: *Vint-i-cinc anys a Llivia* (1962), *Andorra, nació pirinenca* (1983), *Històries i relats pirinencs* (1989), i *Arrels d'Andorra. Prehistòria d'Andorra a través dels noms de lloc* (1993). Els anys 1996 i 1997, per encàrrec de l'Editorial Andorra, va tenir cura de la recopilació de l'obra poètica i dels muntatges escènics d'Esteve Albert.

Manuel Anglada i Ferran

Miquel dels Sants Cunillera i Rius (Palau d'Anglesola, 1904-les Escaldes, 1978). Llicenciat a Saragossa el 1920. Metge al Mas de Barberans a la comarca del Montsià, militant del Partit Radical Autònom de les comarques Tarragonines. Va ser diputat a les Corts per Tarragona el 1932, formant part de les Comissions de Sanitat, Presidència, Examen de Comptes i Peticions del Parlament de Catalunya, i del Patronat d'Assistència Social a la província de Tarragona. Va ser detingut pels fets d'Octubre de 1934 i alliberat a primers de 1935.

Durant la Guerra Civil va ser membre del Consell General de Sanitat i director de l'Agrupació de Serveis Militars Hospitalaris a les comarques gironines des del 1936 al 1939. En aquest temps va publicar diversos articles de tema sanitari a la revista *SIAS*, portaveu de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat.

Es va exiliar primer a Montpeller el 1939, però al setembre va marxar a Xile, a Valparaiso, on va formar part de la delegació d'Esquerra, i va dirigir els Serveis d'Assegurança Obrera. El 1945 va presidir el Front Nacional de Lluita i, a partir del 1948, la Mútua Catalana del Centre Català de Santiago. Més tard, es va traslladar a l'Uruguai, país on també va estar molt vinculat políticament al Consell Nacional Català. Va deixar l'exili i posà consulta a Barcelona el 1965, però el 1968 es va instal·lar a Andorra. Va exercir la medicina de metge a la clínica del Dr. Antoni Vilanova i a la seva consulta a Escaldes. L'any 1972, va emmalaltir greument i morí sis anys més tard.

Joan Puig i Salarich (l'Ametlla del Vallès, 1931-Escaldes-Engordany, 1988) escriptor i periodista, va col·laborar en diversos diaris i revistes de Catalunya. El 1956 es va instal·lar a Andorra. Va acompanyar Josep Pla en els seves estades a Andorra i en va publicar una sèrie d'articles. Va escriure poesia, entre les quals un poemari intítulat *Sant Jordi* (editat pòstumament a cura de Sergi Mas el 1995), un compendi de llegendari andorrà. Va formar part del grup amb inquietuds literàries que el 1969 va fundar el Cercle de les Arts i de les Lletres, del qual va ser membre de la primera junta directiva.

Lluís Capdevila i Vilallonga (Barcelona, 1894-Sant Julià de Lòria, 1980). Escriptor, periodista i llibretista de sarsueles. De jove va viure a París fins a la declaració de guerra del 1914, quan va tornar a Barcelona. Militant d'ERC, en la retirada el 1939 s'exilià a Occitània. Amb l'ocupació nazi, el 1942 va formar part del Comitè de Resistència de l'Arieja. L'any 1950 va entrar a la facultat de Lletres i Ciències Humanes de la Universitat de Poitiers com a professor de literatura espanyola, fins la jubilació, el 1973. A mitjan anys 60 va venir a Andorra a ajudar a posar en marxa l'Editorial Andorra. Va col·laborar a les publicacions de Norbert Orobí i Carné *Claror* i *Anuari turístic i comercial d'Andorra*. També va participar en el diari *Poble Andorrà*. *Diari independent*, durant els anys 1974-1977, participant activament de la vida cultural del seu país d'acollida, oferint conferències i altres activitats culturals. S'estava a Sant Julià de Lòria per les vacances escolars, fins que amb la

Miquel dels Sants
Cunillera i Rius

Lluís Capdevila i
Vilallonga

jubilació hi fixà la residència fins a la seva mort. Entre moltes altres obres va escriure el llibret de la sarsuela *Cançó d'amor i de guerra*.

Miquel Lladó i Miquel (Castellldans, 1919-Andorra la Vella, 1999) escriptor, poeta i editor. La Guerra Civil i les necessitats de la seva família, de condició humil, van estroncar la seva formació. Després de diferents infortunis personals i econòmics, a mitjan anys seixanta va establir la seva residència a Andorra, on va col·laborar al diari *Poble Andorrà*. D'aquella època daten també obres de narrativa com *Els camins de la por* o *Els dies sense demà* i alguns dels seus poemes van ser inclosos a l'antologia *Lleida, vuit poetes*. Els anys setanta obtingué el premi de poesia en català Ciutat de Lleida (1973), amb el llibre *Terres altes*, i va iniciar l'activitat de l'editorial Valls d'Andorra, des de la qual va publicar al llarg de nou anys (1979-1988) la revista homònima. Així mateix inicià la col·laboració amb els diaris *Avui* i *Diario de Lérida*. Els anys vuitanta i a través de la seva pròpia editorial va iniciar el procés de publicació de gran quantitat d'obres escrites al llarg de tota la vida i que havien restat inèdites, alhora que inicià la col·laboració amb el diari *Segre*. L'any 1995 obtingué el premi de poesia Les Talúries pel llibre *L'Home i el paisatge*.

Miquel Lladó i Miquel

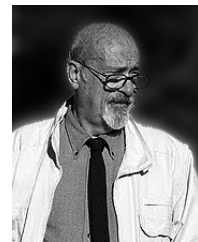
Melcior Font i Marsà (Sant Andreu de Palomar, 1902-Barcelona, 1959), poeta i periodista, funcionari de confiança en la Generalitat dels anys 1930. Premiat en diversos Jocs Florals. Entre 1927 i 1928 va conviure a Encamp amb el poeta noucentista Joan Duch i Arqués, i va editar l'Àlbum *Maravilla* i els goigs de Sant Romà de les Bons el 1930.

Melcior Font i Marsà

L'octubre de 1936 s'ha d'exiliar a París junt amb Ventura Gassol per por de ser assassinats per membres de la FAI. Va participar com a tècnic en l'organització i muntatge de l'exposició *L'art català medieval*, mostra organitzada conjuntament per la Generalitat de Catalunya i el Museu Jeu de Paume, celebrada el 1937. El mateix any es va casar amb Magda Martí i Travé. Entre 1944 i 1955 va fer de secretari del músic i compositor Pau Casals. A final de dècada fa de representant i distribuïdor a França de grans productores nord-americanes de cinema. També va fer de guionista, assessor literari, traductor de companyies cinematogràfiques franceses i americanes. L'exili havia separat la família i va ser a Andorra on any rere any es podien retrobar amb la seva neboda, tot fent estades al refugi d'Envalira, construcció de fusta situada a banda i banda de la carretera. La inquietud per la salvaguarda d'alguns indrets, el va portar a intentar salvar un petit espai de la rodalia de Les Bons a Encamp i va adquirir el colomer de Cotxa al veïnat de les Bons a Encamp i la capella de Sant Romà, per fer-hi una petita residència i oferir espai per un arxiu-museu. Va encarregar l'estudi de l'espai i plànols de restauració als arquitectes Lluís Bonet i a Josep Escorsa, però va morir sense poder-ho veure.

Josep Marcel Escoda i Sales (Vandellós, 1935-Andorra, 2016), metge. Les seves conviccions polítiques (era militant actiu del PSUC, oposat a

Josep Marcel Escoda i Sales

la dictadura franquista) el van dur a exiliar-se a Andorra, on va arribar el febrer del 1969. El que havia de ser un breu parèntesi es va tornar en un nou començament i el Dr. Escoda es va arrelar, com tants altres nous andorranos en aquestes valls pirinenques. En un principi va treballar amb el Dr. Antoni Vilanova, a la seva clínica de la plaça Rebés, i va obrir la seva consulta a Escaldes. Les seves inquietuds el van portar a innovar i desenvolupar el termalisme en el camp de la geriatria al centre termal de l'Hotel Roc Blanc i a partir de la temporada 1972-1973 es va fer càrrec del servei mèdic de l'estació d'esquí de Pas de la Casa-Grau Roig. Va crear el Centre Mèdic Pas de la Casa-Grau Roig la temporada 1972-1973, fruit d'una excel·lent entesa amb el creador de l'estació d'esquí, Francesc Viladomat. Durant molts anys va ser alhora el metge de la vila del Pas de la Casa. En finalitzar la temporada 2012-2013, als 78 anys, va deixar la seva activitat professional per motius de salut. Va morir el 10 de febrer del 2016.

Manuel Viusà i Camps (Barcelona, 1917-París, 1998), pintor i gravador, i **Gertrudis Galí i Mallofré** (Terrassa, 1912-París, 1998), pintora i escultora. Casats el 1940, es van instal·lar a Perpinyà el 1948, i seguidament a París, on van acollir altres exiliats catalans. Viusà va exposar a diverses ciutats d'Europa i d'Amèrica del Nord i del Sud. En la seva activitat de gravador, destaca l'edició de la sèrie al carborúndum que il·lustra els Exemples del *Llibre de les bèsties* de Ramon Llull (París 1978). Va impartir cursos de gravat a París i a la Universitat de Caracas, a Veneçuela. Van intervenir en la creació del Centre de Gravats d'Encamp (1986), en passar temporades des del 1978 amb les filles, Joana i Núria, que vivien a Andorra, i que Viusà va dirigir durant 12 anys mentre Galí realitzava les seves obres en ferro. Van morir en tretze dies de diferència i les seves cendres reposen al cementiri d'Andorra la Vella juntament amb les restes de la seva filla Núria i la seva néta Meritxell, que van perdre la vida en els aiguats del 1982.

Manuel Viusà i Camps i Gertrudis Galí i Mallofré

Àlvar Valls i Oliva (Barcelona, 1947). Corrector, traductor, escriptor, "home de fer feines de la llengua". Va fugir d'Espanya cap l'exili a París, el 1978, i es va instal·lar a Andorra el 1979. Perit mercantil i estudis inacabats de Ciències Econòmiques a la UAB. Professor de català d'Òmnium Cultural. Compartint l'escriptura amb el seu ofici de corrector de textos, ha escrit guions radiofònics i premsa clandestina dins del franquisme, i ha cultivat la poesia, els relats per a adolescents, la prosa literària, el periodisme d'informació i d'opinió i la novel·la. Ha editat dues revistes, *La Revista d'Andorra* i *Pirineu*. Ha publicat dues novel·les. També ha traduït 71 llibres, del castellà, el francès, l'anglès i l'italià. És un estudiós de Jacint Verdaguer.

Àlvar Valls i Oliva, a Prada el 1994

Conclusions

De manera global es poden observar quatre grans grups d'exiliats en general: andorrans o gent de l'entorn que en cas d'inestabilitat tornen a Andorra; fugitius de la primera part de la guerra d'un bàndol; fugitius d'una segona part de la guerra d'un altre bàndol; i finalment persones, que durant els anys següents al conflicte, s'instal·len a Andorra per diferents raons. Per professions cal destacar els metges que van exercir a Andorra i van contribuir a millorar l'atenció sanitària (Joaquim Trias i Pujol, Josep Estadella, Faustí Llaveries, Josep Sastre i Torruella, Miquel dels Sants Cunillera, Josep Farràs, Josep Escoda, Antoni Barcia, Francesc Blàvia), els advocats (Antoni Forné i Jou, Ramon Villeró i Campabadal), els escriptors i poetes (Norbert Orobitg, Miquel Lladó, Joaquim Amat-Piniella, Rossend Marsol Sícoris, Joan Puig i Salarich, Lluís Capdevila, Baltasar Gispert, Rafael Tamarit, Melcior Font), els arquitectes que van fer obra al país (Puig i Cadafalch, Miguel Fisac), els artistes (Josep Viladomat, Josep Alsina, Manuel Viusà i Gertrudis Galí, Antoni Florit, Sergi Mas), els clergues (Fra Tomàs Junoy, el Bisbe Caixal, els monjos de Montserrat, el Bisbe Justí Guitart, Josemaria Escrivà de Balaguer), els lingüistes (Manuel Anglada, Pompeu Fabra, Antoni Griera, Marcel Baïche), geògrafs (Marcel Chevalier), els polifacètics (Esteve Albert, Josep Fontbernat, Andreu Claret, Francesc Viadiu) i persones significades (càrrecs públics, mestres...).

Tots, sobretot els que s'han instal·lat durablement al país, han contribuït a la transformació d'Andorra i han aportat el seu saber en l'àmbit de la salut i la cultura. Les condicions geopolítiques, socials i econòmiques van fer que alguns no es poguessin quedar al país. A part d'implicar-se econòmicament, els exiliats han estat vectors de transformació del país al segle xx i descendents seus han ajudat directament al desenvolupament d'Andorra i el seu reconeixement com a estat de dret.

Al segle xix l'entorn era de crisi, un entorn deprimit que no va propiciar canvis. Al segle xx es van donar unes altres condicions que van conduir a la decisiva i definitiva transformació moderna d'Andorra.

Tot i passar penúries i tenir pocs recursos, la solidaritat de les famílies andorranes va ajudar en tot el possible els nouvinguts. Els hotelers hi van col·laborar.

Els exiliats al Pas de la Casa van acabar ajudant a generar un pol comercial de gran impacte econòmic.

Àngels Mach i Buch,

farmacèutica, representant de la SAC a la FUCE des del 2015

Altres actes a l'UCE

Homenatge a Pompeu Fabra

Jordi Casassas, Bernat Joan, Gabriel Bibiloni, Jordi Casanova, Marta Fonolleda, Mauro Mulas, Ramon Gual, Alfons Quera, Mònica Boixader, Jordi Mir

Jordi Casassas

Bona tarda. Com cada any retrem ara homenatge a Pompeu Fabra i com cada any també els diferents territoris diran unes paraules.

Bernat Joan. Illes Pitiüses

M'han dit de començar el primer. Realment ser avui aquí una altra vegada implica bàsicament per mi refermar un compromís. La llengua catalana té una arquitectura perfecta per ser usada en tots els àmbits i per ser usada en tots els nivells en què es pot usar una llengua, perquè hi va haver enginyers de la llengua que, a més d'enginyers també d'altres coses, com el mestre Fabra, van fer possible que avui en dia tinguem aquest instrument. L'instrument el tenim, però tenim unes circumstàncies socials que en fan molt difícil l'aplicació normal.

El nostre compromís ha de ser que aquest instrument que queda perfectament establert, perfectament fixat i apte per a tot, des de l'obra ingent de Pompeu Fabra arribi a constituir l'instrument d'una comunitat lingüística plenament normalitzada. Jo crec que avui ens hem de comprometre amb això, que ens hem de conjurar per això, que ens hem de refermar per això i que hem de treballar perquè aquesta segona part de culminació de l'obra de redreçament de la llengua s'acabi finalment fent. Gràcies.

Gabriel Bibiloni. Mallorca

Enguany ja sabeu que celebrem el seixantè aniversari de la culminació del *Diccionari català-valencià-balear*. S'ha dit a bastament. Però tambéenguany celebrem el noranta –norantè– aniversari de la publicació del *Diccionari Fabra*. A més, enguany fa cent seixanta anys que va nàixer Antoni Maria Alcover (1862) i fa noranta anys que va morir (1932). Mossèn Alcover va morir i no va veure el diccionari de Pompeu Fabra. Alcover va morir el 8 de gener i el *Diccionari Fabra* va sortir el 30 de novembre. En tot cas i a part de tots aquests esdeveniments, el *Diccionari Alcover-Moll* i el *Diccionari Fabra* són dues peces fonamentals per a la nostra cultura. Sense aquestes dues peces el nostre país seria molt diferent. L'*Alcover-Moll* ha estat sempre el diccionari que ens ha permès de conèixer a fons la llengua catalana, i el *Diccionari Fabra* ha estat el diccionari que ha estat referència per a tots els catalanoparlants per a un ús correcte i adequat de la llengua. Ha fet aquesta funció durant més de seixanta anys, fins que va aparèixer el *DIEC*. Però, així i tot després, el *Fabra*, el *Diccionari Fabra* continua sent el referent dels catalanoparlants, perquè continua en el *DIEC*. El *DIEC* és el *Fabra* actualitzat. Fabra va fer el seu diccionari i va fer tota la seva obra amb una única finalitat, perquè era una condició indispensable perquè el català fos una llengua d'ús normal i d'ús ple. Aquest era l'objectiu. Avui, crec que hem de continuar la lluita enmig de moltíssimes dificultats per assolir definitivament aquest objectiu.

Jordi Casanova. País Valencià

M'han demanat ara d'imprevist que faci la representació i que digui unes paraules sobre el mestre Fabra. Com tots sabeu, és una figura importantíssima per a la nostra llengua, per la nostra cultura des de finals

del 10 fins a principis del 20. Era un moment que, com ja sabeu, cadascú escrivia a la seva manera. No hi havia cap mena d'unificació lingüística. No hi havia una gramàtica que ens digués com havíem d'escriure tots i això, evidentment, si volem un projecte de país, és indispensable. Ell era enginyer i tenia una ment molt ordenada que li va permetre saber quina seria la manera més adient de codificar el que és la nostra llengua. De ben jove sembla que ja inventava les seves llengües, idiomes que, ell jugant, anava creant. Això és el que ens ha permès tindre una figura tan important que ens permet escriure a tots igual. Crec que és l'única manera. No hem d'anar cadascú per la nostra banda, sinó anar tots junts i fer un projecte en comú. Gràcies.

Marta Fonolleda. Andorra

Nosaltres avui volíem ressaltar la idea més de projecte col·lectiu. Com Pompeu Fabra, que va ser la cara visible o qui va culminar un encàrrec que formava part d'un projecte col·lectiu que implicava els Països Catalans. Tots sabem com n'és de difícil tenir un projecte col·lectiu, primer idear-lo i després portar-lo a terme. Això costa molt, però en canvi dona molta força. Aquest any, aquí a Prada, des d'Andorra, hem celebrat la trenta-cinquena Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu i hem parlat d'un projecte col·lectiu precisament per al Pirineu, que és l'Àrea Funcional Andorra-Pirineus, els reptes i oportunitats que té això. Ens ha semblat un bon vincle això, reivindicar la força, l'oportunitat de tenir un projecte comú.

Mauro Mulas. L'Alguer

Emocionat. Nosaltres, que venim de la part oriental de la dolça llengua. Nosaltres, que som el lloc probablement més petit i més perifèric, agraïm a Pompeu Fabra el fet d'haver-nos tret de l'aïllament i d'haver-nos fet sentir part d'una gran família. Gràcies.

Ramon Gual. Catalunya Nord

Jo passo l'últim, no perquè sóc el més important, sinó perquè sóc el de més al nord. El company que ha començat era el de més al sud. Només recordar una cosa, que Pompeu Fabra va viure els seus últims anys a l'exili, que va morir a l'exili i que, malgrat tot, és enterrat en terra catalana, perquè la Catalunya Nord és també un dels Països Catalans i això potser no s'ha de descuidar. En un moment donat no sé si la gent ho té ben clar. Aquests dies he sentit parlar molt dels països de llengua catalana, de parla catalana, però això, la noció de Països Catalans, sembla que faci por encara a molta gent. Penseu que si hi ha una cosa que ens uneix a tots els Països Catalans és la llengua i és a ella que ho devem. Si no pensem això no podem anar gaire lluny. Penseu també en una altra cosa: Pompeu Fabra és enterrat aquí, amb la seva filla. La família, quan al principi estava previst que Pompeu Fabra -la despulla- havia de tornar al sud, va decidir que no. Que aquí

també era terra catalana i que és aquí que s'havia de quedar. Això també és una força molt important per a la gent de la Catalunya Nord, perquè cada any si es vol fer un acte o si es vol fer una renovació d'aquesta flama que la gent de l'exili han mantingut tant sí com no, és perquè venen a Prada, a aquesta tomba, per renovar-se ells mateixos.

Alfons Quera. Delegat de la Generalitat a Perpinyà

Volem agrair des del Govern de la Generalitat aquest acte d'homenatge. El fet de retre homenatge al mestre Pompeu Fabra. Un acte que com molt bé sabeu és organitzat també per la Universitat Catalana d'Estiu. Voldria ressaltar només un aspecte, que en Ramon Gual ja hi ha fet referència, que no és cap altre que ressaltar la dignitat amb la qual va viure el mestre Pompeu Fabra els darrers anys de la seva vida a l'exili, en refugi en terra catalana, aquí a la Catalunya Nord. Viu els darrers cinc dies al Principat de Catalunya, concretament al Mas Perxers d'Agullana i el 31 de gener del 39 enfila el camí de l'exili, pel Pertús. Roman a diferents municipis d'aquí la Catalunya Nord, concretament a Prada, els darrers anys de la seva vida, però també segueix el camí cap a França, en aquest cas a París i a Montpeller, entre d'altres. Només acabaria insistint en el fet amb què he començat i que he ressaltat a l'inici, que no és cap altre que el de la seva dignitat. Ell viu –n'ha fet esment fa un moment el Ramon Gual– la mort de la seva filla mesos abans de morir. Cal ressaltar, doncs, la dignitat de la seva existència els darrers anys, amb unes condicions materials molt dures. Que serveixi, doncs, aquest homenatge d'agraïment també a totes les persones que han mantingut la flama de la memòria ben viva aquests darrers quaranta anys especialment en honor al mestre Pompeu Fabra.

Jordi Casassas. President de l'equip rector

Hola, bona tarda. Fa uns quants anys que cada any venim aquí a fer aquest homenatge al mestre Fabra. Aquest any jo penso que hi ha més gent que mai. Cosa que també hem vist en la mateixa universitat, i ens agrada moltíssim. Hem estat fent el dia d'avui precisament dos actes, un al matí i un a la tarda, en els quals la llengua era la protagonista. Ho era en un sentit, podríem dir-ne, en un moment d'emergència. Ara, el 2022, tenim gent exiliada (com el mestre Fabra) i tenim una lluita ferotge i unes circumstàncies terribles que afecten la vida, supervivència, vivència mateixes de la llengua catalana. Les circumstàncies no podem dir que siguin pitjors que en aquell moment. Hi ha altres circumstàncies –podríem dir-ne– atenuants. Però que hi hagi exiliats el 2022 i que hi hagi una persecució sistemàtica de la llengua, ens ha de posar en un estat absolut d'emergència. Hem de pensar en l'existència de Fabres perquè ell va arrencar un procés sistematitzador i ara hem d'arrencar un procés mantenint i posant al dia aquest tresor que ens uneix —com s'ha vist aquí, a tots els Països Catalans—, que és la defensa de la llengua. La defensa de la llengua és una causa profundament política i així, els enemics d'aquesta llengua ho veuen quotidianament i actuen. Per tant, som aquí i continuarem venint aquí cada any per retre aquest homenatge, perquè ens il·lumini i ens ajudi a tenir, a guardar, a mantenir aquest testimoni de lluita. Moltes gràcies.

Jordi Mir, documentalista de Pompeu Fabra

Gràcies a tots. Ara tenim una oportunitat de tenir un petit afegitó. Com que sempre ens agradarà estar a prop de Fabra i de les seves vivències, una alumna estudiant de Josep Miracle, que com tots sabem va ser alumne predilecte de Pompeu Fabra, ens oferirà un petit testimoni d'una anècdota viscuda directament, ens portarà les paraules de Fabra aquí entre nosaltres.

Mònica Boixader

Jo només volia reivindicar, també llegint aquest text de Miracle que va escriure per a Fabra, la part, no només la part metòdica, estudiant, robusta, la feina que va fer Fabra amb el *Diccionari*, sinó la seva personalitat, perquè a tots ens sembla que era un home gris sense biografia, com deia ell, però probablement calia ser una mica eixelebrat per emprendre una tasca com aquesta. Els testimonis escrits ens diuen que era un home divertit, innocent i em sembla que també cal recordar aquesta part de la seva personalitat. Ara us llegiré un text de Josep Miracle molt entranyable i deixaré el *Diccionari* aquí a sobre, per si el voleu fullejar perquè també, a part de ser un diccionari, és una obra completament literària, i això normalment no es diu.

El retallo, per no allargar-me.

“Vaig tenir la idea de fer un homenatge íntim a Pompeu Fabra, que sé que ell m’hauria acceptat complagudíssim. El regent d’una empresa de relligament que es diu o es deia Antoni, em distingí amb un cert afecte i li plaïa molt de tenir conversa amb mi. Vam parlar de tot, perquè el tema per ell era la cosa de menys importància. Un dia va sortir això del català, el Diccionari i Pompeu Fabra. M’hi vaig deixar anar i durant molts dies no tocàrem altre tema, de manera que al capdavant el senyor Antoni, que no havia vist mai al Mestre, en sabia moltes més coses que alguns dels qui un dia o altre havíem tingut el goig d’encaixar amb ell. Com moltes altres vegades, tot parlant, parlant el senyor Antoni obrí un calaix de la seva taula, en tragué tabac i em convidà. Aquella vegada em va treure caliquenyas. Me n’oferí una amb un tan marcat aire de compliment, que als meus ulls quedava prou justificat i prou disculpat per la gran escassetesa de tabac en aquell moment. Una caliquenya era aquells dies, un veritable tresor. No la vaig acceptar i tot d’una li vaig preguntar si me’n vendria mitja dotzena. Vaig prou veure que el senyor Antoni sospitava que potser me les revendria a un preu més alt. No, no. No en fumo ni me les vull vendre. Les vull per regalar. En pagaré tant com en demani. Això el va impressionar. Li vaig haver d’explicar que pensava regalar-les a Pompeu Fabra el mateix dia que es reintegraria a Catalunya. Aleshores jo com gairebé tothom, teníem el convenciment que l’acabament de la guerra d’Europa seria la fi de la dictadura instaurada a còpia de guerra civil. El senyor Antoni no em va voler cobrar ni un cèntim. Essent per qui han de ser, les hi regalo i que el senyor Fabra se les fumi. I quan el senyor Fabra se les fumi, com que pensarà en vostè, serà com si també pensés en mi. Curosament embolicades dins el

calaix de la meva taula hi hagué set o vuit anys seguits mitja dotzena de caliquenyas esperant el retorn de Mestre Fabra. La guerra es va acabar sense el trasbals que massa refiadament esperàvem. Al Nadal de 1948 la mort va frustrar qualsevol esperança de retorn. Durant alguns mesos del 1949 vaig rodar mig Catalunya predicant la glòria de Mestre Fabra i ja no podia obrir el calaix sense que la visió del paquet de caliquenyas no em fes un sotrac al cor. Li vaig tenir encara dos o tres anys més. Un dia em va semblar que se m'esmicolava als dits. Les caliquenyas eren tan seques que només mirant-les se'm trencaven i s'esfullaven. Ni vivent, el Mestre no se les hauria pogut fumar. Les vaig polvoritzar i vaig esventar la pols dins l'aire de la meva cambra de treball i em faig la il·lusió que l'aire que respiro, que en l'aire que respiro, hi ha el respir de Pompeu Fabra fumant les darreres caliquenyas."

Gràcies.

Jordi Mir

Gràcies a la Mònica, gràcies a tots. Abans que l'harmonia del Santi Miret, el nostre company, ens ajudi a cloure amb gust aquest acte, permeteu-me només que digui una cosa. Recordant, com ha recordat, que el dia 25 de desembre del 1948 Fabra ens va deixar, vull fer present que justament l'any que ve farà setanta-cinc anys que això va passar. Farà també a la vegada seixanta anys que aquí ens vam reunir per primera vegada una colla nombrosa –abans havia estat complicat que això es produís l'any 63– amb motiu del 50è aniversari de les Normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans. Des d'aquell 1963, que farà seixanta anys l'any que ve, que no s'ha interromput mai, que sempre siguem colles que honorem la memòria de qui ens ha donat l'eina que ens caracteritza com a poble. Aleshores jo penso que l'any que ve ens hem de confabular tots perquè hi siguem molts més que avui i que aquestes

LLISTA DE PARTICIPANTS PRESENCIALS A LA 35a DIADA ANDORRANA 54a UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Nom i cognoms	Professió	Lloc de residència
Frederic Abelló i Riera	Enginyer químic	Cerdanya/Barcelona
Martí Alay i Roquet	Empleat de banca	Andorra
Ernest Altés i Segura	Escultor	All (Cerdanya)
Daniel Armisen	Maire	Bourg-Madame
Enric Balaguer	Ràdio Arrels	Prada
Joan Becat i Rajaut	Professor emèrit UPVD	Perpinyà
Eugeni Bregolat i Obiols	Diplomàtic	La Seu d'Urgell
Nil Forcada i Vives	Càmera RTVA	Andorra
Cerni Cairat i Perrigault	Empresari	Sant Julià de Lòria
Jordi Casassas i Ymbert	Historiador, president UCE	Barcelona
Xavier Crosas i Castañer	Ambientòleg	Manlleu
Martí Crosas i Fonolleda	Estudiant	Andorra
Françoise Delcasso-Dejoux	CCI Pyrénées-Orientales	Bolquera
Eva Descarrega i Garcia	Ambaixadora	París
Arnaud Diaz	Maire	L'Hospitalet près l'Andorre
Cerni Escalé i Cabré	Administració pública	Andorra
Marc B. Escolà	eUniv	Sant Julià de Lòria
F. Xavier Fantova i Ibàñez	eUniv	Sant Julià de Lòria
Jan Feistner	Traductor	Praga (República Txeca)
Anna Ferrer i Giménez	Consultora mobilitat	Isòvol (Cerdanya)
Marta Fonolleda i Riberaygua	Professora universitària	Andorra
Pere Miquel Fonolleda i Pérez	Llibreter	Sant Julià de Lòria
Dominique Fourcade	Maire	Ax-les-Thermes
Clara Gallart i Moles	Màrqueting	Barcelona
Amadeu Gallart i Sort	Economista	La Seu d'Urgell
Joan Ganyet i Solé	Arquitecte	La Seu d'Urgell
Laurent Gauze	President CCI Pyrénées Orientales	Rivesaltes
Albert Gomà i Sala	Empresari	Sant Julià de Lòria
Ariadna Guiu i Vila	Periodista	La Seu d'Urgell
Guillem Gurguí	Vinyater	Bages de Rosselló
Pere Gurguí	Vinyater	Bages de Rosselló
Xavier Gurguí i Asensi	Empresari turístic	Barcelona
Michaela Jechová	Professora/ensenyant	República Txeca
Andreu Jordi i Tomàs	Funcionari	Andorra la Vella
Jana Kuklová	Professora universitària	Praga (República Txeca)
Àngels Mach i Buch	Farmacèutica	Canillo

Nom i cognoms	Professió	Lloc de residència
Cesc Maideu i Capdevila	periodista Ara	Ripoll
Hector Mas i Garcia	Gestor cultural	Sant Julià de Lòria
Joan Massa i Sarrado	Filòsof	La Seu d'Urgell
Josep M. Masó i Marcet	Enginyer tèxtil tècnic	Sant Julià de Lòria
Marta Medrano i Cadefan	Pedagogia	Puigcerdà (Cerdanya)
Juli Minoves i Triquell	Professor	Los Angeles/Andorra
Assumpció Moles	Administració pública	La Seu d'Urgell
Àngel Mompó	Enginyer informàtic	Manresa
Josep Maria Montaner	Premsa	Roda de Ter
Manuel Montobbio i de Balanzó	Diplomàtic	Estrasburg
Òscar Palau i Just	Periodista <i>El Punt Avui</i>	L'Espuga de Francolí
Marta Pallarès i Blanch	Investigadora/docent	La Seu d'Urgell
Albert Piñeira i Brosel	Alcalde de Puigcerdà	Puigcerdà
Antoni Pol i Solé	Arquitecte	Canillo
Pere Poncy	Imatgeria radiològica	Prada
Paula Przybyłowicz	Tècnica Aqua	Andorra
Ramon Queralt i Boldú	Ambientòleg	Les Borges Blanques
Marçal Queralt i Llorca	Estudiant	Les Borges Blanques
Landry Riba i Mandicó	Secretari d'Estat per la UE	Canillo
Anna Riberaygua i Montagut	Llibretera	Andorra
Joan Carles Rodríguez i Miñana	Notari	Escaldes-Engordany
Quico Sallés	Periodista <i>El Món</i>	Sant Joan de Vilatorrada
Jean Pierre Sicre	Maire	Mérens-les-Vals
Ramon Treserras	Director clúster Sol Soleil	Bellver de Cerdanya
Maria Ubach i Font	Ministra Afers Exteriors	La Massana
Joaquim Vallès	eUniv	Sant Julià de Lòria
Manel Vila i Motlló	Ad. Pública	Isòvol (Cerdanya)

Societat Andorrana de Ciències

35a DIADA ANDORRANA A LA 54a UCE (Prada, Conflent)

TEMA: L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIREINEUS

Dissabte 20 d'agost del 2022, a Sala El Pessebre

Rue San-Juan-de-Porto-Rico, Prada (Conflent)

Organitza: Societat Andorrana de Ciències

Patrocina: Govern d'Andorra, FEDA Cultura

Matí de 9 a 13 h del migdia (l'acte serà enregistrat per a difusió posterior)

Presentació

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA, doctora en Educació Ambiental, assessora territorial per la SAC a l'UCE

Salutació del president de l'equip rector de la 54a UCE i presentació del llibre de la 34a Diada

Jordi CASASSAS i YMBERT, president de l'equip rector de la 54a edició de l'UCE

PONÈNCIES PRESENCIALS

1- Un projecte per al Pirineu

Joaquim GANYET I SOLÉ, ex-alcalde de la Seu d'Urgell, ex-senador i arquitecte

2- L'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera

Andreu JORDI i TOMÁS, director d'Affers Bilaterals i Consulars del Ministeri d'Affers Exteriors i secretari general de l'Organisme Andorrà de Cooperació Transfronterera (OACT)

3- CCI Transfrontalières engagées pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires :

Retour sur les projets CCI PIRINEUSMED I et II /POCTEFA et Perspectives

Laurent GAUZE Président CCI Pyrénées Orientales, Vice-Président CCI Occitanie

4- Commune de Bourg-Madame : Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières

Daniel ARMISEN, Maire de Bourg- Madame

5- La Salut com a motor econòmic de l'àrea funcional Andorra-Pirineus

Ramon TRESERRAS, director del Cluster SolSoleil Health Pyrenees

6- Pirineu 2030: reptes i oportunitats

Albert PIÑEIRA i BROSEL, alcalde de Puigcerdà

---- Pausa ----

7- Le partenariat transfrontalier en matière de tourisme de montagne et de mobilité des travailleurs transfrontaliers

Arnaud DIAZ, Maire de L'Hospitalet- près- l'Andorre

8- Sort i l'Àrea funcional pirinenca de l'est

Baldo FARRÉ i SERRAT, alcalde de Sort

9- La Commune de Mérens- les- Vals sur le sillon su développement durable

Jean-Pierre SICRE, Maire de Mérens- les- Vals

10- Andorra Pirineus, terra d'oportunitats

Francesc VIAPLANA i MANRESA, alcalde de la Seu d'Urgell

11- Ax une déviation, une respiration

Dominique FOURCADE, Maire d'Ax- les- Thermes

12- De l'àrea funcional a l'espai pirinenc: el rol de l'Acord d'associació entre Andorra i la UE

Landry RIBA i MANDICÓ, secretari d'Estat per a la Unió Europea

13- Quina projecció de futur podem donar a l'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus?

Maria UBACH i FONT, ministra d'Affers Exteriors d'Andorra

Debat

---- Dinar ----

PONÈNCIES NO PRESENCIALS

1- L'espai transpirinenc en la història: més enllà de les fronteres polítiques

Patrici POJADA, historiador occità, professor de la Universitat de Perpinya

Societat Andorrana de Ciències

35a DIADA ANDORRANA A LA 54a UCE (Prada, Conflent)

TEMA: L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS

Dissabte 20 d'agost del 2022, a Sala El Passebre

Rue San-Juan-de-Porto-Rico, Prada (Conflent)

Organitza: Societat Andorrana de Ciències

Patrocina: Govern d'Andorra, FEDA Cultura

Tarda de 15 a 19h (l'acte serà enregistrat per a difusió posterior)

- 14- **La Seu d'Urgell i Andorra: passat, present i futur**
Eugeni BREGOLAT i OBIOLS, ambaixador d'Espanya
- 15- **Demà el tren a l'orient del Pirineu**
Enric BALAGUER, animador a Ràdio Arrels i coordinador d'Òmnium Cultural Catalunya Nord
- 16- **Andorra-Pirineus: una aproximació en gran angular**
Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ, doctor en ciències polítiques, diplomàtic i escriptor
- 17- **Reintegració d'un territori entre fronteres: l'Alt Segre, Pirineus**
Marta PALLARÉS i BLANCH, doctora en geografia i coordinadora Repte Demogràfic a EcoRegió
- 18- **L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord**
Joan BECAT, doctor en geografia i professor emèrit de la Universitat de Perpinyà VD, secretari de la FUCE
- 19- **L'àrea econòmica transfronterera**
Enric QUÍLEZ i CASTRO, informàtic i president del Grup de Recerca de Cerdanya
---- Pausa ----
- 20- **L'Àrea funcional Andorra-Pirineus: prioritat de la política exterior andorrana?**
Marta GALLART i SORT, economista i ex-alcalde de la Seu d'Urgell
- 21- **La creació contemporània en l'àrea econòmica especial Andorra-Pirineus**
Ernest ALTÉS i SEGURA, escultor a All
- 22- **Sextània, la comunitat de territoris del Pirineu**
Antoni UBACH i MORTES, Conseller de Treball i Benestar i de Cultura i Educació (1982-1984)
- 23- **Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida**
Joan MASSA i SARRADO, Ex-secretari del Copríncep Episcopal i filòsof
- 24- **De l'acord de cooperació a l'acord d'associació: l'espai pirinenc, una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns**
Juli MINOVES i TRIQUELL, doctor en ciències polítiques per Yale, Professor i Director del International Studies Institute de la ULV, Califòrnia, i acadèmic de la RACEF. Diplomàtic i ex-ministre (1993-2009)
- 25- **L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització, també**
Antoni POL i SOLE, arquitecte i urbanista, expresident de la SAC

Debat

Cloenda, Àngels MACH i BUCH, presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE

PONÈNCIES NO PRESENCIALS

- 2- **L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: perquè no se'n parla?**
Pere LÓPEZ i AGRAS, economista i president del Grup Parlamentari Socialdemòcrata
- 3- **L'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'àrea Andorra-Pirineus**
Lorena JORDANA i CARMONA, ADE i màster en Management Internacional, professora de la UdA
- 4- **Panorama socioeconòmic de l'espai transfronterer CCI PIRINEUSMED II /POCTEFA**
CCI Occitànie : Jean Marc GUILLEMET, Directeur Délégué Appui au Développement Territorial et Gestion des Programmes Européens
- 5- **La integració econòmica de l'Andorra medieval en un espai polític fracturat. En els orígens del fet diferencial (segles XI-XIII)**
Carles GASCON i CHOPO, doctor en història i membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell
- 6- **L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió estratègica de cooperació transfronterera per a l'equilibri territorial pirinenc**
Claudine TARRENE-FABRESSE, doctora en Estudis Catalans i Transfronterers a la Universitat de Perpinyà VD

ACTES I TAULES RODONES
dia 21
 Ofrena a la tomba de Pompeu Fabra
 a dos quarts de 7 del capvespre

JORNADA CIENTÍFICA I PROFESSIONALS

35a DIADA ANDORRANA

L'àrea funcional Andorra-Pirineu

Ho organitza: Societat Andorrana de Ciències

dia 20 d'agost

El model de desenvolupament mundial dominant avui és el de la globalització. Per a poder ser presents en aquesta nova escala i no desaparèixer o convertir-se en espai marginal, ja no són vàlides les estratègies anteriors, de tancar-se o viure sota l'ala de l'estat que tanca les fronteres. Es fa necessària la creació d'àrees més potents, és a dir, més grans i que incorporin nous projectes econòmics que dotin realment de noves funcions al territori, vertebrant-lo i generant-hi una àrea funcional específica i nova. Cal assumir una nova escala d'actuació que els permeti ser presents, amb entitat pròpia, en el nou marc general de globalització però també tenir més força per a equilibrar-se conjuntament a nivell interior i no restar indefensos davant les accions extractivistes, indiscriminades i inesperades, provinents de l'exterior global. La Unió Europea ja ha incorporat la idea de les àrees funcionals, en la darrera convocatòria d'ajuts. Els pirinencs d'Andorra, de l'Arieja, de l'Alt Urgell, de la Cerdanya del sud i del nord, dels Pallars i del Pirineu Oriental podem millorar el nostre futur conjunt, creant l'Àrea Funcional Andorra-Pirineu.

CURSOS DE FORMACIÓ CULTURAL

Iniciació als Països Catalans: «L'exili»

Ho coordina: JOAQUIM MONTCLÓS (Associació Cultural del Mataranyà)

del 17 al 22 d'agost, de 3 a 4 del capvespre

La Guerra Civil a les Illes Balears

(veg. Jornada Menorca)
 + per DAVID GINARD (Universitat de les Illes Balears)

dia 17, de 3 a 4 del capvespre

La Franja de Ponent

+ per JOAQUIM MONTCLÓS (president de l'Associació Cultural del Mataranyà)

dia 18, de 3 a 4 del capvespre

El País Valencià

+ per JOSEP DAVID GARRIDO I VALLS (historiador)

dia 19, de 3 a 4 del capvespre

ERC a l'exili a Catalunya Nord

+ per NARCIS DURAN

L'exili a Catalunya Nord

Catalunya Nord

+ per RAMON GUAL (editor)

dia 20, de 3 a dos quarts de 5 del capvespre

CURSOS DE FORMACIÓ CULTURAL

Mallorca

+ per ARNAU COMPANYY I MATAS (Universitat de les Illes Balears)

dia 21, de 3 a 4 del capvespre

Andorra

+ per ANGELS MACH I BUCH (Societat Andorrana de Ciències)

dia 22, de 3 a 4 del capvespre

JORNADA CIENTÍFICA I PROFESSIONALS

Matt. de les 9 a la 1 del migdia

[la sessió serà enregistrada per a difusió posterior]

Presentació

+ per MARTA FONOLLEDA I RIBERAYGUA (doctora en educació ambiental, assessora territorial per les relacions de l'UCE amb Andorra per la SAC)

Salutació del president de l'equip rector de la 54a UCE i presentació del llibre de la 34a diada

+ per JORDI CASASSAS I YMBERT (president de l'equip rector de la 54a edició de l'UCE)

PONÈNCIES PRESENCIALS

1. Un projecte per al Pirineu

+ per JOAN GANYET I SOLÉ (exalcalde de la Seu d'Urgell, engenyador i arquitecte)

2. De l'àrea funcional a l'espai pirinenc: el rol de l'Acord d'associació entre Andorra i la UE

+ per LANDRY RIBA I MANDICÓ (secretari d'estat per a la Unió Europea)

3. CCI Transfrontalières engagées pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires: retour sur les projets CCI PIRINEUSMED I et II / POCTEFA et perspectives

+ per LAURENT GAUZE (président CCI Pyrénées Orientales, vice-président CCI Occitanie)

4. Commune de Bourg-Madame: Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières

+ per DANIEL ARMISEN (maire de Bourg-Madame)

54 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 71

5. La salut com a motor econòmic de l'àrea funcional Andorra-Pirineus

• per RAMON TRESERRAS (directeur du Cluster transfrontalier Sol Soleil Health)

6. Pirineu 2030: reptes i oportunitats

• per ALBERT PIÑEIRA I BROSEL (alcalde de Puigcerdà)

Pausa**7. Le partenariat transfrontalier en matière de tourisme de montagne et de mobilité des travailleurs transfrontaliers**

• per ARNAUD DIAZ (maire de l'Hospitalet-près-l'Andorre)

8. Andorra Pirineus, terra d'oportunitats

• per FRANCESC VIAPLANA I MANRESA (alcalde de la Seu d'Urgell)

9. La Commune de Mérens-les-Vals sur le sillon su développement durable

• per JEAN-PIERRE SICRE (maire de Mérens-les-Vals)

10. Le projet de coopération de transhumance Pyrénées arigeoises et Andorre

• per DOMINIQUE FOURCADE (maire d'Aix-les-Thermes)

11. Sort i l'Àrea Funcional Pirinenca de l'Est

• per BALDO FARRÉ I SERRAT (alcalde de Sort)

12. Prades et la Zone Fonctionnelle Pyrénées Est

• per YVES DELCOR (maire de Prades)

13. L'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera

• per MARIA UBACH I FONT (ministra d'afers exteriors d'Andorra)

Debat

72 54 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Dinar**Tarda de les 3 a les 7 del capvespre**

[la sessió serà enregistrada per a difusió posterior]

PONÈNCIES PRESENCIALS**14. El projecte europeu Andorra-França-Espanya**

• per EUGENI BREGOLAT I OBIOLS (ambaixador d'Espanya)

15. Demà el tren a l'orient del Pirineu

• per ENRIC BALAGUER (animador a Ràdio Arrels i coordinador d'Omnium Cultural Catalunya Nord)

16. Andorra-Pirineus: una aproximació gran angular

• per MANUËL MONTOBIO I DE BALANZÓ (doctor en ciències polítiques, diplomàtic i escriptor)

17. Reintegració d'un territori entre fronteres: l'Alt Segre, Pirineus

• per MARTA PALLARÉS I BLANCH (doctora en geografia i coordinadora Repte Demogràfic a EcoRegió)

18. L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord

• per JOAN BECAT (doctor en geografia i professor emèrit de la Universitat de Perpinyà VD, secretari de la FUCE)

19. L'àrea econòmica transfronterera

• per ENRIC QUILÈZ I CASTRO (informàtic i president del Grup de Recerca de Cerdanya)

Pausa**20. L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: prioritat de la política exterior andorrana?**

• per AMADEU GALLART I SORT (economista i exalcalde de la Seu d'Urgell)

54 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 73

21. L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió estratègica de cooperació transfronterera per a l'equilibri territorial pirinenc

• per CLAUDINE TARRÈNE-FABRESSE (doctora en estudis catalans i transfronterers a la Universitat de Perpinyà VD)

22. La creació contemporània en l'àrea econòmica especial Andorra-Pirineus

• per ERNEST ALTÉS I SEGURA (escultor a All)

23. Sextània, la comunitat de territoris del Pirineu

• per ANTONI UBACH I MORTÈS (conseller de treball i benestar i de cultura i educació, 1982-1984)

24. Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida

• per JOAN MASSA I SARRADO (exsecretari del copríncep episcopal i filòsof)

25. El Pirineu: una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns

• per JULI MINOVES I TRIQUELL (acadèmic de la RACF, exministre i professor a la Universitat de Yale)

26. L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització, també

• per ANTONI POL I SOLÉ (arquitecte i urbanista, expresident de la SAC)

Debat**Cloenda**

• per ÀNGELS MACH I BUCH (presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE)

74 54 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

PONÈNCIES NO PRESENCIALS**1. L'espai transpirinenc en la història: més enllà de les fronteres polítiques**

• per PATRICI POJADA (historiador occità, professor de la Universitat de Perpinyà Via Domicia)

2. L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: perquè no se'n parla?

• per PERE LÓPEZ I AGRÀS (economista i president del Grup Parlamentari Socialdemòcrata)

3. L'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'àrea Andorra-Pirineus

• per LORENA JORDANA I CARMONA (ADE i màster en management internacional, professora de la UdA)

4. Panorama socioeconòmic de l'espai transfrontalier CCI PIRINEUSMED II / POCTEFA

• per JEAN MARC GUILLEMET (directeur délégué appui au Développement Territorial et Gestion des Programmes Européens)

5. La integració de l'Andorra medieval en un espai econòmic fragmentat: en els orígens del fet diferencial (segles XII-XIV)

• per CARLES GASCÓN I CHOPO (doctor en història i membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell)

54 UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU 75

IMATGES DE LA 35a DIADA ANDORRANA

IMATGES DE LA 35a DIADA ANDORRANA

Diari d'Andorra DILLUNS, 20 DE JUNY DEL 2022

LA TRIBUNA

L'àrea funcional Andorra-Pirineus

L'acord d'associació amb la UE és inevitable però també indispensable

L'acord d'associació entre Andorra i la Unió Europea és inevitable, però també indispensable.

L'actual model econòmic andorrà és el de la transició de la vella a la nova Andorra (1866-1993) i es troba per aquesta raó a les acaballes, no és una qüestió d'adaptació.

Aquest model, a més, ja no serveix davant les noves realitats generades per la Unió Europea i per la globalització.

És, doncs, inevitable, perquè el marc de relacions ja no és només amb França i Espanya, com a veïns, sinó també amb la Unió Europea.

I és també indispensable perquè, si s'aconsegueix un bon acord, Andorra podrà encaixar bé la constitució econòmica de la nova Andorra per a les pròximes dècades i, sense oblidar com sempre s'ha dit, que és la següent a constituir després de la política, i que ha de permetre, finalment un cop feta aquesta, poder realitzar també la social.

Els continguts principals de l'acord, sembla clar, seria bo de negociar-los en el que queda d'aquest any 2022, aprofitant les presidències de la UE francesa, en curs, i espanyola, segon se mestre.

I entre aquests hi hauria d'haver la inclusió de l'especificitat andorrana de la complementarietat, històrica i actual, amb els territoris del seu entorn proper, de 25 a 50 quilòmetres.

La presa en consideració d'aquesta especificitat permetria resoldre, a millor conveniència per les parts, el tema de la lliure circulació dels ciutadans, que si no és possible per als 500 milions de ciutadans residents en els dos territoris, per una evident desproporció amb Andorra, si que ho podria ser per als

250.000 residents en aquesta àrea funcional d'Andorra i el seu entorn, dins de la qual 2/3 parts de la població serien residents a la Unió Europea i 1/3 part de la població resident a Andorra; completant-se, per als altres residents a la UE, amb un sistema de quotes.

Dins d'aquesta àrea funcional, d'uns 10.000 km², s'oferiria als seus residents els drets de lliure circulació i de treball.

Una àrea econòmica especial, també amb clares incidències socials que, adaptada a la nomenclatura de la UE, seria l'àrea funcional Andorra-Pirineus.

El model de desenvolupament mundial dominant avui funciona sota les regles de la globalització. I aquest ha imposat una nova escala de funcionament, la global.

Per poder ser presents en aquesta nova escala i no desaparèixer o convertir-se en espai marginal, ja no són vàlides les estratègies anteriors, de tancar-se o viure sota l'ala de l'estat que tanca les fronteres.

Precisament perquè la globalització és fonamentada en les fronteres obertes a nivell econòmic.

Els efectes d'aquesta sobre grans territoris són la recessió i el procés de despoblament.

A Alemanya, Polònia, França o Espanya són a la vista i mostren la desprotecció en què queden els territoris davant aquest nou model de desenvolupament si no s'apliquen altres estratègies que les aplicades fins ara, prò-

pies d'un model colonitzador.

Aquestes estratègies passen necessàriament per la creació d'àrees més potents, és a dir, més grans i que incorporin nous projectes econòmics que dotin realment de noves funcions el territori, vertebrant-lo i generant-hi una àrea funcional específica i nova.

Per tant, s'ha d'instrumentalitzar la complementarietat històrica entre territoris i poder així generar i assumir una nova escala d'actuació que els permeti ser presents, amb entitat pròpia, en el nou marc general de globalització però també tenir més força per equilibrar-se conjuntament a nivell interior i no quedar indefensos davant les accions extractivistes, indiscriminades i inespèrades, provinents de l'exterior global.

Cal, doncs, espavilar-se en un món cada cop més accelerat, perquè ningú ens farà la feina i cadascú al seu territori i en els diferents nivells té prou feina, a la casa pròpia i també a la del veí, si es vol reeixir.

El primer que és necessari, a més de continuar reflexionant sobre el projecte, és disposar d'estudis per conèixer quines han estat i quines són les relacions amb els veïns per poder establir quines es vol que siguin les futures relacions per ser més forts, més sostenibles i equilibrats.

Els centres d'estudis, les universitats, les associacions empresarials, entitats econòmiques i

cambres de comerç i administracions han d'implicar-se i promoure aquesta recerca de coneixement de la realitat.

Si som capaços de conèixer-nos i d'establir necessitats es podrà passar a concretar projectes i també prioritats.

Si disposem de projectes i prioritats es podran fer estimacions econòmiques i programacions escalants així com cercar les aportacions de les institucions públiques i privades implicades o a implicar.

La Unió Europea ja ha incorporat la idea de les àrees funcionals, o territoris que aspiren a funcionar conjuntament per assolir uns objectius de desenvolupament sostenible, ordenat i equilibrat, en la darrera convocatòria d'aquets.

Per avançar igualment caldrà concretar quina pot ser, o ha de ser l'àrea funcional Andorra-Pirineus.

Fa més de cinc anys que s'ha iniciat el camí per reconèixer Andorra jurídicament a escala europea dins d'una àrea funcional pirinenca, també, després de més de mil anys de complementarietat i funcionament de fet i de dret a una escala local, regional i estatal.

Els pirineus d'Andorra, de l'Ària, de l'Alt Urgell, de les Cerdanyes, dels Pallars i dels Pirineus Orientals podem millorar el nostre futur conjunt aprofitant l'oportunitat històrica que ofereix la signatura de l'acord d'associació entre Andorra i la Unió Europea, assumint una nova escala de desenvolupament territorial per poder fer front amb més garanties a la globalització creant l'àrea funcional Andorra-Pirineus.

Aquest serà el tema de la 35 diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada del Conflent dissabte 20 d'agost del 2022, que tractarà la Societat Andorrana de Ciències i a la qual estem tots convidats a participar o a assistir.

És hora de posar les llums llargues.

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Prada tractarà sobre l'àrea funcional Andorra-Pirineu

La diada del Principat se celebrà el proper dissabte 20 d'agost

REDACCIÓ
Andorra la Vella

La diada andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) a Prada de Conflent se celebrarà el dissabte 20 d'agost. Enguany la temàtica escollida per a la jornada dedicada al Principat que organitza la Societat Andorrana de Ciències és l'àrea funcional Andorra-Pirineu. Segons el text que es pot trobar a la pàgina web de l'UCE amb relació a la diada, s'ha escollit aquest tema perquè el model de desenvolupament mundial dominant avui en dia és la globalització. "Per a poder ser presents en aquesta nova escala i no desaparèixer ni convertir-nos en espai marginal, ja no són vàlides les estratègies anteriors de tancar-se o viure sota l'ala de l'estat que tanca les fronteres", assenyalava el text, que afegeix: "es fa necessària la creació d'àrees més potents, és a dir, més grans, i que incorporin nous projectes econòmics que dotin realment de noves funcions al territori, vertebrant-lo i generant una àrea fun-

Una anterior diada andorrana a l'UCE.

ARXIU

cional específica i nova".

Després d'indicar que "cal assumir una nova escala d'actuació que permeti als territoris de ser presents, amb entitat pròpia, en el nou marc general de globalització, però també tenir més força per a equilibrar-se conjuntament a nivell interior i no restar indefensos davant les accions extractivistes, indiscriminades i inesperades provinents de l'exterior

global"; es recorda que "la UE ja ha incorporat la idea d'àrees funcionals en la darrera convocatòria d'ajuts".

"Els pirinencs d'Andorra, de l'Arieja, de l'Alt Urgell, de la Cerdanya del sud i del nord, dels Pallars i del Pirineu Oriental podem millorar el nostre futur conjunt creant l'Àrea Funcional Andorra-Pirineu", finalitza el text introductori de la jornada andorrana.

9/08/2022

Presentació del llibre "Els boscos andorrans"

El BCAPM Demà d'ocurr a data del 9 d'agost es presentarà al Museu de l'Electricitat el llibre *Els boscos andorrans*, publicat per la Societat Andorrana de Ciències amb el suport del Govern d'Andorra i FEDA. L'entrada és gratuïta, però s'ha de fer una reserva al 829 729. A l'acte també es presentarà el programa de la 35a Diada andorrana, que es farà dissabte 20 d'agost a Prada de Conflent.

10/08/2022

LLIBRES

"ELS BOSCOS ANDORRANS"

Presentació del llibre *Els boscos andorrans*, publicat amb el suport del Govern d'Andorra i FEDA Cultura. Hora: d'11 h a 12 h. **MW Museu de l'Electricitat**, Encamp.

11/08/2022

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

La cooperació transfronterera, a debat a la 35a Diada andorrana a Prada

VÍCTOR GONZÁLEZ
Escaldes-Engordany

La 35a Diada andorrana a la 54a edició de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent se centrarà en la cooperació transfronterera a l'àrea del Pirineu. Ho va anunciar ahir al matí la presidenta de la Societat Andorrana

de Ciències, Àngels Mach, en la presentació al Museu de l'Electricitat del llibre *Els boscos andorrans*, que recull en un mateix volum monogràfic les 24 ponències de la Diada andorrana de l'any passat.

En total, en la Diada d'aquest any, que se celebrarà dissabte 20 d'agost a Prada, hi haurà 24 po-

nències presencials i sis de no-presencials. Entre les personalitats que intervinen en la jornada destaquen, entre d'altres, Joan Ganeyt, excaicde de la Seu d'Urgell, Landry Riba, secretari d'Estat per a la UE, Maria Ubach, ministra d'Afers Exteriors, i Eugeni Bregolat, exambaixador d'España a Andorra.

Presentació del programa de la Diada andorrana.

v. 6.

LA TRIBUNA

Per un Pirineu ben viu

Comencen diverses iniciatives relacionades amb el futur del Pirineu català

JORDI PASQUES

Diferents iniciatives relacionades amb el futur del Pirineu català comencen aquest any a posar fil a l'agulla amb l'ajuda i participació de la ciutadania. El govern de la Generalitat té sobre la taula l'avançprojecte de llei de muntanya i ja tenim un primer pas fet en la bona direcció: considerar les comarques del Berguedà, del Solsonès, del Ripollès i de la Garrotxa dins aquest àmbit de muntanya i a la vegada pirinenc. En la mateixa línia d'estratègia geogràfica, és un encert, també, el contemplar enfortir l'Idapa (Institut per al Desenvolupament de l'Alt Pirineu i l'Arán), inclouent-hi les comarques abans citades, pirinenques igual que les que formen l'Idapa: Aran, Alta Ribagorça, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alt Urgell i Cerdanya, o fins i tot millor, fer la conversió de l'Idapa en una agència de desenvolupament de totes les comarques de muntanya, que també n'hi ha fora de l'àmbit pirinenc. Primer pas, doncs, amb bona visió, perquè d'una vegada

LA LLEI CONSIDERA EL BERGUEDÀ, EL SOLSONÈS, EL RIPOLLÈS I LA GARROTXA DINS L'ÀMBIT DE MUNTANYA

per tots potser el Pirineu català quedarà alliberat de la línia absurda i gens funcional que parlava d'Alt Pirineu, però sense tenir en compte cap altre Pirineu. És a dir, com si des de Cerdanya, cap a llevant i a migdia, ni el Berguedà, ni el Solsonès, ni el Ripollès ni la Garrotxa fossin Pirineu. Així doncs, bona pedagogia i reparació de greuge de la nova llei de muntanya cap a aquestes comarques. Ens faria joiosos del tot poder veure també la comarca de l'Alt Empordà inclosa en la llei de muntanya. De ben segur que duran la fase de participació (de 26 de juny a 27 de setembre de 2022), obrera a la ciutadania, de revisió i d'aportació d'observacions, sortiran veus per tal de tenir-la en consideració com a comarca vertebradora pirinenca situada just a l'ori del Pirineu, a la mar Mediterrània, així al Cap de Creus.

La segona iniciativa referida al Pirineu pateix també de la Generalitat de Catalunya. Es tracta de l'Agenda Estratègica del Pirineu, la qual té un horitzó, una fita o un poder-la desenvolupar, que

és l'any 2030. Si la nova llei de muntanya suposarà una bona base legal per a dotar les comarques de muntanya, i per tant, les pirinenques, de tota una sèrie d'eines per al seu desenvolupament i prosperitat, l'Agenda Estratègica Pirineu 2030 serà el full de ruta per tal de fer-ho realitat. Podem consultar-se a internet el redactat i veurem com s'ha fet una feina de diagnòstic molt acurada i així mateix uns postulats amb una visió de futur, corregint errors i incorporant noves eines de desenvolupament. Amb el sector primari com a bandera, és a dir, la pagesia (agricultura i ramaderia) i el recurs natural, l'Agenda Pirineu 2030 contempla conceptes tan importants com l'arrrelament, l'habitatge, les normes urbanístiques, la rehabilitació d'edificis, la preservació i salvaguarda del patrimoni construït, tant el seu valor arquitectònic com artístic, les indústries transformadores, les noves tecnologies, la participació de la població, les infraestructures, els transports i el més important, i per damunt de tot, la gent que viu al Pirineu, amb directrius clares de posar la persona en el centre de les polítiques econòmiques i socials, per tal que puguin disposar dels serveis sigui quin sigui el seu específic del seu poble, per petit que sigui. Al capdavant, en l'arrrelament i la distribució de la població de forma

equilibrada, evitant polaritats de fons de valls, hi ha la base del repleu generacional, principal factor d'estabilitat de la ramaderia i l'agricultura. Tot per un Pirineu ben viu.

Benvingudes doncs aquestes dues iniciatives de l'administració pública catalana per tal de possibilitar un Pirineu viu. En les dues, la llei de muntanya i l'Agenda Pirineu 2030, es contempla un bon futur per al Pirineu. En el cas d'Andorra, la negociació amb l'Unió Europea li ha de resoldre les especificitats i treballar portes enllins, endreçant i articulant polítiques internes, abans de voler escoltar cants de sirena per navegar en invents com ara l'Àrea Funcional Andorra-Pirineu, impulsada per Antoni Pel i Joan Garret i que forma l'eix central de la Diada andorrana de disabte vinent a la UCE de Prada de Conflent. Per cert, al programa, tret de l'alcalde de Puigcerdà que parlarà de l'Agenda Pirineu 2030, ni mestre de càrrecs polítics de la Generalitat de Catalunya relacionats amb el Pirineu. Hauria estat un bon al·licient per ser a Prada, comptant, posen el cas, amb el director general de Polítiques de Muntanya i del Litoral, Jesús Pierno, pirinenc de cap a peu, que justament encapçalava l'equip de treball de la nova llei de muntanya i l'Agenda Pirineu 2030. És una observació concreta que faig, com a consoci, a la SNC.

POTSER EL PIRINEU QUEDARÀ ALLIBERAT DE LA LÍNIA ABSURDA QUE PARLAVA D'ALT PIRINEU

ment es podran aprofitar i s'hauran d'aprofitar, canalitzar i vehicular amb els instruments oficials existents, com la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), l'Associació Euro-montana o la xarxa Nemor, específica d'investigació científica, un aspecte que és de la ciència aplicada, però que és cabal. Així, els investigadors de Nemor estan convençuts que les muntanyes

són un marc ideal on desenvolupar nous models socials, més cooperatius i circulars, i on impulsar estratègies adaptatives per contrarestar l'abandonament de la terra i la despoblació. Comptant també amb els recursos econòmics d'acions i d'inversions mitjançant projectes transfronterers com ara Avenir, LIFE, Pocheta, Green-2, només podem augurar un bon futur per al Pirineu. En el cas d'Andorra, la negociació amb l'Unió Europea li ha de resoldre les especificitats i treballar portes enllins, endreçant i articulant polítiques internes, abans de voler escoltar cants de sirena per navegar en invents com ara l'Àrea Funcional Andorra-Pirineu, impulsada per Antoni Pel i Joan Garret i que forma l'eix central de la Diada andorrana de disabte vinent a la UCE de Prada de Conflent. Per cert, al programa, tret de l'alcalde de Puigcerdà que parlarà de l'Agenda Pirineu 2030, ni mestre de càrrecs polítics de la Generalitat de Catalunya relacionats amb el Pirineu. Hauria estat un bon al·licient per ser a Prada, comptant, posen el cas, amb el director general de Polítiques de Muntanya i del Litoral, Jesús Pierno, pirinenc de cap a peu, que justament encapçalava l'equip de treball de la nova llei de muntanya i l'Agenda Pirineu 2030. És una observació concreta que faig, com a consoci, a la SNC.

17/08/2022

FOC I LLOC

L'agost universitari

JEAN MICHEL RASCAGNERES

Avui, dimecres, s'inaugura a la ciutat de Prada de Conflent, en territori francès, la 54a Universitat Catalana d'Estiu, a la qual participa, des de fa uns 35 anys, Andorra gràcies a la labor inmillorable de la Societat Andorrana de Ciències, Enginyeria, la Diada d'Andorra, capitanejats per aquesta associació, se celebrerà disabte vinent i realitzarà les possibilitats de creació de grans àrees, en el nostre cas als Pirineus, que facilitaran el desenvolupament de nous projectes econòmics potents i viables en el marc de la globalització en la qual estem inmersos. Per tant, un temari que ens hauria de portar a noves col·laboracions amb els nostres veïns més pròxims, tant del Sud com del Nord, amb la finalitat de trobar el nostre lloc en un món cada dia més competitiu.

Més enllà de la Diada d'Andorra, la Universitat ofereix un ampli ventall d'altres activitats, que van des de la literatura, música, o sigui l'art, fins a les ciències qualificades de dures.

Meteix, al meu parer, menció a part l'àrea del dret, que es dedicarà a l'estudi dels conceptes de democràcia, minories i drets fonamentals. És innegable, i ho podem lamentar, que aquestes nocions, en els últims anys, han perdut de la seva força. Els difonen cada dia més pensaments i opinions que posen en dubte el degut fonament d'aquests valors. I no únicament, com ho podríem imaginar, en països d'una tradició cultural i política diferent de la comuna europea, però també en el si d'estats que van lluitar per la implementació d'aquests drets i la seva inscripció en diferents instruments jurídics nacionals i internacionals. No és exagerat afirmar que assistim a un retrocés dels valors democràtics, que ens ha d'interrogar i també preocupar.

Ara bé, com ja s'ha dit, l'UCE no es limita a aquest àmbit, sinó que compta amb nombrosos tallers dedicats a promoure i defensar la llengua i la cultura catalana, tant en l'àmbit econòmic com en el filosòfic o encara en el de les ciències de la natura i de la salut. En resum, uns dies d'estudi i d'anàlisi d'alt nivell, de les quals les conclusions no s'haurien de venen a l'àmbit exclusivament universitari però que haurien de transcendir en l'elaboració de les futures polítiques públiques.

35A DIADA
D'ANDORRA

TEMA DEL DIA

www.diariandorra.ad

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Espai pirinenc avalat per la UE

Riba considera que l'acord d'associació permetrà desenvolupar una àrea transnacional en benefici de les poblacions locals ■ El secretari d'Estat creu que el pacte amb Brussel·les reforçarà les relacions de veïnatge

G. C.
Andorra la Vella

El secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, considera que l'acord d'associació amb la Unió Europea permetrà desenvolupar l'espai pirinenc, "definit com un espai de desenvolupament transnacional en benefici de les poblacions locals". Un concepte, el d'espai pirinenc, que tot i que l'acord de cooperació que Andorra va signar el 2004 amb la Unió Europea ja el preveia, no s'ha desenvolupat mai. "La negociació de l'acord d'associació representa una oportunitat única per garantir el recorregut a llarg termini d'un espai funcional compartit, fent-ne menció expressa en les disposicions de l'acord i dotant-lo d'un marc jurídic que tindrà la consideració d'acord internacional", assenyala Riba en la ponència que impartirà avui en el marc de la 35a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu, que se celebra a Prada de Conflent tota la jornada.

En la ponència, Riba recorda que Andorra negocia actualment un acord d'associació amb la Unió Europea, "un acord ambiciós que ha de permetre la participació progressiva i estructurada del nostre país al mercat interior de la Unió". El projecte d'acord, assenyala, inclou un apartat específic relacionat amb la cooperació entre Andorra i la UE que revisitem, "ara més que mai", una importància cabdal per millorar i completar els mecanismes de cooperació existents actualment. "Així, Andorra proposarà po-

El secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, al seu despatx.

der migrar els continguts de l'acord de cooperació del 2004 dins del futur acord d'associació de manera de disposar d'un únic instrument jurídic que aporti totes les garanties per desenvolupar els àmbits de cooperació que quedin sota el seu àmbit d'aplicació", explica el secretari d'Estat, entre els quals l'espai pirinenc.

"És cert que la finalitat central de l'acord és aconseguir la participació del Principat en el mercat interior", matisa Riba, "però el seu aprofitament màxim passa per reforçar les relacions de veïnatge ja que on l'acord podrà produir efectes més significatius és, òbviament, a Andorra, però també en el seu entorn".

Per això, afegeix, "resulta molt interessant i totalment coherent desenvolupar les relacions d'Andorra amb el seu entorn pirinenc, més enllà de la participació a la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP) en una proposta que s'emmirall en l'espai alpí, que prioritzi la cooperació de proximitat i que inclogui un marc con-

LANDRY
RIBA

Secretari d'Estat d'Afers Europeus

"Andorra proposarà poder migrar els continguts de l'acord de cooperació del 2004 a l'acord amb la UE"

"El seu aprofitament màxim (de l'acord amb la UE) passa per reforçar les relacions de veïnatge"

vençional i una estratègia que impliqui no només França i Espanya, sinó també la Unió Europea". Un objectiu, diu, "que es podria ubicar dins la dinàmica que suposa la negociació de l'acord d'associació, i com a desenvolupament d'una part del seu potencial".

ESTRATÈGIA PIRINENCA

Per concloure, el secretari d'Estat d'Afers Europeus recorda que "mitjançant la CTP ens hem dotat d'una estratègia pirinenca", i indica que "la creació de l'espai funcional, que pot ser l'emblema del que l'acord de cooperació del 2004 entre Andorra i la UE identificava com un futur 'espai pirinenc' i podria quedar inscrit en l'acord d'associació entre Andorra i la UE, permetria aplicar polítiques públiques comunes, com a solució a problemes de caire regional, amb una visió de llarg termini i en benefici de la població que hi resideix".

Jornada dedicada a l'àrea funcional Andorra-Pirineus

REDACCIÓ
Andorra la Vella

La Universitat Catalana d'Estiu que se celebra des de dimecres a Prada de Conflent acoll avui la 35a edició de la Diada andorrana. La jornada dedicada al Principat, que organitza la Societat Andorrana de Ciències, se centrarà en la cooperació transfronterera a l'àrea del Pirineu que engloba Andorra, l'Arieja, l'Alt

Urgell, la Cerdanya del sud i del nord, els Pallars i el Pirineu Oriental. Durant la Diada andorrana de Prada de Conflent d'avui estan previstes 24 ponències presencials i sis de no-presencials. Entre les personalitats que

ESTAN PREVISTES A
PRADA 24 PONÈNCIES
PRESENCIALS

Presentació de la diada la setmana passada.

intervindran en la jornada destaquen, entre d'altres, Joan Ganeyet, exalcalde de la Seu d'Urgell, Landry Riba, secretari d'Estat d'Afers Europeus, Maria Ubach, ministra d'Afers Exteriors, i Eugeni Bregolat, exambaixador d'Espanya a Andorra. També està prevista la presència dels alcaldes de la Seu d'Urgell, Francese Viaplana, de l'Hospitalet, Arnau Diaz, i de Bourg-Madame, Daniel Armisen.

DIADA DEL PRINCIPAT A PRADA DE CONFLENT

Andorra, centre de les relacions de cooperació transfrontereres

Un dels àmbits amb més potencial de desenvolupament és el de la salut

VÍCTOR GONZÁLEZ
 Andorra la Vella

Andorra, per la seva condició d'Estat independent i, per tant, gràcies a la seva capacitat per parlar de tu a tu amb les institucions supranacionals, com ara la Unió Europea, pot jugar un rol "central i decisiu" en les relacions de cooperació amb les regions veïnes. Aquest és un dels punts que van coincidir a assenyalat la majoria de ponents que van participar, ahir, en la 35a edició de la Diada Andorrana a la 54a Universitat Catalana d'Estiu (UCE). La trobada, que va tenir com a fil conductor la cooperació transfronterera, va tenir lloc, com és habitual, a la localitat nord-catalana de Prada de Conflent.

Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC) –entitat que ha organitzat la Diada amb la col·laboració de FEDA Cultura i el Govern–, va afirmar que els socis del Principat en les relacions transfrontereres, és a dir, les comarques catalanes de l'Alt Urgell i la Cerdanya i la regió d'Occitània, perceben Andorra com un soci "flexible per l'accés directe que té a les institucions internacionals" arran de la seva condició de país independent.

Per la seva part, la ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach,

ÀNGELS
 MACH

Presidenta de la SAC

"[Andorra és un soci] flexible per l'accés directe que té a les institucions internacionals"

va assenyalar que els propers anys seran clau per al desenvolupament de les relacions transfrontereres de cooperació. Ubach va recalcar la importància que la UE percebi que hi ha interès de tots els socis a aprofundir i intensificar aquestes relacions. Només així, va afirmar, es podrà garantir el ple suport de les institucions comunitàries al desenvolupament de l'àrea funcional Andorra-Pirineus. Ubach va mostrar-se convençuda que el Principat pot ser un motor i jugar un rol rellevant en aquest espai de cooperació.

SALUT

Un dels àmbits en què fa anys que els diferents territoris de l'àrea Pirinenca ja cooperen és el de la salut. N'és l'exemple paradigmàtic l'Hospital de Cerdanya, a Puigcerdà, el primer equipament sanitari a Europa destinat a atendre pacients de dos estats dife-

Una de les ponències de la Diada d'ahir.

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

rents. L'equipament, recordem-ho, va ser finançat en part pel Fons de Desenvolupament Regional Europeu (FEDER) de la UE, que va canalitzar-se a través del Programa de Cooperació Territorial Espanya-França-Andorra (POCTEFA) 2007-2013.

En aquest sentit, un dels ponents de la Diada, Ramon Treserras, director del Cluster Sol Soleil Health Pyrenees, va destacar que la cooperació transfronterera en l'àmbit de la salut és una oportunitat de desenvolupament econòmic per al conjunt de l'àrea funcional pirinenca, sobretot en un context demogràfic d'envelliment de la població. El Cluster aplega empreses, la majoria de la Cerdanya catalana i el

UBACH SOSTÉ QUE EL PRINCIPAT POT SER EL MOTOR D'AQUEST ESPAI DE COOPERACIÓ

ÉS LA PRIMERA VEGADA QUE S'APLEGUEN ELS VEÏNS "DEL NORD I DEL SUD"

Capcir, que treballen en la salut, l'esport, el desenvolupament sostenible, l'alimentació i el turisme. Uns àmbits, va assenyalar Mach, en què el teixit productiu i el con-

junt de la societat andorrana "tenen moltes coses a dir".

És la primera vegada que la Diada Andorrana a la UCE de Prada de Conflent convidi en una mateixa jornada personalitats de la política i l'economia "del nord i del sud" per debatre sobre l'estat de les relacions transfrontereres de cooperació i explorar noves oportunitats per desenvolupar-les. "El 2003 vam organitzar unes jornades sobre Andorra i els veïns del sud i, dos anys més tard, sobre Andorra i els veïns del nord, però mai no els havíem aplegats tots alhora. Jornades com aquestes són importants per plantejar noves idees i també per fer contactes", va explicar la presidenta de la SAC.

21/08/2022

Confesso, amb una punteta de triol-
lor i de vergonya, que he anat
(mésso) perquè veigades a la Diada
Andorrana de la Universitat Catalana
d'Estiu de Prada. De trenta-cinc
edicions, dues o tres és un supèr
serietas pallissius. No per cap motiu
en concret, ans per aquells moments
atàvics de travessar el Mont-Lluis
un tòrni disabte d'agost. Dels
cups que hi he estat, recordo la
qualitat, venietat i desolat de les in-
tervencions i l'abassegadora infor-
mació acumulada al cap del dia, a
la calor alhora de l'estiu, aquella estu-
sa de son incontornable que et venia
havent dit, el gran marit de
trobar coneguts fora de context i
fer-ne de nous, com disien els fa-
bricants fransesos de telèfons, ul

ALBERT VILLARO LA VISURA

Àrea funcional

connecting people. Però com que
s'obren les ponències adoben apre-
ment en forma de llibre, gràcies a la
tenacitat increïble de la poeta No-
Andorrana de Clàndies, la ciència no
és tan gran.
El tema de l'edició d'inquany ara

el de l'Àrea funcional Andorra-Pi-
rineu. Una àrea que des de sempre
havia estat una realitat natural i que
a mesura que s'ha estat van eviden-
ciar una monstros gran connexió,
va anar perdent plomes en favor de
la burocràcia que els alimentava.
Avui l'àrea funcional són els fluxos
de fronteres i les grans superfícies
de l'Seu on els andorrans ho troben
port més bé de preu — i més que
170 hores, com van veure el mateix
tortada. Sembla poc cosa, i segur
que es poden fer mils accions per
recuperar aquella ancestral i harmò-
nica connexió, encara que hi hagi
lectors que, així que es publica algu-
na nota de l'runer o Baladrà aviat,
els veu un incompreensible atac d'urli-
cària (de tant mirar-se el melic).

24/08/2022

FOC I LLOC

L'Àrea funcional Andorra-Pirineus (I)

JOAN MASSA

El passat disabte, la Societat Andorra-
na de Clàndies ens va tornar a con-
vocar a la Diada Andorrana de Prada en el
marc de la Universitat Catalana d'Estiu.
Ja fa 35 anys que ho fa. Tot un ex-
lci. El tema d'enguany era: "L'Àrea Funcional
Andorra-Pirineus". Un tema
recurrent aquests últims anys, des de
diferents angles i perspectives. Però,
de què parlem? La filosofia neoesco-
làstica, que veig estudiant al seminari
de la Seo ja em ensenyar que cal
començar per exposar i explicar els
conceptes, les idees, en llatí, les no-
cions. L'àrea funcional Andorra-Pirineus
és ja, avui, un terme emprat des de fa
uns anys en el dret de la UE. Feu atenció
a aquest acrònim: POCTEFA, és a dir,
Programa Operatiu de Cooperació
Transfronterera Espanya-França-
Andorra. Un programa europeu de co-
operació territorial creat per fomentar
el desenvolupament sostenible del
territori fronterer entre els tres països,
Espanya, França i Andorra. És clar i
entenedor, però no és tot bufar i fer
ampolles. Espanya i França són mem-
bres de la UE; Andorra, no. Tenim un
Acord de Cooperació des del 2004, però
la viu-viu. Espanya i França tenen
Pirineu I, en el nostre cas, són els
Pirineus qui tenen Andorra. No és un
joc de paraules. És l'autèntica realitat.
Nosaltres som petits, molt petits. Tot i
aí, a nivell d'Estat, tots tres som al
mateix pla. Al costat de sota tenim les
regions d'Océania, Catalunya, a nord
i sud. I a la planta baixa, els ajunta-
ments, començats i els departa-
ments. Som en un programa multiniv-
el·l, entrants local, regions, Estats i
Unió Europea. No és senzill i els nos-
tres territoris veuen Andorra com un
soci molt proper per l'accés di-
recte que, com a Estat, tenim en el
món internacional i, especialment, a
les institucions de la UE. Amb POCTE-
FA estem parlant d'una àrea funcional
de proximitat. Dins dels reglaments
FEDER-INTERREG, com tots sabem,
això vol dir recolzament financer co-
munitari destinat des de Brussel·les a
reforçar la integració econòmica i so-
cial d'aquesta zona. És el POCTEFA, com
el molt bé va dir el ministre Ullach, és ja
una realitat, que ve de la Comunitat
de Treball dels Pirineus, des dels anys
80. La Comunitat Europea n'aprovà
amb la seva versió per a 2021-2027.

LA TRIBUNA

Un projecte per al Pirineu

Ponència presentada a la Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu

Vaig participar en la 35a Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent amb el tema "Àrea Funcional Andorra-Pirineus".
Des de sempre formava d'entrada dues constatacions: 1a) el Pirineu és marginal entre les ponències i les agendes temàtiques de Barcelona i Tolosa; 2a) el Pirineu no té projecte.
Avui el gran tema és la declaració en les àrees metropolitanes de la Seo ja em ensenyar que cal començar per exposar i explicar els conceptes, les idees, en llatí, les nocions, la recerca, la pau i la guerra.
No amb mala fe, és clar, sinó han destinat als pirineus un milió d'euro, secundari, de zona de desenvolupament. És una expectativa d'acollir-hi uns productors.
Són vistes com a "sociogràfies del lleure". Són rurs.
Els hem de preguntar si les zones són àrees, com entria la d'òmnibus. Com singularitzar el Pirineu. Com crear un pod d'activitat econòmica i cultural que no dependi tant i tant de les profes-
sions i necessitats dels urbans.
Al Pirineu hi cal un projecte compartit. El futur del Pirineu passa indubidablement per sumar energies, per un canvi mental. Per una relació intensa entre les valls. Per mirar lluny, per posar les bones barques.
Els proposo que fixem ara la nostra atenció sobre 4 punts de la realitat:
1) Del Pirineu, Andorra és el territori més poblat (86.000 habitants), amb una superfície comparativament petita de només 465 km² i un creixent zic de congestió física per l'acelerat ritme de construcció.
2) L'Àrea de Pirineu Océania, més la zona de les Illes Balears, l'Alba Ribagorça i l'Aran no han rebut econòmicament el que mereixen. Malgrat això, l'eficàcia dels sistemes d'informació de la UE i ser empori d'espai, de bellesa i d'herència.
3) La UE ha proposat de les àrees de mitjana entre les seves polítiques. Malgrat això, l'eficàcia dels sistemes d'informació de la UE i ser empori d'espai, de bellesa i d'herència.
4) No hi ha cap coordinació entre la majoria de projectes de la UE. Espanya i França, un "Egipci funcional Andorra-Pirineu" o "Àrea de Cooperació Reforçada, una zona de relació intensiva generalitzada en el camp dels transports i les comunicacions, de la sanitat, de la universitat i la recerca, de la indústria, de l'agri-

LA SECA LA MECA

'Quo vadis' Andorra?

EDUARDO LÓPEZ MIRIM

Puc estar d'acord que Andorra en troba en el moment clar, en una cruïlla de la seva història, del seu desenvolupament. A Prada de Conflent, a la Zona Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu, fa una setmana, es debatia sobre la centralitat d'Andorra en les relacions de cooperació transfronterera, tema complex, amb els dos grans estats veïnats i també amb les seves comarques i territoris propers. Aquestes jornades se superaven, i es venien a afegir amb les llargues i controvertides conferències i negociacions, posseïen també impec-
cions, d'excus i d'associació amb la Unió Europea. Recordar que Andorra està enclavada al bell mig d'uns Pirineus, moltes vegades inabogats i rematats entre una França jacobina i una Catalunya de les decisions incertes, dins d'una Espanya quasi federal, és una advertència. És per això que insistir a fer un desenvolupament nou sistema de comunicacions externes, amb els diferents mitjans de desplaçament que ens proposen els tecnics i els consultors. Entenc que l'estena de plaça de centralitat reivindicada necessita al-
haco d'una acció posada per salvar l'interreg, l'autèntica meteorològica, i sobrement per preservar la nostra autonomia independentista, almenys de re-
dific als funcionaris de la Unió Europea, segons vagi la dimensió de les caputines i de les concessions a Brussel·les. La decisió que els andorrans haurien d'adonar en un hipotètic referèndum, entre elegir l'funcionari d'una UE poc fiable i desconnexada, o bé una Andorra desconectada, és molt dura. Necessaria molta informació, molta solta, i que sigui clara i vera!

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

L'àrea funcional Andorra-Pirineus centrarà la 35a Diada andorrana

L'esdeveniment es dividirà en 24 ponències presentats repartides al llarg del dia i sis no presentats

El model d'organització de la 35a Diada andorrana, que tindrà lloc el proper 11 d'octubre, consistirà en 24 ponències presentades repartides al llarg del dia i sis no presentats. A més, hi haurà una sessió de debat i una sessió de cloenda.

El model d'organització de la 35a Diada andorrana, que tindrà lloc el proper 11 d'octubre, consistirà en 24 ponències presentades repartides al llarg del dia i sis no presentats. A més, hi haurà una sessió de debat i una sessió de cloenda.

Totes les intervencions quedaran recollides al llibre de la SACQ que s'editarà en un any

Totes les intervencions quedaran recollides al llibre de la SACQ que s'editarà en un any. A més, hi haurà una sessió de debat i una sessió de cloenda.

La tribuna

De l'àrea a l'espai funcional Andorra-Pirineus

Es fa necessària la creació de zones més potents, que incorporin nous projectes econòmics

ARTI
Polí Solé

aquest cas passar del local al regional, de 70.000 a 1.000.000 habitants, és essencial. Cal passar del local al plurilocal en una primera etapa, és a dir, de 70.000 habitants a 250.000 habitants, màxim 300.000.

La gestió i els instruments o eines i organismes han d'adaptar-se a l'escala següent a la pròpia local, per poder ser dirigit i assumit des dels territoris implicats. La seva complexitat ho requereix. El territori pirinenc és molt extens i aïllat deficient d'infraestructures, serveis i equipaments. I els recursos humans (econòmics disponibles) hi són molt més escassos i aïllat en sol justifica l'ajustament d'escala.

La 35a Diada Andorrana i la 54a Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Comandant ens convidà el proper 20 d'agost a reflexionar sobre aquest tema: l'Àrea funcional Andorra-Pirineus.

Hi hauran les següents intervencions presencials: Presentació per Marta FOMOLLETA I RIBERAUGUÀ, Salutació per Jordi CASSASSA I YMBERT. Un projecte per al Pirineu per Joan GANVET I SOLÉ. L'Àrea Funcional de Montanya de l'Estat dels Pirineus: una nov instrument de cooperació transfrontera per Andreu JORDI I TOMAS. CCI Transfrontalier pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires: retour sur les projets CCI PIRINEUS-MED i ETIPECETA i Perspectives per Laurent GAUZE, Comine de Bourg-Madame. Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières per Daniel ARMISEN. La salut com a motor econòmic de l'Àrea funcional Andorra-Pirineus per Ramon TRESERRAS, PIRINEU 2021-2027: i oportunitats per Albert PENLA I BROSSET. Le partenariat transfrontalier en matière de tourisme de montagne et de mobilité des travailleurs transfrontaliers per Arnaud DIAZ. Sortir l'Àrea funcional pirinenc de l'Estat per Baldó FERRÉS SERRAT, L'Àrea de Mirens-les-Vals sur le sillon du développement durable per Jean-François CASTRO. Andorra Pirineus, terra d'oportunitats per Francesc VIAPLANA I MANRISA, Aix una

ZONES FUNCIONNELLES 2021-2027 / ÁREAS FUNCIONALES 2021-2027

Cal assumir una nova escala d'actuació que permeti ser presents, amb entitat pròpia, en el nou marc general de globalització

développement, une respiration per Dominique FOURCADE. De l'Àrea funcional a l'espai pirinenc: el rol de l'Acord d'associació entre Andorra i la UE per Landry RIBA I MANDICÓ. Quina projecció de futur podem donar a l'Àrea Funcional de Montanya de l'est dels Pirineus? per Marta UBACH I FONT. La Seu d'Urgell, Andorra, present, present i futur per Eugeni BREGOLET I OBOLS. Demà el tren a l'orient del Pirineu per Enric BALAGUER, Andorra-Pirineus: una aproximació en gran angular per Manuel MONTORIBO I DE BALANZO. Reintegració d'un territori entre fronteres: l'Alt Segre, Pirineus per Marta PALLARÉS I BLANCH, L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord per Joan REGAT, L'Àrea econòmica transfrontera per Enric Quilès i Castro, L'Àrea funcional Andorra-Pirineus: prioritat de

la política exterior andorrana? per Amadeu GALLARÍ SORTÉ. La creació contemporània en l'Àrea econòmica especial Andorra-Pirineus per Ernest ALTÉS I SIGURA, Sentència, la comunitat de territoris del Pirineu per Antoni UBACH I MORTÉS. Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida per Joan MASÀ I SARRADO. De l'acord de cooperació a l'acord d'associació: l'espai pirinenc, una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns per Juli MINOVES I TRIQUÈL. L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització, també per Antoni POLÍ SOLÉ i Cloenda per Àngels MACH I BUCHI.

I no presents: l'espai transpirinenc en la història: més enllà de les fronteres polítiques per Patrici POJADA, L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: perquè no se'n parla?

Per Pere LÓPEZ I AGRÀS, l'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'Àrea Andorra-Pirineus per Lorena JORDANA I CALMONA, Panorama socioeconòmic de l'espai transfrontalier CCI PIRINEUS-MED I EPECETA per Joan Marc GUILLEMET, La integració econòmica d'Andorra mediterrània en un espai polític fracturat. En els orígens del diferenciació del XIX per Carles GASCON I CHOPI I Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió d'estratègia de cooperació transfrontera per l'equilibri territorial pirinenc per Claudine TARRÉ-NEFARRESSE.

Un nombre important de reflexions, encara insuficients, però que aniran creixent i concretant-se en tots els àmbits i signaturs a les jornades, a l'entorn d'una idea amb capacitat de generar un gran projecte de futur, però atractiu i singular com complex i notable, però realitzable. Un gran repte: una enorme oportunitat, en definitiva, que hem de saber fer realitat en els propers anys.

Sens dubte és el projecte més gran que ens podem permetre en el futur i per aquesta raó, pirinencs. Qualsevol altre i tots els altres s'podem emmarcar dins d'aquest i presentem aquest és l'ètic que pot fer possible tota la resta.

La complementarietat històrica amb l'entorn és més necessària que mai per tal com enforteix la justícia i la democràcia amb l'acord d'associació. I a l'hora cal convergir amb els objectius de desenvolupament comunitaris, la qual cosa ens ha de permetre poder assolir el canvi d'escala suficient i necessari per a poder fer front amb garanties a la globalització que ho està canviant tot i ens ha de permetre complementari nos funcionalment i aconseguir una ocupació del territori sostenible i equilibrada.

L'Espai Funcional Andorra-Pirineus dins de l'Àrea Funcional dels Pirineus és la clau de veure que permetrà de sostenir la complementarietat indispensable i històrica amb l'entorn i la nova escala territorial funcional necessària per a encaixar en la globalització. **Arquitecte**

17/08/2022

L'acord amb la UE pot crear una àrea funcional pirinenca

• L'objectiu és consolidar un espai transnacional de desenvolupament i de poblacions locals

www.elperiodic.cat

DELLUNS, 22 D'AGOST DEL 2022

el Periòdic d'Andorra 3

Tema del dia

AFERS EUROPEUS

COOPERACIÓ

L'acord d'associació pot impulsar una àrea funcional als Pirineus

L'objectiu és consolidar un espai transnacional de desenvolupament de les poblacions locals Englobaria una regió de col·laboració en matèria econòmica i cultural d'uns 250.000 habitants

EL PERIÒDIC
ESCALDEDES ENDOCRONARY
#PeriòdicAND

L'àrea funcional Andorra-Pirineus, va ser el tema central de la 35a Diada andorrana a la 54a Universitat Catalana d'Estiu (UCE) celebrada a Sabadell a l'edifici de l'Institut de Recerca i Innovació Tecnològica. En el marc de la ponència *De l'àrea funcional a l'espai pirinenc: el rol del futur acord d'associació amb Andorra*, el secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, va indicar que paral·lelament a la negociació de l'acord, se fa necessari continuar reforçant les relacions amb els nostres veïns pirinencs, ja que darrerament «hem vist com les accions de cooperació regional, bilateral o trilateral han aconseguit resultats més efectius i ràpids que les accions de caire nacional, multilateral, o dependents de la Unió Europea». De fet, va recordar que l'acord de cooperació signat amb Europa el 2004 ja incloua «el concepte d'espai pirinenc, definit com un espai de desenvolupament transnacional en be-

•• Una imatge de la bandera de la Unió Europea.

El PS recalca la necessitat de valoritzar aquest projecte a les institucions per atraure més fons europeus

nefici de les poblacions locals.

Aquest concepte, que mai s'ha arribat a desenvolupar de manera total, «representa una oportunitat única per garantir el recorgut a llarg termini d'un espai funcional compartit», fet-ne menció expressa en les disposicions de l'acord i dotant-lo d'un marc jurídic que tindrà la consideració d'acord internacional. En aquest sentit, tot i que la finalitat central de l'acord és aconseguir la participació del Principat en el mercat interior, Riba va assegurar que el seu aprofitament màxim demana reforçar les relacions de veïnatge, ja que «on l'acord podrà produir efectes més significatius és, òbviament, a Andorra, però també en el seu entorn».

La Comissió de Treball dels Pirineus (CIP), vigent des de fa més de tres dècades, ha permès dotar el ter-

ritori d'una estratègia pirinenca, i la creació de l'espai funcional. Segons Riba, podria quedar inscrit en l'acord d'associació, permetent aplicar polítiques públiques comunes com a solució a problemes de caire regional, amb una visió a llarg termini i en benefici de la població que hi resideix.

Així mateix, el secretari d'Estat va reiterar la importància que els territoris de muntanya treballin per diversificar la seva economia, tot reduint les dependències existents i guanyant resiliència davant de situacions de crisi multirivell, causades per fets desestabilitzadors com és el cas de la crisi financera del 2008, l'aparició de la covid o l'actual conflicte entre Rússia i Ucraïna. Precissament, va identificar que un dels principals reptes que va presentar la pandèmia a Andorra, un pa-

ís on la seva economia és altament dependent de la frontera dels fluxos comercials i de persones, és el d'antecipar-se i el de mitigar les conseqüències que sorgeixen en moments on l'element que predomina és la incertesa. «Els marcs jurídics existents han demostrat les seves mancances i han exposat, clarament, els seus límits», va afegir.

ZONA DE BIENESTAR Una àrea funcional intensiva entre Andorra i les valls pirinenques, que englobi un territori de 10.000 quilòmetres quadrats i 250.000 habitants, ha de tenir per objectiu intensificar la cooperació en els camps de les comunicacions, la sanitat, la Universitat i la recerca, l'agricultura, la indústria, la protecció del medi físic o la circulació de treballadors, entre d'altres. Segons l'excaldalder de la Seu d'Urgell Joan

Ganyet, que va oferir la primera ponència presencial d'un projecte per al Pirineu, Andorra ha de ser el país de parlar d'aquesta zona, tant «pel seu estatus polític», la seva demografia i la força del seu terciari. «Amb aquesta

“

LANDRY RIBA
SECR. D'ESTAT AFERS EUROPEUS
«L'acord permetria l'aplicació de polítiques públiques comunes com a solució a problemes de caire regional»

anàlisi, Ganyet creu convenient que l'acord d'associació entre Andorra i la Unió Europea hauria de recollir la creació d'aquest espai de col·laboració transfronterera. «Si Europa necessita unitat d'acció, si vol tenir un paper en el futur del món, també el Pirineu requereix un projecte comú si vol avançar en qualitat de vida, riquesa i visibilitat», va destacar.

Al seu torn, l'economista i excaldalder de la Seu d'Urgell Amadeu Gallart va manifestar la necessitat que Andorra tingui als protocols de la seva política exterior un capítol important dedicat a les relacions tant amb la Generalitat de Catalunya com amb la regió de l'Alt Pirineu i Aran. Així mateix, va indicar que, en el marc de l'acord d'associació, caldria l'establiment d'un conveni específic de cooperació de desenvolupament econòmic i social amb els territoris geogràficament veïnals de França i d'Espanya.

L'economista també va assenyalar la necessitat d'establir una configuració institucional de l'Alt Pirineu i Aran amb la finalitat que ambdós territoris es dotin d'una veu institucional pròpia, així com crear una campanya informativa de cara a la ciutadania pirinenca afectada per tal «d'arribar de manera efectiva a una massa crítica rellevant». «Aquesta campanya hauria de ser institucional i en defensa d'una àrea funcional pirinenca o de cooperació social i econòmica reforçada en l'àmbit geogràfic d'Andorra, Espanya i França», va concloure.

Per la seva banda, el president del Grup Parlamentari Socialdemòcrata, Pere López, va oferir una ponència no presencial sota el nom *'Àrea funcional Andorra - Pirineu: per què no se'n parla?'*. Durant el seu discurs, López es va plantejar el dubte de per què aquesta proposta no està present en les converses amb la UE, en les negociacions amb la Comissió Europea ni en les reunions bilaterals. «Em sembla una idea que com a mínim mereix ser més tractada, amb atenció i estudiada», va expressar, ja que d'entrada, «sembla un concepte que gaudeix de força» i que pot servir com una eina que pot ajudar al desenvolupament del territori i tenir una major atenció política dels fons europeus i estalsos. ■

La tribuna

Diada andorrana a Prada i la regió funcional

Una jornada immillorable per penetrar els arcs del nostre futur territori i destacar els punts forts i febles

MANUEL
Gallart

El passat dissabte, 20 d'agost, vaig tenir la satisfacció d'assistir a la Diada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada l'honor de presentar-hi una ponència sobre el tema de la Regió Funcional Andorra-Pirineus. Podem dividir els nombrosos assistents en tres grups humans: els andorrans, els catalans i els francesos.

Per la part andorrana, una representació oficial consisteix, a més del ministre d'Exteriors, **Maria Ubach**, el secretari d'Estat, **Landry Ribá**, el secretari de Cooperació Transfronterera, **Andreu Jordi** l'ambaixador a la Unió Europea (UE), **Eva Descarrega**. A més, aquests responsables, varen romandre-hi moltes hores, escoltant tota mena de ponències amb atenció i, en el cas de la ministra i l'ambaixador, prenent-ne notes amb molta aplicació. En aquests esdeveniments és molt usual que alguns ponents arribin, dipositin el seu missatge més o menys ben engiponat i desapareguin, triomfals, sense molestar-se en escoltar els altres. Haig de dir, doncs, que les tres ponències, les de la **Maria Ubach**, del **Landry Ribá** i de l'**Andreu Jordi** giponat i desapareguin, triomfals, sense molestar-se en escoltar els altres. Haig de dir, doncs, que les tres ponències, les de la **Maria Ubach**, del **Landry Ribá** i de l'**Andreu Jordi** en van semblar molt ben centrades i ben orientades cap a la consecució d'una àrea funcional formada per Andorra, com a epicentre, i els territoris veïnals de la comunitat catalana i de la regió occitano-catalana.

En aquest sector d'intervencions andorranes destacaria també la de **Juli Minoves**, exministre andorrà d'Exteriors i la peça maestra que ens va oferir **Joan Massa**. Cal citar el tancament de la diada que va fer l'**Antoni Pol**, qui, conjuntament amb en **Joan Ganivet**, és un dels investigadors del moviment cultural i social en pro de la realització d'una àrea pirinenca que catalitzi l'economia andorrana, conjuntament amb la de les regions catalanes i

franceses afectades, de forma i manera que s'aconsegueixi una prosperitat compartida en un futur no massa llunyà. La intervenció de **Pol**

franceses afectades, de forma i manera que s'aconsegueixi una prosperitat compartida en un futur no massa llunyà. La intervenció de **Pol** va resultar especialment engrescadora i, malgrat la contenció habitual de la persona, diria que apassionada. A més, aprofito tot parlant de l'**Antoni** per esmentar la dedicació iigent en aquestes temàtiques territorials de tot l'equip que compona la Societat Andorrana de Ciències.

Per la part espanyola, o catalana si ho preferiu, destacaria l'obertura de les intervencions que, ben puntualment, va fer el **Joan Ganivet** i que de manera eficaç va cridar a fer factible que aquesta part del Pirineu pugui accedir a un desenvolupament econòmic i social important, tenint Andorra com a centre i motor, i com a referències metropolitanas Tolosa i Barcelona.

Les tres ponències em van semblar molt ben centrades i ben orientades cap a la consecució

Les tres ponències em van semblar molt ben centrades i ben orientades cap a la consecució d'una àrea formada pels territoris veïns

En aquest apartat destacaria l'hàbil intervenció de **Albert Piñeira**, alcalde de Puigcerdà, qui va significar la necessitat que les comarques catalanes de l'Alt Pirineu haurien d'aconseguir una institucionalització molt més operativa de la que tenen actualment. Altres ponències es mereixerien una ressenya, però l'espai no m'ho permet, com la dels amics **Bregolat**, **Quilès**, **Alfés**, **Pallarès**.

La part francesa és la que, en cert manera, a em desenvolupa més curiositat, a veure què dirien. No em va decebre gens ni mica l'aguda in-

tervenció, un gaudi intel·lectual escolto, del professor de Perpinyà **Joan Becat**. Home de grandíssima experiència universitària i administrativa, va exposar que, tot admirant l'entusiasme que emanava de la proposta de la Regió Funcional Andorra-Pirineus, calia tocar molt de peus a terra i evitar, amb tots els mitjans l'abast, que aquestes iniciatives caiguessin en mans especuladores, com el mateix havia passat pel triàngol de patir. Després, van actuar els maires de la Guingueta d'Isburg Madame, d'Ax-les-Thermes i de Mérens-les Vals, que amb

la mirada molt posada cap a Andorra es van limitar a exposar fets de les seves comunitats locals. **Laurent Gauze**, president de la Cambra de

la mirada molt posada cap a Andorra es van limitar a exposar fets de les seves comunitats locals. **Laurent Gauze**, president de la Cambra de Comerç de Perpinyà va salutar amb més concreció l'àrea proposada en arribar a intensificar la col·laboració entre Andorra i el departament dels Pirineus Orientals.

En resum, una jornada immillorable per penetrar els arcs del nostre futur territorial i detectar-ne els punts forts i els punts febles.

A part de la magnífica organització de la diada, voldria destacar-ne tres coses: la primera, la dignitat i l'atenció de les autoritats andorranes presents, la refrescant representació del nou grup polític andorrà Concòrdia i també la intensitat dels treballs exposats pels representants catalans de l'Alt Pirineu. **Economista**

La tribuna

Els reptes de l'espai funcional Andorra-Pirineus

Els andorrans en som responsables per la qualitat de lideratge que ens atorga estar negociant amb Europa

MESTRE
Poli i Solé

a 35a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (5a) de Prada, del passat dia 20 d'agost ha assolit el seu objectiu, que no era altre que confirmar que el projecte d'un espai funcional Andorra-Pirineus enquadra dins l'Àrea Funcional Muntanyes de l'Est del Pirineu, incorporat per la Unió Europea dins els seus actuals programes de desenvolupament. És acceptat pels territoris implicats i té un gran potencial de futur. I això malgrat la seva dificultat en implicar diferents territoris que tot i que siguin semblants i propers, són diferents en pertànyer a tres Estats, que han generat uns perjudicis entre els veïns, que en podríem dir històrics. I sobretot per la seva complexitat, perquè per a fer possible aquest espai, caldrà superar uns procediments de negociació i acceptació tan per part d'Andorra, com de França, Espanya i sobretot la Unió Europea.

Els polítics presents provinents d'Andorra, de l'Arieja, dels Pirineus Orientals i l'Alt Pirineu van mostrar el seu interès i adhesió a la proposta. Andorra ha participat directament i decisiva en els darrers anys, i amb el suport de Catalunya i Occitània, en la creació de cinc àrees o zones funcionals, dividint la Comunitat de Treball del Pirineu, entre elles una en la qual es troba Andorra. I ho ha fet especialment després dels problemes que es van presentar en la cooperació entre els territoris veïns de França i Espanya durant la pandèmia, en què es van tancar totes les portes.

L'Acord de cooperació del 2005 amb la Unió Europea, no desenvolupa però després, en va deixar en la impotència durant la greu crisi pandèmica. Les noves regles d'atorgament d'ajuts en els Pòctefa (Programa Ope-

racional de Cooperació Territorial entre Espanya, França i Andorra), pel proper període 2021-2027 i d'un import d'uns 250 milions d'euros, estableixen que els projectes han d'ommarcar-se, a més de dins les condicions habituals en anteriors períodes, dins d'una Àrea Funcional amb vocació de ser realment operativa en una sèrie d'àmbits.

El Govern d'Andorra, ben encertadament, vol incorporar íntegrament l'Acord de cooperació vigent dins del futur acord d'associació amb la Unió Europea per tal, d'un costat, fer-lo efectiu i operatiu ja i, per un altre, reforçar el marc jurídic d'aquest espai Andorra-Pirineu i assegurar el reconeixement de la seva existència al marge dels programes Pòctefa que poden variar o fins i tot desaparèixer. Cal recordar que l'Acord de cooperació parla ja d'un espai pirinenc entorn d'Andorra.

Els ponents no polítics varem, clarament i amb diferents aportacions, mostrar el potencial per al futur d'Andorra i dels territoris pirinencs veïns, que comporta el projecte d'aquest espai funcional. Es tracta realment del projecte de futur més important per al conjunt del territori implicat i per a cadascun d'ells per separat també, ja que suposa la transformació d'aquests a nivell econòmic i d'infraestructures, serveis i equipaments, fent-los assolir una nova escala de desenvolupament a nivell quasi regional. I també quedar clar que tots els territoris avui s'han vist desbordats en el seu urbanisme i ordenació i planejament territorial havent de reorganitzar-se diferentment degut al nou model d'ocupació del territori globalitzador dominant portat per la globalització econòmica, en substitució de l'anterior, conegut com a colonitzador. Però l'assoliment d'aquest espai funcional Andorra-Pirineu comporta afrontar quatre reptes immediats, de manera especial pels andorrans, que en som més responsables per la qualitat de lideratge que ens atorga el fet de ser l'Únic territori que nego-

Va quedar clar que tots els territoris s'han vist desbordats en el seu urbanisme i ordenació a causa del model d'ocupació de la globalització

cia l'acord d'associació amb la Unió Europea, per la nostra singularitat d'estar tercer reconegut internacionalment i situat al costat est del Pirineu entre mig de França i Espanya.

El primer repte és de projecte. I es tracta d'aconseguir presentar un nombre suficient i important de projectes de cooperació amb aquest entorn, pel proper 2023 per a ser analitzats en el marc dels Pòctefa per demostrar que aquest espai funcional Andorra-Pirineu és una realitat sòlida i que vol constituir-se amb vocació de futur, tot i mancar encara d'un marc jurídic que el dinamiti i nivell regimènic i com tenir ara. Dins d'aquest nombre de projectes a presentar caldrà detectar amb detall,

recollir, construir i incloure els que ja funcionen, però no s'han normalitzat en clau Pòctefa (aeroport, diàlisi, aigües, residus, transfronters...).

El segon repte és d'organització. Pocs són els organismes i institucions del país i de fora, acostumats i conèixedors dels viarans per a presentar un projecte als programes Pòctefa, per la complexitat dels dossiers a preparar. Caldria que el Govern, a través del Ministeri d'Affers Exteriors o altre similar com l'ARI o un altre de creació específica, oferís el servei amb un equip de persones formades en aquesta qüestió, per acollir i acompanyar les propostes, elaborar i gestionar, gràtuitament els

dossiers. Segur que aquest fet seria una motivació per tal de proposar projectes des de qualsevol administració pública o privat, del país o dels països veïns.

El tercer repte és de concreció de l'espai pirinenc Andorra-Pirineu inicial. L'àrea funcional Muntanyes de l'Est del Pirineu que inclou Andorra, prevista pels Pòctefa, inclou Perpinyà i Girona. Per tal de poder ser efectiva i realment funcional, donades les particulars característiques de la mateixa (extensa, poc habitada, mal comunicada, fracturada per fronteres...), caldrà començar amb una zona més petita o una fragmentació d'aquesta àrea en almenys tres parts i ampliar-se més endavant segons la previsió inicial, un cop aconseguir realment l'operativitat i el reeiximent de la part. La part corresponent a Andorra hauria d'incorporar com a mínim les set parroquies i la capital Andorra la Vella, la Seu d'Urgell i entorn, Sort i entorn, Fontcaldes i entorn, Prada i entorn i Puigcerdà i entorn.

El quart repte és el de la implicació a nivell individual i col·lectiu. La implicació dels pirinencs, des de cadascun dels seus territoris és essencial. Cal recollir la informació de base i ja existent però cal també produir el coneixement complementari capaç d'elaborar o definir i concretar el projecte i atraure les respectives societats cap a ell. Assolir l'espai funcional Andorra-Pirineu ens ha de permetre posicionar-nos avantatjats en una nova escala d'organització territorial (de tipus regional) amb participació directa a nivell de ciutadà o polític sobre ella, amb capacitat d'accedir a nous recursos econòmics per a la millor transformació i gestió econòmica dels nostres territoris i a tota una xarxa de contactes efectius amb tots els veïns que donaran de la cohesió, resiliència, força i sentit al conjunt, davant d'ins la globalització, pendent avui de concertació en tots els seus àmbits i escales o nivells. ■

Arquitecte

La tribuna

L'àrea especial pirinenca

Un bon acord d'associació amb la Unió Europea ha d'incloure l'establiment d'aquest element

JARME
Bartumeu

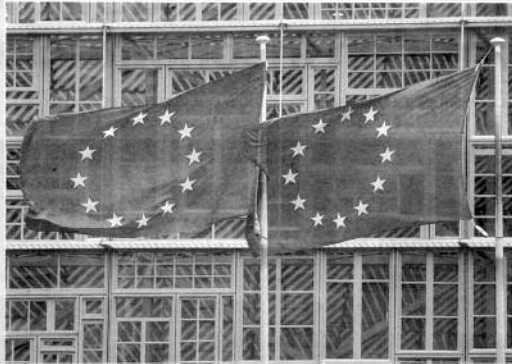
Arran del Dia d'Andorra, organitzat per la Societat Andorrana de Ciències i en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu, s'ha tornat a parlar de l'articulació d'una àrea transfronterera entre Andorra i les regions pirinenques veïnes d'Espanya i França. Aquesta és una idea que va fent camí i que Progressistes-SDP hem compartit i defensat sempre. Tant és així que en el nostre programa electoral del 2019 proposàvem el següent:

«Demandar a la Unió Europea, en annex a la negociació de l'acord d'associació, l'establiment d'una àrea especial pirinenca que permeti reforçar la col·laboració econòmica de l'Estat andorrà amb les regions franceses i espanyoles veïnes d'Andorra a la serralada pirinenca.

Per contra, en els programes electorals de DA i de Liberals no hi havia cap referència a aquesta qüestió. Ara hem pogut llegir (El Periòdic, 22 d'agost del 2022, pàg. 3) que representants del Govern «amb matisacions, no obstant això» van semblar acollir a Prada aquesta proposta. Tant de bo sigui així.

Tanmateix, als progressistes ens preocupa que hagin trigat tres anys a reconèixer que l'acord d'associació amb la Unió Europea pot impulsar una àrea funcional als Pirineus. Preocupació que es deriva també d'una constatació: durant aquesta llarga mesos de negociació de l'acord d'associació amb la Unió Europea no s'ha apuntat en cap moment aquesta opció estratègica de futur.

Fa anys que el debat polític gira entorn de la qüestió de saber si Andorra ha d'establir «o no» un embrancament amb Europa. No ens sembla una bona manera de plantejar la qüestió com sigui que Andorra, atesa la seva situació geogràfica i la seva arrelament econòmic i cul-

tural, pertany de qualsevol manera al continent europeu.

La bona pregunta es troba doncs en una altra direcció: com podem organitzar aquestes relacions amb la Unió Europea, en una perspectiva duradora i estable, i quin ha de ser l'estatut d'Andorra a Europa. I en aquesta perspectiva cal, de manera prioritària, buscar els camins i els procediments que permetin en el futur defensar millor els nostres interessos com a país. Una camí i uns procediments que afavoreixin una influència en les decisions que ens afectin.

Progressistes-SDP volem i defendem la intensificació i l'aprofundiment de les relacions d'Andorra amb la Unió Europea. Ho fem com vençuts que Andorra és dependent i necessita unes relacions estables i harmòniques amb Europa. I ho fem perquè coneixem la situació i sabem que la Unió Europea podria,

El Govern ha abandonat la voluntat de compartir les línies polítiques i les opcions de negociació, i les ha substituït pel secretisme i l'opacitat

unilateralment, resoldre tots els acords actualment existents i deixar Andorra aïllada, sense l'acord comercial vigent.

Un pas endavant vers la consolidació positiva de l'actual marc de relacions és indispensable. Per això vaig proposar durant el meu mandat de cap de Govern, l'any 2010, l'establiment de negociacions amb la Unió Europea per aconseguir l'accés d'Andorra, de les seves empreses i dels seus professionals, al mercat interior europeu. I per això hem defensat i defendem l'establiment d'un acord-marc d'associació, perquè Andorra ha d'assen- tar en la seva relació amb Europa,

amb la Unió Europea, i també amb els dos estats veïns, França i Espanya, els fonaments i l'essència del seu horitzó econòmic i diplomàtic. És per aquest motiu que, també, és cabdal la proposta d'àrea especial pirinenca.

La crisi econòmica i financera internacional que va començar el 2008 va malmetre en bona part l'economia andorrana, deixant en evidència una crisi interna que no és pas conjuntural sinó estructural. La pandèmia del 2020 ho ha confirmat i agreujat.

La situació econòmica actual, amb les conseqüències de la pandèmia i de la guerra a Ucraïna, que

ha comportat un augment extraordinari del cost de la vida, fan indefugible la vertebració d'un nou model de país. Les reformes necessàries que cal debatre, tots els esforços necessaris per reduir el dèficit de l'Estat així com les propostes per aconseguir una positiva inversió estrangera, no arribaran a bon port si el mercat en el qual s'han de moure els agents econòmics no garanteix drets i deures compartits ni tampoc s'aconsegueix i garanteix la possibilitat que les empreses i professionals d'Andorra puguin competir en igualtat d'oportunitats.

L'acord comercial i duaner amb Europa que es va començar a aplicar el primer de juliol del 1991 ha estat i és positiu per Andorra. Tanmateix, ara cal un pas més per reforçar l'embrancament amb la Unió Europea. Convé trobar un acord-marc que fixi els procediments per assumir la normativa europea «l'anomenat cabal comunitari», la interpretació de les normes i la manera de procedir en cas de conflicte. Per Andorra és necessari i urgent.

I per això, Progressistes-SDP hauríem volgut que el Govern fos capaç d'assenyar la negociació de l'acord d'associació amb la Unió Europea al cor d'una política d'Estat, per avançar en unes opcions compartides, en un context més ampli que el de la majoria del Consell General, per situar en conseqüència el destí d'una negociació cabdal més enllà del govern de torn. Però el Govern ha abandonat la voluntat de compartir les línies polítiques i les opcions de negociació amb la Unió Europea, i les ha substituït pel secretisme i l'opacitat.

El Govern no explica la veritat, el contingut real i concret, de les converses amb Europa, i per tant, no ens podem refiar del que s'està negociant per a Andorra. El que s'ha parlat amb Brussel·les, que el Govern intenta amagar, s'ha de poder explicar a la ciutadania. En aquestes condicions es fa molt difícil que la gent pugui veure i avaluar els avantatges i els inconvenients de l'associació amb Europa. ■

Escap de Govern

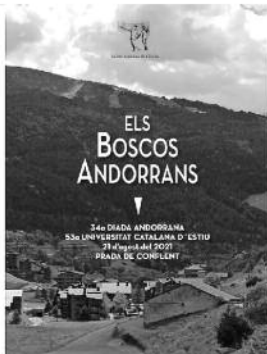
Presentació del llibre 'Els boscos andorrans'

Dimecres 10 d'agost del 2022
D'11 h a 12 h
MW Museu de l'Electricitat, Encamp

Afegiu a

URL

Entrada gratuïta - Capacitat limitada

Presentació del llibre *Els boscos andorrans*, publicat amb el suport del Govern d'Andorra i FEDA Cultura.

Es parla de la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, Àngela Mach; i el director general de FEDA, Albert Moles, en el marc de les activitats FEDA Cultura, en descurar breument el contingut.

També es presentarà el programa de la 35a Diada Andorrana que es realitzarà el dissabte 20 d'agost del 2022 a Prada de Complant amb el tema 'L'àrea funcional Andorra Pirineus'.

Es lliurarà un exemplar del llibre als assistents.

Telefònica: ring de contacte per a inscripcions: Reserwa obligatòria al 829 729.

Persones que hi actuen o hi intervernen:

Albert Moles, director general de FEDA
Àngela Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

Hora: D'11 h a 12 h

Trinç / Actualitzar

Compartir

La SAC presenta el llibre 'Els boscos andorrans'

Dimecres, 2 d'agost de 2022 - 09:39h

La SAC presenta el llibre 'Els boscos andorrans'

La Societat Andorrana de Ciències ha editat enguany el llibre *Els boscos andorrans*, que recull les ponències presentades de la 34a Diada Andorrana a l'UCE a Prada l'any passat, un tema encara és més actual que mai.

La presentació del llibre es farà dimecres 10 d'agost a les 11 del matí al MW Museu de l'Electricitat de FEDA. Els assistents es podran endur un exemplar del llibre.

També es donarà a conèixer el programa de la 35a Diada Andorrana: L'Àrea funcional Andorra Pirineus, que es durà a terme dissabte 20 d'agost a la sala El Pesebre de Prada per tot el dia, en el marc de la 54a UCE.

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudi de l'Àrea Catalana

La SAC us convida a la presentació del llibre "Els boscos andorrans"

02/08/2022

La presentació tindrà lloc el dimecres 10 d'agost a les 11 hores al MW Museu de l'Electricitat a Encamp (Andorra)

54a Universitat Catalana d'Estiu

02/08/2022

La Universitat Catalana d'Estiu se celebrarà del 17 al 23 d'agost

54a Universitat Catalana d'Estiu 02/08/2022

Enguany, la **54a Universitat Catalana d'Estiu** porta per títol "**Conflictes, aspiracions, possibilitats**" i es portarà a terme del **17 al 23 d'agost a Prada** (el Conflent).

La Universitat Catalana d'Estiu és des de més de cinquanta anys un espai de llibertat i de trobada d'estudiants, professors, professionals, polítics i assistents en general dels set territoris que conformen els Països Catalans: l'Alguer, Andorra, Catalunya, Catalunya Nord, la Franja de Ponent, les Illes Balears i el País Valencià.

Durant set dies Prada i la comarca del Conflent acullen una de les manifestacions culturals de més pes i projecció de Catalunya Nord i s'hi poden sentir tots els accents de la nostra parla.

Totom hi és acollit: els més menuts fins a catorze anys van a l'Espai, de quinze a disset anys van a la Universitat Jove, i de divuit en endavant (sense límit d'edat) participen als cursos, seminaris, jornades, tallers, debats, actes commemoratius, homenajes, excursions, espectacles de teatre, música clàssica, música tradicional, rock, cançó i cinema. Els que hi venen per primera vegada hi tornen, i els que ja hi ha vingut saben què és sentir-se part dels Països Catalans, als peus de l'imponent Canigó.

La diferència amb altres campus universitaris d'estiu és que, durant set dies, els assistents comparteixen les classes universitàries del matí (de 9:00 a 12:00 h), els actes i commemoracions (de 12:00 a 13:00 h), els tallers (de 15:00 a 17:00 h), els debats (de 17:00 a 18:30 h), els espectacles (de 21:00 a 23:00 h), el cinema (de 23:00 a 00:30 h) i el bar musical (fins a les 2:00 h).

A continuació us proposem diferents cursos i jornades dels Centres d'Estudi i de la Fundació Josep Irla:

• JORNADES XIII JORNADA DE LA FUNDACIÓ JOSEP IRLA: «Rellançar la nació: llengua, indústria, sobirania». Organitza: Fundació Josep Irla - Del 16 al 22 d'agost del 2022:

- **Reindustrialitzar el país** per **Jordi Augusto** (economista) - dia 18, a les 16 hores.
- **Remobilitzar el jovent** per **Pau Cruz** (portaveu nacional de FEINA - Joves de la Intersindical) - dia 19, a les 16 hores.
- **Enfortir l'indpendentisme** per **Marta Vialta** (secretària general adjunta i portaveu d'ERC) - dia 20, a les 16 hores.
- **Litjà Magistral Victor Torres: «Legat i vigència del pensament de Joan Fuster»** amb **Georgina Linares** (patrona de la Fundació Josep Irla), **Marta Rovira i Martínez** (professora de sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona), **Xavier Serra i Labrado** (escriptor) i **Jordi Casassas** (president de FUCE) - dia 21, a les 16 hores.
- **Revitalitzar la llengua** per **Teresa Tort** (filòloga i tècnica de normalització lingüística) - dia 22, a les 16 hores.

• FORMACIÓ CULTURAL: INICIACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS «L'XIII». Coordinador: Dr. Joaquim Montolíus (Associació Cultural del Mataranyà), del 17 al 22 d'agost del 2022:

- **La Guerra Civil a les Illes Balears** per **David Ginard** (Universitat de les Illes Balears) - dia 17, de 15 a 16 hores.
- **La Franja de Ponent** per **Joaquim Montolíus** (president de l'Associació Cultural del Mataranyà) - dia 18, de 15 a 16 hores.
- **El País Valencià** per **Josep David Garrido i Valls** (historiador) - dia 19, de 15 a 16 hores.
- **ERC a l'exili a Catalunya Nord** per **Narcís Duran** - l'exili a Catalunya Nord per **Ramon Gual** (editor) - dia 20, de 15 a 16:30 hores.
- **Mallorca** per **Arnau Company i Matas** (Universitat de les Illes Balears) - dia 21, de 15 a 16 hores.
- **Andorra** per **Àngels Mach i Buch** (Societat Andorrana de Ciències) - dia 22, de 15 a 16 hores.

• JORNADES VI JORNADA MENORQUINA: «La literatura i la Guerra Civil a les Illes Balears». Organitza: Institut Menorquí d'Estudis. Ho coordinen: **Pilar Arnau** i **Josefina Salord** - dies 17 i 18 d'agost del 2022:

- **La Guerra Civil a les Illes Balears** per **David Ginard** (Universitat de les Illes Balears) - dia 17, de 15 a 16 hores.
- **Lectura i diàleg** sobre la novel·la de Mateu Salord **L'aire de les cenèdres** per **Josefina Salord** (Institut Menorquí d'Estudis) i **David Ginard** (UIRB) - dia 17, de 16 a 17 hores.
- **La Guerra Civil a la narrativa insular des dels anys setanta** engà per **Pilar Arnau** (Universitat de les Illes Balears) - dia 18, de 15 a 16 hores.
- **Projecció de Mar de fons de Carme Planells** - dia 18, de 16 a 17 hores.

• JORNADES 35a DIADA ANDORRANA: «L'àrea funcional Andorra-Pirineu». Organitza: Societat Andorrana de Ciències - dia 20 d'agost del 2022.

• JORNADES X JORNADA ALGUERESA. Organitza: Obra Cultural de l'Alguer - dia 21 d'agost de 2022:

- **Celebració d'una victòria: Sant Joan de la Porta Llatina. Festes i imatgeria compartida entre l'Alguer i els Països Catalans al segle XVII** per **Mauro Mulas** (Obra Cultural de l'Alguer) - dia 21, de 15 a 16 hores.
- **Presentació del periòdic *Al Portal, veus de l'Alguer*** per **Irene Coghane** (Plataforma per la Llengua) - dia 21, de 16 a 16:30 hores.

• SEMINARIS D'INVESTIGACIÓ UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS - del 20 al 22 d'agost del 2022:

- **Gabriel Alomar (1873-1941). L'intel·lectual, el periodista i el polític** per **Pere Roselló i Bover** (catedràtic del Departament de Filologia Catalana) i **Jordi Casassa i Ymbert** (Institut d'Estudis Catalans) - dia 20 d'agost del 2022, de 15 a 17 hores.
- **Situació sociolingüística a les Illes Balears. Anàlisi comparativa en els Països Catalans** per **Antoni Llabrés i Fuster** (Departament de Dret Públic) i **Rosa Calafat i Vila** (Departament de Filologia Catalana) - dies 21 i 22 d'agost del 2022, de les 15 a 17 hores.
- La sessió del dia 22, a càrrec de la **Dra. Rosa Calafat**, serà només virtual.

• TALLERS - del 17 al 22 d'agost del 2022:

- **Muntanyisme** per **Pau Vinyes i Roig**, amb la col·laboració i l'assessorament de **Jordi Taurinyà**.

• FÒRUM OBERT - del 17 al 22 d'agost del 2022:

- **Presentació de l'exposició *Muixerangues a càrrec de Joan Bofarull***. Ho organitza: Amics Prada - dia 17 d'agost, a les 16 hores, al Tenda 1.
- **Presentació del llibre *Lo Carrasquet. Crònica d'un irreduïble (1687-1743)* de Jaume Borràs**, a càrrec de l'autor. Ho organitza: Amics Prada- dia 19 d'agost, a les 16 hores, al Tenda 3.
- **Tast de Vermut de Reus i Avelanes de Riudoms (Baix Camp)**. Ho organitza: l'Ajuntament de Reus, l'Ajuntament de Riudoms (Baix Camp) i Amics Prada - dia 19 d'agost, a les 19 hores, al Tenda 3.

Us podeu matricular a través de l'enllaç següent: <https://www.uce.cat/matricula.html>

Per altra banda, les persones de 18 a 30 anys matriculades a tot el curs podeu demanar les **beques AGAUR per al finançament de l'estada a la Universitat Catalana d'Estiu**. Podeu sol·licitar la beca del **21 de juliol al 8 d'agost** a través del formulari Genca: [beca AGAUR](https://www.uce.cat).

Si voleu demanar més informació, us podeu dirigir a la Fundació Universitat Catalana d'Estiu: al telèfon 933 172 411 o a l'adreça correu@uce.cat

Més informació: <https://www.uce.cat/>

LES JORNADES A PRADA DE CONFLENT EN UNA EDICIÓ ANTERIOR.

SOCIETAT

Les jornades de Prada de Conflent buscaran sinèrgies entre els territoris del Pirineus

La voluntat és revitalitzar el territori en altres àmbits, com l'econòmic, educatiu, entre altres, de forma conjunta més enllà de l'econòmic.

A AINA LLADONA | 26/07/2022 09:08 CEST

La SAC comença a tenir gairebé enllestit el que serà la pròxima edició de les jornades de Prada de Conflent que tindràn lloc el 20 d'agost. En aquesta ocasió, la voluntat és buscar punts en comú per tal de revitalitzar i enclotjar la zona del Pirineu, més enllà de l'àmbit econòmic.

Sota el títol d'una àrea funcional Andorra-Pirineus, les jornades de Prada de Conflent, que tindrà lloc el pròxim 20 d'agost, **buscaran sinèrgies en diferents àmbits, més enllà de l'econòmic.** Amb aquesta temàtica la Societat Andorrana de Ciències (SAC), a través de les diferents ponències, vol que es trobin diferents àmbits que serveixin per revitalitzar la zona del Pirineu, tant d'Andorra com dels països veïns.

Per aquest motiu, entre els participants, com ha assegurat la presidenta de l'entitat, Àngels Mach, **"hi haurà moltes persones de fora d'Andorra"** que estaran en aquesta edició per donar el seu punt de vista sobre el tema i, així, ajudar a trobar punts de neure que permetin treballar de forma conjunta un mateix territori, encara que siguin de diferents països, per tal d'ajudar que creixin com a zona.

Tot i que encara no està tancat el programa, els organitzadors estan treballant per tenir-ho tot llest i que lluitin amb la màxima força com les que es fien abans de la pandèmia. De fet, Mach sí que ha avançat que **el 10 d'agost també serà una jornada important per partits dobles**: d'una banda, es donarà a conèixer el programa definitiu i es presentarà el llibre de la darrera edició, Els boscos d'Andorra.

Pirineu

10/08/2022

ALBERT MOLES I ÀNGELS MACH DURANT LA PRESENTACIÓ.

TOBI SOLANELLAS

AFERS EXTERIORS

Alcaldes del Pirineu i Maria Ubach i Landry Riba debaten a Prada sobre la cooperació amb Andorra

La Societat Andorrana de Ciències pretén posar en relleu "el que ja s'està fent i el que es pot fer" a partir del programa europeu Pcoctefa i les oportunitats que pot donar l'acord d'associació amb la UE.

TOBI SOLANELLAS | 10/08/2022 10:09 CEST

Set alcaldes de la regió pirinenca que confronta amb Andorra i la ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, i el secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, debaten a Prada de Conflent, en el marc de la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu, sobre les oportunitats que pot suposar per Andorra la cooperació territorial en programes com el Pcoctefa i les oportunitats que pot oferir l'acord d'associació amb la Unió Europea (UE).

La diada en qüestió se celebrarà a la Sala El Pessebre de Prada el 20 d'agost, un dissabte, i hi haurien de ser presents, entre altres i a banda dels esmentats Ubach i Riba, els alcaldes de la Seu, **Francesc Viaplana**; el de Puigverdà, **Albert Piñeira**; i el de Sort, **Baldo Farré**; i també els 'maires' de la Guingueta d'Àl, **Daniel Armlsen**; de l'Espitalet, **Arnaud Diaz**; de Merans, **Jean-Pierre Sicre**; i d'Àcs, **Dominique Fourcade**.

L'acte s'ha presentat aquest matí a les instal·lacions del Museu de l'Electricitat. I la presidenta de l'entitat organitzadora, la Societat Andorrana de Ciències (SAC), Àngels Mach, ha destacat que es vol posar en valor **"tota la cooperació que es ve fent"**. Es vol remarcar **"el que ja s'està fent i projectes que es poden fer"** a través del programa Pcoctefa.

De fet, ara hi ha definida una mena d'àrea funcional Andorra Pirineus. Per a Mach, la definició d'aquesta àrea **"juntament amb el conveni d'associació permetrà fer més coses amb els veïns"**.

Entre els ponents que es preveuen presencials també hi ha altres persones que destaquen pel seu coneixement del territori o de les relacions internacionals com els ex-alcaldes de la Seu **Joan Ganyet i Amadeu Gallart**, els diplomàtics **Manuel Montobbio i Eugeni Bregolat**, l'exministre d'Afers Exteriors **Juli Minoves**, o els doctors en geografia **Joan Becat i Marta Pallarès**, així com el president de la Cambra de Comerç dels Pirineus Orientals, **Laurent Gauze**.

Durant l'acte s'ha presentat també l'edició de les ponències de la diada de l'any passat, que va versar sobre una qüestió que està d'estricta actualitat com la gestió dels boscos. Mach, que ha posat de relleu la col·laboració que la SAC manté amb FEDA des del 2009, ha remarcat que hi ha molts boscos, també al Pirineu, que pateixen **"estrès hídric" i això fa que "estiguin en perill"**.

Educació

SOCIETAT | 10/08/2022

L'àrea funcional Andorra-Pirineus, l'eix central de la 35a Diada Andorrana a l'UCE

FEDA i la Societat Andorrana de Ciències han presentat el llibre que recull les ponències de l'any passat sobre els boscos del Principat

M. P. (ANA)

3 min

El director general de FEDA, Albert Moles, i la presidenta de la SAC, Àngels Mach, durant la presentació d'aquest dimecres. M. P. (ANA)

ENCAMP L'àrea funcional Andorra-Pirineus serà la temàtica que centrarà la 35a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), un esdeveniment que tindrà lloc el proper 20 d'agost, com és habitual, a Prada de Conflent. Així doncs, tal com ha explicat aquest dimecres la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), Àngels Mach, l'objectiu és "tractar tota la cooperació que es va fer" i posar en relleu els projectes actualment en marxa en l'àrea que la Unió Europea, a través del programa Poctefa, inclou el Principat. "Pensem que juntament amb l'acord d'associació que s'està negociant amb la UE, -la diada- ens ajudarà a poder obtenir més recursos per poder fer més projectes amb els territoris veïns", ha afegit.

La jornada s'estructurarà en 24 ponències presencials repartides al llarg de tot el dia i altres 6 no presencials. Totes elles quedaran recollides en el llibre que tradicionalment la SAC, conjuntament amb el Govern i FEDA, elabora cada any. D'aquesta manera, al llarg del dia es podrà gaudir de les ponències que faran personalitats d'Andorra, Catalunya i França com l'excalde de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganivet, el secretari d'Estat d'Affers Europeus, Landry Riba, el president del CCI Pyrénées Orientales, Laurent Gauze, l'alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira, l'alcalde de Sort, Baldo Farré o l'alcalde d'Ax-les-Thermes, Dominique Fourcade, entre d'altres. Així mateix, la ministra d'Affers Exteriors, Maria Ubach, oferirà la ponència 'L'àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera'.

Cada ponent disposarà d'un termini de 15 minuts per a la seva xerrada. Així, tal com ha assenyalat Mach, "el que ens interessa és trobar-nos allà perquè els ponents puguin parlar entre ells i això ajudi al fet que surtin nous projectes per fer plegats". "Pensem que és una ocasió per anar a escoltar, però també per poder intercanviar opinions amb aquestes persones que no sempre tenim a mà i que a Prada estaran totats reunits en una mateixa sala", ha dit. De cara a la participació de públic, però, ha indicat que és necessari reservar plaça prèviament.

Durant la presentació de la temàtica de la jornada, a més, també s'ha aprofitat per presentar el llibre que recull les ponències de l'any passat, una edició en què la Universitat d'Estiu va girar al voltant dels boscos d'Andorra. De fet, la presidenta de la SAC ha recordat que aquesta temàtica ja s'havia tractat en publicacions anteriors dels anys 70 i 80 a través de l'Institut d'Estudis Andorrans (IEA) "i pensem que era un bon moment per tornar a tractar-ho més exhaustivament i des de l'actualitat".

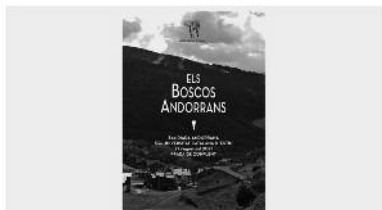
En aquest sentit, ha destacat que "l'emergència climàtica fa que els arbres tinguin estrès hídric", per la qual cosa ha manifestat la importància de "fixar la nostra atenció per cuidar-los millor". És per això que en la publicació, que aviat es podrà consultar en format digital a través de les pàgines web de la SAC i de l'IEA, hi ha 24 ponències que abasten temes "molt tècnics" que van des de la prevenció de riscos naturals amb els corredors de fauna, fins a l'aprofitament de la biomassa, la gestió dels boscos al Principat, els perills als quals estan sotmesos, els usos del bosc o la influència de les zones naturals en la salut de les persones.

Per la seva banda, el director general de FEDA, Albert Moles, ha volgut adreçar unes paraules de reconeixement a la SAC per la divulgació de temàtiques andorranes fora del seu territori i ha recordat que la paràgrafica ja fa més de 10 anys que no només participa en la diada, "sinó que també patrocina la publicació del llibre". De fet, ha dit que els exemplars tenen com a objectiu recollir tot el treball fet prèviament pels ponents "perquè quedi constància".

- ▶ ANDORRA
- € ECONOMIA
- 🔦 SUCCESOS
- 👤 SOCIETAT
- 🗨️
- 📺 OCI I CULTURA
- 🗣️ OPINIÓ
- 📈 TENDÈNCIES
- 🔧 SERVEIS

El dimecres 10 d'agost la Societat Andorrana de Ciències presentarà el llibre "Els Boscos Andorrans"

PER: REDACCIÓ / EL 08/08/22 9:00 / A: CULTURA I OCI

Portada del llibre Els Boscos Andorrans (SAC)

La presentació del llibre *Els boscos andorrans*, que recull les ponències presentades en la 34a Diada Andorrana a l'UCE, a Prada, l'any passat, es realitzarà el dimecres, dia 10 d'agost, a les 11 del matí, al MIM Museu de l'Electricitat de FEDA, a l'avinguda de la Bartra (Encamp). Els assistents es podran endur un exemplar del llibre.

També es donarà a conèixer el **programa de la 35a Diada Andorrana: L'àrea funcional Andorra Pirineus**, que es durà a terme dissabte **20 d'agost** a la sala el Peïssere de Prada; per tot el dia, en el marc de la 54a Universitat Catalana d'Estiu (UCE).

10/08/2022

www.govern.ad

Busca

FEDA i la Societat Andorrana de Ciències presenten el llibre "Els boscos andorrans"

Dimecres 10 d'agost 2022

presentació del llibre d'ecologia i de la natura dels boscos d'Andorra.

La presentació de la Societat Andorrana de Ciències, dirigida pel director general de FEDA, Albert Moles, i la presidenta de la SAC, Àngels Mach, tindrà lloc aquest dimecres a les 11 del matí a la sala el Peïssere de Prada, a l'avinguda de la Bartra, 10, de l'encamp. El llibre recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a l'UCE, que es va celebrar el 20 d'agost a Prada de Conflent.

El llibre recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a l'UCE, que es va celebrar el 20 d'agost a Prada de Conflent. El llibre recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a l'UCE, que es va celebrar el 20 d'agost a Prada de Conflent.

El llibre recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a l'UCE, que es va celebrar el 20 d'agost a Prada de Conflent. El llibre recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a l'UCE, que es va celebrar el 20 d'agost a Prada de Conflent.

10 / 08 / 2022

La 35a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu se celebrarà el 20 d'agost amb el títol "L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus"

La presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, Àngels Mach, i el director general de FEDA, Albert Moles, han presentat, aquest dimecres, el llibre "Els boscos andorrans" que recull les ponències de la 34a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu. FEDA ha patrocinat, per 13è any consecutiu l'edició del llibre de la SAC.

La presentació ha tingut lloc al MW Muscu de l'elctricitat i la presidenta de la SAC ha donat els detalls també del programa de la 35a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu, que tindrà lloc el proper 20 d'agost. La temàtica d'enguany serà "L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus" i es comptarà amb 24 ponències presencials, i 6 escrites.

Pel que fa al llibre "Els boscos andorrans", Mach ha assenyalat que recull totes les ponències que van formar part de l'edició anterior, entre les quals hi figura la del gerent de FEDA Ecoterm, Jordi TREVÉ, que va parlar de la biomassa i les xarxes de calor.

El director general de FEDA, Albert Moles, ha destacat la llarga col·laboració entre FEDA i la SAC, que permet continuar donant suport a les ciències, que són un puntal per a FEDA i que requereixen de jornades de reflexió i de compartir com les de la Universitat Catalana d'Estiu.

Diari d'Andorra

Grup FEDA

La cooperació transfronterera, a debat a la 35a Diada Andorrana

10/08/2022

La jornada de celebració el dissabte 20 d'agost a Prada de Conflent

Presentació del llibre 'Els boscos d'Andorra'

Presentació del llibre 'Els boscos d'Andorra'

 Víctor González
 Actualitzada 10/08/2022 a les 12:39

 • **Víctor González**
 Andorra la Vella

La 35a Diada Andorrana a la 54a edició de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent se centrarà en la cooperació transfronterera a l'Àrea del Pirineu. Ho ha anunciat avui al matí la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, Àngels Mach, en la presentació al Museu de l'Electricitat del 'Els boscos andorrans', que recull les 24 ponències de la Diada Andorrana de l'any passat. En total, en la Diada d'agost any, que se celebrarà el 20 d'agost a Prada, hi haurà 24 ponències presencials i sis de no presencials.

La 35a Diada Andorrana a l'UCE se centrarà en l'àrea funcional Andorra-Pirineus

L'objectiu és tractar tota la cooperació que es fa i posar en relleu els projectes en marxa

10/08/2022 In Societat

El director general de FEDA, Albert Moles, i el president de la SAC, Àngels Mach, durant la presentació de l'àrea funcional Andorra-Pirineus.

Wolke en Facebook

Wolke en Twitter

Wolke en Instagram

L'àrea funcional Andorra-Pirineus serà la temàtica que centrarà la 35a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), un esdeveniment que tindrà lloc el proper 20 d'agost, com és habitual, a Prada de Conflent. Així doncs, tal com ha explicat aquest dimarts la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), Àngels Mach, l'objectiu és tractar tota la cooperació que es va fent i posar en relleu els projectes actualment en marxa en l'àrea que la Unió Europea, a través del programa Pocieta, inclou el Principat. "Pensem que junts amb l'acord d'associació que s'està negociant amb la UE, la diada ens ajudarà a poder obtenir més recursos per poder fer més projectes amb els territoris veïns", ha afegit.

La jornada s'estructurarà en 24 ponències presencials repartides al llarg de tot el dia i altres 6 no presencials. Totes elles quedaran recollides en el llibre que tradicionalment la SAC, conjuntament amb el Govern i FEDA, elabora cada any. D'aquesta manera, al llarg del dia es podrà gaudir de les ponències que faran personalitats d'Andorra, Catalunya i França com l'excalcaldé de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganyet, el secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, el president del CCI Pyrénées Orientales, Laurent Gauze, l'alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira, l'alcalde de Sort, Baldo Farré o l'alcalde d'Ax-les-Thermes, Dominique Foucade, entre d'altres. Així mateix, la ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, oferirà la ponència 'L'àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera'.

Cada ponent disposarà d'un termini de 15 minuts per a la seva xerrada. Així, tal com ha assenyalat Mach, "el que ens interessa és trobar-nos allà perquè els ponents puguin parlar entre ells i això ajudi al fet que surtin nous projectes per fer plegats". "Pensem que és una ocasió per anar a escoltar, però també per poder intercanviar opinions amb aquestes persones que no sempre tenim a mà i que a Prada estaran tants reunits en una mateixa sala", ha dit. De cara a la participació de públic, però, ha indicat que és necessari reservar plaça prèviament.

Durant la presentació de la temàtica de la jornada, a més, també s'ha aprofitat per presentar el llibre que recull les ponències de l'any passat, una edició en què la Universitat d'Estiu va girar al voltant dels boscos d'Andorra. De fet, la presidenta de la SAC ha recordat que aquesta temàtica ja s'havia tractat en publicacions anteriors dels anys 70 i 80 a través de l'Institut d'Estudis Andorrans (IEA) "i pensàvem que era un bon moment per tornar a tractar-ho més exhaustivament i des de l'actualitat".

En aquest sentit, ha destacat que "l'emergència climàtica fa que els arbres tinguin estrès hídric", per la qual cosa ha manifestat la importància de "fixar la nostra atenció per cuidar-los millor". És per això que en la publicació, que aviat es podrà consultar en format digital a través de les pàgines web de la SAC i de l'IEA, hi ha 24 ponències que abasten temes "molt tècnics" que van des de la prevenció de riscos naturals amb els corredors de lauma, fins a l'aprofitament de la biomassa, la gestió dels boscos al Principat, els perills als quals estan sotmesos, els usos del bosc o la influència de les zones naturals en la salut de les persones.

Per la seva banda, el director general de FEDA, Albert Moles, ha volgut adreçar unes paraules de reconeixement a la SAC per la divulgació de temàtiques andorranes fora del seu territori i ha recordat que la parapsalpic ja fa més de 10 anys que no només participa en la diada, "sinó que també patrocina la publicació del llibre". De fet, ha dit que els exemplars tenen com a objectiu recollir tot el treball fet prèviament pels ponents "perquè quedi constància".

Societat

L'àrea funcional Andorra-Pirineus centrarà la 35a Diada andorrana de la SAC a l'Universitat Catalana d'Estiu

La Diada d'Andorra tindrà lloc el 20 d'agost a Prada de Conflent

El director general de FEDA, Albert Moles, i el president de la SAC, Àngels Mach, a Prada de Conflent.

Comparteix

Societat | 10/08/2022 | 10:44:07

Resum • Tindrà lloc el dia 20 d'agost a Prada de Conflent la 35a Diada andorrana de Ciències. Àngels Mach, ha explicat que l'objectiu és tractar tota la cooperació que es va fent i posar en relleu els projectes actualment en marxa en l'àrea que la Unió Europea, a través del programa Pocieta, inclou el Principat.

Comparteix La Veurem: Marta del Vado

La jornada s'estructurarà en 24 ponències presencials repartides al llarg de tot el dia i altres 6 no presencials. Totes elles quedaran recollides en el llibre que tradicionalment la SAC, conjuntament amb el Govern i FEDA, elabora cada any.

D'aquesta manera, al llarg del dia es podrà gaudir de les ponències que faran personalitats d'Andorra, Catalunya i França com l'excalcaldé de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganyet, el secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, el president del CCI Pyrénées Orientales, Laurent Gauze, l'alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira, l'alcalde de Sort, Baldo Farré o l'alcalde d'Ax-les-Thermes, Dominique Foucade, entre d'altres. Així mateix, la ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, oferirà la ponència 'L'àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera'.

10/08/2022

La cooperació transfronterera serà el tema central de la Diada Andorrana d'Estiu

10 d'agost 2022

10/08/2022

L'àrea funcional Andorra-Pirineus serà la temàtica central de la 35a Diada andorrana de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), prevista el 20 d'agost. L'objectiu és tractar tota la cooperació que es fa i posar en relleu els projectes actualment en marxa en l'àrea que la Unió Europea, a través del programa Pocieta, inclou el Principat.

La jornada s'estructurarà en 24 ponències presencials repartides al llarg de tot el dia i altres 6 no presencials. Totes elles quedaran recollides en el llibre que tradicionalment la SAC, conjuntament amb el Govern i FEDA, elabora cada any. D'aquesta manera, al llarg del dia es podrà gaudir de les ponències que faran personalitats d'Andorra, Catalunya i França com l'excalcaldé de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganyet, el secretari d'Estat d'Afers Europeus, Landry Riba, el president del CCI Pyrénées Orientales, Laurent Gauze, l'alcalde de Puigcerdà, Albert Piñeira, l'alcalde de Sort, Baldo Farré o l'alcalde d'Ax-les-Thermes, Dominique Foucade, entre d'altres. Així mateix, la ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, oferirà la ponència 'L'àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera'.

Pensem que era el moment de tornar a tractar-ho més exhaustivament i des de l'actualitat. L'emergència climàtica fa que els arbres tinguin estrès hídric, que estiguin més en perill. Hem de fixar-n'hi la nostra atenció per cuidar-los millor.

Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

La jornada en honor d'una personalitat que progressa per la nostra terra a Prada de Conflent tindrà lloc el 20 d'agost, centrat en l'àrea funcional Andorra-Pirineus, amb l'objectiu de posar en relleu els projectes i cooperació que es fan amb els països veïns. La seva organització és a càrrec de la Unió Europea i FEDA, amb el suport de la Universitat Catalana d'Estiu i la Societat Andorrana de Ciències de França.

Informa: Nària Nogué
Fotografia: Nària Nogué

El director de FEDA, Albert Moles, i la presidenta de la SAC, Àngels Mach, en la roda de premsa d'aquest matí.

06-10/08/2022 13:33

L'àrea funcional entre Andorra i els Pirineus, epicentre de la 35a diada andorrana

Escrit per: Lais Guaitxo Servat / Foto: L. B. S.

La Societat Andorrana de Ciències (SAC) organitza la 35a diada andorrana en el marc de la 54a Universitat Catalana d'Estiu (UCE) que girarà al voltant de l'àrea funcional entre Andorra i els Pirineus. Així ho han comunicat la presidenta de la SAC, Àngels Mach, juntament amb el director de FEDA, Albert Moles, aquest matí al Museu de l'Electricitat. La jornada tindrà lloc el dissabte 20 d'agost a Prada Conflent on es presentaran 24 de les 30 ponències que s'inclouran en la versió del llibre que recollirà totes les xerrades.

Mach ha precisiat que L'àrea funcional Andorra-Pirineus resumeix tota la col·laboració i els projectes que s'ha fet i que es fan entre els diferents regions catalanoparlants. El títol sorgeix com a resposta a un dels projectes Pacte de la Unió Europea que s'han fixat per l'àrea de muntanya de l'est en que Andorra forma part. "La jornada, juntament amb el conveni d'associació, ens ajudarà a obtenir més recursos i poder fer més coses per als veïns", ha apuntat. D'altra banda, ha recordat que "l'objectiu d'aquestes jornades se centra a escoltar i intercanviar opinions, perquè sorgirien nous projectes per fer plegats".

11/08/2022

Desgranant les temàtiques que es tractaran, gran part d'elles se centren en aproximació i la col·laboració transfrontera, especialment, per promoure atractius turístics per al desenvolupament econòmic dels territoris. Ara bé, el tema central girarà al voltant de l'Acord d'Associació per a Andorra i la UE. D'altres temes que també es posaran sobre la taula són: els reptes i oportunitats pel Pirineu el 2030, el turisme de muntanya i la mobilitat dels treballadors transfronterers, el desenvolupament sostenible, el tren a l'orient del Pirineu i l'espai transpirineu en la història.

Els conferenciant que participaran a la jornada són molt diversos, de diferents càrrecs institucionals i provinents de diverses regions de la Catalunya del Nord, del Pirineu català com del Principat. A títol d'exemple, es comptarà amb la presència del secretari d'Estat per a la Unió Europea, Landry Riba i la ministra d'Affers Exteriors, Maria Ubach, per la part més institucional d'Andorra; també amb Francesc Vilaplana i Albert Piñeira, alcaldes de La Seu d'Urgell i de Puigcerdà respectivament i exfigures polítiques com i l'exambalador d'Espanya a Andorra, Eugeni Bregolat, l'exalcaldre de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganivet, l'exalcaldre de la Seu d'Urgell i economista, Ameluz Galat, l'exmembre al Pirineus, l'exconseller de Treball i Benestar i de Cultura i Educació Antoni Ubach, l'exsecretari del Coprincipat Episcopal i filòsof, Joan Miró. A més, també hi haurà la presència de l'expresident de la SAC i actual arquitecte i urbanista, Antoni Poi, així com el president del Grup Parlamentari Socialdemòcrata i economista, Pere López.

Així, de la trentena de ponències que es preveu pel format en paper, només 24 es faran en presencial de les 09:00 fins a les 19:00 hores al dissabte 20 d'agost. Cada xerrada tindrà una durada màxima de 15 minuts, però per al llibre, els ponents podran explicar-se tot el que els sigui necessari. L'acte serà enregistrat per a la difusió posterior.

Els Boscos Andorrans

D'altra banda, la presidenta de la SAC, Àngels Mach, ha presentat el llibre *Els Boscos Andorrans* que ve ser la temàtica que ve centrar la 34a diada andorrana i a la 53a Universitat Catalana d'Estiu ve tenir lloc el 21 d'agost de l'any passat. En aquest sentit, ha explicat que es tracta d'una actualització de les complicacions que es van viure entre els anys 70 i 80 que va registrar l'Institut d'Estudis Andorrans. "La situació actual dels nostres boscos ja no és la mateixa. Cada any hi ha més arbres i més boscos perquè cada vegada hi ha menys ramaderia i persones que cuiden els camps", ha apuntat Mach. A més, ha alertat que l'emergència climàtica està provocant estíms híbrids als arbres, fet que exigeix més en perill i que la ciutadania hagi de parar més atenció per cuidar-los. "No és una qüestió exclusivament de les autoritats, la societat civil hem d'aprendre a cuidar-los i col·laborar en la mesura de les possibilitats de cadascú".

Diària d'opinió

11/08/2022

L'àrea funcional Andorra-Pirineus centrarà la 35a Diada andorrana

L'esdeveniment es dividirà en 24 ponències presencials repartides al llarg del dia i sis no presencials

Per [el Periòdic](#)

Publicat el Dijous, 11 d'agost de 2022 | 00:30 h

El director general de FEDA, Albert Moles, i la presidenta de la SAC, Àngels Mach, durant la presentació | ANAM/P.

L'àrea funcional Andorra-Pirineus serà la temàtica que centrarà la 35a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), un esdeveniment que tindrà lloc el pròxim 20 d'agost, com es habitual, a Prada de Conflent. Així doncs, tal com va explicar ahir la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), Àngels Mach, l'objectiu és situar tota la cooperació que es va fer i posar en relleu els projectes actualment en marxa en l'àrea que la Unió Europea, a través del programa Pacte, inclou el Principat. «S'empen que juntament amb l'acord d'associació que s'està negociant amb la UE, la diada ens ajudarà a poder obtenir més recursos per poder fer més projectes amb els territoris veïns», va afegir.

La jornada s'estructurarà en 24 ponències presencials repartides al llarg de tot el dia i altres sis no presencials. Totes elles quedaran recollides en el llibre que tradicionalment la SAC, conjuntament amb el Govern i FEDA, elabora cada any. D'aquesta manera, al llarg del dia es podrà gaudir de les ponències que faran personalitats d'Andorra, Catalunya i França, com l'exalcaldre de la Seu d'Urgell i exsenador, Joan Ganivet, el secretari d'Estat d'Affers Europeus, Landry Riba, el president del CCI Pirineus Orientals, Laurent Gauze, l'alcaldre de Puigcerdà, Albert Piñeira, l'alcaldre de Sor, Bardo Farié, o l'alcaldre d'Axos-Thermès, Dominique Foucaud, entre d'altres. Així mateix, la ministra d'Affers Exteriors, Maria Ubach, oferirà la ponència "l'àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfrontera".

Cada ponent disposarà d'un termini de 15 minuts per a la seva xerrada. Així, tal com va assenyalar Mach, «el que ens interessa és trobar-nos allí perquè puguem parlar entre ells i així ajudar al fet que surtin nous projectes per fer plegats». A més, va destacar que «s'empen que és una ocasió per anar a escoltar, però també per poder intercanviar opinions amb aquestes persones que no sempre tenim a mà i que a Prada estan totes reunides en una mateixa sala». De cara a la participació de públic, però, va indicar que és necessari reservar plaça prèviament.

Durant la presentació de la temàtica de la jornada, a més, també es va aprofitar per presentar el llibre que recull les ponències de l'any passat, una edició en que la Universitat d'Estiu va girar al voltant dels boscos d'Andorra. De fet, la presidenta de la SAC va recordar que aquesta temàtica ja s'ha tractat en publicacions anteriors dels anys 70 i 80 a través de l'Institut d'Estudis Andorrans (IEA), «i pensava en que era un bon moment per tornar a tractar-lo més exhaustivament i des d'actualitat», va valorar. Amb tot, la publicació es podrà consultar aviat en format digital a través de les pàgines web de la SAC i de l'IEA, va informar l'ANA.

La 35a Diada Andorrana a la UCE, a Prada de Conflent, se celebrarà el dissabte 20 d'agost

PER: REDACCIÓ / EL 14/08/22 15:00 / A: CULTURA I OCI

Imatge panoràmica de Prada de Conflent (Wikibedia)

Ja s'ha donat a conèixer la data i el programa definitiu de la 35a Diada Andorrana a la 54a Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent. Serà el dissabte, dia 20 d'agost en horari de matí i tarda. El tema escollit per a enguany és "L'Àrea funcional Andorra-Pirineus".

La jornada està organitzada per la Societat Andorrana de Ciències i Compta amb el patrocini del Govern del Principat i de Forces Elèctriques d'Andorra (FEDA Cultura).

Aquest és el programa definitiu per a aquest any 2022 i que serà enregistrat per a una posterior emissió:

Al matí, les 9 a les 13 hores del dissabte 20 d'agost

Presentació

Marta Fonolleda i Riberaçgus, doctora en Educació Ambiental, assessora territorial per la SAC a l'UCE.

Salutació de Jordi Casassas i Ymbert, president de l'equip rector de la 54a UCE i presentació del llibre de la 34a Diada.

PONÈNCIES PRESENCIALS

- 1- Un projecte per al Pirineu. Joan Ganyet i Solé, ex-alcaldes de la Seu d'Urgell, ex-senador i arquitecte.
- 2- L'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus: un nou instrument de cooperació transfronterera. Andreu Jordi i Tomàs, director d'Affers Bilaterals i Consultors del Ministeri d'Affers Exteriors i secretari general de l'Organisme Andorrà de Cooperació Transfronterera (OACT).
- 3- CCI Transfrontalières engagées pour l'attractivité et le développement de l'économie et des territoires: Retour sur les projets CCI PIRINEUMED I et II /OCCTEFA et Perspectives. Laurent Gauze, Président CCI Pyrénées Orientales, Vice Président CCI Occitanie.

4- Commune de Bourg-Madame: Comment le public peut renforcer l'attractivité, le bien-être et les coopérations transfrontalières. Daniel Arminsen, Maire de Bourg-Madame.

5- La Santé com a motor econòmic de l'Àrea funcional Andorra-Pirineus. Ramon Treserras, director del Cluster SolSòless Health Pyrénées. Albert Piñera i Brosal, alcalde de Puigserdà.

— Pausa —

7- Le partenariat transfrontalier en matière de tourisme de montagne et de mobilité des travailleurs transfrontaliers Arnaud Diaz, Maire de L'Hospitalet-près-Ancorre.

8- Sort i l'Àrea funcional pirinenca de l'est. Baldo Farré i Serrat, alcalde de Sort.

9- La Commune de Mérens-les-Vals sur le sillon au développement durable. Jean-Pierre Sicre, Maire de Mérens-les-Vals.

10- Andorra Pirineus, terra d'oportunitats. Francesc Viaplana i Manresa, alcalde de la Seu d'Urgell.

11- Ax une déviation, une respiration. Dominique Fourcade, Maire d'Ax-les-Thermes.

12- De l'Àrea funcional a l'Àrea pirinenca: el rol de l'Acord d'Associació entre Andorra i la UE. Landry Ribá i Mandicó, secretari d'Andorra per a la Unió Europea.

13- Quina projecció de futur podem donar a l'Àrea Funcional de Muntanya de l'Est dels Pirineus? Maria Ubach i Font, ministra d'Affers Exteriors d'Andorra.

Debat — Dinar —

PONÈNCIES NO PRESENCIALS

1- L'Espai transpirinenc en la història: més enllà de les fronteres polítiques. Patrici Pujada, historiador occità, professor de la Universitat de Perpinyà.

A la tarda, de les 15 a les 19 hores del dissabte 20 d'agost

14- La Seu d'Urgell i Andorra: passat, present i futur. Eugeni Bregolat i Obiols, ambaixador d'Espanya.

15- Demà el tren al Pirineu. Enric Balaguer, animador a Ràdio Arrels i coordinador d'Omniium Cultural Catalunya Nord.

16- Andorra Pirineus: una aproximació en gran angular. Manuel Montobbio i de Balazuel, doctor en ciències polítiques, diplomàtic i escriptor.

17- Reintegració d'un territori entre fronteres: l'Alt Segre, Pirineus. Marta Pallarès i Blanch, doctora en geografia i coordinadora Repte Demogràfic a EcoRegió.

18- L'est del Pirineu, una reflexió des de Catalunya Nord. Joan Ilicat, doctor en geografia i professor emèrit de la Universitat de Perpinyà VD, secretari de la FUCE.

19- L'Àrea econòmica transfronterera. Enric Quilez i Castro, informàtic i president del Grup de Recerca de la Cerdyana.

— Pausa —

20- L'Àrea funcional Andorra-Pirineus: projecte de la política exterior andorrana? Amadeu Gallart i Soré, economista i ex-alcaldes de la Seu d'Urgell.

21- La creació contemporània en l'Àrea econòmica especial Andorra-Pirineus. Ernest Altés i Segura, escriptor a All.

22- Sextània, la comunitat de territoris del Pirineu. Antoni Ubach i Morès, Conseller de Treball i Benestar i de Cultura i Educació (1982-1984).

23- Tres estats, un programa, un territori de muntanya i una vida. Joan Massa i Sarrado, ex-secretari del Copríncep Episcopal i filòsof.

24- De l'acord de cooperació a l'acord d'associació: l'Espai pirinenc, una oportunitat europea per a Andorra i els seus veïns. Juli Minoves i Triquell, doctor en ciències polítiques per Yale, professor i director de l'International Studies Institute de la UCL, Califòrnia, i acadèmic de la RACF. Diplomàtic i exministre (1993-2009).

25- L'Àrea Funcional com a resposta a la globalització. Lambè, Antoni Pol i Solé, arquitecte i urbanista, expresident de la SAC.

Debat

Cloenda, Àngels Mach i Buch, presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE.

PONÈNCIES NO PRESENCIALS

2- L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: perquè no se'n parla? Pere López i Agram, economista i president del Grup Parlamentari Socialdemocrata.

3- L'impacte de l'estratègia d'obertura econòmica del Principat en l'Àrea Andorra-Pirineus. Lorena Jordana i Carmona, ADE i màster en Management Internacional, professora de la UDA.

4- Panorama socioeconòmic de l'Espai transfronterer CCI PIRINEUMED II /OCCTEFA. CCI Occitanie; Jean Marc Guillemet, Directeur Délégué Appui au Développement Territorial et Gestion des Programmes Européens.

5- La integració econòmica de l'Andorra medieval en un espai polític fracturat. En els orígens del fet diferencial (segles XII-XIII). Carles Gascon i Chopó, doctor en història i membre de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell.

6- L'Àrea Funcional Andorra-Pirineus: una autèntica qüestió estratègica de cooperació transfronterera per a l'equilibri territorial pirinenc. Claudine Tarrene-Fabresse, doctora en Estudis Catalans i Transfronterers a la Universitat de Perpinyà VD.

Andorra vol tenir un paper central en l'àrea funcional dels Pirineus

● Andorra (mitjà) i França (2) i Espanya (1) ● 20 d'agost 2022

L'acord d'associació i, més en concret, l'oportunitat que genera per a Andorra, juntament amb l'àrea funcional dels Pirineus, és el tema central de la Diada Andorrana a l'UCE. Hi participen ponents dels tres països: Andorra, França i Espanya.

Torna la Diada Andorrana en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent Enganyant el tema de debat central és l'àrea funcional dels Pirineus.

Així, el secretari d'afers externs i europeus, Landry Ribà, ha explicat quines oportunitats es poden generar al territori: "El fet de poder trobar recursos, obrir un espai de treball i una cultura, una llengua històrica, econòmica i més sovint una llengua familiar, però també unes polítiques d'habitatge, de salut, d'ocupació comunitat permet segurament alleugerir problemes lligats a l'habitatge".

Cooperació en el marc d'educació, sanitat, infraestructures i també medi ambient. Però, quin és el paper que hi ha de tenir Andorra? La ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, ho ha dit: "Si hi ha aquest àrea funcional s'ubica al centre, per tant, espero que Andorra pot ser un motor i tenir un rol important dins d'aquesta àrea funcional".

D'aquesta manera, la presidència de la Societat Andorrana de Ciències, Àngels March, explica les raons que podria comportar:

"El fet que hi hagi Andorra que és un centre econòmic potent pels habitants de l'entorn també. Sempre hi ha hagut persones que hem vingut a treballar a Andorra i que són transfrontereres, però així s'ha fet sense una voluntat de permansència que aquests habitants que viuen a 90 quilòmetres a la rodona puguin tenir els mateixos drets que els andorrans i que nosaltres puguem beneficiar-nos de diferents aspectes que ells tenen i que nosaltres no tenim al nostre país".
Àngels March, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

Una jornada que busca aportar obres de mètode, i per això es venrades a la Sala del Pessebre les dues o tres parts dels tres països.

Informa: Araceli Gulu
Imatges: Nil Fontana

Poble//Andorrà L'acord d'associació amb la UE potenciarà les relacions econòmiques amb el Pirineu

L'àrea funcional Andorra-Pirineus' ha estat el tema central de la 35a Diada andorrana.

20/08/2022 | Societat

L'àrea funcional Andorra-Pirineus' ha estat el tema central de la 35a Diada andorrana a la 54a Universitat Catalana d'Estiu (UCE) celebrada aquest diumenge a Prada de Conflent. En el marc de la jornada, de l'àrea funcional a l'economia principal: El rol del futur acord d'associació entre Andorra i la UE i el secretari d'Estat d'Afers Exteriors, Landry Ribà, ha explicat que, juntament amb la negociació de l'acord, és la necessitat econòmica entre les economies amb els mateixos valors de mercat "per aconseguir el desenvolupament econòmic de cada país regional, i bilateral i trilateral han assolit un resultat més elevat i ràpid que els acords de cooperació regional, multilateral i despendants de la Unió Europea". Da fa, ha recordat que l'acord d'associació signat amb l'Europa el 2014 ja inclou "el concepte d'espai pan-europeu, definit com un espai de desenvolupament econòmic en benefici de les poblacions locals".

Aquest concepte, que mai s'ha aconseguit desenvolupar de manera total, "representa una oportunitat única per garantir el desenvolupament i la integritat d'un espai funcional compartit, tant-ne manca expressió en les decisions de la UE i, en el marc jurídic que hi ha la consolidació d'acord internacional". En aquest sentit, Ribà ha afirmat que el tractat central de l'acord d'associació "a la participació de l'espai en el mercat intern de Ribà ha assegurat que "el seu aprofitament més gran donaria retornar els beneficis de ventall", ja que "el acord podria contribuir a desenvolupar, ja que, a Andorra, però també en el seu entorn".

La Comunitat de Treballadors Pirineus (CTP), vinent des de més de tres dècades, ha permès dotar el territori d'una mitjana de persones. La creació de l'àrea funcional, segons Ribà, "tindrà un paper clau en el desenvolupament econòmic i social de la zona, ja que permetrà que les persones que treballen a Andorra i que són transfrontereres, però així s'ha fet sense una voluntat de permansència que aquests habitants que viuen a 90 quilòmetres a la rodona puguin tenir els mateixos drets que els andorrans i que nosaltres puguem beneficiar-nos de diferents aspectes que ells tenen i que nosaltres no tenim al nostre país".

Àngels March, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, explica les raons que podria comportar: "El fet que hi hagi Andorra que és un centre econòmic potent pels habitants de l'entorn també. Sempre hi ha hagut persones que hem vingut a treballar a Andorra i que són transfrontereres, però així s'ha fet sense una voluntat de permansència que aquests habitants que viuen a 90 quilòmetres a la rodona puguin tenir els mateixos drets que els andorrans i que nosaltres puguem beneficiar-nos de diferents aspectes que ells tenen i que nosaltres no tenim al nostre país".

Una jornada que busca aportar obres de mètode, i per això es venrades a la Sala del Pessebre les dues o tres parts dels tres països.

Jornades

XXXV Jornada Andorrana: «L'àrea funcional Andorra-Pirineus» (de 9 a 1) (Sala el Pessebre)

Jornades

XXXV Jornada Andorrana: «L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS» (de 3 a 7) (Sala el Pessebre) - XIII JORNADA DE LA FUNDACIÓ JOSEP BELA «RELLANÇAR LA NACIÓ: LLENGUA, INDÚSTRIA, SOBRIANANÇA» (A LES 4) (Sala de dalt del Lido)

Cooperació transfronterera a la Jornada Andorrana

La Unió Europea ha delimitat àrees funcionals per a projectes de cooperació. Una d'elles és l'Àrea funcional de muntanya de l'est dels Pirineus i inclou Andorra i territoris veïns. Per aquest motiu la Societat Andorrana de Ciències reuneix avui matí a Prada hi trobem la ministra andorrana d'Afers Exteriors Maria Ubach i el secretari d'Estat per a la Unió Europea Landry Ribà.

La 35a Jornada Andorrana a l'UCE té lloc en un moment en que Andorra (com Mònaco i San Marino) es troba en procés de signar un conveni d'associació amb la Unió Europea.

Jornada Andorrana a l'UCE 2021

Com és tradicional, la Universitat Catalana d'Estiu net homenatge a Pompeu Fabra. L'ofrena davant la seva tomba tindrà lloc just després d'acabar l'acte de la tarda.

Eva Descarrega

@DescarregaEva
Moltes gràcies a la @cienciesper l'excel·lent organització de la 35a Diada andorrana a la 54 @UCE. CAT de Prades amb ponències i debats interessants sobre l'Àrea funcional Andorra Pirineus.

Cursos de Formació Cultural

Introducció als Països Catalans «L'Oració» Andorra (de 3 a 4) (Tenda 1 de l'Alberg) Introducció a la llengua occitana. La literatura occitana al Llemosí, de l'època dels troubadours al segle XXI (de 3 a 4) Introducció a l'occità: sociolingüística,

Jana, Andrej i Miroslav: estudiar català a Praga i aprendre'l a Prada

Tres estudiants de fora dels Països Catalans expliquem com es van enamorar del català

Una de les activitats d'aprenentatge de l'Escola Catalana a l'UCC de Prada.

Experiència Cengo Barber
20/08/2022 - 28 de setembre
ANAR BARCELONA 2022

La Universitat Catalana d'Estiu clausura avui el camp que en fa cinquanta-quatre. Als estudiants els toca desempallegar els títols, els recerques i les experiències acumulades al llarg de la setmana i tornar a casa. Però a alguns, tornats a Prada fa un any i mitjà en català. D'opacitat total anual de viure immersament en una llengua que no és la seva, fins als catalània que arriben a Prada de lluny, els Països Catalans i lluny après la llengua per gaudir, per iniciar o per continuar. La majoria arriben, beuen i es banyen de novells i anar a classes i cursos, fan troquecs de tota mena relacionats amb l'organització de l'UCE.

La Jana, Andrej i Miroslav són tres d'aquests catalània-estudiants que arriben becats i que han estudiat català a l'Universitat Carolina de Praga. L'any 1981, el govern d'aquella i la Universitat Carolina van començar a col·laborar per establir un lloc de català a la Biblioteca Teaca. Després del 2007, a l'Universitat Carolina funciona el Centre Català de Llengua Catalana. Els estudiants són de franc i ofereix cursos de llengua i certificats de nivell.

Jana Kuklová, la vice-degana que doblega el Diari de Prada

Jana Kuklová té trenta-sis anys i és doctora en enginyeria informàtica i vice-degana adjunta de la Facultat d'Enginyeria de l'Universitat Politècnica de Praga. A l'UCE, fa de voluntària. La podrem veure envoltada d'infants a punts d'atenció a la plaça o a l'espai, fent fotografies o oblidant el Diari de Prada, que el servei de premsa de la universitat edita cada dia. "La primera vegada que vaig venir va ser l'any 2008 i després vaig tornar el 2015 amb una beca de la SAC, la Societat Andorrana de Ciències. Com a voluntària, va tornar els anys 2019 i 2020.

Kuklová explica que el primer contacte que va tenir amb el català va ser a la Universitat Carolina. "Estudiant castellà i vaig fer un camp de treball a l'estat espanyol. En vaig trobar gent de tot arreu. Hi havia valencians, catalans, grec del Pel·luc. Quan vaig tornar a Praga, vaig anar a la plaça i allà hi havia un rètol que deia: 'Vols aprendre català?' Ho vaig preure i em va sorprendre". Recorda que l'any 2008, just abans de realitzar la crisi econòmica, l'UCE estava més d'un semestre i hi havia un dia lliure per a mirar a fer excursions. "Aquí primer anar al veïnat i veure com algú que no coneixia res tindrà agraïment. Els altres anys ja ho vingut per fer la girona, perquè hi ha moltes oportunitats. Tornar em molt agraïda", diu.

A Jana Kuklová la podem dir a Prada, però és de Prada, perquè es van generalitzar els contactes telemàtics. "Abans tan sols tenia contacte amb el català quan venia a Prada, a l'estiu, però ara es fan moltes activitats en línia".

Moltar estar altament qualificada, no ha fet classes de la seva mare a l'UCE perquè considera que anar a Prada és fer vacances. L'agradava que aquí s'hi tingués dues vivals separades.

Un altre dia Jana es va posar a Prada a l'UCE és la parella de la Llibertat Catalana de l'Español. "Alguns novel·les en català. La llibertat d'act, la Joana Serra, sempre em fa recomanacions. Del set, l'any 2018, abans de la pandèmia, li vaig comprar molts llibres i em van durar tots aquells dies de confinament. Li agradava llegir novel·les que parlen de la guerra del 1808-1809 perquè li permetien d'aprendre una part de la història d'Europa que no la tenia a l'escola. "Nosaltres no sabem més la història de la Segona Guerra Mundial, els camps nazis i del pèrgu, i la guerra d'Espagna ens queda una mica lluny".

El seu viatge esportar a Prada. "M'agrada molt, sento els accents de tots els català i de tots els català. El primer any, quan vaig arribar, em van dir: 'Vols aprendre català?' i jo vaig dir: 'Sí, però no tinc temps'. Va ser l'any 2018. Va ser l'any 2018. Com que tan sols tenia el temps de Prada, no em va donar, va ser com si em llancessin a la mar. És una dita del meu país, això. El llançar a la mar i has de mirar i nadar".

Andrej Ajejev, l'informàtic ucraïnès que llegia Caldera

És ucraïnès, té quaranta-cinc anys i és programador informàtic. fa setze anys que viu a la República Txeca i aquest ha estat el seu primer any a Prada. També és becat i, a banda d'assistir a les classes de llengua i de cultura, va alguns activitats per a l'UCE. El seu primer contacte amb el català també va ser a la Universitat Carolina. "És de franc. Sempre havia volgut estudiar una llengua romànica. I abans d'estudiar català ja havia viatjat per Catalunya i el País Valencià. Em va interessar molt la cultura catalana.

En tres anys que va començar, però des de llavors, ha estat de puntualitat la major part dels estudis i ha fet de manera virtual. Com que treballa, la setmana que hi fa a Prada ha estat una part de les seves vacances. Ara que s'ha acabat, continuarà el viatge cap al Principat. "És molt interessant, i després d'aquesta estada m'he volgut continuar la immersió. Vagant per la Costa Brava, per Girona...".

En setze anys que Andrej Ajejev ha estat a Prada em tenia d'una oportunitat de llegir molts llibres. Diu que cobra massa poc, el seu país. Els estudis sí que es va fer bé. I la Societat els va ampliar i aprendre geografia. A Ucraïna no hi té família, perquè després de fa uns anys, la seva mare també viua a la República Txeca. Ell és de Donetsk. "Hi té amics. Quan marxem la cursa no té gens de parlar de la guerra i parlem dels llibres que llegim. Parlo català i també parlo ucraïnès. M'he llegit llibres. Però Caldera és molt bo per a estudiar la llengua perquè escriu històries curtes.

Un dels temes que s'aborda a Prada són les històries que contem els uns i els altres, les cançons que cantem a les classes de català i els accents tan diferents. "És molt interessant veure que els Països Catalans tenen una cultura que és la mateixa, però que, alhora, és tan diversa".

Miroslav Hrbny, el toec que ensora el llibre Renouvier

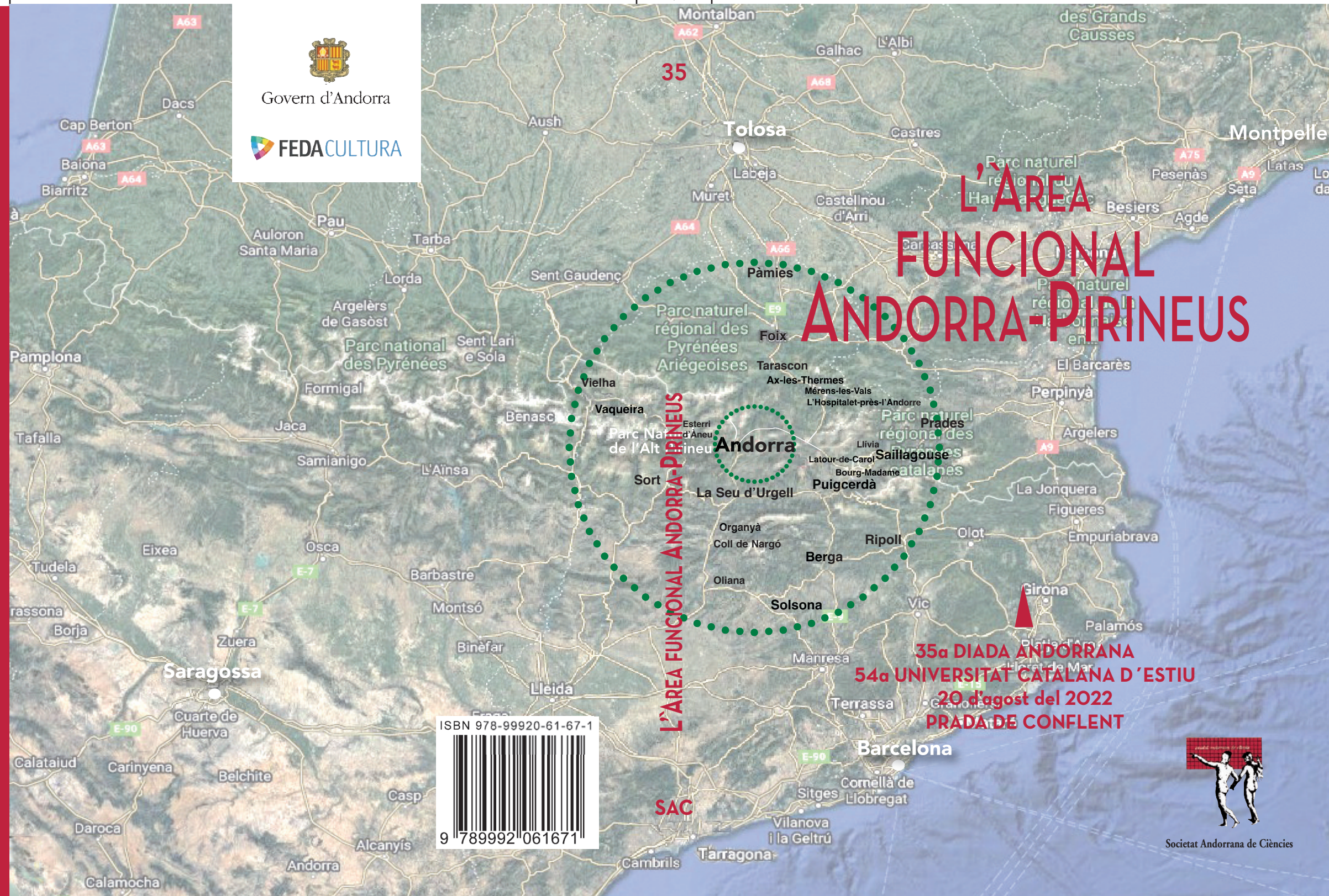
Miroslav Hrbny també és de la República Txeca. Té vint-i-set anys i fa projectes internacionals d'educació per a ONG. Experimenta amb l'educació holística i fa innovació per l'ensenyament.

Diu que aquesta és la quarta vegada que ve a Prada, però no recorda quan van ser els altres anys. "El meu contacte amb el català va ser amb el lloc de Prada. Diu que una vegada va anar a una escola, però fa uns anys, estudiava la llengua hongarès i li permetia que no canviés la meua cultura contemporània.

"De tot un cop, però d'alguna manera em vaig trobar a l'UCE Renouvier. Hi havia molta gent i podia parlar durant el temps que tenien lliure. Era la gran oportunitat que teníem d'estar en contacte amb més gent i fer servir la llengua".

Miroslav explica que l'heure a les classes li agradava molt, però que ensora els anys d'altres de la pandèmia, quan hi havia molts més estudiants ací que barrejar-se. Aquesta darrera any, ha mantingut el contacte amb companys d'altres. "El viatge català ací sí. No em va donar, però, ens podem tornar a trobar a Prada", diu. Per ell, una manera de mantenir el contacte amb la llengua escrita és llegir la premsa i internet. Ara que s'acaba l'estada al casal Fou Casals, pretén la seva intenció de tornar a Prada vivint.

- 2003 ANDORRA I ELS SEUS VEÏNS DEL SUD (16a)
- 2004 ELS LLINDARS ÒPTIMS DEL CREIXEMENT ANDORRÀ (17a)
- 2005 ANDORRA I ELS SEUS VEÏNS DEL NORD (18a)
- 2006 ELS MODELS DE FISCALITAT PER A ANDORRA (19a)
- 2007 ANDORRA I EL SEU CAPITAL SOCIAL (20a)
- 2008 L'ANDORRANITAT (21a)
- 2009 L'ENERGIA A ANDORRA (22a)
- 2010 ANDORRA I ELS SEUS CIUTADANS (23a)
- 2011 L'AIGUA I ANDORRA (24a)
- 2012 ANDORRA I L'OBERTURA ECONÒMICA (25a)
- 2013 LA NACIONALITAT ANDORRANA (26a)
- 2014 MODELS DE PAÍS PER A ANDORRA (27a)
- 2015 ANDORRA I ELS PETITS ESTATS D'EUROPA (28a)
- 2016 EL CANVI CLIMÀTIC I ANDORRA (29a)
- 2017 ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA UNIÓ EUROPEA (30a)
- 2018 EL PARLAMENTARISME ANDORRÀ (31a)
- 2019 L'ECONOMIA CIRCULAR I ANDORRA (32a)
- 2020 ANDORRA I LA MULTICULTURALITAT (33a)
- 2021 ELS BOSCOS ANDORRANS (34a)

L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS

L'ÀREA FUNCIONAL ANDORRA-PIRINEUS

35a DIADA ANDORRANA
54a UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
20 d'agost del 2022
PRADA DE CONFLENT

Societat Andorrana de Ciències

- Publicacions
- Diades andorranes a l'UCE
 SAC (Prada de Conflent)
- 1988 ANDORRA, ESTAT, INSTITUCIONS, SOCIETAT (1a)
 - 1989 ELS MOVIMENTS MIGRATORIS A ANDORRA (2a)
 - 1990 LA IDENTITAT NACIONAL (3a)
 - 1991 EL FUTUR D'ANDORRA (4a)
 - 1992 TÈNCIENCIES POLÍTIQUES A ANDORRA (5a)
 - 1993 ALTERNATIVES ECONÒMIQUES PER A ANDORRA (6a)
 - 1994 ANDORRA I LA CATALANITAT (7a)
 - 1995 EL FINANÇAMENT DE L'ESTAT ANDORRÀ (8a)
 - 1996 ANDORRA EN EL MÓN (9a)
 - 1997 LA INTEGRACIÓ A ANDORRA (10a)
 - 1998 ANDORRA I L'APROFITAMENT DELS RECURSOS NATURALS (11a)
 - 1999 L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI ANDORRÀ (12a)
 - 2000 FORMACIÓ I ENSENYAMENT A ANDORRA (13a)
 - 2001 ANDORRA I LA INTEGRACIÓ A LA UNIÓ EUROPEA (14a)
 - 2002 UNA HISTÒRIA D'ANDORRA, TEMÀTICA (15a)